ՋՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆՈՒԹԵ̃,

ԿԱՄ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Շարադրեցեալ 'ի Յոհաննիսէ Վարդապետէ Կոս
տանդնուպոլսեցւոյ, 'ի փառս մեծ-ազգին ԱԾ̃,
և 'ի Յօգուտ Հայկազունեաց;

PVRITAS LINGVAE ARMENICÆ.

A' IOANNE AGOP SACERDOTE ARMENO Compoſita.

Որ ոչ մտանէ ընդ դուռն 'ի փարախն ոչխարաց, այլ ընդ
այլ ելանէ, նա գող է և աւազակ:
Յոհաննու, 'ի գլուխն 10. 'ի թիւն. 1:

Qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliundè, ille fur eſt, & latro,
Ioannis c. 10. *num.* 1.



R O M Æ,
Ex Typographia Sacræ Congreg. de Propaganda Fide. M.DC.LXXIV.
SVPERIORVM PERMISSV.

Քեզ, ո՜վ մանուկդ Էմմանուէլ Յս.

Քեզ ո՜վ երկնական նորատունկ հասուցդ ճշմարտութ-
եան, զայս նուաստագոյն պտուղ իմոց երկանց ան-
բով ընծայբերեմ, զի դիտելով՝ ի յիս եւ շուրջ զինեւ զոչ
ինչ գտանեմ, որ ոչ իցէ ձիր եւ պարգեւ աղբեր-
բարեաց ; Ուստի մաղթեմ վերընդունիլ զսա քոյով հեզու-
թեամբ, եւ ազնուագործել շնորհիւ քով խիղճ մերազնեաց. ՚ի
վճարումն պարտուց եղկելոյս անձին, եւ՚ի շահաւէտութիւն եղ-
բարց համբակացունց: Որպէս զի սովաւ զարգացեալք ըն-
դունակիցին ; եւ առ արհեստս տրամաբանական ձգիլ մար-
թիցին, նորուս ճոռոմաբանեալք զճշմարտութեանց, մանկաւոր-
ջի զօրինակն յինքեանս առ բերցեն , եւ անտուստ առ փիլի-
սոփայականն նրբութիւն անցապարիցեն, եւ առ պարունակս ածա-
բանական վերափութայցեն; Մինչեւ ըստ ազնիւ ճշմարտու-
թէ յն վերաբերելով , երանականաց գիտութեանց բեւ ժամա-
նիցեն ; ուղղում այսէ զորմաղթեմ ո՜վ յոյսիմ եւ կեանս, որ
համայնից ըղձից մոց կէտ ես եւ վախճան, զի քո
եմ եւ յաւիտեան անարժան ծառայ ;

Յոհաննէս Բուզանդեան
չնչին քահանայ:

ԶՕՐՈՒԹԻ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆՈՒԹԵ,

կամ քերականութի հայկական :

Հայկական բարբառս զերիս ստորաձայնէ զանազանս, Որոց առաջինն որ է զուտ եւ կանոնաւոր, զոր եւ 'ի կիրառելին եւ արկանեն մեզ հնաւորք շառաւղաց քե-րականութե, եւ համբաւաւորակք 'ի մէջ հայկազուն-եաց, կոչի յատկապէս հայկական : Երկրորդն որ է չփոթունն եւ անկանոն, որով եւ վարին մեզ սնանեղեալք գրոց, կոչի աշ-խարհական : Իսկ երրորդն որ է խառնեցեալ 'ի յերկոցունցն այսինքն 'ի հայկականէ, եւ յաշխարհականէ, վա որոյ եւ մասամբ ինչ կանոնաւոր, եւ մասամբ ինչ անկանոն, զոր եւ 'ի կիբրաեկա-նեն առեւտրականք եւ վաճառականք, կոչի քաղաքական : Եւ քանզի դիտաւորութի է մեր աստանօր ճառել զհայկականէն յատ-կապէս առաւելագոյն, Ուստի Թողեալ զայլս, զնմանէ միայ-նոյ զբովանդակութիւնս : Զորս բաժանեսց 'ի չորս հատուածս, Որոց նախաջնում խօսիմք զեղերաց հայկաբանութե ; Եր-կրորդում զբաժանմանց, զանազանաց, եւ զշարադասութեանց նոցին : Երրորդում զշարամանութե նոցին : Իսկ 'ի չորրորդում զչափաբանութե նոցին :

Յաղագս անուան:

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

Յաղագս Եղերաց:

ԴՐԱԿ ԱՌԱՋԻՆ

Յաղագս հասարակաց Հոլովմանց անուանց:

Հոլովմունք հասարակք անուանց են ութն, Որոց առաջնոյն եզական սեռականն եղերի 'ի Ի, որ գոն բան, բանի: միտ, մտի: Երկրորդի եզական սեռականն եղերի 'ի ՈՅ, որգոն, նիւթ. նիւթոյ: ոսկի, ոսկւոյ: Երրորդի եզական սեռականն եղերի 'ի ԱՆ, որգոն, խմացումն. խմացման: արիւն, արեան: Չորրորդի եզական սեռականն եղերի 'ի ԱՅ որգոն Ադամ, Ադամայ: Եսայի, Եսայեայ: Հինգերորդի եզական սեռականն եղերի 'ի ԵՐ; որգոն, աղբիւր, աղբեր: Վեցերորդի եզական սեռականն եղերի 'ի ԵՂ, որգոն, աստղ, աստեղ: Եօթներորդի եզական սեռականն եղերի 'ի ԻՆ, որգոն, անձն, անձին: Ութերորդի եզական սեռականն եղերի 'ի ՈՒ, որգոն, ժամ, ժամու:

ԱՌաջին հոլովումն ունի զերկուս տեսակս, որոց միոյն եզական գործիականն եղերի 'ի ԻՒ: և յոգնական սեռականն 'ի ԻՑ, որգոն, բան, բանիւ: բանք, բանից: Իսկ միւսոյն եզական գործիականն եղերի 'ի ԱՒ. և յոգնական սեռականն 'ի ԱՑ, որգոն միտ, մտաւ: միտք, մտաց:

Օրինակ Նախընթացուն Տեսակին:

Եզականապէս:

Ուղղականն,	բան:
Սեռական,	բանի:
Տրական,	բանի, կամ 'ի բան:

Հայցա

Հայցական, զԲան:
Բացառական, ՚ի Բանէ:
Պատմական, զԲանէ:
Գործիական, Բանիւ:
Պարառական, զԲանիւ:
Ներգոյական, ՚ի Բանի, կամ, ընդ Բանում:
Կոչական, ով Բան:

Յոգնականապէս

Ուղն: Բանք:
ՍԵ: Բանից:
ՏՐ: Բանից, կամ ՚ի Բանս:
Հայ: զԲանս, կամ, Բանս:
Բաց: ՚ի Բանից:
Պատ: զԲանից:
Գործ: Բանիւք:
Պար: զԲանիւք:
Ներ: ՚ի Բանս, կամ ընդ բանս:
Կոչ: ով Բանք:

Ըստ այսու տեսակաւ պարունակին անուանք գոմեալ բազումք: Նախ գոյականք հասարակք, որպէս, հաց, հացի: քարոզ, քարոզի: երկիւղ, երկիւղի: վկայ, վկայի: արքայ, արքայի: ծառայ, ծառայի: խմաստ, խմաստի: տառ, տառի: փեսայ, փեսայի: է, էի: գոյ, գոյի: հոլով, հոլովի: մաղ, մաղի: տաղ, տաղի: և այլք:

Երկրորդ գոյականք յատուկք, որպէս, պետրոս, պետրոսի: ղազարոս, ղազարոսի: քրիստափորոս, քրիստափորոսի: պօղոս, պօղոսի: Թաթէոս, Թաթէոսի: Բարդուղիմէոս, Բարդուղիմէոսի: մատթէոս, մատթէոսի: մարկոս, մարկոսի: Սիմէօն, Սիմէոնի: Բարսեղ, Բարսեղի: գրիգոր, գրիգորի: սարգիս, սարգսի:

դսի: մարթա, մարթայի: Եղիսաբեթ, եղիսաբեթի: աննա, աննայի: Եղիա, եղիայի: և այլք բազումք:

Երրորդ, ածականք, որպէս ուրախ, ուրախի: չար, չարի: խոհեմ, խոհեմի: ողջախոհ, ողջախոհի: գէճ, գիճի: առողջ, առողջի: ջերմ, ջերմի: խուլ, խլի: կաղ, կաղի: և այլք, բազումք:

Չորրորդ, բարդք, որպէս, ա̄ծապաշտ, ա̄ծապաշտի: բարեպաշտ, բարեպաշտի: ա̄ծուսոյց, ա̄ծուսոյցի: տեղապահ, տեղապահի: աթոռակալ, աթոռակալի: և այլք:

Հինգերորդ անուանք ածանցականք, որպէս յաջորդ, որդի: եւօրեայ, եւօրէի: եօթնարփեան, եօթնարփենի: ծառուտ, ծառուտի: հրէաստան, հրէաստանի: պնչատ, պնչատի: խոցոտ, խոցոտի: զօրեղ, զօրեղի: և այլք:

Բայց գիտելի է նախ, զի անուանց յատկից արականաց, ընդ այսու տեսակաւ պարունակեցելոց, կոչականն եղերի 'ի. Է'. որպէս, ով Պետրէ: ո քրիստափորէ: Դնին և երբեմն թարց մասնկանցս այսոցիկ, ով, կամ ո, և յայնժամ ունին 'ի վերայ ինքեանց զշեշտ իմն, որպէս, զա՛քէ: փիլի՛պպէ, և այլք:

Ասացի թէ անուանց յատկից արականաց, քանզի իգականքն այսորիկ տեսակի, պահեն զվերջաւորութիւն անուանականին ըն կոչականում, որպէս, ով Աննա: ով Մարթա: ով Եղիսաբեթ: և այլք:

Գիտելի է երկրորդ, զի յատուկք այսորիկ արականք, երբեմն համառօտին 'ի հոլովս իւրեանց, որպէս, Թաթէի, փոխանակ, Թաթէոսի: մատթէի, փոխանակ, մատթէոսի: բարդուղիմէի, փոխանակ բարդուղիմէոսի: և այլք:

Գիտելի է երրորդ, զի անուանք սմանք այսորիկ տեսակի, թէ հասարակք, և թէ յատուկք, ըն յոգնակականում թուոյ հեստեն 'ի շաւղէն վերագրեցելոյ, որպէս, ա̄ձ, ա̄ձի անձնաքեան, անձնեցուն, կամ անձանցուն, անձնէքումբ: Գիրք, գրքի:

գրի ։ գրեանք , գրեանց , գրեամբք ։ Սիմէոն , Սիմէոնի ։ Սիմէոնեանք , Սիմէոնեանց ։ Գրիգորիոս , Գրիգորիոսի ։ Գրիգորիոսեանք , Գրիգորիոսեանց ։ և այլք ։

Ունի եւս երբեմն , ամք , ամենից ։ զամենայնս , ամենիւք ։ Սիմէոնք , Սիմէոնից , և այլն ։

Օրինակ յեռանագունի Տեսականին ։

Եզականապէս ։

Ուղղ ։	միտ ։
Սեռ ։	մտի ։
Տր ։	մտի , կամ 'ի միտ ։
Հայց ։	զմիտ ։
Բաց ։	'ի մտէ ։
Պատ ։	զմտէ ։
Գործ ։	մտաւ ։
Պար ։	զմտաւ ։
Ներ ։	'ի մտի , կամ ընդ մտաւ ։
Կոչ ։	ով միտ ։

Յոգնականապէս ։

Ուղղ ։	միտք ։
Սե ։	մտաց ։
Տր ։	մտաց , կամ 'ի միտս ։
Հայ ։	զմիտս , կամ միտս ։
Բաց ։	'ի մտաց ։
Պատ ։	զմտաց ։
Գործ ։	մտօք ։
Պար ։	զմտօք ։
Ներ ։	ըն միտս ։
Կոչ ։	ով միտք ։

Ըստ

Ընդ այսու տեսակաւ պարունակին անուանք ո՛չ սակաւք: Նախ գոյականք, որգոն պատուիրան, պատուիրանի: հրա-ման, հրամանի: սահման, սահմանի: խորան, խորանի: խորախ-ճան, խորախճանի: պսակ, պսակի: տաճար, տաճարի: հովիտ, հովտի: պատճառ, պատճառի: վրան, վրանի: Թօշակ, Թօ-շակի: շուշան, շուշանի: նրան, նրանի: կապան, կապանի: ղամբար, ղամբարի: յիշատակ, յիշատակի: դպիր, դպրի: և այլք բազումք:

Երկրորդ ածականք, որգոն, սպիտակ, սպիտակի: հիւանդ, հիւանդի: տկար, տկարի: ողջ, ողջի: առողջ, առողջի: և այլք բազումք:

Երրորդ բարդք, որգոն, ուսումնասէր, ուսումնասիրի: ուսումնատեաց, ուսումնատեցի: ամենադպիր, ամենա-դպրի: և այլք:

Չորրորդ ածանցականք, որգոն, սաղմոսարան, սաղմոսա-րանի: ճրագարան, ճրագարանի: ծաղկոց, ծաղկոցի: հրեղէն, հրեղինի: մահկանացու, մահկանացուի: առաջնորդ, առաջ-նորդի: հոգևոր, հոգևորի: արդիւնաւոր, արդիւնաւորի: կառաւարիչ, կառաւարչի: երկիւղած, երկիւղածի: դըռ-նակ, դռնակի: պատանեակ, պատանեկի: և այլք բազումք նմանապէս եղերեցեալք:

Հինգերորդ, ընդունելութիւնք եղերեցեալք ՚ի օղ, որգոն, սի-րօղ, սիրօղի: ընթերցօղ, ընթերցողի: լսօղ, լսողի: և այլք:

Բայց գիտելի է նախ, զի անուանց սմանց ընդ այսու տեսա-կաւ պարունակեցելոց, եզական գործիականն լինի, իւ, ըստ առաջնոյն, որգոն, հովտիւ, այլ ոչ հովտաւ: հիւանդիւ, ոչ հիւանդաւ: առողջիւ, ոչ առողջաւ: հրեղինիւ, ոչ, հրեղի-նաւ; և այլք, զորս յաճախ ընթերցումն ուսուցանէ:

Գիտելի է երկրորդ, զի անուանք սմանք այսորիկ տեսակի

որպէ-

տրականք են, մեղ, մեղի : շնորհ, շնորհի : փառ, փառի : օրէն, օրինի : կամ, կամի : կեանս, կենի, կարծեն յոմանց թէ ոչինչ եզականապէս ՚ի կիրառկանելիք, այլ միայն յոգնականապէս, բայց հաստատի հակառակն, ՚ի գրեանցն հայոց, ւՄեղ, որգոն. ւՄեղ ինչ ոչ գոյր նմա : Յոհաննու . 15 : Շնորհ, որգոն, օգնական և շնորհ աշխարհի, ՚ի շարէնս, 71 : Փառ, որգոն, կանոնագլխին փառն, տօնացոյցի. 1 : Կամ, որգոն, կամ եղե և լինի, զուկասու, 1 : իսկ Կեանն, հաստատի ՚ի բաղադրութեց. որգոն կենակից : կենագործել : և այլք : Բայց սոցին և եզական գործիականն լինի էու, ըստ առաջնոյն, որգոն, մեղիւ, շնորհիւ, փառիւ, կենիւ : Իսկ սակայն կամս, ՚ի ներքոյ այսորիկ տեսակի, քանզի սոի, կամաւ, այլ ոչ կամիւ :

Եւ երկրորդ հոլովումն ունի նմանապէս զերկուս տեսակս, որոց միոյն եզականն սեռականն եղերի պարզապէս ՚ի ՈՅ, և յոգնականն ՚ի ՈՑ : որգոն, Նիւթ, նիւթոյ : Նիւթք, նիւթոց : իսկ միւսոյն եզական սեռականն լինի ւոյ, և յոգնականն, եաց : որգոն, ոսկի, ոսկւոյ : ոսկիք, ոսկեաց :

Օրինակ նախկնոյ տեսակին,

Եզակնապէս :

Ուղ :	Նիւթ :
Սեռ :	Նիւթոյ :
Տր :	Նիւթոյ, կամ ՚ի նիւթ :
Հայ :	զՆիւթ :
Բաց :	՚ի Նիւթոյ :
Պատ :	զՆիւթոյ :
Գոր :	Նիւթով :
Պար :	զՆիւթով :

B Նեբ :

Ներ: 'ի Նիւթում, կամ ըն Նիւթում:

Կոչ: ով Նիւթ:

Յոգնականապէս:

Ուղ: Նիւթք:

Սե: Նիւթոց:

Տր: Նիւթոց, կամ 'ի Նիւթս:

Հայ: զՆիւթս, կամ Նիւթս

Բաց: 'ի Նիւթոց:

Պատ: զՆիւթոց:

Գոր: Նիւթովք:

Պար: զՆիւթովք:

Ներ: ըն Նիւթս:

Կոչ: ով Նիւթք:

Ընդ այսու տեսակաւ պարունակին անուանք յոգունք: Նախ գոյականք, որգոն, մարմին, մարմնոյ: Թուղթ, Թղթոյ: Ջուր, Ջրոյ: սեղան, սեղանոյ: պտուղ, պտղոյ: Ձէթ, ձիթոյ: տերև, տերևոյ: գործ, գործոյ: ծառ, ծառոյ: խոտ, խոտոյ: տունկ, տնկոյ: արմաւ, արմաւոյ: խնծոր, խնծորոյ: ողկոյզ, ողկուզոյ: խաղող, խաղողոյ: ոստ, ոստոյ: ոստուէ, ոստուէոյ: հուր, հրոյ: բերան, բերանոյ: Թուր, Թրոյ: լուր, լրոյ: մուր, մրոյ: գիր, գրոյ: աւազ, աւազոյ: [illegible], ըմտոյ: Ձիւթ, ձիւթոյ: Սանդուխտ, սանդխտոյ: [illegible], ամասխոյ. Եւդոկիա. Եւդոկիոյ: Կեսարիա, Կեսարիոյ: և այլք նմանապէս եղերեցեալք: և այլք բազումք:

Երկրորդ ածականք, որգոն, կարմիր, կարմրոյ: կապոյտ, կապտոյ: դեղին, դեղնոյ: կանանչ, կանանչոյ: ցուրտ, ցրտոյ: զեղուն, զեղնոյ: զեռուն, զեռնոյ: սողուն, սողնոյ: Թռչուն, Թռչնոյ: սուր, սրոյ: բութ, բթոյ: արդար, արդարոյ: սբ̃, սբոյ: և այլք:

Երրորդ

Երրորդ բարդք, որգոն, ամենատուր է, ամենատրէոյ: լրջագոյն, լրջագունոյ: ծովաջուր, ծովաջրոյ: և այլք, որք բարդին ՚ի վերագրեցելոցն:

Չորրորդ, ածանցականք, որգոն, երկնային, երկնայնոյ: ստեղծուած, ստեղծուածոյ: և այլք նմանապէս եզերեցեալք:

Հինգերորդ ընդունելութիւնք եզերեցեալք ՚ի եցեալ: որգոն սիրեցեալ, սիրեցելոյ: ընթեռնանեցեալ, ընթեռնանեցելոյ: գրեցեալ, գրեցելոյ: և այլք:

Ընդ այսու ստորանկին և ս ածականք եզերեցեալք ՚ի եալ, որգոն, երանեալ, երանելոյ: բերկրեալ, բերկրելոյ: կատարեալ, կատարելոյ: և այլք:

Բայց գիտելի է նախ, զի անուանք ոմանք այսորիկ տեսակի, ըն յոգնականում թուոյ հետեւեն ՚ի շաւղէն վերագրեցելոյ, որգոն, ցորեան, ցորենոյ: ցորեանք, ցորեանց, զցորեանս: մարդ, մարդոյ: մարդիք, մարդկան, զմարդիկս: և այլք:

Գիտելի է երկրորդ, զի ած, գաղափարն, մինչ է բայածական, պատկանի առայս տեսակս, որգոն, հարուած, հարուածոյ: հարուածք, հարուածոց: կերտուած, ւածոյ: առուած, ուածոյ: առուած, ւածոյ: Իսկ մինչ է ածանցական, այլ ոչ բայածական, պատկանի առ երկրորդ տեսակն առաջնոյն, որգոն, ողորմած, ողորմածի: ողորմածք, ողորմածաց և այլն:

Օրինակ յետնոյ տեսակին:

Եզականապէս:

Ուղ:	Մսկի:
Սե:	Մսկւոյ:
Տր:	Մսկւոյ, կամ յՄսկի:
Հայ:	զՄսկի:
Բաց:	յՄսկւոյ:

Դատ: զՄսկւոյ:
Գործ: Մսկեաւ:
Պար: զՄսկեաւ:
Ներ: յՄսկւոջ, կամ ՚ի Մսկւում:
Կոչ: ով Մսկի:

Յոգնականապէս:

Ուղղ: Մսկիք:
Սեռ: Մսկեաց:
Տր: Մսկեաց, ցՄսկիս:
Հայց: զՄսկիս, կամ Մսկիս:
Բաց: յՄսկեաց:
Պատ: զՄսկեաց:
Գործ: Մսկւովք:
Պար: զՄսկւովք:
Ներ: ՚ի Մսկիս:
Կոչ: ով Մսկիք:

Ըստ այսու օրինակաւ պարունակին անուանք ոչ սակաւք. Նախ գոյականք, որպոն, հոգի, հոգւոյ: կենդանի, կենդանւոյ: աղաւնի, աղաւնւոյ: բորենի, բորենւոյ: կոչնի, կոչնւոյ: մայրի, մայրւոյ: մարի, մարւոյ: այգի, այգւոյ: գինի, գինւոյ: նախնի, նախնւոյ: մատանի, մատանւոյ: և այլք բազումք:

Երկրորդ ածականք, որպոն ծիրանի, ծիրանւոյ: քարի, քարւոյ: Թշնամի, Թշնամւոյ: և այլք նմանապէս եղերեցեալք:

Երրորդ, ածանցականք, որպոն, վայրենի, վայրենւոյ: ընտանի, ընտանւոյ: արծաթի, արծաթւոյ: արշակունի, արշակունւոյ: արքունի, արքունւոյ: պոնտացի, պոնտացւոյ: եբրայեցի, եբրայեցւոյ: և այլք սոյին նմանք:

Չորրորդ ընդունելութիւնք, և անուանք ածականք, եղերեց

եալք

եալք ՚ի լի , որպէս , երանելի , երանելւոյ ։ սիրելի , սիրելւոյ ։ գովելի գովելւոյ ։ և այլք ։

Բայց գիտելի է նախ , զի անուանք եղականք , եզերեցեալք ՚ի Ի . ոչ ընդ այսու , այլ ընդ առաջնով տեսակաւն պարունակին , որպէս , մի , միոյ ։ ձի , ձիոյ ։ Թի , Թիոյ ։ լի , լիոյ ։ տի , տիոյ ։

Գիտելի է երկրորդ , զի գոն անուանք ոմանք , որք Թէպէտ ՚յեզականում սեռականում եզերին ՚ի ւոյ , որպիսիք են , Թիւ , Թուոյ , կամ Թւոյ ։ ձու , ձուոյ ։ կամ ձւոյ ։ լու , լուոյ , կամ լւոյ ։ ցու , ցուոյ , կամ ցւոյ ։ և այլք , սակայն ոչ առայս տեսակս , այլ առառաջինն պատկանին , քանզի տառն՝ ւ , է նոցին բնական , այլ ոչ պատահական ։ Որք և ՚ի յոգնականում զանազանապէս շարադրին , բայց ոչ ամենեքեան , ք զի սոսի , ձուք , ձւոց ։ և ձուանք ձուանց ։ ձիք , ձիոց ։ և ձիանք , ձիանց ։ լուք , լւոց ։ և լուանք , լուանց ։ Իսկ Թիւ , և ցու , պահեն զուղիղ հոլովմանն հետևանց , որպէս , Թիւք , Թւոց ։ ցուք , ցւոց , կամ ցուոց ։ և ոչ այլապէս ։

Երրորդ հոլովումն ունի նոյնպէս զերկուս տեսակս , որոց միոյն եզական սեռականն եզերի պարզապէս ՚ի ան , և յոգնականն ՚ի անց , որպէս մանուկ , մանկան ։ մանկունք , մանկանց ։ Իսկ միւսոյն եզական սեռականն եզերի ՚ի եան , և յոգնականն ՚ի եանց , որպէս , արիւն , արեան ։ արիւնք ; արեանց ։

Օրինակ նախկնոյ Տեսակին ։

Եզականապէս ։

Ուղ ։	Մանուկ ։
Սեռ ։	Մանկան ։
Տր ։	Մանկան , կամ ՚ի մանուկ ։
Հայ ։	զՄանուկ ։

Բայց

Բաց ։	'ի մանկանէ ։
Պատ ։	զ մանկանէ ։
Գոր ։	մանկամբ ։
Պար ։	զ մանկամբ ։
Ներ ։	'ի մանկան , կամ ըն մանկան ։
Կոչ ։	ո՜վ մանուկ ։

Յոգնականապէս ։

Ուղ ։	մանկունք ։
Սե ։	մանկանց ։
Տր ։	մանկանց , 'ի մանկունս ։
Հայ ։	զմանկունս , կամ մանկունս ։
Բաց ։	'ի մանկանց ։
Պատ ։	զմանկանց ։
Գոր ։	մանկամբք ։
Պար ։	զմանկամբք ։
Ներ ։	ըն մանկունս ։
Կոչ ։	ո՜վ մանկունք ։

Ըստ այսու տեսակաւ պարունակին անուանք յոգունք ․ Նախ , ծաղիկ , ծաղկան ։ ճնճղուկ , ճնճղկան ։ գուգուկ , գուգկկան ։ կամ գուգկան և այլք սոցին նմանք ։

Երկրորդ , ասեղ , ասղան ։ սիպեղ , սիպեղան ։ պղպեղ , պղպեղան , և այլք սոցին նմանք ։

Երրորդ , արեգակն , արեգական ։ եղունկն , եղնկան ։ ըռունգն , ըռնգան ։ շուրթն , շրթան ։ ատամն , ատաման ։ կրունկն , կրնկան ։ սրունկն , սրնկան ։ ունկն , ունկան ։ սկիզբն , սկզբան ։ ոլոգն , ոլոգան ։ Ջայլամն , Ջայլաման ։ շողոտն , շողոտան ։ կռունկն , կռնկան ։ կայծակն , կայծական ։ փայլակն , փայլական ։ ակն , ական ։ մուկն , մկան ։ ձուկն , ձկան ։ գորտն , գորտան ։ եղէգն , եղեգան ։ սիսեռն , սիսռան ։ Թիթեռն , Թիթռան ։ ծիծեռն ,

ծեռն, ծիծռան: եղեամն, եղեման: ոլոռն, ոլոռան: որմն, որման: տուն, տան: լեառն, լերան: գարուն, գարնան: ամառն, ամառան: աշուն, աշնան: ձմեռն, ձմեռան: ինն, ինան: եօթն, եօթան: և այլք:

Չորրորդ բայածականք այսոքիկ, իմացումն, իմացման: լուումն, լուման: աճումն, աճման: և այլք նմանապէս եղերեցեալք:

Օրինակ յետնոյ տեսակին:

Եզականապէս:

Ուղ:	արիւն:
Սեռ:	արեան:
Տր:	արեան, կամ յարիւն:
Հայ:	զարիւն:
Բաց:	յարենէ:
Պատ:	զարենէ:
Գոր:	արեամբ:
Պար:	զարեամբ:
Ներ:	յարեան, կամ ներարեան:
Կոչ:	ով արիւն:

Յոգնականապէս:

Ուղ:	արիւնք:
Սեռ:	արեանց:
Տր:	արեանց, կամ յարիւնս:
Հայ:	զարիւնս, կամ արիւնս:
Բաց:	յարեանց:
Պատ:	զարեանց:
Գոր:	արեամբք:
Պար:	զարեամբք:
Ներ:	Նարիւնս:

Կոչ:

Կոչ։ ով արիւնք ։

Ընդ այսու տեսակաւ պարունակին անուանք ոչ սակաւք. Նախ, սիւն, սեան։ անկիւն, անկեան։ արդիւն, արդեան։ մրջիւն, մրջեան։ ձիւն, ձեան։ տիւ, տունջեան, կամ տուընջեան։ կորիւն, կորեան։ ածիւն, ածեան։ և այլք նմանապէս եղերեցեալք ։

Երկրորդ, ծնունդ, ծննդեան։ սերունդ, սերնդեան։ գալուստ, գալստեան։ փախուստ, փախստեան։ շշնջիւն, շշնջեան։ շառաչիւն, շառաչեան։ հանդիստ, հանգստեան։ ժողովուրդ, ժողովրդեան։ սրբութի, սրբութե։ ճշմարտութի, ճշմարտութե։ և այլք բազումք նմանապէս եղերեցեալք ։

Բայց գիտելի է նախ, զի անուանք ոմանք այսորիկ տեսակի, ըն յոգնականում Թւոջ հետեւեն ՚ի շաւղէն վերոգրեցելոյ, որպիսիքեն, մրջիւնք, մրջնոց։ ծնունդք, ծննդոց։ սերունդք, սերնդոց։ ժողովուրդք, ժողովրդոց։ Ուստի պատկանին առ առաջին տեսակն երկրորդի հոլովման ըստ յոգնականին իւրեանց ։

Գիտելի է երկրորդ, զի բայածականք այսոքիկ շշնջիւն, շառաչիւն, և այլք, նուազին ըն յոգնականում Թւոջ։ Ուստի ՚ի տեղիս պիտանացուս ՚ի կիրարկանսին փոխանակ նոցին այլք գաղափարք բայածականաց։ որգոն շշնջմունք, շշնջմանց։ շառաչմունք, շառաչմանց։ և այլն ։

Չորրորդ հոլովումն ունի և ս զերկուս տեսակս, որոց միոյն եզական սեռականն եղերի ՚ի այ, և յոգնականն ՚ի անց, որգոն, ադամ, ադամայ։ ադամանք, ադամանց։ Իսկ միւսոյն եզական սեռականն եղերի ՚ի եայ ։ և յոգնականն ՚ի եանց։ որգոն, եսայի, եսայեայ։ եսայեանք, եսայեանց ։

Օրինակ

Օրինակ Նախնիոյ Ա[illegible]ակէն :

Եզականապէս :

Ուղ : Ադամ:
Սե : Ադամայ :
Տր : Ադամայ , կամ ցԱդամ :
Հայ : զԱդամ:
Բաց : յԱդամայ :
Պատ : զԱդամայ :
Գոր : Ադամաւ :
Պար : զԱդամաւ :
Ներ : ն Ադամում , կամ 'ի ցԱդամ:
Կոչ: ով Ադամ:

Յոգնականապէս :

Ուղ : Ադամանք :
Սե : Ադամանց :
Տր : Ադամանց , կամ ցԱդամանս :
Հայ : զԱդամանս , կամ , Ադամանս :
Բաց : յԱդամանց :
Պատ : զԱդամանց :
Գոր : Ադամամբք :
Պար : զԱդամամբք :
Ներ : ն Ադամանս , կամ յադամանս :
Կոչ : ով Ադամանք :

Ըստ այսու տեսակաւ պարունակին անուանք յատուկք, Նախ Աբրահամբ , որպէս , յովսէփ , յովսէփայ : յովակիմ , յովակիմայ : սէթ , սէթայ : ենովս , ենովսայ : ենոք , ենոքայ : ղամեք , ղամեքայ : սերուք , սերուքայ : սահակ , սահակայ : մեսրոպ , մեսրոպայ : յակոբ , յակոբայ : յուսիկ , յուսկայ : ամբակում ,

ամբակումայ : յոբ, յոբայ : դեկլաթ, դեկլաթայ : խաթ, խաթայ : պօղ, պօղայ : մակար, մակարայ : վարդան, վարդանայ : և այլք բազումք :

Երկրորդ իգականք, որգոն, մարիամ, մարիամայ : ակաթ, ակաթայ : շուշան, շուշանայ : և այլք :

Օրինակ յետնոյ տեսակին :

Եզականապէս :

Ուղն :	Եսայի :
Սե :	Եսայեայ :
Տր :	Եսայեայ, կամ ցԵսայի :
Հայ :	զԵսայի :
Բաց :	յԵսայեայ :
Պատ :	զԵսայեայ :
Գոր :	Եսայեաւ :
Պար :	զԵսայեաւ :
Ներ :	նԵսայոջ, կամ յԵսայի :
Կոչ :	ով Եսայի :

Յոգնականապէս :

Ուղն :	Եսայեանք :
Սե :	Եսայեանց :
Տր :	Եսայեանց, կամ ցԵսայիս :
Հայ :	զԵսայեանս, կամ զԵսայիս :
Բաց :	յԵսայեանց :
Պատ :	զԵսայեանց :
Գոր :	Եսայեամբք :
Պար :	զԵսայեամբք :
Ներ :	նԵսայեանս, և կամ նԵսայիս :
Կոչ :	ով Եսայեանք :

Ընդ

Ընդ այսու տեսակաւ պարունակին անուանք յատուկք : Նախ արականք, որգոն, զաքարիա, զաքարեայ : մաղաքիա, մաղաքեայ : սոփոնիա, սոփոնեայ ; սերգիոս, սերգեայ ; մատաթիա, մատաթեայ : և այլք բազումք :

Երկրորդ իգականք, որգոն, հռիփսիմէ, հռիփսիմեայ : թեկղի, թեկղեայ : վառվառէ, վառվառեայ : հեղինէ, հեղինեայ : կատարինէ, կատարինեայ : պիպիանէ, պիպիանեայ : ուստիանէ, ուստիանեայ : գայիանէ, գայիանեայ : և այլք նմանապէս եղերեցեալք :

Բայց գիտելի է, զի անուանք յատուկք, որք ըստ եզականին սեռականին իւրեանց պատկանին առ առաջին տեսակն առաջնոյ հոլովման, ըստ յոգնականին իւրեանց ընդ այսու տեսակաւ պարունակին, որգոն, ներսէս, ներսիսի : ներսիսեանք, ներսիսեանց : Յոհաննէս, յոհաննիսի, կամ յոհաննու : յոհաննիսեանք, յոհաննիսեանց : և այլք սոցին նմանք :

Հ Իններորդ հոլովման եզական սեռականն եղերի՛ ի եր, և յոգնականն ՛ի երց, որգոն, աղբիւր, աղբեր ; աղբիւրք, աղբերց :

Օրինակ :

Եզականապէս :

Ուղ :	աղբիւր :
Սե :	աղբեր :
Տր :	աղբեր, կամ յաղբիւր :
Հայ :	զաղբիւր :
Բաց :	յաղբերէ :
Պատ :	զաղբերէ :
Գոր :	աղբերբ :
Պար :	զաղբերբ :

Ներ : նաղբեր ; կամ յաղբերն :
Կոչ : ով աղբիւր :

Յոգնականապէս :

Ուղղ. աղբիւրք :
Սեռ : աղբերց, կամ աղբերաց :
Տր : աղբերց . ցաղբիւրս :
Հայց : զաղբիւրս, կամ աղբիւրս :
Բաց : յաղբերց, կամ յաղբերաց :
Պատ : զաղբերց, կամ զաղբերաց :
Գործ : աղբերբք :
Պար : զաղբերբք :
Ներ : նաղբիւրս :
Կոչ : ով աղբիւրք :

Ըստ այսմ հոլովման պարտաւորին անուանք սակաւք, Ոմանք գոյականք, որպէս ատետր, ատետեր : աղբր, աղբեր : ալիւր, ալեր : ուստր, ուստեր : դուստր, դստեր : սուր, սուներ : սատր, սատեր : եղջիւր, եղջեր : սանտր, սանտեր : լիառր, լառեր : մեղր, մեղեր : ծաղր, ծաղեր : կղմինտր, կղմինտեր : մախր, մախեր : ճախր, ճախեր : լինտր, լնտեր : արտօսր, արտօսեր : և այլք :

Եւ այլք ածականք, որպէս, նօսր, նօսեր : մանր, մաներ : փոքր, փոքեր : ծանր, ծաներ : քաղցր, քաղցեր : և այլք նոյնպէս եղերեցեալք :

Բայց գիտելի է նախ, զի արտօսրն, 'ի յոգնականում Թուոջ հեռանէ 'ի չաւղէն վերոգրեցելոյ, քան զի ոչ առնէ արտօսերք, արտօսերց, այլ արտասուք, արտասուաց : և այլք :

Գիտելի է երկրորդ, զի ածականքս այսոքիկ, մանր, փոքր, ծանր, քաղցր, գտանին, երբեմն 'ի եզականում Թուոջ հոլովեցեալք այսպէս, մանու, փոքու, ծանու, քաղցու : Իսկ ըստ յոգ

նակա

նականում, մանունք, մանունց: փոքունք, փոքունց, ծանունք, ծանունց: քաղցունք, քաղցունց: և այլն:

Վեցերորդի հոլովման եզական սեռականն ելանէ ի եղ: և յոգնականն ի աց, որպէս աստղ, աստեղ: աստեղք, աստեղաց:

Օրինակ:

Եզականապէս:

Ուղ:	Աստղ:
Սե:	Աստեղ:
Տր:	Աստեղ, կամ յաստղ, ցաստղ:
Հայ:	զԱստղ:
Բաց:	յԱստեղէ:
Պատ:	զ Աստեղէ:
Գոր:	Աստեղբ:
Պար:	զԱստեղբ:
Ներ:	նԱստեղ, կամ յաստեղ:
Կոչ:	ո՛վ Աստղ:

Յոգնականապէս:

Ուղ:	Աստեղք:
Սե:	Աստեղաց:
Տր:	Աստեղաց, ցԱստեղս:
Հայ:	զԱստեղս, կամ Աստեղս:
Բաց:	յԱստեղաց:
Պատ:	զԱստեղաց:
Գոր:	Աստեղբք:
Պար:	զԱստեղբք:
Ներ:	նԱստեղս:
Կոչ:	ո՛վ Աստեղք:

Ընդ

Ընդ այսու հոլովմամբ պարունակին անուանք սակաւք, որպէս աղրկղ, արկեղ: անկղ, անկեղ: սկուտղ, սկուտեղ: Բանակետղ, բանակետեղ: կրակետղ, կրակետեղ: քարակետղ, քարակետեղ: կուպղ, կուպեղ: կոստղ, կոստեղ: կոթղ, կոթեղ: Եւ այլք նմանապէս եղերեցեալք:

ԵՕԹՆ երրորդի հոլովման եզական սեռականն եղերի՝ ՚ի ին: Եւ յոգնականն ՚ի անց: որպէս, անձն, անձին: անձինք, անձանց:

Օրինակ:

Եզականապէս:

Ուղ:	անձն:
Սեռ:	անձին:
Տր:	անձին, կամ յանձն, ցանձն:
Հայ:	զանձն:
Բաց:	յանձնէ:
Պատ:	զանձնէ:
Գործ:	անձամբ:
Պար:	զանձամբ:
Ներ:	ներանձին, կամ յանձին:
Կոչ:	ով անձն:

Յոգնականապէս:

Ուղ:	անձինք:
Սեռ:	անձանց:
Տր:	անձանց, յանձինս, ցանձինս:
Հայ:	զանձինս, կամ անձինս:
Բաց:	յանձանց:
Պատ:	զ անձանց:
Գործ:	անձամբք:

Պար

Պար ։ զ անձամբք ։
Ներ ։ ՚ի անձինս ։
Կոչ ։ ո՛վ անձինք ։

Ըստ այսու հոլովմամբ պարունակին անուանք այսորիկ վանկաւք, որպէս, գառն, գառին ։ դառն, դառին ։ լեառն, լերին ։ ոստն, ոստին ։ եզն, եզին ։ տասն, տասին ։ ձեռն, ձեռին ։ ոտն, ոտին ։ և այլք սոցին նմանք ։

Բայց գիտելի է, զի ոտն, և ձեռն, ՚ի յոգնականում Թւոջ լինին, ձեռինք, ձեռաց ։ կամ ձեռք ձեռաց ։ ոտք, ոտից ։ այլ ո՛չ ոտանց, ձեռանց ։

Ութերորդի հոլովման եզական սեռականն եզերի ՚ի ու ։ և յոգնականն ՚ի ուց ։ որպէս, ժամ, ժամու ։ ժամք, ժամուց ։

Օրինակ ։

Եզականապէս ։

Ուղ ։ ժամ ։
Սեռ ։ ժամու ։
Տր ։ ժամու, կամ ՚ի ժամ ։
Հայց ։ զժամ ։
Բաց ։ ՚ի ժամու ։
Պատ ։ զժամու ։
Գործ ։ ժամու ։
Պար ։ զժամու ։
Ներ ։ ՚ի ժամու ։
Կոչ ։ ո՛վ ժամ ։

Յոգնականապէս ։

Ուղ ։ ժամք ։
Սեռ ։ ժամուց ։

Տր: ժամուց զժամս:
Հայ: զժամս, ժամս:
Բաց: ՚ի ժամուց:
Պատ: զժամուց:
Գոր: ժամօք:
Պար: զժամօք:
Ներ: ըն ժամս:
Կոչ: ո՛վ ժամք:

Ընդ այսու հոլովմամբ պարունակին անուանք ոմանք հասարակք, ո՛րգոն, մէն, մինու: զգեստ, զգեստու: զարդ, զարդու: ագուաւ, ագուաւու: պահ, պահու: առիւծ, առիւծու: զէն, զինու: զօր, զօրու: հէն, հինու: ցուլ, ցլու: պար, պարու: ծով, ծովու: աղուէս, աղուեսու: հաւ, հաւու: սով, սովու: կով, կովու: հով, հովու: մահ, մահու: այգ, այգու: դաս, դասու: ձագ, ձագու: նախանձ, նախանձու: ծաղ, ծաղու: եւ այլք:

Եւ այլք յատուկք, ո՛րգոն, աբրահամ, աբրահամու: ղուկաս, ղուկասու: յոհան, յոհաննու: ղազար, ղազարու: ուրբաթ, ուրբաթու: շաբաթ, շաբաթու: եւ այլք ոմանք:

Նաեւ այլք ածականք, ո՛րգոն, սակաւ, սակաւու: փոքր, փոքու: եւ այլք զորս վերոգրեցաք:

ԳՐՁԿ

ԳՐԱԿ ԵՐԿՐՈՐԴ :

Յաղագս Յատկից հոլովմանց անուանց :

Հոլովմունք յատուկք են վեց : Որոց առաջնոյն եզական սեռականն ելերի ՚ի օր, եւ յոգնականն ՚ի արց :

Որ օրինակ :

Եզականապէս :

Ուղ :	հայր :
Սեռ :	հօր :
Տր :	հօր, կամ ՚ի հայր : ցհայր :
Հայ :	զհայր :
Բաց :	՚ի հօրէ :
Պատ :	զհօրէ :
Գոր :	հարբ :
Պար :	զհարբ :
Ներ :	ըն հօր, կամ ՚ի հայր :
Կոչ :	ով հայր :

Յոգնականապէս :

Ուղ :	հարք :
Սեռ :	հարց, կամ հարանց :
Տր :	հարց, կամ ցհարս :
Հայ :	զհարս, կամ հարս :
Բաց :	՚ի հարց, կամ ՚ի հարանց :
Պատ :	զհարց, կամ զհարանց :
Գոր :	հարբք :
Պար :	զհարբք :

Ներ :	ըն հարս :
Կոչ :	ով հարք ։

Ըստ այսմ հոլովին եւ մայր , մօր ։ եղբայր , եղբօր ։ բայց ՚ի յոգնականութեան ոչ առնու , մարանց , այլ մարց ։ ոչ եղբարանց , այլ եղբարց ։

Նմանապէս են եւ համայնք բարդութիւք սոցին , որպէս , ծծահայր , ծծահօր ։ ծծամայր , ծծամօր ։ փեսեղբայր , փեսեղբօր ։ եւ այլք ։

ԵՐկրորդի եզական սեռականն եղերի ՚ի ոջ ; եւ յոգնականն ՚ի անց ։

Օրն Օրինակ ։

Եզականապէս ։

ՈւՂՂ :	կին ։
ՍԵ ։	կնոջ ։
ՏՐ ։	կնոջ , կամ ՚ի կին , կամ ցկին ։
Հայ ։	զկին ։
Բաց ։	՚ի կնոջէ ։
Պատ ։	զկնոջէ ։
Գոր ։	կանամբ ։
Պար ։	զկանամբ ։
Ներ ։	ըն կնոջ , կամ ՚ի կնոջ ։
Կոչ ։	ով կին ։

Յոգնականապէս ։

ՈւՂՂ ։	կանայք ։
ՍԵ ։	կանանց ։
ՏՐ ։	կանանց , կամ ցկանայս ։
Հայ ։	զկանայս , կամ կանայս ։
Բաց ։	՚ի կանանց ։

Պատ ։

Պատ :	զկանանց :
Գոր :	կանամբք :
Պար :	զկանամբք :
Ներ :	ընդ կանայս :
Կոչ :	ո՛վ կանայք :

Ըստ այսմ հոլովին եւ համայնք բարդեցեալք ՚ի սմանէ, ո՛րգոն, տիկին, տիկնոջ : տանտիկին, տանտիկնոջ : եւ այլք :

ԵՐրորդ եղանակն սեռականն եղեալ ՚ի եղջ, եւ յոգնականն ՚ի եց :

Օ՛ր օրինակ :

Եզականապէս :

Ուղղ :	գիւղ :
Սե :	գեղջ :
Տր :	գեղջ, կամ ՚ի գիւղ :
Հայ :	զգիւղ :
Բաց :	՚ի գեղջէ :
Պատ :	զգեղջէ :
Գոր :	գիւղիւ :
Պար :	զգիւղիւ :
Ներ :	ընդ գեղջ, կամ ՚ի գեղջ :
Կոչ :	ո՛վ գիւղ :

Յոգնականապէս :

Ուղղ :	գիւղք, կամ գիւղորէք :
Սե :	գիւղից, կամ գիւղորէից :
Տր :	գիւղից, զգիւղս : գիւղորէից, զգիւղորէս
Հայ :	զգիւղս, կամ զգիւղորէս :
Բաց :	՚ի գիւղից, կամ ՚ի գիւղորէից :
Պատ :	զգիւղից, կամ զգիւղորէից :

Գործ:	գիւղօք, կամ գիւղօրէիւք:
Պար:	զգիւղօք, կամ զգիւղօրէիւք:
Ներ:	ըն գիւղս, կամ ըն գիւղօրէս:
Կոչ:	ով գիւղք, կամ գիւղօրէք:

Ըստ այսմ հոլովին և համայնք բարդութիւնք սորին, որգոն հօրագիւղ, հօրագեղջ: Նորագիւղ, նորագեղջ: և այլք:

Չորրորդի եզական սեռականն եղեւ 'ի առն, և յոգնականն, անց, կամ արց: զորօրինակ:

Եզականապէս:

Ուղղ:	տէր:
Սեռ:	տեառն:
Տր:	տեառն, կամ ցտէր, կամ 'ի տէր:
Հայց:	զտէր:
Բաց:	'ի տեառնէ:
Պատ:	զտեառնէ:
Գործ:	տերամբ:
Պար:	զտերամբ:
Ներ:	ըն տեառն:
Կոչ:	ով տէր:

Յոգնականապէս:

Ուղղ:	տեարք:
Սեռ:	տեարց, կամ տերանց:
Տր:	տեարց, կամ տերանց, ցտեարս:
Հայց:	զտեարս, տեարս:
Բաց:	'ի տեարց, կամ 'ի տերանց:
Պատ:	զտեարց, կամ զտերանց:
Գործ:	տերամբք, կամ տեարբք:

Պար:	զտեղամբք, կամ զտեղեամբք:
Ներ:	ըն տեղայս.
Կոչ:	ով տեղայք:

Ըստ այսմ հոլովին և ռ այր, առն: այրք, արանց: և համայնք բարդեցեալքն ՚ի սոցունց, որգոն, տանուտէր, տանուտեառն: պարտատէր, պարտատեառն: երկայր, երկառն: բազմայր, բազմառն: և այլք:

Հ Ինգերորդ եզական սեռականն եղերի ՚ի աւուր, և յոգնականն, աւուրց: որգոն օր, աւուր: աւուրք, աւուրց:

Զոր Օրինակ:

Եզականապէս:

Ուղն:	օր:
Սեռ:	աւուր:
Տր:	աւուր, կամ յօր, կամ ցօր:
Հայ:	զօր:
Բաց:	յօրէ:
Պատ:	զօրէ:
Գործ:	աւուրբ:
Պար:	զաւուրբ:
Ներ:	նաւուր:
Կոչ:	ով օր:

Յոգնականապէս:

Ուղն:	աւուրք:
Սեռ:	աւուրց:
Տր:	աւուրց, ցաւուրս:
Հայ:	զաւուրս, աւուրս:
Բաց:	յաւուրց:

Պատ:

Պատ։ զաւուրց։
Գործ։ աւուրբք։
Պար։ զաւուրբք։
Ներ։ նաւուրս, կամ յաւուրս։
Կոչ։ ով աւուրք։

Ըստ այսմ հոլովին են համայնք բարդութիւնք սորին, որ գոն առաջնօր, առաջնաւուր։ կէսօր, կէսաւուր։ և այլք։

Վեցերորդն եզական սեռականն եզերի ՚ի եռ, և յոգնականն ՚ի երց, որգոն, քոյր, քեռ։ քորք, քերց։

Եզականապէս։

Ուղ։ քոյր։
Սեռ։ քեռ։
Տըր։ քեռ, կամ ՚ի քոյր, ցքոյր։
Հայ։ զքոյր։
Բաց։ ՚ի քեռանէ։
Պատ։ զքեռանէ։
Գործ։ քերբ, կամ քեռամբ։
Պար։ զքերբ, կամ զքեռամբ։
Ներ։ ըն քեռ։
Կոչ։ ով քոյր։

Յոգնականապէս։

Ուղ։ քորք։
Սեռ։ քերց։
Տըր։ քերց, ՚ի քորս, կամ ցքորս։
Հայ։ զքորս, քորս։
Բաց։ ՚ի քերց։
Պատ։ զքերց։

Գործ։

Գործ : քերբք :
Պատմ : զքերբք :
Ներ : ըն քորս :
Կոչ : ով քորք :

Ըստ այսմ հոլովին եւ համայնք բարդութիւնք սորին, որ գոն, հարսնքոյր ; հարսնքեաւ ; մօրքոյր, մօրքեաւ ; հօրքոյր ; հօրքեաւ ; եւ այլն :

Հոլովումն մասնականաց անուանց, Ոմն ; Ոք ; Իմն :

Եզականապէս :

Ուղղ : ոմն, ոք, իմն :
Սեռ : ուրուեմն ; ուրուք, իրիք :
Տր : ումեմն, ումեք, իմիք :
Հայց : զոմն, զոք, զիմն :
Բաց : յումեմնէ, յումեքէ, յիմեքէ :
Պատմ : զումեմնէ, զումեքէ ; զիմեքէ :
Գործ : ումամբ, իւիք :
Պատ : զումամբ, զիւիք :
Ներ : նումեմն, նումեք, նիմիք :

Յոգնականապէս :

Ուղղ : ոմանք :
Սեռ : ոմանց :
Տր : ոմանց, կամ ցոմանս :
Հայց : զոմանս, կամ ոմանս :
Բաց : յոմանց :
Պատմ : զոմանց :
Գործ : ոմամբք :
Պատ : զոմամբք :
Ներ : նոմանս :

Ըստ

Ըստ այսոցիկ հոլովին և համայնք բարդութիւնք սոցին , որգոն , ոչոք , ոչուրուք : ոմոք , ոմիուրուք : իւրաքանչիւրոք , իւրաքանչիւրուրուք : երկաքանչիւրոք , երկաքանչիւրուրուք : Եւ այլք :

Բայց այսոքիկ մինչ ոչէն բարդեցեալք , այլ միայն շաղկապեցեալք ՚ի միասին , երկաքանչիւրն հոլովին , որգոն իւրաքանչիւրոք , իւրաքանչիւրոյ ուրուք : այլոք , այլոյ ուրուք : այլ ումն , այլոյ ուրուեմն : Եւ այլք սոցին նմանք :

Գիտելի է և , զի ումն , և ոքն դնին ՚ի շարադրութիւս առ ՚ի նշանակել զիրս կենդանիս , որգոն այր ոք : այր ումն : կին ումն : կենդանի ոք : Իսկ ինչ , առ ՚ի նշանակել զանկենդանս , որգոն , գիտութիւն ինչ ; քար ինչ : ջերմութիւն ինչ ; Եւ այլն :

Հոլովումն հարցականաց անուանց , որ , ով ; ո :

Եզականակէս :

Ուղղ :	որ , ով , ո :
Սե :	որոյ , ոյր :
Տր :	որում , ում :
Հայ :	զոր , զով , զո :
Բաց :	յորմէ , յումմէ :
Պատ :	զորմէ , զումմէ :
Գոր :	որով , իւ :
Պար :	զորով , զիւ :
Ներ :	նորում , նում :

Յոգնականակէս :

Ուղղ :	որք , ովք , ոյք :
Սե :	որոց , ոյց :
Տր :	որոց , ոյց , կամ առ որս , առ ոյս :
Հայ :	զորս , զոյս :

Բաց :

Բաց։ յորոց, յոյց։
Պիատ։ զորոց, զոյց։
Գոր։ յորձկէ, ձեկէ։
Պար։ զօծկէ, զիւէ։
Ներ։ նորս, նորս։

Բայց գիտելի է զի երբեմն հարցականք այսոքիկ չարաւեցեալք ընդ այլոց, հոլովին խնդրելեամբ, որպէս, ուրեք։ ուրուրուք։ ումուեմք։ զորոք։ յումեմուեմքէ։ զումեմուեմքէ։ իւիւիք։ զիւիւիք։ ներումուեմք։ և այլն։

Այսպէս և այսոքիկ փոփոխեալ սահմանականօրէն, որպէս, որոց կամի զինչ իմն գալ։ այդ ուրուք եկն կամ գրեցաւ։ և այլն։

ԳՐԱԿ ԵՐՐՈՐԴ,

Յաղագս լծորդութեան բայից էականաց։

Զոր այսոքիկ բայք էականք այսոքիկ, եմ, գոմ, եղանիմ, լինիմ, թէպէտ զատարեբւ ունին նշանակութիւն խնդրանաց, այլայլ լծորդեն խմասնն առ ներքոյ զթերեւս մտածմանց, նմանապէս ժամանակս, յորս նուազին ունանք ի նոցունց, ըստ որում տեսցես աստուծ։

Սահմանական եղանակի ներկայ։

Եզականաւորք՝։ եմ, գոմ, եղանիմ, լինիմ։ Ես, գոս, եղանիս, լինիս։ Է, գոյ, եղանի, լինի։

Յոգնականաւորք՝։ եմք, գոմք, եղանիմք, լինիմք։ Էք, գոք, եղանիք, լինիք։ Են, գոն, եղանին, լինին։

Անկատար։

Եզ։ էի, գոյի, եղանէի, լինէի։ Էիր, գոյիր, եղանէիր, լինէիր։ Էր, գոյր, եղանիւր, լինիւր։ կամ եղանէր, լինէր։

Յգ: էաք, գոյաք, եղանէաք, լինէաք: Էիք, գոյիք, եղանէիք, լինէիք: Էին, գոյին, եղանէին, լինէին:

Կատարեալ:

Եզ: եղէ; եղեր; եղև:

Յգ: եղաք; եղայք, կամ եղէք, եղեն:

Յարակատար:

Եզ: եղեալ եմ, լեալ եմ: Եղեալ ես, լեալ ես: Եղեալ է, լեալ է:

Յգ: եղեալ եմք, լեալ եմք: Եղեալ էք, լեալ էք: Եղեալ են, լեալ են:

Գերակատար:

Եզ: եղեալ էի, լեալ էի: եղեալ էիր, լեալ էիր: եղեալ էր, լեալ էր:

Յգ: եղեալ էաք, լեալ էաք: եղեալ էիք, լեալ էիք: եղեալ էին, լեալ էին:

Ապառնի:

Եզ: եղէց, կամ եղիցիմ, լիցիմ: եղիցիս, լիցիս: եղիցի, լիցի:

Յգ: եղիցուք լիցուք, կամ եղիցիմք, լիցիմք: եղիցիք, լիցիք: եղիցին, լիցին:

Հրամայական ներկայ:

Եզ: լեր, մի՛ լինիր կամ մի՛ եղանիր: լինիցի, մի՛ լինիցի: կամ եղանիցի, մի՛ եղանիցի:

Յգ: լերուք, մի՛ լինիք: կամ եղերուք, մի՛ եղանիք: լինիցին, մի՛ լինիցին: կամ եղանիցին, մի՛ եղանիցին:

Ապառնի:

Եզ: լիջիր, մի՛ լինիցիս: կամ եղիջիր, մի՛ եղանիցիս: լիցի, մի՛ լինիցի: կամ եղիցի, մի՛ եղանիցի:

Յգ: լիցուք, մի՛ լինիցիմք: կամ եղիցուք, մի՛ եղանիցիմք: լիջիք, մի՛ լինիցիք, կամ եղիջիք, մի՛ եղանիցիք: լիցին, մի՛ լինիցին: կամ եղիցին, մի՛ եղանիցին:

Անի

Ունի ևս, եր՛, փոխանակ լեր, որպէս ․ Ողջ եր ։ և եղէ՛, մի՛ եղէ՛, փոխանակ լինիցիս, մի՛ լինիցիս ։

Ըղձականի Ներկայ և Ապառնի ։

Եզ̄ ։ Երանի թէ իցեմ, գուցեմ, եղանիցիմ, լինիցիմ ։ իցես, գուցես, եղանիցիս, լինիցիս ։ իցէ, գուցէ, եղանիցի, լինիցի ։

Յգ̄ ։ Երանի թէ իցեմք, գուցեմք, եղանիցիմք, լինիցիմք ։ իցէք, գուցէք, եղանիցիք, լինիցիք, իցեն, գուցեն, եղանիցին, լինիցին ։

Անկատար ։

Եզ̄ ։ Երանի թէ իցէի, գուցէի, եղանիցէի, լինիցէի ։ իցէիր, գուցէիր, եղանիցէիր, լինիցէիր ։ իցէր, գուցէր, եղանիցէր, լինիցէր ։

Յգ̄ ։ Երանի թէ իցէաք, գուցէաք, եղանիցէաք, լինիցէաք ։ իցէիք, գուցէիք, եղանիցէիք, լինիցէիք ։ իցէին, գուցէին, եղանիցէին, լինիցէին ։

Կատարեալ և Յարակատար ։

Եզ̄ ։ Երանի թէ եղեալ իցեմ, լեալ իցեմ ։ եղեալ իցես, լեալ իցես ։ եղեալ իցէ, լեալ իցէ ։

Յգ̄ ։ Երանի թէ եղեալք իցեմ, լեալք իցեմք ։ եղեալք իցէք, լեալք իցէք, եղեալք իցեն, լեալք իցեն ։

Գերակատար ։

Եզ̄ ։ Երանի թէ եղեալ իցէի, լեալ իցէի ։ եղեալ իցէիր, լեալ իցէիր ։ եղեալ իցէր, լեալ իցէր ։

Յգ̄ ։ Երանի թէ եղեալք իցէաք, լեալք իցէաք ։ եղեալք իցէիք, լեալք իցէիք ։ եղեալք իցէին, լեալք իցէին ։

Ստորադասականի Ներկայ ։

Եզ̄ ։ Եթէ իցեմ, գուցեմ, եղանիցիմ, լինիցիմ ։ Եւ այլն, ոպ̄ ընդ ներկայոյն ըղձականին ։

Անկատար :

Եզ. Եթէ իցէի, գուցէի, եղանիցէի, լինիցէի : Եւ այլն, ոպ̃ յանկատարոյ ըղձականին :

Կատարեալ, և յարակատար :

Եզ : Եթէ եղեալ իցեմ, լեալ իցեմ ; և այլն ոպ̃ յըղձականում եղանակով :

Գերակատար :

Եզ : Եթէ եղեալ իցէի, լեալ իցէի : և այլն ոպ̃ յըղձականում եղանակով :

Ապառնի :

Եզ : Եթէ եղեալ եղէց, լեալ եղէց : եղեալ եղիցիս, լեալ եղիցիս : եղեալ եղիցի, լեալ եղիցի :

Յգ : Եթէ եղեալք եղիցուք, լեալք եղիցուք : եղեալք եղիցիք, լեալք եղիցիք : եղեալք եղիցին, լեալք եղիցին :

Այլապէս :

Եզ : Եթէ եղեալ լիցիմ, լիցիս, լիցի :

Յգ : Եթէ եղեալք լիցիմք, լիցիք, լիցին :

Աներևոյթի ներկայ :

Էլ, գոլ, եղանիլ, լինել :

Կատարեալ, յարակատար, գերակատար :

Եղեալ գոլ, լեալ գոլ :

Ապառնի :

Ելոց գոլ, գոլոց գոլ, եղանելոց գոլ, լինելոց գոլ, կամ, եղանելի գոլ, լինելի գոլ :

Ընդունելութիւն ներկայ :

Էող, գոյող, եղանող, լինող :

Կատարեալ, յարակատար, գերակատար :

Եղեալ, լեալ :

Ապառ

Բացառական :

Ելոց, գոլոց, եղանելոց, լինելոց : կամ, եղանելի, լինելի :

Դերբայք :

Ելոյ, գոլոյ, եղանելոյ, լինելոյ :

՚ի յել, ՚ի գոլ, ՚ի յեղանել, ՚ի լինել :

Ելով, գոլով, եղանելով, լինելով :

Յելն, ՚ի գոլն, յեղանելն, ՚ի լինելն :

Բայց՝ այսոքիկ կոչին դերբայք, զի գոլով հոլովք բային աներևոյթի, վարին փոխանակ բայից : Եւ զատուցութեց նշանակեն :

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐՐՈՐԴ

Յաղագս լծորդութեանց բայից ներգործականաց :

Լծորդութիւնք բայից ներգործականաց են երեք : Որոց առաջնոյն ներկայ աներևոյթն եղերի ՚ի Ել : որպէս Սիրել : Եւ առաջին դէմ ներկայի սահմանականին ՚ի Եմ. որպէս Սիրեմ : Երկրորդի ներկայ աներևոյթն եղերի ՚ի Ալ. որպէս լուանալ : Եւ առաջին դէմ ներկայի սահմանականին ՚ի Ամ. որպէս լուանամ : Իսկ երրորդի ներկայ աներևոյթն եղերի ՚ի Ուլ. որպէս, լնուլ : Եւ առաջին դէմ ներկայի սահմանականին ՚ի Ում, որպէս, լնում :

Օրինակ Առաջնոյ
Լծորդութեան Ներգործականաց :
Սահմանականի Ներկայ :

Եզ : Սիրեմ, սիրես, սիրէ :
Յգ : սիրեմք, սիրէք, սիրեն :

Անկա

Անկատար :

Եզ: Սիրէի, սիրէիր, սիրէր :
Յգ: սիրէաք, սիրէիք, սիրէին :

Կատարեալ :

Եզ: սիրեցի, սիրեցեր, սիրեաց :
Յգ: սիրեցաք, սիրեցիք, սիրեցին :

Յարակատար :

Եզ: սիրեալեմ, սիրեալես, սիրեալէ :
Յգ: սիրեալեմք, սիրեալէք, սիրեալեն :

Գերակատար :

Եզ: սիրեալէի, սիրեալէիր, սիրեալէր :
Յգ: սիրեալէաք, սիրեալէիք, սիրեալէին :

Ապառնի :

Եզ: սիրեցից, սիրեսցես, սիրեսցէ :
Յգ: սիրեսցուք, սիրեսցէք, սիրեսցեն :

Հրամայականի Ներկայ :

Եզ: սիրեա՛, մի՛ սիրեր, կամ մի՛ սիրիցես, սիրիցէ, մի՛ սիրիցէ :
Յգ: սիրեցէք, մի՛ սիրէք, կամ մի՛ սիրիցէք, սիրիցեն, մի՛ սիրիցեն :

Ապառնի :

Եզ: սիրեսջիր, կամ սիրեսցես, մի՛ սիրիցես : սիրեսցէ մի՛ սիրիցէ :
Յգ: սիրեսցուք, մի՛ սիրիցեմք : սիրեսջիք, կամ սիրես ցէք, մի՛ սիրիցէք : սիրեսցեն, մի՛ սիրիցեն :

Ըղձականի Ներկայ և Ապառնի :

Եզ: Երանի Թէ սիրիցեմ, սիրիցես, սիրիցէ :

Յգ :

Յգ։ Երանի թէ սիրեցեմք, սիրեցէք, սիրեցեն։

Անկատար։

Եզ։ Երանի թէ սիրեցէի, սիրեցէիր, սիրեցէր։

Յգ։ Երանի թէ սիրեցէաք, սիրեցէիք, սիրեցէին։

Կատարեալ Յարակատար։

Եզ։ Երանի թէ սիրեալիցեմ, սիրեալիցես, սիրեալիցէ։

Յգ։ Երանի թէ սիրեալքիցեմք, սիրեալքիցէք, սիրեալք իցեն։

Գերակատար։

Եզ։ Երանի թէ սիրեալիցէի, սիրեալիցէիր, սիրեալիցէր։

Յգ։ Երանի թէ սիրեալքիցէաք, սիրեալքիցէիք, սիրեալք իցէին։

Ստորակցական Ներկայ։

Եզ։ Եթէ սիրեցեմ, սիրեցես, սիրեցէ։

Յգ։ Եթէ սիրեցեմք, սիրեցէք, սիրեցեն։

Անկատար։

Եզ։ Եթէ սիրեցէի, սիրեցէիր, սիրեցէր։

Յգ։ Եթէ սիրեցէաք, սիրեցէիք, սիրեցէին։

Կտրլ Յարակատար։

Եզ։ Եթէ սիրեալիցեմ, սիրեալիցես, սիրեալիցէ։

Յգ։ Եթէ սիրեալքիցեմք, սիրեալքիցէք, սիրեալքիցեն։

Գերակատար։

Եզ։ Եթէ սիրեալիցէի, սիրեալիցէիր, սիրեալիցէր։

Յգ։ Եթէ սիրեալքիցէաք, սիրեալքիցէիք, սիրեալքիցէին։

Ապառնի։

Եզ։ Եթէ սիրեալեղէց, սիրեալեղիցիս, սիրեալեղիցի։

Յգ։ Եթէ սիրեալքեղիցուք, սիրեալքեղիցիք, սիրեալք եղիցին։

Աներևոյթի Ներկայ։ Սիրել։

Կատարել,

Կատարեալ, յոկնէր, և գերակատար, Սիրեալ գոլ։
Ապառնի, Սիրելոց գոլ։
Ընդունելութիւն ներկայ։ Սիրօղ, սիրողի։ և այլն։
Կատարեալ, յոկնէր, և գերակատար։ Սիրեալ։
Ապառնի, սիրելոց։

Դերբայք։

Սիրելոյ։ 'ի սիրել, սիրելով, ըն սիրելն, կամ 'ի սիրելն։

Օրինակ Կրաւորականաց։

Նոյնոյ Լծորդութե։

Սահմանականի Ներկայ։

Եզ։ Սիրիմ, սիրիս, սիրի։
Յգ։ Սիրիմք, սիրիք, սիրին։

Անկատար։

Եզ։ սիրէի, սիրէիր, սիրէր։
Յգ։ սիրէաք, սիրէիք, սիրէին։

Կատարեալ։

Եզ։ սիրեցայ, սիրեցար, սիրեցաւ։
Յգ։ սիրեցաք, սիրեցայք, սիրեցան։

Յարակատար։

Եզ։ սիրեցեալեմ, սիրեցեալես, սիրեցեալէ։
Յգ։ սիրեցեալեմք, սիրեցեալէք, սիրեցեալեն։

Գերակատար։

Եզ։ սիրեցեալէի, սիրեցեալէիր, սիրեցեալէր։
Յգ։ սիրեցեալէաք, սիրեցեալէիք, սիրեցեալէին։

Ապառնի։

Եզ։ սիրեցայց, սիրեսցիս, սիրեսցի։
Յգ։ սիրեցուք, սիրեսջիք, սիրեսցին։

Հրամայականն Ներկայ ։

Եզ։ Սիրեա, մի՛ սիրեր, կամ մի՛ սիրեսցես ։ սիրեսցի, մի՛ սիրեսցի ։

Յգ։ Սիրեցարուք, մի՛ սիրէք, կամ մի՛ սիրեսցիք ։ սիրեսցեն, մի՛ սիրեսցեն ։

Ապառնի ։

Եզ։ սիրիջիր, կամ սիրեսցես, մի՛ սիրեսցես ։ սիրեսցի, մի՛ սիրեսցի ։

Յգ։ սիրեսցուք, մի՛ սիրեսցիմք ։ սիրիջիք ։ կամ սիրեսցիք, մի՛ սիրեսցիք ։ սիրեսցեն, մի՛ սիրեսցեն ։

Ըղձականն Ներկայ Եւ Ապառնի ։

Եզ։ Երանի թէ սիրեսցիմ, սիրեսցես, սիրեսցի ։

Յգ։ Երանի թէ սիրեսցիմք, սիրեսցէք, սիրեսցեն ։

Անկատար ։

Եզ։ Երանի թէ սիրեսցէի, սիրեսցէիր, սիրեսցիւր ։

Յգ։ Երանի թէ սիրեսցէաք, սիրեսցէիք, սիրեսցէին ։

Կատարեալ Եւ յարակատար ։

Եզ։ Երանի թէ սիրեցեալ իցեմ, սիրեցեալ իցես, սիրեցեալ իցէ ։

Յգ։ Երանի թէ սիրեցեալք իցեմք, սիրեցեալք իցէք, սիրեցեալք իցեն ։

Գերակատար ։

Եզ։ Երանի թէ սիրեցեալ իցէի, սիրեցեալ իցէիր, սիրեցեալ իցէր ։

Յգ։ Երանի թէ սիրեցեալք իցէաք, սիրեցեալք իցէիք, սիրեցեալք իցէին ։

Ստորադասականն Ներկայ ։

Եզ։ Եթէ սիրիցեմ, սիրիցես, սիրիցի ։

Յգ։ Եթէ սիրիցեմք, սիրիցէք, սիրիցեն ։

Անկատար :

Եզ : Եթէ սիրիցէի . սիրիցէիր , սիրիցէր :

Յգ : Եթէ սիրիցէաք , սիրիցէիք , սիրիցէին :

Կատարեալ Անցեալ :

Եզ : Եթէ սիրեցեալիցեմ , սիրեցեալիցես , սիրեցեալիցէ :

Յգ : Եթէ սիրեցեալքիցեմք , սիրեցեալքիցէք , սիրեցեալքիցեն :

Գերակատար :

Եզ : Եթէ սիրեցեալիցէի , սիրեցեալիցէիր , սիրեցեալիցէր :

Յգ : Եթէ սիրեցեալքիցէաք , սիրեցեալքիցէիք , սիրեցեալքիցէին :

Ապառնի :

Եզ : Եթէ սիրեցեալեղէց , կամ լիցիմ : սիրեցեալեղիցիս , կամ լիցիս : սիրեցեալեղիցի , կամ լիցի :

Յգ : Եթէ սիրեցեալքեղիցուք , կամ լիցուք : սիրեցեալք եղիցիք , կամ լիցիք : սիրեցեալք եղիցին , կամ լիցին :

Աներեւոյթի Ներկայ , սիրիլ :

Կատր , յոկտր , եւ գրկտր , սիրեցեալ գոլ :

Ապառնի , սիրելի գոլ :

Ընդունելութիւն ներկայ , Սիրեցող , սիրեցողի : եւայլն :

Կատր յոկտր , եւ գրկտր , սիրեցեալ , սիրեցելոյ , եւայլն :

Ապառնի , սիրելի , սիրելւոյ : եւայլն :

Դերբայք :

Սիրիլոյ , 'ի սիրել , սիրելով , ընդ սիրելն , կամ 'ի սիրելն :

Ընդ այսու լծորդութեամբ պարունակին բազում բայք ներգործականք եղերեցեալք 'ի Եմ , կրաւորականօք համանդերձ , որգոն , աղաչեմ , աղաչիմ : խնդրեմ , խնդրիմ : հայցեմ , հայցիմ : տեսանեմ , տեսանիմ : չինեմ , չինիմ : առնեմ , առնիմ : զարդարեմ , զարդարիմ : լուսաւորեմ , լուսաւորիմ : բաժանեմ , բաժանիմ : պահպանեմ , պահպանիմ : գրեմ , գրիմ : յափշտա-
կեմ ,

կեմ, յափշտակիմ: ազդեմ, ազդիմ: օգնեմ, օգնիմ: դիտեմ, դիտիմ: նշմարեմ, նշմարիմ: եղծեմ, եղծիմ: պահեմ, պահիմ: հրապարակեմ, հրապարակիմ: հռչակեմ, հռչակիմ: դատեմ, դատիմ: քարոզեմ, քարոզիմ: փառաւորեմ, փառաւորիմ: ըմպեմ, ըմպիմ: ծածկեմ, ծածկիմ: Թագուցանեմ, Թագուցանիմ: կապեմ, կապիմ: արձակեմ, արձակիմ: ձեռնեմ, ձեռնիմ: առձեռնեմ, առձեռնիմ: ընձեռեմ, ընձեռիմ: մշտանկեմ, մշտանկիմ: պարարեմ, պարարիմ: համոզեմ, համոզիմ: հրապուրեմ, հրապուրիմ: պատրեմ, պատրիմ: հարեմ, հարիմ: զսպեմ, զսպիմ: Եւ այլ գոյնեան անհունք:

ԴՐԱԿ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ։

Յաղագս երկրորդի լծորդութեան բայից ներգործականաց :

Օրինակ ։

Սահմանականի Ներկայ :

Եզ ։ լուանամ, լուանաս, լուանայ :
Յգ : լուանամք, լուանայք, լուանան :

Անկատար :

Եզ : լուանայի, լուանայիր, լուանայր :
Յգ : լուանայաք, լուանայիք, լուանային :

Կատարեալ:

Եզ : լուացի, լուացեր, լուաց :
Յգ : լուացաք, լուացիք, լուացին :

Յարակատար :

Եզ : լուացեալեմ, լուացեալես, լուացեալէ :
Յգ : լուացեալեմք, լուացեալէք, լուացեալեն ։

Գերակատար :

Եզ. : լուացեալ էի , լուացեալ էիր , լուացեալ էր :

Յգ. : լուացեալք էաք , լուացեալք էիք , լուացեալք էին :

Ապառնի :

Եզ. : լուացից , լուասցես , լուասցէ :

Յգ. : լուասցուք , լուասցէք , լուասցեն :

Հրամայական Ներկայ :

Եզ. : լուա՛ , մի՛ լուանար , կամ մի՛ լուանայցես : լուանայցէ, մի՛ լուանայցէ :

Յգ. : լուացէք , մի՛ լուանայք , կամ մի՛ լուանայցէք : լուանայցեն, մի՛ լուանայցեն :

Ապառնի :

Եզ. : լուասջիր , կամ լուասցես , մի՛ լուանայցես : լուասցէ մի՛ լուանայցէ :

Յգ. : լուասցուք , մի՛ լուանայցեմք : լուասջիք , կամ լուասցէք , մի՛ լուանայցէք : լուասցեն , մի՛ լուանայցեն :

Ըղձական Ներկայ և Ապառնի :

Եզ. : Երանի թէ լուանայցեմ , լուանայցես , լուանայցէ :

Յգ. : երանի թէ լուանայցեմք , լուանայցէք , լուանայցեն :

Անկատար :

Եզ. : երանի թէ լուանայցէի , լուանայցէիր , լուանայցէր :

Յգ. : երանի թէ լուանայցէաք , լուանայցէիք , լուանայցէին :

Կատարեալ և Յարակատար :

Եզ. : երանի թէ լուացեալ իցեմ , լուացեալ իցես , լուացեալ իցէ :

Յգ. : երանի թէ լուացեալք իցեմք , լուացեալք իցէք , լուացեալք իցեն :

Գերակատար :

Եզ. : երանի թէ լուացեալ իցէի , լուացեալ իցէիր , լուացեալ իցէր :

Յգ.

Յգ: Երանի թէ լուացեալ ըլիցեաք, լուացեալ ըլիցէիք, լուաց եալըլիցէին :

Ստորադասական Ներկայ :

Եզ: Եթէ լուանայցեմ, լուանայցես, լուանայցէ :
Յգ: Եթէ լուանայցեմք, լուանայցէք, լուանայցեն :

Անկատար :

Եզ: Եթէ լուանայցէի, լուանայցէիր, լուանայցէր :
Յգ: Եթէ լուանայցէաք, լուանայցէիք, լուանայցէին :

Կատարեալ Եւ յարակատար :

Եզ: Եթէ լուացեալիցեմ, լուացեալիցես, լուացեալիցէ :
Յգ: Եթէ լուացեալըիցեմք, լուացեալըիցէք, լուացեալը իցեն :

Գերակատար :

Եզ: Եթէ լուացեալիցէի, լուացեալիցէիր, լուացեալիցէր :
Յգ: Եթէ լուացեալըիցէաք, լուացեալըիցէիք, լուացեալը իցէին :

Ապառնի :

Եզ: Եթէ լուացեալեղէց, լուացեալեղիցիս, լուացեալեղիցի :
Յգ: Եթէ լուացեալըեղիցուք, լուացեալըեղիցիք, լուաց եալըեղիցին :

Աներեւութի Ներկայ, լուանալ :
Կատարեալ, յրկտր, եւ գրկտր, լուացեալ գոլ :
Ապառնի, Լուանալոց գոլ :
Ընդունելութին ներկայ, լուացող, լուացողն, եւ այլն :
Կատ՟լ, յրկտր, եւ գրկտր, լուացեալ :
Ապառնի, լուանալոց :

Դերբայք :

Լուանալոյ, ՚ի լուանալ, լուանալով, ըն լուանալն :

Օրինակ

Օրինակ Կրաւորականաց

Նոյնոյ Լծորդութե:

Սահմանականի Ներկայ:

Եզ: լուանիմ, լուանիս, լուանի:

Յգ: լուանիմք, լուանիք, լուանին:

Անկատար:

Եզ: լուանէի, լուանէիր, լուանիւր:

Յգ: լուանէաք, լուանէիք, լուանէին:

Կատարեալ:

Եզ: լուացայ, լուացար, լուացաւ:

Յգ: լուացաք, կամ լուանեցաք: լուացայք, լուացան:

Յարակատար:

Եզ: լուանեցեալեմ, լուանեցեալես, լուանեցեալէ:

Յգ: լուանեցեալեմք, լուանեցեալէք, լուանեցեալեն:

Գերակատար:

Եզ: լուանեցեալէի, լուանեցեալէիր, լուանեցեալէր:

Յգ: լուանեցեալէաք, լուանեցեալէիք, լուանեցեալէին:

Ապառնի:

Եզ: լուացայց, լուասցիս, լուասցի:

Յգ: լուանիցուք, լուասջիք, լուասցին:

Հրամայականի Ներկայ:

Եզ: լուացիր, մի՛ լուանիր, կամ մի՛ լուանիցիս: լուանիցի, մի՛ լուանիցի:

Յգ: լուացարուք, մի՛ լուանիք, կամ մի՛ լուանիցիք, լուանիցին, մի՛ լուանիցին:

Ապառնի:

Եզ: լուանիջիր, կամ լուասցիս, մի՛ լուանիցիս:

Յգ: լուանիցուք, մի՛ լուանիցիմք: լուանիջիք, կամ լուասցիք,

ցիք , մի՛ լուանիցիք : լուասցին , մի՛ լուանիցին :

Ըղձականի ներկայ և Ապառնի :

Եզ : Երանի թէ լուանիցիմ , լուանիցիս , լուանիցի :

Յգ : Երանի թէ լուանիցիմք , լուանիցիք , լուանիցին :

Անկատար :

Եզ : Երանի թէ լուանիցէի , լուանիցէիր , լուանիցէր :

Յգ : Երանի թէ լուանիցէաք , լուանիցէիք , լուանիցէին :

Կատարեալ Ներկայ :

Եզ : Երանի թէ լուանեցեալիցեմ , լուանեցեալիցես , լուանեցեալիցէ :

Յգ : Երանի թէ լուանեցեալք իցեմք , լուանեցեալք իցէք , լուանեցեալք իցեն :

Գերակատար :

Եզ : Երանի թէ լուանեցեալիցէի , լուանեցեալիցէիր , լուանեցեալիցէր :

Յգ : Երանի թէ լուանեցեալք իցէաք , լուանեցեալք իցէիք , լուանեցեալք իցէին :

Ստորադասականի Ներկայ :

Եզ : Եթէ լուանիցեմ , լուանիցես , լուանիցի :

Յգ : Եթէ լուանիցիմք , լուանիցիք , լուանիցին :

Անկատար :

Եզ : Եթէ լուանիցէի , լուանիցէիր , լուանիցէր :

Յգ : Եթէ լուանիցէաք , լուանիցէիք , լուանիցէին :

Կատարեալ Ներկատար :

Եզ : Եթէ լուանեցեալիցեմ , լուանեցեալիցես , լուանեցեալիցէ :

Յգ : Եթէ լուանեցեալքիցեմք , լուանեցեալքիցէք , լուանեցեալքիցեն :

Գերա_

Գերակատար:

Եզ: Եթէ լուանեցեալ լիցէի, լուանեցեալ լիցէիր, լուանեցեալ լիցէր:

Յգ: Եթէ լուանեցեալք լիցէաք, լուանեցեալք լիցէիք, լուանեցեալք լիցէին:

Ապառնի:

Եզ: Եթէ լուանեցեալ եղէց, կամ լիցիմ: լուանեցեալ եղիցիս, կամ լիցիս: լուանեցեալ եղիցի, կամ լիցի:

Յգ: Եթէ լուանեցեալք եղիցուք կամ լիցուք, լուանեցեալք եղիցիք, կամ լիցիք: լուանեցեալք եղիցին, կամ լիցին:

Աներևոյթի Ներկայ, Լուանիլ:

Կտ̄րլ, յրկ̄տր, և գրկ̄տր, լուանեցեալ գոլ:

Ապառնի, լուանալի գոլ:

Ընդունելութի̄ ներկայ, լուանօղ, լուանողի, և այլն:

Կտ̄րլ, յրկ̄տր, և գրկ̄տր, լուանեցեալ, լուանեցելոյ, և այլն:

Ապառնի, լուանալի, լուանալւոյ, և այլն:

Դերբայք:

Լուանիլոյ, ՚ի լուանիլ, լուանիլով, ըն լուանիլն:

Ըստ այսու լծորդութ̄է պարունակին, ընաւք բայք ներգործականք եղերեցեալք ՚ի ԱՄ, կրաւորականօքն հանդերձ, ո՛րգոն բանամ, բանիմ: բացի, բացայ: բացեալեմ, բանեցեալեմ: Թանամ, թանիմ: թացի, թացայ: թացեալեմ, թանեցեալեմ: Բառնամ, բառնիմ: բարձի, բարձայ: բարձեալեմ, բառնեցեալեմ: Որսամ, որսանիմ: որսացի, որսացայ: որսացեալեմ, որսանեցեալեմ; Աղամ, աղանիմ: աղացի, աղացայ: աղացեալեմ, աղանեցեալեմ: Ողբամ, ողբանիմ: ողբացի, ողբացայ: ողբացեալեմ, ողբանեցեալեմ: Հաւատամ, հաւատանիմ; հաւատացի, հաւատացայ: հաւատացեալեմ, հաւատանեցեալեմ: և այլն:

Բայց

Բայց գիտելի է նաեւ, զի ոմանք ՚ի բայից այսորիկ լծորդուԹԵ հեռանեն ՚ի շաւղէն վերոյգրեցելոյ ըն կատարելում եւ յապառնոջ ժամանակում, որպիսիք են։ Իմանամ, իմանիմ։ իմացայ, իմանեցայ։ իմացայց, իմանեցայց։ Ստանամ, ստանիմ։ ստացայ, ստանեցայ։ ստացայց, ստանեցայց։ Խոստանամ, խոստանիմ։ խոստացայ, խոստանեցայ։ խոստացայց, խոստանեցայց։ Ուրանամ, ուրանիմ։ ուրացայ, ուրանեցայ; ուրացայց, ուրանեցայց։ Զլանամ, զլանիմ։ զլացայ, զլանեցայ։ զլացայց, զլանեցայց։ Տեղեկանամ, տեղեկանիմ։ տեղեկացայ, տեղեկանեցայ։ տեղեկացայց, տեղեկանեցայց։ Գողանամ, գողանիմ։ գողացայ, գողանեցայ։ գողացայց, գողանեցայց։ Մոռանամ, մոռանիմ։ մոռացայ, մոռանեցայ։ մոռացայց, մոռանեցայց։ Յղանամ, յղանիմ։ յղացայ, յղանեցայ։ յղացայց, յղանեցայց։ Եւ այլք ոմանք։

Գիտելի է երկրորդ, զի երկու բայք այսոքիկ, լամ, եւ տամ, գոլով արտաւղիք այսորիկ լծորդուԹԵ, ընբաղդում խոտորին, որպէս Լամ, լալիմ։ լացի, լացայ։ լացեալեմ, լալեցեալեմ։ լացից, լացայց։ Տամ, տուիմ։ Ետու, տուայ։ տուեալեմ, տուեցեալեմ։ տաց, տուայց։ Եւ այլն։

ԳԼՈՒԽ ՎԵՑԵՐՈՐԴ,

Յաղագս Երրորդի Լծորդութեան բայից Ներգործականաց :

Օրինակ :

Սահմանականն Եղանակ :

Եզ : լնում , լնուս , լնու :
Յոգ : լնումք , լնուք , լնուն .

Անկատար :

Եզ : լնոյի , լնոյիր , լնոյր :
Յոգ : լնոյաք , լնոյիք , լնոյին :

Կատարեալ :

Եզ : լցի , լցեր , ելից :
Յոգ : լցաք , լցէք , լցին :

Յարակատար :

Եզ : լցեալեմ , լցեալես , լցեալէ :
Յոգ : լցեալեմք , լցեալէք , լցեալեն :

Գերակատար :

Եզ : լցեալէի , լցեալէիր , լցեալէր :
Յոգ : լցեալէաք , լցեալէիք , լցեալէին :

Ապառնի :

Եզ : լցից , լցցես , լցցէ :
Յոգ : լցցուք , լցցէք , լցցեն :

Հրամայականի Եղանակ :

Եզ : լից , մի՛ լնուր , կամ մի՛ լնուցուս : լնուցու , մի՛ լնուցու :
Յոգ : լցէք , մի՛ լնուք , կամ մի՛ լնուցուք : լնուցուն , մի՛ լնուցուն :

Ապառ

Հրամանի:

Եզ: լցիր, կամ լցես, մի՛ լնուցուս: լցցէ, մի՛ լնուցու:

Յգ: լցցուք, մի՛ լնուցումք: լցիք, կամ լցցէք, մի՛ լնուցուք, լցցեն, մի՛ լնուցուն:

Ըղձականի Ներկայ եւ Հրամանի:

Եզ: Երանի Թէ լնուցում, լնուցուս, լնուցու:

Յգ: Երանի Թէ լնուցումք, լնուցուք, լնուցուն:

Անկատար:

Եզ: Երանի Թէ լնցէի, լնցէիր, լնցէր:

Յգ: Երանի Թէ լնցէաք, լնցէիք, լնցէին:

Կատարեալ Յարակատար:

Եզ: Երանի Թէ լցեալիցեմ, լցեալիցես, լցեալիցէ:

Յգ: Երանի Թէ լցեալքիցեմք, լցեալքիցէք, լցեալքիցեն:

Գերակատար:

Եզ: Երանի Թէ լցեալիցէի, լցեալիցէիր, լցեալիցէր:

Յգ: Երանի Թէ լցեալքիցէաք, լցեալքիցէիք, լցեալքիցէին:

Ստորադասականի Ներկայ:

Եզ. ԵԹէ լնուցում, լնուցուս, լնուցու:

Յգ: ԵԹէ լնուցումք, լնուցուք, լնուցուն:

Անկատար:

Եզ: ԵԹէ լնցէի, լնցէիր, լնցէր:

Յգ: ԵԹէ լնցէաք, լնցէիք, լնցէին:

Կտրլ. Յարակատար:

Եզ: ԵԹէ լցեալիցեմ, լցեալիցես, լցեալիցէ:

Յգ: ԵԹէ լցեալքիցեմք, լցեալքիցէք, լցեալքիցեն:

Գերակատար:

Եզ: ԵԹէ լցեալիցէի, լցեալիցէիր, լցեալիցէր:

Յգ: ԵԹէ լցեալքիցէաք, լցեալքիցէիք, լցեալքիցէին:

Ապառնի :

Եզ̄ : Եթէ լցեալ եղէց, լցեալ եղիցիս, լցեալ եղիցի :
Յգ̄ : Եթէ լցեալ եղիցուք, լցեալ եղիցիք, լցեալ եղիցին :

Աներևոյթի Ներկայ : Լնուլ :
Կատարեալ, յրկ̄տր, և գերկ̄տր, լցեալ գոլ :
Ապառնի, լնլոց գոլ :
Ընդունելութ̄ի Ներկայ : լցօղ : լցողի :
Կ̄տրեալ, յրկ̄տր, և գերակատար լցեալ :
Ապառնի, լնլոց :

Գերբայք :

Լնլոյ, 'ի լնուլ, լնլով, ըն լնուլն :

Օրինակ Կրաւորականաց :
Նոյնոյ Լծորդութե̄ :
Սահմանականի Ներկայ :

Եզ̄ : լնանիմ, լնանիս, լնանի :
Յգ̄ : լնանիմք, լնանիք, լնանին :

Անկատար :

Եզ̄ : լնանէի, լնանէիր, լնանիւր :
Յգ̄ : լնանէաք, լնանէիք, լնանէին :

Կատարեալ :

Եզ̄ : լցայ, լցար, լցաւ :
Յգ̄ : լցաք, կամ լնանեցաք, լցայք, լցան :

Յարակատար :

Եզ̄ : լնանեցեալ եմ, լնանեցեալ ես, լնանեցեալ է :
Յգ̄ : լնանեցեալ եմք, լնանեցեալ էք, լնանեցեալ են :

Գերակատար :

Եզ̄ : լնանեցեալ էի, լնանեցեալ էիր, լնանեցեալ էր :
Յգ̄ : լնանեցեալ էաք, լնանեցեալ էիք, լնանեցեալ էին :

Ապառ

Ապառնի ։

Եզ ։ լցայց, լցցես, լցցի ։
Յգ ։ լնանիցուք, լցցիք, լցցին ։

Հրամայականի Ներկայ ։

Եզ ։ լցիր, մի՛ լնանիր, կամ մի՛ լնանիցիս ։ լնանիցի, մի՛ լնանիցի ։

Յգ ։ լցարուք, մի՛ լնանիք, կամ մի՛ լնանիցիք ։ լնանիցին, մի՛ լնանիցին ։

Ապառնի ։

Եզ ։ լնանիջիր, կամ լցցիս, մի՛ լնանիցիս ։ լցցի, մի՛ լնանիցի
Յգ ։ լնանիցուք, մի՛ լնանիցիմք ։ լնանիջիք, կամ լցցիք, մի լնանիցիք ։ լցցին, մի՛ լնանիցին ։

Ըղձականի Ներկայ Ապառնի ։

Եզ ։ երանի թէ լնանիցիմ, լնանիցիս, լնանիցի ։
Յգ ։ երանի թէ լնանիցիմք, լնանիցիք, լնանիցին ։

Անկատար ։

Եզ ։ երանի թէ լնանիցէի, լնանիցէիր, լնանիցէր ։
Յգ ։ երանի թէ լնանիցէաք, լնանիցէիք, լնանիցէին ։

Կատարեալ, Անցաւորակատար ։

Եզ ։ երանի թէ լնանեցեալլիցիմ, լնանեցեալլիցիս, լնանեցեալլիցի ։

Յգ ։ երանի թէ լնանեցեալլիցիմք, լնանեցեալլիցիք, լնանեցեալլիցին ։

Գերակատար ։

Եզ ։ երանի թէ լնանեցեալլիցէի, լնանեցեալլիցէիր, լնանեցեալլիցէր ։

Յգ ։ երանի թէ լնանեցեալլիցէաք, լնանեցեալլիցէիք, լնանեցեալլիցէին ։

Ստորակցական Ներկայ:

Եզ: եթէ խառնիցիմ, խառնիցիս, խառնիցի:

Յգ: եթէ խառնիցիմք, խառնիցիք, խառնիցին:

Անկատար:

Եզ: եթէ խառնիցէի, խառնիցէիր, խառնիցէր:

Յգ: եթէ խառնիցէաք, խառնիցէիք, խառնիցէին:

Կատ̃ել, Անյարակատար:

Եզ: եթէ խառնեցեալիցեմ. խառնեցեալիցես: խառնեցեալիցէ:

Յգ: եթէ խառնեցեալքիցեմք, խառնեցեալքիցէք, խառնեցեալքիցեն:

Գերակատար:

Եզ: եթէ խառնեցեալիցէի, խառնեցեալիցէիր, խառնեցեալիցէր:

Յգ: եթէ խառնեցեալքիցէաք, խառնեցեալքիցէիք, խառնեցեալքիցէին:

Ապառնի:

Եզ: եթէ խառնեցեալեղէց, կամ լիցիմ: խառնեցեալեղիցիս, կամ լիցիս, խառնեցեալեղիցի, կամ լիցի:

Յգ: եթէ խառնեցեալքեղիցուք, կամ լիցուք, խառնեցեալքեղիցիք, կամ լիցիք, խառնեցեալքեղիցին, կամ լիցին:

Աներևութի Ներկայ, խառնել:

Կատ̃, յրկ̃ր, և գրկ̃ր, խառնեցեալ գոլ:

Ապառնի, լինելի, կամ խառնելի:

Ընդունելութի Ներկայ. Խառնօղ, խառնողի: և այլն:

Կատ̃, յրկ̃ր, և գրկ̃ր, խառնեցեալ, խառնեցելոյ: և այլն:

Ապառնի, լինելի, կամ խառնելի, խառնելւոյ: և այլն:

Դերբայք:

Խառնելոյ, 'ի խառնել, խառնելով, ըն խառնելն:

Ընդ

Ընդ այսու լծորդութե պարունակին բնաւք բայք, ներգործականք եզերբեցեալք՝ ի ում, կրաւորականօքն հանդերձ, որպէս, հեղում, հեղանիմ, առնում, առնանիմ : զեղում, զեղանիմ : Թողում, Թողանիմ : ընկենում, ընկենանիմ : կլում, կլանիմ : կալնում, կալնանիմ և այլք բազումք :

Արդ գիտելի է, զի երեք այսոքիկ լծորդութիք, ոչ միայն պարունակեն զբայս ներգործականս և զկրաւորականս, այլև կարեն ընդ ինքեամբ ունել զայլս եւս տեսս բայից հայկազունեաց, քանզի համայնք բայք եզերբեցեալք՝ ի եմ, Թէ ներգործականք, Թէ չէզոքականք ներգործակերպք, Թէ չէզոքականք ընդ միջակերպք, Թէ դիմազուրկք, և Թէ արտաուղիք, ստորանկեն ընդ առաջնով լծորդութե : Եւ համօրէն բայք եզերբեցեալք՝ ի ամ, Թէ ներգործականք, Թէ չէզոքականք ներգործակերպք, և Թէ ընդ միջակերպք, Թէ դիմազուրկք, և Թէ արտաուղիք ստորանկեն ընդ երկրորդաւ լծորդութե :

Նմանապէս բնաւք բայք եզերբեցեալք՝ ի ում, Թէ ներգործականք, Թէ չէզոքականք, Թէ դիմազուրկք, և Թէ արտաուղիք, ստորանկեն ընդ երրորդաւ լծորդութե :

Իսկ բայք ձայնակրականք, և հասարակք որք եզերին՝ ի իմ, պարունակին ընդ կրաւորականօք սոցին : Թէև ունին՝ ինչ- ցանկ ըն հրամայականում եզերեցին՝ ի եաց, որպէս, բնակիմ, բնակեաց : ողորմիմ, ողորմեաց : խորհիմ, խորհեաց : հաճիմ, հաճեաց : սակայն դոյզն ինչ է այս տարաձայնութի :

Բայց մեք առ ի բառնալ ամենևին զդժուարութի, շարագրեսցուք զօրինակս սակս խոնարհմանցն բոց ամենից այսոցիկ բայից :

ԴՐԱԿ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ:

Յաղագս Լծորդութեան բայից Չէզոքականաց: Ներգործականերալից Առաջնոյ Լծորդութեան:

Օրինակ:

Սահմանականին Ներկայ:

Եզ: Ննջեմ, ննջես, ննջէ:
Յգ: ննջեմք, ննջէք, ննջեն:

Անկատար:

Եզ: ննջէի, ննջէիր, ննջէր:
Յգ: ննջէաք, ննջէիք, ննջէին:

Կատարեալ:

Եզ: ննջեցի, ննջեցեր, ննջեաց:
Յգ: ննջեցաք, ննջեցիք, ննջեցին:

Յարակատար:

Եզ: ննջեալեմ, ննջեալես, ննջեալէ:
Յգ: ննջեալեմք, ննջեալէք, ննջեալեն:

Գերակատար:

Եզ: ննջեալէի, ննջեալէիր, ննջեալէր:
Յգ: ննջեալէաք, ննջեալէիք, ննջեալէին:

Ապառնի:

Եզ: ննջեցից, ննջեսցես, ննջեսցէ:
Յգ: ննջեսցուք, ննջեսցէք, ննջեսցեն:

Հրամայականին Ներկայ:

Եզ: ննջեա՛, մի՛ ննջեր, կամ մի՛ ննջիցես: ննջիցէ, մի՛ ննջիցէ:
Յգ:

Յգ : ննջեցէք, մի՛ ննջէք, կամ մի՛ ննջիցէք : ննջիցեն ; մի՛ ննջիցեն :

Ապառնի :

Եզ : ննջեսջիր, կամ ննջեսցես, մի՛ ննջիցես : ննջեսցէ, մի՛ ննջիցէ :

Յգ : ննջեսցուք, մի՛ ննջիցեմք : ննջեսջիք, կամ ննջեսցէք, մի՛ ննջիցէք : ննջեսցեն, մի՛ ննջիցեն :

Ըղձականի ներկայ և Ապառնի :

Եզ : երանի թէ ննջիցեմ, ննջիցես, ննջիցէ :

Յգ : երանի թէ ննջիցեմք, ննջիցէք, ննջիցեն :

Անկատար :

Եզ : երանի թէ ննջիցէի, ննջիցէիր, ննջիցէր :

Յգ : երանի թէ ննջիցէաք, ննջիցէիք, ննջիցէին :

Կատարեալ և յոկտր :

Եզ : երանի թէ ննջեալիցեմ, ննջեալիցես, ննջեալիցէ :

Յգ : երանի թէ ննջեալքիցեմք, ննջեալքիցէք, ննջեալքիցեն :

Գերակատար :

Եզ : երանի թէ ննջեալիցէի, ննջեալիցէիր, ննջեալիցէր :

Յգ : երանի թէ ննջեալքիցէաք, ննջեալքիցէիք, ննջեալքիցէին :

Ստորադասական եղանակն նոյնէ ընդ ըղձականին, բաց 'ի յապառնւոյն :

Ապառնի Ստորադասականին :

Եզ : եթէ ննջեալեղէց, ննջեալեղիցես, ննջեալեղիցի,

Յգ : եթէ ննջեալքեղիցուք, ննջեալքեղիցիք, ննջեալքեղիցին :

Աներևութի Ներկայ. Ննջել :

Անցեալժամանակ. Ննջեալ գոլ :

Ապառնի, ննջելոց գոլ:

Ընդունելութիւն ներկայ, ննջօղ: ննջողի, և այլն:

Անցեալ ժամանակ, ննջեալ: ննջելոյ: և այլն:

Ապառնի, ննջելոց:

Դերբայք:

Ննջելոյ, ՚ի ննջել, ննջելով, ըստ ննջելն: և այլն:

Ընդ այսու լծորդութեան պարունակին բնաւք բայք չէզոքականք եղերեցեալք ՚ի եմ, որգոն, ներհեմ ներհեցի: աղաղակեմ, աղաղակեցի: աղօթեմ, աղօթեցի: չուեմ, չուեցի: մատանեմ, մատի: ելանեմ, ելի: գոչեմ, գոչեցի: ճեպեմ, ճեպեցի: հեծեմ, հեծեցի: իջանեմ, իջի: դիմեմ, դիմեցի: հառաչեմ, հառաչեցի: խուսափեմ, խուսափեցի: սպրդեմ, սպրդեցի: ճեմեմ, ճեմեցի: տենատեմ, տենատեցի: լռեմ, լռեցի: միզեմ, միզեցի: ճայթեմ, ճայթեցի: և այլք բազումք:

ԴՐԱԿ ՈՒԹԵՐՈՐԴ.

Յաղագս լծորդութեանց չէզոքականաց ներգործականեցելոց երկրորդի լծորդութեան:

Օրինակ:

Սահմանական Ներկայ:

Եզ: գնամ, գնաս գնայ:
Յգ: գնամք, գնայք գնան:

Անկատար:

Եզ: գնայի, գնայիր, գնայր:
Յգ: գնայաք, գնայիք, գնային:

Կա_

Կատարեալ :

Եզ : գնացի , գնացեր , գնաց :

Յգ : գնացաք , գնացիք , գնացին :

Յարակատար :

Եզ : գնացեալեմ , գնացեալես , գնացեալէ :

Յգ : գնացեալեմք , գնացեալէք , գնացեալեն :

Գերակատար :

Եզ : գնացեալէի , գնացեալէիր , գնացեալէր :

Յգ : գնացեալէաք , գնացեալէիք , գնացեալէին :

Ապառնի :

Եզ : գնացից , գնասցես , գնասցէ :

Յգ : գնասցուք , գնասցէք , գնասցեն :

Հրամայականն ներկայ :

Եզ : գնա՛ , մի՛ գնար , կամ մի՛ գնայցես : գնայցէ , մի՛ գնայցէ :

Յգ : գնացէք , մի՛ գնայք , կամ մի՛ գնայցէք : գնայցեն , մի՛ գնայցեն :

Ապառնի :

Եզ : գնասջիր , կամ գնասցես , մի՛ գնայցես : գնասցէ , մի՛ գնայցէ :

Յգ : գնասցուք , մի՛ գնայցեմք : գնասջիք , կամ գնասցէք , մի՛ գնայցէք : գնասցեն , մի՛ գնայցեն :

Ըղձական : Ներկայ և ապառնի :

Եզ : երանի թէ գնայցեմ , գնայցես , գնայցէ :

Յգ : երանի թէ գնայցեմք , գնայցէք , գնայցեն :

Անկատար :

Եզ : երանի թէ գնայցէի , գնայցէիր , գնայցէր :

Յգ : երանի թէ գնայցէաք , գնայցէիք , գնայցէին :

Կատարեալ Եղանակաւոր:

Եզ: Երանի թէ գնացեալ իցեմ, գնացեալ իցես, գնացեալ իցէ:

Յոգ: Երանի թէ գնացեալք իցեմք, գնացեալք իցէք, գնացեալք իցեն:

Գերակատար:

Եզ: Երանի թէ գնացեալ իցէի, գնացեալ իցէիր, գնացեալ իցէր:

Յոգ: Երանի թէ գնացեալք իցէաք, գնացեալք իցէիք գնացեալք իցէին:

Ստորադասականն նոյն է ընդ ըղձականին բաց 'ի յապառնւոյն:

«Ապառնի Ստորադասականին:

Եզ: Եթէ գնացեալ եղէց, գնացեալ եղիցիս, գնացեալ եղիցի:

Յոգ: Եթէ գնացեալք եղիցուք, գնացեալք եղիջիք: գնացեալք եղիցին:

«Աներևոյթի Ներկայ, Գնալ:

«Անցեալ ժամանակ, գնացեալ գոլ:

«Ապառնի, գնալոց գոլ:

Ընդունելութի ներկայ, գնացող, գնացողի: և այլն:

«Անցեալ ժամանակ: գնացեալ: գնացելոյ: և այլն:

«Ապառնի, գնալոց:

Դերբայք:

Գնալոյ, 'ի գնալ, գնալով, ըն գնալն, Կ'ի գնալն:

Ընդ այսու լծորդութե պարունակին, Բնաւք Բայք չէ-զոքականք եղերեցեալք 'ի «ԱՄ, որպես, Մնամ, Մնացի: գամ, եկի: կամ, կացի: կեամ, կեցի: ցնծամ, ցնծացի: խնդամ, խնդացի: փութամ, փութացի: ջանամ, ջանացի: տոփամ, տոփացի: ախտասամ, ախտասացի: տրտնջամ, տրտնջացի: որոշամ, որոշացի: փախչամ, փախչացի: հևամ, հևա-ցի: հեծկլտամ, հեծկլտացի: մախամ, մախացի: խաղամ, խա-

խաղացի ։ զղջամ, զղջացի և այլք ։

Բայց գիտելի է, զի գանն, և կեանն, ըն ժամանակս կատարեալս, և յարակատարս, մանաւանդ հետևին շաւղի առաջնոյ լծորդութե, որգոն, եկեալեմ, կեցեալեմ ։ զայսցանէ խօսեսցուք, մինչ չարագրեցեմք զբայից արտուղեաց ։

ԳՐԱԿ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ։

Յաղագս Լծորդութե բայից չէզոքականաց ընդմիջակերպից, Երկրորդի Լծորդութե ։

Օրինակ ։

Սահմանականի Ներկայ ։

Եզ ։ զայրանամ, զայրանաս, զայրանայ ։
Յգ ։ զայրանամք, զայրանայք, զայրանան ։

Անկատար ։

Եզ ։ զայրանայի, զայրանայիր, զայրանայր ։
Յգ ։ զայրանայաք, զայրանայիք, զայրանային ։

Կատարեալ ։

Եզ ։ զայրացայ, զայրացար, զայրացաւ ։
Յգ ։ զայրացաք, զայրացայք, զայրացան ։

Յարակատար ։

Եզ ։ զայրացեալեմ, զայրացեալես, զայրացեալէ ։
Յգ ։ զայրացեալեմք, զայրացեալէք ; զայրացեալեն ։

Գերակատար ։

Եզ ։ զայրացեալէի, զայրացեալէիր, զայրացեալէր ։
Յգ ։ զայրացեալէաք, զայրացեալէիք ; զայրացեալէին ։

Ապառնի ։

Եզ ։ զայրացայց, զայրասցիս, զայրասցի ։

Յգ ։

Յգ ։ գայրացուք , գայրացիք , գայրացին ։

Հրամայականի Ներկայ ։

Եզ ։ գայրացիր , մի՛ գայրանար ; կամ մի՛ գայրանայցես ։ գայրանայցէ , մի՛ գայրանայցէ ։

Յգ ։ գայրացէք , մի՛ գայրանայք , կամ մի՛ գայրանայցէք ։ գայրանայցեն , մի՛ գայրանայցեն ։

Ապառնի ։

Եզ ։ գայրասջիր , կամ գայրասցիս , մի՛ գայրանայցես ։ գայրասցէ , մի՛ գայրանայցէ ։

Յգ ։ գայրասցուք , մի՛ գայրանայցեմք ։ գայրասջիք , կամ գայրասցիք , մի՛ գայրանայցէք ։ գայրասցին , մի՛ գայրանայցեն ։

Ըղձականի Ներկայ և Ապառնի ։

Եզ ։ Երանի թէ գայրանայցեմ , գայրանայցես , գայրանայցէ ։

Յգ ։ Երանի թէ գայրանայցեմք , գայրանայցէք , գայրանայցեն ։

Անկատար ։

Եզ ։ Երանի թէ գայրանայցէի , գայրանայցէիր , գայրանայցէր ։

Յգ ։ Երանի թէ գայրանայցէաք , գայրանայցէիք , գայրանայցէին ։

Կատարեալ Անցական ։

Եզ ։ Երանի թէ գայրացեալլիցիմ , գայրացեալլիցիս , գայրացեալլիցէ ։

Յգ ։ Երանի թէ գայրացեալլիցիմք , գայրացեալլիցիք , գայրացեալլիցին ։

Գերակատար ։

Եզ ։ Երանի թէ գայրացեալլիցէի , գայրացեալլիցէիր , գայրացեալլիցէր ։

Յգ ։ Երանի թէ գայրացեալլիցէաք , գայրացեալլիցէիք , գայրացեալլիցէին ։

Ամո

Ստորակցականն նոյն է ընդ ըղձականին, բաց 'ի յապառնւոյն:

Ապառնի Ստորակցականին :

Եզ : Եթէ զայրացեալ եղէց, զայրացեալ եղիցիս, զայրացեալ եղիցի :

Յգ : Եթէ զայրացեալ եղիցուք, զայրացեալ եղիցիք, զայրացեալ եղիցին :

Աներևոյթի Ներկայ, Զայրանալ :

Անցեալ ժամանակ, զայրացեալ գոլ :

Ապառնի, զայրանալոց գոլ :

Ընդունելութի՛ Ներկայ, զայրացող, զայրացողի : Եւ այլն :

Անցեալ ժամանակ, զայրացեալ, զայրացելոյ : Եւ այլն :

Ապառնի, զայրանալոց :

Դ—երքայք :

Զայրանալոյ, 'ի զայրանալ, զայրանալով, ըն զայրանալն :

Ընդ այսու լծորդութեամբ պարունակին բնաւք բայք չէզոքականք ընդ միջակերպք եղերեցեալք 'ի սմ, թէ բնականք, և թէ պատահականք, որգոն, ընդիմանամ, ընդիմացայ : զարմանամ, զարմացայ : սպառնամ, սպառնացայ : բռնանամ բռնացայ : ոլանամ, ոլացայ : վերանամ, վերացայ : զովանամ, զովացայ : ընթանամ, ընթացայ : ուրախանամ, ուրախացայ : հիւանդանամ, հիւանդացայ : առողջանամ, առողջացայ : փնտայանամ, փնտայացայ : հարսնանամ, հարսնացայ : գիրանամ, գիրացայ : ծերանամ, ծերացայ : աղայանամ, աղայացայ : Եւ այլք գոհեմ այնքանք, որքան են անուանք հայոց, քան զի որում անուան և առաւորի, անամ, լինի բայ : որգոն, մարգ, մարդանամ : քար, քարանամ : Եւ այլն :

ԴՐԱԿ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ,

Յաղագս Լծորդութե բայից չէզոքականաց ընդմիջակներպայից երրորդի լծորդութե:

Օրինակ:

Սահմանականի Ներկայ:

Եզ: զարթնում, զարթնուս, զարթնու:
Յգ: զարթնումք, զարթնոյք, զարթնուն:

Անկատար:

Եզ: զայթնոյի, զարթնոյիր, զարթնոյր:
Յգ: զարթնոյաք, զարթնոյիք, զարթնոյին:

Կատարեալ:

Եզ: զարթեայ, զարթեար, զարթեաւ:
Յգ: զարթեաք, զարթեայք, զարթեան:

Յարակատար:

Եզ: զարթեալեմ, զարթեալես, զարթեալէ:
Յգ: զարթեալեմք, զարթեալէք, զարթեալեն:

Գերակատար:

Եզ: զարթեալէի, զարթեալէիր, զարթեալէր:
Յգ: զարթեալէաք, զարթեալէիք, զարթեալէին:

Ապառնի:

Եզ: զարթեայց, զարթիցիս, զարթիցի:
Յգ: զարթիցուք, զարթիցիք, զարթիցին:

Հրամայականի Ներկայ:

Եզ: զարթիր, մի՛ զարթնուր, կամ մի՛ զարթնուցուս:

զարթնու

զարթնուցո՛ւ, մի՛ զարթնուցու :

Յգ: զարթիք, մի՛ զարթնուք, կամ մի՛ զարթնուցուք : զարթնուցո՛ւն, մի՛ զարթնուցուն :

Ապառնի ։

Եզ: զարթիջիր, կամ զարթիցես, մի՛ զարթնուցուս : զարթիցի, մի՛ զարթնուցու :

Յգ: զարթիցուք, մի՛ զարթնուցումք: զարթիջիք, կամ զարթիցիք, մի՛ զարթնուցուք, զարթիցեն, մի՛ զարթնուցուն:

Ըղձական Ներկայ և Ապառնի ։

Եզ: Երանի թէ զարթնուցում, զարթնուցուս, զարթնուցու :

Յգ: Երանի թէ զարթնուցումք, զարթնուցուք, զարթնուցուն :

Անկատար ։

Եզ: Երանի թէ զարթիցէի, զարթիցէիր, զարթիցէր :

Յգ: Երանի թէ զարթիցէաք, զարթիցէիք, զարթիցէին :

Կատարեալ և յարակատար ։

Եզ: Երանի թէ զարթեալ իցեմ, զարթեալ իցես, զարթեալ իցէ ։

Յգ: Երանի թէ զարթեալք իցեմք, զարթեալք իցէք, զարթեալք իցեն :

Գերակատար ։

Եզ: Երանի թէ զարթեալ իցէի, զարթեալ իցէիր, զարթեալ իցէր :

Յգ: Երանի թէ զարթեալք իցէաք, զարթեալք իցէիք, զարթեալք իցէին :

Ստորակցականն նոյնէ ընդ ըղձականին բաց 'ի յապառնոյն ։

Ապառնի Ստորադասականին :

Եզ. եթէ զարթնեալ եղէց, զարթնեալ եղիցիս, զարթնեալ եղիցի:
Յգ: եթէ զարթնեալք եղիցուք, զարթնեալք եղիցիք, զարթնեալք եղիցին :

Աներևութի ներկայ, զարթնուլ :
Անցեալ ժամանակ, զարթնել գոլ :
Ապառնի, զարթնելոց :
Ընդունելութի Ներկայ. զարթնօղ, զարթնողի : և այլն:
Անցեալ ժամանակ. զարթնեալ, զարթնելոյ : և այլն :
Ապառնի, զարթնելոց,

Դերբայք :

Զարթնելոյ, 'ի զարթնուլ, զարթնելով, ըն զարթնուլն :

Ընդ այսու լծորդութե պարզանականն բնաւք բայք, չէզոք բաւականք եղերեցեալք 'ի սմ : Որոց ոմանց կատարեալն վերջաւորի 'ի եայ, որպես, ընդոստնում, ընդոստեայ : պակնում, պակեայ : Ոմանց 'ի այ, որպես, երդնում, երդուայ : ջեռնում, ջեռայ : Իսկ այլոց ոմանց, 'ի ցայ, որպես զգենում, զգեցայ: յենում, յեցայ : խրտնում, խրտեցայ : աշնում, աշեցայ: և այլն:

ԴՐԱԿ ՄԵՍԱՅԱՆ ԵՐՐՈՐԴ.

Յաղագս լծորդութե բայից հայխակրականաց :

Օրինակ :

Սահմանականի Ներկայ :

Եզ: աճիմ, աճիս, աճի :
Յգ: աճիմք, աճիք, աճին :

Անկատար :

Եզ: աճէի, աճէիր, աճէր :
Յգ: աճէաք, աճէիք, աճէին :

Կա

Կատարեալ :

Եզ: աճեցայ , աճեցար , աճեցաւ :

Յգ: աճեցաք , աճեցայք , աճեցան:

Յարակատար :

Եզ: աճեալեմ, աճեալես, աճեալէ : կամ աճեցեալեմ, և այլն:

Յգ: աճեալեմք, աճեալէք, աճեալեն: կամ աճեցեալեմք:

Գերակատար :

Եզ: աճեալէի, աճեալէիր, աճեալէր: կամ աճեցեալէի: և այլն:

Յգ: աճեալէաք , աճեալէիք , աճեալէին : կամ աճեցեալէաք :

Ապառնի :

Եզ: աճեցայց , աճեսցիս , աճեսցի :

Յգ: աճիցուք , աճեսցիք , աճեսցին :

Հրամայական Ներկայ :

Եզ: աճիր , կամ աճեաց , մի՛ աճիր , կամ մի՛ աճիցես : աճիցի , մի՛ աճիցի :

Յգ: աճեցէք, կամ աճեցարուք , մի՛ աճիք , կամ մի՛ աճիցէք: աճիցեն , մի՛ աճիցեն :

Ապառնի :

Եզ: աճիջիր, կամ աճեսցիս , մի՛ աճիցես: աճեսցի, մի՛ աճիցի:

Յգ: աճիցուք , մի՛ աճիցիմք , աճիջիք , կամ աճեսջիք , մի՛ աճիցիք : աճեսցեն , մի՛ աճիցեն :

Ըղձական Ներկայ և ապառնի :

Եզ: երանի թէ աճիցիմ , աճիցիս , աճիցի :

Յգ: երանի թէ աճիցիմք , աճիցիք , աճիցին :

Անկատար :

Եզ: երանի թէ աճիցէի , աճիցէիր , աճիցէր :

Յգ: երանի թէ ածիցէաք, ածիցէիք, ածիցէին:

Կատարեալ և յարակատար:

Եզ: երանի թէ ածեալիցեմ, ածեալիցես, ածեալիցէ:

Յգ: երանի թէ ածեալքիցեմք, ածեալքիցէք, ածեալքիցեն:
կամ ածեցեալիցեմ, իցես, և այլն:

Գերակատար:

Եզ: երանի թէ ածեալիցէի, ածեալիցէիր, ածեալիցէր:

Յգ: երանի թէ ածեալքիցէաք, ածեալքիցէիք, ածեալքիցէին:
կամ ածեցեալիցէի, իցէիր, և այլն:

Ստորադասականն նոյնն է ընդ ըղձականին, բաց 'ի յապառնոյն:

Ապառնի Ստորադասականին:

Եզ: ածեալեղէց, ածեալեղիցիս, ածեալեղիցի:

Յգ: ածեալքեղիցուք, ածեալքեղիցիք, ածեալքեղիցին: կամ ածեցեալեղէց, և այլն:

Աներևութի ներկայ, ածել:

Անցեալ ժամանակ, ածեալ գոլ, կամ ածեցեալ գոլ:

Ապառնի, ածելոց գոլ:

Ընդունելութի ներկայ: Ածող, ածողի: և այլն:

Անցեալ ժամանակ, ածեալ, կամ ածեցեալ:

Ապառնի, ածելոց:

Գերբայք:

Ածելոյ, 'ի յածել, ածելով, ըն յածելն:

Ընդ այսու լծորդութեան պարունակին բնաւք բայք ձայնակրականք: Որոց ոմանք ըն կատարելում ժամանակին եղեն ըն 'ի ցայ, որպէս, յագիմ, յագեցայ: բնակիմ, բնակեցայ: նայիմ, նայեցայ: հայիմ, հայեցայ: ծարաւիմ, ծարաւեցայ: հետևիմ, հետևեցայ: բերկրիմ, բերկրեցայ: հրճուիմ, հրճուեցայ: բաղձիմ, բաղձեցայ: սովորիմ, սովորեցայ: ցաւիմ, ցաւեցայ:

եցայ ։ զարհուրիմ, զարհուրեցայ ։ ամաչիմ, ամաչեցայ ։ աշխա-տիմ, աշխատեցայ ։ պարծիմ, պարծեցայ ։ շրջիմ, շրջեցայ ։ ընկղմանիմ ընկղմանեցայ ։ ողորմիմ, ողորմեցայ ։ և այլք ։

Ոմանք՝ ի եայ, որգոն, փախչիմ, փախեայ ։ Թագչիմ, Թա-գեայ ։ երկնչիմ, երկեայ ։ հանգչիմ, հանգեայ ։ քաղցիմ, քաղ-ցեայ ։ մատչիմ, մատեայ ։ և այլք ։

Իսկ ոմանք եղերին՝ ի այ, որգոն, նստիմ, նստայ ։ մեռա-նիմ, մեռայ ։ ջեռանիմ, ջեռայ ։ ագիմ, ագայ ։ սնանիմ, սնայ ։ ագանիմ, ագայ ։ և այլք բազումք ։

Բայց ըն հրամայականում ըստ մեծի մասին եղերին՝ ի եաց, որգոն, բնակեաց, նայեաց, բազմեաց, ողորմեաց ։ և այլն ։

ԴՐԱԿ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ԵՐՈՐԴ ։

Յաղագս Լծորդութեան Բայից Կրաւորականաց ։

Օրինակ ։

Սահմանականի եղանակի Ներկայ ։

Ներգործական և Կրաւորական ։

Եզ ։ խոստովանիմ, խոստովանիս, խոստովանի ։

Յգ ։ խոստովանիմք, խոստովանիք, խոստովանին ։

Անկատար Ներգործական ։

Եզ ։ խոստովանէի, խոստովանէիր, խոստովանէր ։

Յգ ։ խոստովանէաք, խոստովանէիք, խոստովանէին ։

Կրաւորական ։

Եզ ։ խոստովանեէի, խոստովանեէիր, խոստովանիւր ։

Յգ ։ խոստովանեէաք, խոստովանեէիք, խոստովանեէին ։

Կա-

Կատարեալ Ներգործական և Կրաւորական :

Եզ: խոստովանեցայ, խոստովանեցար, խոստովանեցաւ:

Յգ: խոստովանեցաք, խոստովանեցայք, խոստովանեցան:

Յարակատար Ներգործական :

Եզ: խոստովանեալեմ, խոստովանեալես, խոստովանեալէ:

Յգ: խոստովանեալքեմք, խոստովանեալքէք, խոստովանեալքեն:

Կրաւորական :

Եզ: խոստովանեցեալեմ, խոստովանեցեալես, խոստովանեցեալէ:

Յգ: խոստովանեցեալքեմք, խոստովանեցեալքէք, խոստովանեցեալքեն:

Գերակատար Ներգործական :

Եզ: խոստովանեալէի, խոստովանեալէիր, խոստովանեալէր:

Յգ: խոստովանեալքէաք, խոստովանեալքէիք, խոստովանեալքէին:

Կրաւորական :

Եզ: խոստովանեցեալէի, խոստովանեցեալէիր, խոստովանեցեալէր:

Յգ: խոստովանեցեալքէաք, խոստովանեցեալքէիք, խոստովանեցեալքէին:

Ապառնի Ներգործական և Կրաւորական :

Եզ: խոստովանեցայց, խոստովանեսցիս, խոստովանեսցէ:

Յգ: խոստովանեսցուք, խոստովանեսջիք, խոստովանեսցին:

Հրամայական Եղանակ :

Ներգործական, և Կրաւորական :

Եզ: խոստովանիր, կամ խոստովանեա, մի՛ խոստովանիր,

կամ

կամ մի՛ խոստովանիցիս։ խոստովանիցի, մի՛ խոստովանիցի։

Յգ ։ խոստովանեցարուք , մի՛ խոստովանիք , կամ մի՛ խոստովանիցիք , խոստովանիցին , մի՛ խոստովանիցին ։

‥Ապառնի Ներգործական և Կրաւորական ։

Եզ ։ խոստովանիջիր , կամ խոստովանեսցիս , մի՛ խոստովանիցիս ։ խոստովանեսցի , մի՛ խոստովանիցի ։

Յգ․ խոստովանիցուք , մի՛ խոստովանիցիմք ։ խոստովանիջիք, կամ խոստովանեսցիք , մի՛ խոստովանիցիք ։ խոստովանեսցին , մի՛ խոստովանիցին ։

Ըղձական Ներկայ և ապառնի ։

Ներգործական , և Կրաւորական ։

Եզ ։ երանի թէ խոստովանիցիմ, խոստովանիցիս , խոստովանիցի ։

Յգ ։ երանի թէ խոստովանիցիմք , խոստովանիցիք , խոստովանիցին ։

‥Անկատար Ներգործական ։

Եզ ։ երանի թէ խոստովանիցէի , խոստովանիցէիր , խոստովանիցէր ։

Յգ ։ երանի թէ խոստովանիցէաք , խոստովանիցէիք , խոստովանիցէին ։

Կրաւորական ։

Եզ ։ երանի թէ խոստովանիցէէի , խոստովանիցէէիր , խոստովանիցիւր ։

Յգ ։ երանի թէ խոստովանիցէէաք , խոստովանիցէէիք , խոստովանիցէէին ։

Կատարեալ , և յարակատար ։

Ներգործական ։

Եզ ։ երանի թէ խոստովանեալիցեմ, խոստովանեալիցես; խոստովանեալիցէ ։

Յգ։

Յգ : Երանի թէ խոստովանեալըլիցեմք , խոստովանեալըլի-
ցէք , խոստովանեալըլիցեն :

Կրաւորական :

Եզ : Երանի թէ խոստովանեցեալլիցեմ , խոստովանեցեալ
լիցես , խոստովանեցեալլիցէ :
Յգ : Երանի թէ խոստովանեցեալըլիցեմք , խոստովանեցեալը
լիցէք , խոստովանեցեալըլիցեն :

Գերակատար Ներգործական :

Եզ : Երանի թէ խոստովանեալլիցէի , խոստովանեալլիցէիր ,
խոստովանեալլիցէր :
Յգ : Երանի թէ խոստովանեալըլիցէաք , խոստովանեալը
լիցէիք , խոստովանեալըլիցէին :

Կրաւորական :

Եզ : Երանի թէ խոստովանեցեալլիցէի : և այլն :
Յգ : Երանի թէ խոստովանեցեալըլիցէաք : և այլն :

«Ապառնի Ստորադասականին :

Ներգործական :

Եզ : Եթէ խոստովանեալեղէց : և այլն :
Յգ : Եթէ խոստովանեալըեղիցուք : և այլն :

Կրաւորական :

Եզ : Եթէ խոստովանեցեալեղէց , կամ լիցիմ , և այլն :
Յգ : Եթէ խոստովանեցեալըեղիցուք , կամ լիցուք , և այլ :
«Աներևութի Ներկայ : Խոստովանիլ :
«Անցեալներգործական , խոստովանեալ գոլ :
«Անցեալ կրաւորական , խոստովանեցեալ գոլ :
«Ապառնի ներգործական , խոստովանելոց գոլ :
«Ապառնի կրաւորական , խոստովանելի գոլ :
Ընդունելութի՛ ներկայ : ներգործական , խոստովանօղ :
ողի : և այլն :

Ընդունելութիւն ներկայ կրաւորական , խոստովանեցող , ի : Եւայլն

Անցեալ ներգործական , խոստովանեալ :

Անցեալ կրաւորական , խոստովանեցեալ , խոստովանեցելոյ

Ապառնի , ներգործական , խոստովանելոց :

Ապառնի կրաւորական , խոստովանելի լըոյ : Եւայլն :

Գերբայք :

Խոստովանելոյ , 'ի խոստովանել , խոստովանելով , ընդ խոստովանելն :

Ընդ այսու լծորդութեան պարունակին համայնք բայք համարակք : Որոց ոմանք ըն կատարելում ժամանակով նըերին 'ի ցայ , որգոն , խորհիմ , խորհեցայ : հաճիմ , հաճեցայ : հաւանիմ , հաւանեցայ : ծիծաղիմ , ծիծաղեցայ : նախանձիմ , նախանձեցայ : փարիմ , փարեցայ : խօսիմ , խօսեցայ : կամիմ , կամեցայ :

Իսկ այլք 'ի այ , որգոն , ծնանիմ ծնայ : ագանիմ , ագայ : տանիմ , տարայ : ուսանիմ , ուսայ : սկսանիմ ; սկսայ : ծանիմ , ծանեայ : Եւ այլք բազումք :

Բայց գիտելի է , զի երեք այսոքիկ ծնանիմ , ագանիմ , եւ տանիմ , կարեն ունել ըն յապառնում սահմանականին , եւ ըն նեց կայով ըղձականին եւ ստորադասականին ըներկուս վերջաւորութիւնս , իբրեւ զբայս ներգործականս , որգոն , ծնցեն , ծնցին : տարցեն , տարցին : ծնանիցեն , ծնանիցին : ագցեն , ագցին : ագանիցեն , ագանիցին : տանիցեն , տանիցին : այլ զայս ոչ նման դէմս :

ԴՐԱԿ ԵՐԵՔՏԱՍԱՆ ԵՐՈՐԴ.

Յաղագս Լծորդութեց բայից դիմազրկից առաջնոյ և երկրորդի լծորդութե:

Օրինակ պատկանելոյն առ առաջին լծորդութիւն:

Սահմանական:

Ներկայ:	անձրևէ:
Անկատար:	անձրևէր:
Կատարեալ:	անձրևեաց:
Յարակատար:	անձրևեալէ:
Գերակատար:	անձրևեալէր:
Ապառնի:	անձրևեսցէ:

Հրամայական:

Ներկայ:	անձրևիցէ, մի՛ անձրևիցէ:
Ապառնի:	անձևեսցէ, մի՛ անձրև իցէ:

Ըղձական:

Ներկայ, և ապառնի, երանի թէ, անձրևիցէ:

Անկատար:	երանի թէ անձրևիցէր:
Կատրլ, և յրկտր:	երանի թէ անձրևեալիցէ:
Գերակատար:	երանի թէ անձրևեալիցէր:

Ստորադասականն նոյնէ ընդ ըղձականին, բաց յապառնւոյն: Ապառնի ստորադասականին, եթէ անձրևեալեղիցի:

Աներևոյթ:

Ներկայ:	անձրևել:
Անցեալ:	անձրևեալ գոլ:
Ապառնի,	անձրևելոց գոլ:

Ըղ

Ընդունելութիւն:

Ներկայ: Անձրևօղ:
Անցեալ: Անձրևեալ:
Ապառնի. Անձրևելոց:

Դերբայք:

անձրևելոյ, 'ի յանձրևել, անձրևելով, զանձրևելն:

Ընդ այսու լծորդութեան պարունակին, այսոքիկ, ձիւնէ, ձիւնէր, ձիւնեաց: ամպէ, ամպէր, ամպեաց: փայլատակէ, փայլատակէր, փայլատակեաց: մրրկէ, մրրկէր, մրրկեաց: կարկտէ, կարկտէր, կարկտեաց: ցօղէ, ցօղէր, ցօղեաց: ծագէ, ծագէր, ծագեաց: ալէկոծէ, ալէկոծէր, ալէկոծեաց: Այլև, պիտոյէ: փոյթէ: հարկէ: ընդէմէ: պարտէ: պատկանէ: ժամէ: վայելէ: և այլք:

Օրինակ պատկանեցելոյն առ երկրորդ լծորդութիւն:

Սահմանական:

Ներկայ: Որոտայ:
Անկատար: Որոտայր:
Կատարեալ: Որոտաց:
Յարակատար: Որոտացեալ է:
Գերակատար: Որոտացեալ էր:
Ապառնի: Որոտասցէ:

Հրամայական:

Ներկայ: Որոտայցէ, մի՛ որոտայցէ:
Ապառնի: Որոտասցէ, մի՛ որոտայցէ:

Ըղձական:

Ներկայ և ապառնի, երանի թէ Որոտայցէ:
Անկատար: երանի թէ որոտայցէր:

Կատարեալ եւ յարակատար, երանի թէ ուրախացեալ իցէ։

Գերակատար, երանի թէ ուրախացեալ իցէր։

Ստորադասականն նոյն է ընդ ըղձականին, բաց յապառնւոյն։

Ապառնի Ստորադասականին։

Եթէ Ուրախացեալ եղիցի։

Աներեւոյթ։

Ներկայ։	Ուրախալ։
Անցեալ։	Ուրախացեալ գոլ։
Ապառնի։	Ուրախալոց գոլ։

Ընդունելութիւն։

Ներկայ։	Ուրախացող։
Անցեալ։	Ուրախացեալ։
Ապառնի։	Ուրախալոց։

Դերբայք։

Ուրախալոյ, յուրախալ։ Ուրախալով, նուրախալն։

Ընդ այսու լծորդութեամբ պարունակին այսոքիկ, տեղամ, տեղայր, տեղաց։ լուսանամ, լուսանայր, լուսացաւ։ մթանամ, մթանայր, մթացաւ։ [illegible], առաւօտանամ։ Երեկոյանամ։ գիշերանամ։ խաւարանամ։ Եռամ։ եւ այլք։

Բայց գիտելի է նախ, զի բազումք ՚ի բայից այսոցիկ դիմազրկից թէ առաջնոյ եւ թէ երկրորդի լծորդութեան, ունին, եւ ունել կարեն, զառաջին եւ զերկրորդ դէմս ամենից ժամանակաց, սակայն թուին ընդ դիմազուրկս, վասն յաճախապէս վարեցման նոցին ըն դիմոջ երրորդում։

Գիտելի է երկրորդ, զի բազումք ՚ի բայից կրաւորականաց, եւ ձայնակրականաց վասն յաճախապէս կիրարկեցման իւրեանց ըն դիմոջ երրորդում, կոչին դիմազուրկք պատահականք, որպիսիք են, թուի, թուիւր, թուեցաւ։ ասի, ասիւր, ասացաւ։ կարծի, կարծիւր, կարծեցաւ։ տեսանի, տեսանիւր,

նիւր, տեսաւ ։ տրի, տրիւր, տրեցաւ ։ երեւի, երեւիւր, երեւեցաւ ։ վարի, վարիւր, վարեցաւ ։ եւ այլք բազումք ։

ԴՐԱԿ ՉՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ,

Յաղագս լծորդութեան բային ներգործականի եւարտաքուղղոյ առաջնոյ լծորդութեան ։ Ուտեմ ։

Սահմանականի Ներկայ ։

Եզ ։ ուտեմ, ուտես, ուտէ ։
Յգ ։ ուտեմք, ուտէք, ուտեն ։
Անկատար, Ուտէի ։ եւ այլն որպ, սիրէի ։

Կատարեալ ։

Եզ ։ կերի, կամ կերայ ։ կերեր, կամ կերար ։ եկեր, կամ կերաւ ։
Յգ ։ կերաք, կերիք, կամ կերայք ։ կերին, կամ կերան ։

Յարակատար ։

Եզ ։ կերեալեմ ։ եւ այլն, որպ, սիրեալեմ ։

Գերակատար ։

Եզ ։ կերեալէի, եւ այլն, որպ սիրեալէի ։

Ապառնի ։

Եզ ։ կերայց, կերիցես, կերիցէ ։
Յգ ։ կերիցուք, կերիցէք, կերիցեն ։

Հրամայականի ներկայ ։

Եզ ։ կեր, մի՛ ուտեր, կամ մի՛ ուտիցես ։ ուտիցէ, մի՛ ուտիցէ ։
Յգ ։ կերէք, մի՛ ուտէք, կամ մի՛ ուտիցէք ։ ուտիցեն, մի՛ ուտիցեն ։

Ապառնի

Ապառնի :

Եզ : կերիջիր , կամ կերիցես , մի՛ ուտիցես : կերիցէ , մի՛ ուտիցէ :

Յգ : կերիցուք , մի՛ ուտիցեմք : կերիջիք , կամ կերիցէք , մի՛ ուտիցէք : կերիցեն , մի՛ ուտիցեն :

Ըղձականի ներկայ և Ապառնի :

Եզ : երանի թէ ուտիցեմ , և այլն , ոչ սիրիցեմ :

Անկատար :

Եզ : երանի թէ ուտիցէի , և այլն ոչ սիրիցէի :

Կատարեալ Երկ̄որ :

Եզ : երանի թէ կերեալիցեմ , և այլն ոչ սիրեալիցեմ :

Գերակատար :

Եզ : երանի թէ կերեալիցէի , և այլն ոչ սիրեալիցէի :

Ստորադասականն նոյնէ ընդ ըղձականին բաց յապառնւոյն :

Ապառնի Ստորադասականին :

Եզ : եթէ կերեալեղէց , և այլն ոչ եթէ սիրեալեղէց :

Աներևութի Ներկայ . Ուտել :

Անցեալ , կերեալ գոլ :

Ապառնի , Ուտելոց գոլ :

Ընդունելութի̄ :

Ներկայ , Ուտող , և կերող :

Անցեալ , Կերեալ :

Ապառնի , Ուտելոց :

Դերբայք :

Ուտելոյ , յուտել , ուտելով , 'ի յուտելն :

Կրաւորական չունիզ նոյնոյ բայիս :

Սահմանական :

Ներկայ , Ուտիմ , և այլն ոչ սիրիմ :

Ան

Անկտ̃ր : Ուտէի, եւ այլն ոչ սիրէի :

Կատարեալ :

Եզ : ուտեցայ, ուտեցար, ուտեցաւ :

Յգ : ուտեցաք, ուտեցայք, ուտեցան :

Յարակատար : ուտեցեալեմ, եւ այլն ոչ սիրեցեալեմ :

Գերակատար : ուտեցեալէի, եւ այլն ոչ սիրեցեալէի :

Ապառնի :

Եզ : ուտեցայց, կերիցես, կերիցէ :

Յգ : ուտիցուք, կերիցէք, կերիցեն :

Հրամայականն Ներկայ :

Եզ : ուտիր, մի՛ ուտիր, կամ մի՛ ուտիցես : ուտիցէ, մի՛ ուտիցէ :

Յգ : ուտեցարուք, մի՛ ուտիք, կամ մի՛ ուտիցէք : ուտիցեն, մի՛ ուտիցեն :

Ապառնի :

Եզ : ուտիջիր, կամ կերիցես, մի՛ ուտիցես : կերիցէ, մի՛ ուտիցէ :

Յգ : ուտիցուք, մի՛ ուտիցումք : ուտիջիք, կամ կերիցէք : մի՛ ուտիցէք. կերիցեն, մի՛ ուտիցեն :

Ըղձականն Ներկայ եւ ապառնի :

Եզ : Երանի թէ ուտիցիմ : եւ այլն ոչ սիրիցիմ :

Անկատար :

Եզ : Երանի թէ ուտիցէի, եւ այլն ; ոչ սիրիցէի :

Կատարեալ եւ յարակատար :

Եզ : Երանի թէ ուտեցեալիցեմ, եւ այլն ոչ սիրեցեալիցեմ :

Գերակատար :

Եզ : Երանի թէ ուտեցեալիցէի, եւ այլն ոչ սիրեցեալիցէի :

Ապառնի

Ապառնի Ստորադասականին:

Եզ: եթէ ուտեցեալ լիցիմ, եւայլն, ով եթէ սիրեցեալ լիցիմ:

Աներեւոյթ, ներկայ, Ուտել:

Անցեալ, ուտեցեալ գոլ:

Ապառնի, Ուտելի գոլ:

Ընդունելութիւն ներկայ, Ուտեցող, ի:

Անցեալ ուտեցեալ:

Ապառնի, Ուտելի:

Դերբայք:

Ուտելոյ, յուտել, ուտելով, ըն յուտելն: եւայլն:

ԴՐԱԿ ՀՆԳԵՏԱՍԱՆ ԵՐՈՐԴ:

Յաղագս լծորդութեան բայից ներգործականի կատարողոյ Առաջնոյ լծորդութեան: Առնեմ:

Սահմանականն Ներկայ:

Եզ: առնեմ, առնես, առնէ:

Յգ: առնեմք, առնէք, առնեն:

Անկատար, առնէի, եւայլն, ով սիրէի:

Կատարեալ:

Եզ: արարի, արարեր, արար:

Յգ: արարաք, արարէք, արարին:

Յարակատար: Արարեալ եմ, եւայլն ով սիրեալ եմ:

Գերակատար: Արարեալ էի, եւայլն, ով սիրեալ էի:

Ապառնի:

Եզ: Արարից, արասցես, արասցէ:

Յգ: Արասցուք, արասցէք, արասցեն:

Հրա—

Հրամայականն Ներկայ ։

Եզ̄ ։ արա՛, մի՛ առներ, կամ մի՛ առնիցես ։ առնիցէ, մի՛ առնիցէ ։

Յգ̄ ։ արարէք, մի՛ առնէք, կամ մի՛ առնիցէք ։ առնիցեն, մի՛ առնիցեն ։

Ապառնի ։

Եզ̄ ։ արասջիր, կամ արասցես, մի՛ առնիցես ։ արասցէ, մի՛ առնիցէ ։

Յգ̄ ։ արասցուք, մի՛ առնիցեմք, արասջիք, կամ արասցէք, մի՛ առնիցէք ։ արասցեն, մի՛ առնիցեն ։

Ըղձական Ներկայ և Ապառնի ։

Եզ̄ ։ երանի թէ առնիցեմ, և այլն ոպ̄ սիրիցեմ ։

Անկատար ։

Եզ̄ ։ երանի թէ առնիցէի, և այլն, ոպ̄ սիրիցէի ։

Կատարեալ, և յարակատար ։

Եզ̄ ։ երանի թէ արարեալիցեմ ։ և այլն ոպ̄ սիրեալիցեմ ։

Գերակատար ։

Եզ̄ ։ երանի թէ արարեալիցէի, և այլն ոպ̄ սիրեալիցէի ։

Ապառնի Ստորադասականին ։

Եզ̄ . եթէ արարեալեղէց ։ և այլն ոպ̄ եթէ սիրեալեղէց ։

Աներևութի ներկայ, առնել ։

Անցեալ արարեալ գոլ ։

Ապառնի, առնելոց գոլ ։

Ընդունելութիւն, ներկայ․ առնող, և արարող ։

Անցեալ արարեալ ։

Ապառնի, առնելոց ։

Դերբայք ։

Առնելոյ, 'ի առնել առնելով, ըն առնելն ։

Կրաւորական շաւիղ նոյնոյ բայիս:

Սահմանական Ներկայ:

Եզ: առնիմ, առնիս, եւ այլն, ոչ սիրիմ, սիրիս:
Անկատար, առնէի, առնէիր, եւ այլն ոչ սիրէի:
Կատարեալ, արարայ, արարար, եւ այլն ոչ սիրեցայ:
Յարակատար, արարեցեալեմ, եւ այլն ոչ սիրեցեալեմ:
Գերակատար, արարեցեալէի: եւ այլն ոչ սիրեցեալէի:

Ապառնի:

Եզ: Արարայց, արասցիս, արասցի:
Յգ: Առնիցուք, արասցիք, արասցին:

Հրամայական Ներկայ:

Եզ: Առնիր, մի՛ առնիր, կամ մի՛ առնիցիս: առնիցի, մի՛ առնիցի:
Յգ: Առնեցարուք, մի՛ առնիք, կամ մի՛ առնիցիք; առնիցին, մի՛ առնիցին:

Ապառնի:

Եզ: առնիջիր, կամ արասցիս, մի՛ առնիցիս: արասցի, մի՛ առնիցի:
Յգ: առնիցուք, մի՛ առնիցիմք: առնիջիք, կամ արասցիք, մի՛ առնիցիք: արասցին, մի՛ առնիցին:

Ըղձական Ներկայ եւ ապառնի:

Եզ երանի թէ առնիցիմ: եւ այլն ոչ սիրիցիմ:
Անկատար: երանի թէ առնիցէի, եւ այլն ոչ սիրիցէի:

Կատարեալ եւ յարակատար:

Եզ: երանի թէ արարեցեալիցեմ, եւ այլն ոչ սիրեցեալիցեմ:

Գերակատար:

Եզ: երանի թէ արարեցեալիցէի: եւ այլն ոչ սիրեցեալիցէի

Ապառնի Ստորադասականին ։

Եզ ։ եթէ արարեցեալ լիցիմ, և այլն, որպ սիրեցեալ լիցիմ ։

Աներևոյթի Ներկայ, Առնել ։

Անցեալ, Արարեցեալ գոլ ։

Ապառնի, առնելի գոլ ։

Ընդունելութի ներկայ ։ Առնեցող ։

Անցեալ, արարեցեալ ։

Ապառնի ։ առնելի ։

Դերբայք ։

Առնելոյ, 'ի առնել, առնելով, 'ն առնելն ։

ԴՐՈՒԱԳ ՎԵՇՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ.

Յաղագս լծորդութէ բային պակասաւորի լուալ, ընդ լծորդութէ բային կանոնաւորի Ներգործականի լսեմ ։ որ պատկանի առ առաջին լծորդութին ։

Շաւիղ Ներգործական ։

Սահմանական Ներկայ ։

Եզ ։ լսեմ, լսես, լսէ ։

Յգ ։ լսեմք, լսէք, լսեն ։

Անկատար, լսէի, լսէիր, և այլն, որպ սիրէի ։

Կատարեալ ։

Եզ ։ լսեցի, լսեցեր, լսեաց ։ կամ լուայ, լուար լուաւ ։

Յգ ։ լսեցաք, լսեցիք, լսեցին ։ կամ լուաք, լուայք, լուան ։

Յարակատար ։

Եզ ։ լսեալ եմ, լսեալ ես, լսեալ է ։ կամ լուեալ եմ, լուեալ ես; լուեալ է ։

Յգ: լնալեմք, լնալէք, լնալեն : կամ լուանալեմք, լուանալէք, լուանալեն :

Գերակատար :

Եզ: լնալէի, լնալէիր, լնալէր : կամ լուանալէի, լուանալէիր, լուանալէր :

Յգ: լնալէաք, լնալէիք, լնալէին : կամ լուանալէաք, լուանալէիք, լուանալէին :

Ապառնի :

Եզ: լնեցից, կամ լուայց : լնուցես, լնուցէ :

Յգ: լնուցուք, կամ լուիցուք : լնուցէք, լնուցեն :

Հրամայական Ներկայ :

Եզ: լնեա́, կամ լուի́ : մի́ լնուր, մի́ լնիցես, կամ մի́ լուիցես: լնիցէ, մի́ լնիցէ, կամ լուիցէ : մի́ լուիցէ :

Յգ: լնիցէք, կամ լուարուք, մի́ լնէք, մի́ լնիցէք, կամ մի́ լուիցէք, լնիցեն, մի́ լնիցեն: կամ լուիցեն, մի́ լուիցեն:

Ապառնի :

Եզ: լնուջիր, լնուցես, մի́ լնիցես : կամ լուիջիր, մի́ լուիցես, լնուցէ, մի́ լնիցէ : կամ մի́ լուիցէ :

Յգ: լնուցուք, մի́ լնիցեմք : կամ լուիցուք, մի́ լուիցեմք : լնուջիք, լնուցէք, մի́ լնիցէք : կամ լուիջիք, մի́ լուիցէք: լնուցեն, մի́ լնիցեն, կամ մի́ լուիցեն :

Ըղձական Ներկայ եւ Ապառնի :

Եզ: երանի թէ լնիցեմ, լնիցես, լնիցէ : կամ լուիցեմ, լուիցես, լուիցէ :

Յգ: երանի թէ լնիցեմք, լնիցէք, լնիցեն : կամ լուիցեմք, լուիցէք, լուիցեն :

Անկատար :

Եզ: երանի թէ լնիցէի, լնիցէիր, լնիցէր : կամ լուիցէի,

լուի

լուիցէիր, լուիցէր ։

Յգ ։ երանի թէ լսիցէաք, լսիցէիք, լսիցէին ։ կամ լուիցէաք, լուիցէիք, լուիցէին ։

Կատարեալ եւ յարակատար ։

Եզ ։ երանի թէ լսեալիցեմ, լսեալիցես, լսեալիցէ ։ կամ լուեալիցեմ, լուեալիցես, լուեալիցէ ։

Յգ ։ երանի թէ լսեալքիցեմք, լսեալքիցէք, լսեալքիցեն ։ կամ լուեալքիցեմք, լուեալքիցէք, լուեալքիցեն ։

Գերակատար ։

Եզ ։ երանի թէ լսեալիցէի, լսեալիցէիր, լսեալիցէր ։ կամ լուեալիցէի, լուեալիցէիր, լուեալիցէր ։

Յգ ։ երանի թէ լսեալքիցէաք, լսեալքիցէիք, լսեալքիցէին ։ կամ լուեալքիցէաք, լուեալքիցէիք, լուեալքիցէին ։

Ապառնի Ստորադասականին ։

Եզ ։ եթէ լսեալեղէց ։ կամ եթէ լուեալեղէց ։ եւ այլն ։

Յգ ։ եթէ լսեալքեղիցուք ։ կամ եթէ լուեալքեղիցուք, եւ այլն ։

Աներեւութի ներկայ, լսել ։

Անցեալ, լսեալ գոլ, կամ լուեալ գոլ ։

Ապառնի, լսելոց գոլ ։

Ընդունելութիւն ներկայ ։ լսող, լսողի ։

Անցեալ, լսեալ, կամ լուեալ ։

Ապառնի, լսելոց ։

Դերբայք ։

Լսելոյ, 'ի լսել, լսելով, ըն լսելն ։

Կրաւորական շաւիղ նոյնոյ բային ։

Սահմանական ։

Ներկայ ։ լսիմ, լսիս, լսի ։ եւ այլն առ սիրիմ ։

Ան

Անկատար: լսէի, լսէիր, և այլն ոպ̃ սիրէի:

Կատարեալ:

Եզ: լսեցայ, լսեցար, լսեցաւ:

Յգ: լսեցաք, լսեցայք, լսեցան:

Յարակատար:

Եզ: լսեցեալեմ, և այլն ոպ̃ սիրեցեալեմ:

Գերակատար:

Յգ: լսեցեալէի, և այլք, ոպ̃ սիրեցեալէի:

Ապառնի:

Եզ: լսեցայց, լսեսցիս, լսեսցի:

Յգ: լսիցուք, լսեսցիք, լսեսցին:

Հրամայականն ներկայ:

Եզ: լսեր, մի՛ լսեր, կամ մի՛ լսիցիս, կամ մի՛ լուիցիս: լսիցի, մի՛ լսիցի: կամ լուիցի, մի՛ լուիցի:

Յգ: լսեցարուք, մի՛ լսիք, կամ մի՛ լսիցիք, կամ մի՛ լուիցիք: լսիցին, մի՛ լսիցին, լուիցին, մի՛ լուիցին:

Ապառնի:

Եզ: լսիջիր, կամ լսեսցիս; մի՛ լսիցիս, կամ մի՛ լուիցիս: լսեսցի, մի՛ լսիցի, կամ մի՛ լուիցի:

Յգ: լսիցուք, մի՛ լսիցիմք, կամ մի՛ լուիցիմք: լսիջիք, կամ լսեսցիք, մի՛ լսիցիք, կամ մի՛ լուիցիք: լսեսցին, մի՛ լսիցին, կամ մի՛ լուիցին:

Ըղձականն ներկայ և ապառնի:

Եզ: Երանի Թէ լսիցիմ, լսիցիս, լսիցի: կամ լուիցիմ, լուիցիս, լուիցի:

Յգ: Երանի Թէ լսիցիմք, լսիցիք, լսիցին: կամ լուիցիմք, լուիցիք, լուիցին:

Անկատար:

Եզ: Երանի թէ լսիցեի, լսիցեիր, լսիցէր: կամ լուիցեի լուիցեիր, եւայլն:

Յգ: Երանի թէ լսիցեաք, լսիցեիք, լսիցեին: կամ լուիցեաք: եւայլն:

Կատարեալ ժամանակաւոր:

Եզ: Երանի թէ լսիցեալիցեմ, եւայլն:

Գերակատար:

Յգ: Երանի թէ լսիցեալիցէի, եւայլն:

Ապառնի Ստորակցականին:

Եզ: Եթէ լսեցեալ լիցիմ, եւայլն:
Յգ: Եթէ լսեցեալ լիցուք, եւայլն:
Աներեւութի ներկայ: Լսել:
Անցեալ, լսեցեալ գոլ:
Ապառնի, լսելի գոլ:
Ընդունելութի ներկայ: լսող: լսողն:
Անցեալ լսեցեալ:
Ապառնի, լսելի:

Դերբայք:

Լսելոյ, 'ի լսել, լսելով, ըն լսելն:

ՊՐԱԿ ԵՕԹՆ. ԱՍԱՑԱՆ ԵՐՈՐԴ:

Լծորդութիւն բայիս Ներգործականի Ճանաչեմ, որ պատկանի առ առաջին լծորդութիւն:

Ներգործական Ձայնք:

Սահմանական Ներկայ:

Եզ: Ճանաչեմ, ճանաչես, և այլն ըստ սիրեմ:

Անկատար:

Եզ: ճանաչէի, և այլն ըստ սիրէի:

Կատարեալ:

Եզ: ճանաչեցի, ճանաչեցեր, ճանաչեաց:

Յգ: ճանաչեցաք, ճանաչեցիք, ճանաչեցին:

Յարակատար:

Եզ: ճանաչեալեմ, և այլն ըստ սիրեալեմ:

Գերակատար:

Եզ: ճանաչեալէի, և այլն ըստ սիրեալէի:

Ապառնի:

Եզ: ճանաչեցից, ճանաչեսցես, ճանաչեսցէ:

Յգ: ճանաչեսցուք, ճանաչեսցէք, ճանաչեսցեն:

Հրամայական ներկայ:

Եզ: ճանաչեա՛, մի՛ ճանաչեր, և այլն:

Յգ: ճանաչեցէք, մի՛ ճանաչէք, և այլն:

Ապառնի:

Եզ: ճանաչեսջիր, և այլն:

Յգ: ճանաչեսջիք, և այլն:

Ըղձա

Ըղձականի Ներկայ և Ապառնի :

Եզ : Երանի թէ ճանաչիցեմ , և այլն :

Անկատար :

Եզ : Երանի թէ ճանաչիցէի : և այլն :

Կատարեալ և յարակատարեալ :

Եզ : Երանի թէ ճանաչեալիցեմ , և այլն :

Գերակատար :

Եզ : Երանի թէ ճանաչեալիցէի , և այլն :

Ապառնի Ստորակցականին :

Եզ : Եթէ ճանաչեալ եղէց : և այլն :
Աներևութի ներկայ . ճանաչել :
Անցեալ , ճանաչեալ գոլ :
Ապառնի , ճանաչելոց գոլ :

Ընդունելութիւնք :

Ճանաչօղ : ճանաչեալ : ճանաչելոց :

Գերբայք :

Ճանաչելոյ , 'ի ճանաչել , ճանաչելով , ըն ճանաչելն :

Կրաւորական Ձայնք :

Սահմանական :

Ներկայ , ճանաչիմ , և այլն որպ սիրիմ :
Անկատար : Ճանաչէի : և այլն :
Կատարեալ : Ճանաչեցայ , ճանաչեցար , և այլք որպ սիրեցայ :
Յարակատար : Ճանաչեցեալ եմ , և այլն :
Գերակատար : Ճանաչեցեալ էի : և այլն :
Ապառնի : Ճանաչեցայց , ճանաչեսցիս , և այլն որպ սիրեցայց :

Հրամայականի Ներկայ :

Եզ: Ճանաչեա , մի՛ ճանաչեր , և այլն :
Յգ : ճանաչեցարուք , մի՛ ճանաչէք : և այլն :

Ապառնի :

Եզ : ճանաչիջիր , և այլն :
Յգ : ճանաչիջիք , և այլն :

Ըղձական :

Ներկայ և ապառնի , երանի թէ ճանաչիցիմ : և այլն
Անկատար.: երանի թէ ճանաչիցէի : և այլն :
Կատր̄լ , և յոլովոր : երանի թէ ճանաչեցեալ իցեմ : և այլն :
Գերակատար : երանի թէ ճանաչեցեալ իցէի : և այլն :

Ապառնի ստորադասականին , եթէ ճանաչեցեալ լիցիմ :
  և այլն :
Աներևոյթ : ներկայ : ճանաչել :
Անցեալ : ճանաչեցեալ գոլ :
Ապառնի , ճանաչելի գոլ :

Ընդունելութիւնք :

Ճանաչեցող , ճանաչեցեալ , ճանաչելի :

Գերբայք :

Ճանաչելոյ , ՚ի ճանաչել , ճանաչելով , ըն ճանաչելն :

ԳԼՈՒԽ ՈՒԹԵՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ.

Յաղագս Լծորդութեան բային ներգործական արեմ, որ պատկանի առ առաջին լծորդութիւն ;

Ներգործական շաւիղ ;

Սահմանական ;

Ներկայ : Արեմ, արես, արէ : եւ այլն ;
Անկատար : Արէի, արէիր, արէր : եւ այլն ;
Կատարեալ : Արեցի, արեցեր, արեաց, եւ այլն ;
Յարակատար ; Արեալեմ, եւ այլն ;
Գերակատար : Արեալէի : եւ այլն :
Ապառնի : Արեցից, արեասցես : եւ այլն ;

Հրամայական :

Ներկայ : Արեա՛ : արեցէք : եւ այլն, ոչ արիրեա՛ :
Ապառնի : Արեասջիր, արեասջիք : եւ այլն ոչ արիրեասջիր :

Ըղձական ;

Ներկայ, եւ ապառնի, երանի թէ, արիցեմ, եւ այլն ;
Անկատար : երանի թէ արիցէի, եւ այլն ;
Կատարեալ եւ յոգնակի երանի թէ արեալիցեմ, եւ այլն ;
Գերկատար : երանի թէ արեալիցէի : եւ այլն ;

Ապառնի Ստորադասականին, եթէ արեալեղէց ;
Աներեւութի ներկայ : Արել ;
Անցեալ, արեալ ;
Ապառնի, արելոց ;

Ընդունելութիւն ;

Արօղ, արեալ, արելոց ;

Դերբայք :

Արբելոյ, 'ի արբել, արբելով, 'ի արբելն :

Կրաւորական Շաւիղ :

Նոյնոյ բայիս :

Սահմանական :

Ներկայ: Արբիմ, արբիս, եւ այլն ոպ՟ սիրիմ :
Անկատար: Արբէի, եւ այլն :
Կատարեալ: արբեցայ, եւ այլն, ոպ՟ սիրեցայ :
Յարակատար: արբեցեալ եմ: եւ այլն :
Գերակատար: արբեցեալ էի :
Ապառնի արբեցայց :

Հրամայական ներկայ :

Եզ: արբիր, եւ այլն ոպ՟ սիրիր :
Յգ: արբեցարուք: եւ այլն ոպ՟ սիրեցարուք :

Ապառնի :

Եզ: արբիջիր : Յգ: արբիջիք :

Ըղձական :

Ներկայ եւ ապառնի, երանի թէ արբիցիմ: եւ այլն ոպ՟ սիրիցիմ :
Անկատար, երանի թէ արբիցէի: եւ այլն :
Կատարեալ եւ յարկատար, երանի թէ արբեցեալ իցեմ, եւ այլն :
Գերակատար, երանի թէ արբեցեալ իցէի :

Ապառնի: Ստորադասականին, եթէ արբեցեալ լիցիմ: եւ այլն :

Աներեւոյթ :

Արբիլ, արբեցեալ գոլ: Արբելի գոլ :

Ընդունելութիւն :

Արբեցօղ, արբեցեալ, արբելի :

Դերբայք :

Արբելոյ, 'ի արբել, արբելով, ըն արբելն :

ԳԸԱԿ

ԴՐԱԶԿ ԻՆՆ ԱՍՏԱՑԱՆ ԵՐՐՈՐԴ։

Յաղագս լծորդութե բայից չէզոքականի ընդ միջանկեալի նարտուղղոյ, առաջնոյ լծորդութե, մեղանչեմ։

Սահմանականի ներկայ։

Եզ: մեղանչեմ, մեղանչես, մեղանչէ և այլն ոպ̃ սիրեմ։
Անցկատար: մեղանչէի, մեղանչէիր, և այլն։

Կատարեալ։

Եզ: մեղանչեցի, մեղանչեցեր, մեղանչեաց: կամ մեղայ, մեղար, մեղաւ։

Յոգ: մեղանչեցաք, մեղանչեցիք, մեղանչեցին: կամ մեղաք, մեղայք, մեղան։

Յարակատար, մեղուցեալ եմ, մեղուցեալ ես, և այլն

Գերակատար, մեղուցեալ էի, մեղուցեալ էիր, և այլն։

Ապառնի, մեղանչեցից, կամ մեղայց: մեղանչեսցես, մեղանչեսցէ։

Յոգ: մեղանչիցուք, կամ մեղիցուք, մեղանչեսցէք, մեղանչեսցեն։

Հրամայականի ներկայ։

Եզ: մեղանչեա՛, մի՛ մեղանչեր, կամ մի՛ մեղանչիցես, մի՛ մեղիցես: մեղանչիցէ, մի՛ մեղանչիցէ, կամ մի՛ մեղիցէ։

Յոգ: մեղանչեցէք, մի՛ մեղանչէք, կամ մի՛ մեղանչիցէք, մի՛ մեղիցէք, մեղանչիցեն, մի՛ մեղանչիցեն, կամ մի՛ մեղիցեն։

Ապառնի։

Եզ: մեղանչիջիր, կամ մեղիջիր: և այլն։

Յոգ: մեղանչիջիք, կամ մեղիջիք: և այլն։

Ըղձա_

Ըղձական ներկայ և ապառնի։

Եզ։ երանի թէ մեղանչիցեմ, կամ մեղիցեմ, և այլն։

Անկատար, երանի թէ մեղանչիցէի, կամ մեղիցէի, և այլն։

Կատարեալ և յարակատար, երանի թէ մեղուցեալիցեմ։ և այլն։

Գերակատար, երանի թէ մեղուցեալիցէի։ և այլն։

Ապառնի ստորակցականին եթէ մեղուցեալ եղէց։ և այլն։

Աներևոյթք։ մեղանչել, մեղուցեալ գոլ, մեղանչելոց գոլ։

Ընդունելութիւնք։ մեղանչօղ, մեղուցեալ, մեղանչելոց։

Դերբայք։ մեղանչելոյ, ՚ի մեղանչել, մեղանչելով, ընդ մեղանչելն։

ԴՐԱԿ ՔՍԱՆ ԵՐՈՐԴ։

Յաղագս լծորդութե՛ բային չէզոքականի ընդ միջակներպի և արտաուղղոյ առաջնոյ լծորդութե՛։ Յառնեմ։

Սահմանական։

Ներկայ, յառնեմ, յառնես, յառնէ։ և այլն, ոպ սիրեմ։

Անկատար, յառնէի, յառնէիր, յառնէր, և այլն։

Կատարեալ։

Եզ։ յարեայ, յարեար, յարեաւ։

Յոգ։ յարեաք, յարեայք, յարեան։

Յարակատար։ յարեալ եմ, և այլն, ոպ սիրեալ եմ,

Գերակատար։ յարեալ էի։ և այլն, ոպ սիրեալ էի։

Ապառնի, յարեայց, յարիցես, յարիցէ։ և այլն։

Հրամայականի ներկայ։

Եզ։ արի, մի՛ յառներ, և այլն։

Յոգ։ արիք, մի՛ յառնէք, և այլն։

Ապառնի ։

Եզ ։ յարիցիր, մի՛ յառնիցես ։ և այլն ։
Յգ ։ յարիցիք, մի՛ յառնիցէք ։ և այլն ։

Ըղձական ։

Ներկայ և ապառնի, երանի թէ յառնիցեմ, յառնիցես ։ և այլն ։
Անկատար, երանի թէ յառնիցէի, յառնիցէիր ։ և այլն ։
Կատարեալ և յարակատար, երանի թէ յարեալ լիցիմ ։ և այլն ։
Գերակատար, երանի թէ յարեալ լիցէի ։ և այլն ։

Ապառնի Սաստկականին, եթէ յարեալ եղէց, կ, լիցիմ ։
Աներևոյթք ։ յառնել, յարեալ լինել, յառնելոց գոլ ։
Ընդունելութիւնք, յառնող, յարեալ, յառնելոց ։

Դերբայք ։

յառնելոյ, 'ի յառնել, յառնելով, ըն յառնելն ։

ՊՐԱԿ ՔՍԱՆ ԱՄԻ ԵՐՈՐԴ,

Յաղագս լծորդութեան բային չէզոքականի ներգործականերգի և արտաքուղղայ երկրորդի լծորդութեան ։ Գամ ։

Սահմանական ։

Ներկայ ։ գամ, գաս, գայ, և այլն, որպ̄ լուծանեմ ։
Անկատար, գայի, գայիր, գայր ։ և այլն որպ̄ լուծանէի ։

Կատարեալ ։

Եզ ։ եկի, եկիր, եկն ։
Յգ ։ եկաք, եկիք, եկին ։
Յարակատար ։ եկեալ եմ, եկեալ ես, և այլն ։
Գերակատար ։ եկեալ էի, եկեալ էիր ։ և այլն ։

Ապառնի ։

Եզ ։ եկից, եկեսցես, եկեսցէ ։ Յգ ։ եկեսցուք ։ և այլն ։

Հրա

Հրամայականի ներկայ:

Եզ: եկ, մի՛ գար, կամ մի՛ գայցես: և այլն:
Յգ: եկայք, մի՛ գայք, կամ մի՛ գայցէք: և այլն:

Ապառնի:

Եզ: եկեսջիր, մի՛ գայցես, և այլն:
Յգ: եկեսջիք, մի՛ գայցէք: և այլն:

Ըղձական:

Ներկայ և ապառնի, երանի թէ գայցեմ, գայցես, և այլն:
Անկատար, երանի թէ գայցէի, գայցէիր, և այլն:
Կատարեալ և յարակատար, երանի թէ եկեալ իցեմ: և այլն:
Գերակատար, երանի թէ եկեալ իցէի:

Ապառնի ստորադասականին, եթէ եկեալ եղէց: և այլն:
Աներևոյթք: գալ, եկեալ գոլ, գալոց գոլ:
Ընդունելութիւնք եկող, եկեալ, գալոց:
Դերբայք, գալոյ, 'ի գալ, գալով, ըն գալն:

ԳՐԱԿ ՔՍԱՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ԵՐՐՈՐԴ:

Յաղագս լծորդութեան բային չէզոքականի և արտուղղոյ երկրորդի լծորդութեան: երթամ:

Սահմանական:

Ներկայ, երթամ, երթաս, երթայ: և այլն, որպ լուանամ:
Անկատար, երթայի, երթայիր երթայր: և այլն:

Կատարեալ:

Եզ: չոգայ, չոգար, չոգաւ:
Յգ: չոգաք, չոգայք, չոգան:
Յարակատար, երթեալ եմ, երթեալ ես, և այլն, որպ լուացեալ եմ:
Գերակատար, երթեալ էի, երթեալ էիր և այլն:

Ապառնի

Ապառնի:

Եզ: երթայց, երթիցես, երթիցէ:
Յգ: երթիցուք, երթիցէք, երթիցեն:

Հրամայականի ներկայ:

Եզ: երթ, մի՛ երթար, կամ մի՛ երթայցես: եւ այլն:
Յգ: երթայք, մի՛ երթայք, կամ մի՛ երթայցէք եւ այլն:

Ապառնի:

Եզ: երթիջիր, մի՛ երթայցես, եւ այլն:
Յգ: երթիջիք, մի՛ երթայցէք, եւ այլն:

Ըղձական:

Ներկայ եւ ապառնի, երանի թէ երթայցեմ, երթայցես, եւ այլն:
Անկատար, երանի թէ երթայցէի, երթայցէիր, եւ այլն:
Կատարեալ, եւ յարակատար, երանի թէ երթեալ իցեմ, եւ այլն:
Գերակատար, երանի թէ երթեալ իցէի, եւ այլն:

Ապառնի ստորադասականին, եթէ երթեալ եղէց, եւ այլն:
Աներեւոյթք, երթալ, երթեալ գոլ, երթալոց գոլ:
Ընդունելութիւնք, երթօղ, երթեալ, երթալոց:
Դերբայք, երթալոյ, յերթալ, երթալով, յերթալն:

ՊՐԱԿ ՔՍԱՆ ԵՒ ԵՐԵՔ ԵՐՈՐԴ.

Յաղագս լծորդութե բային չէզոքականի եւ արտուղելոյ երկրորդի լծորդութե, կարենամ:

Սահմանական:

Ներկայ, կարենամ, կարենաս, կարենայ: կամ կարեմ, կարես, կարէ: կարենամք, կարենայք, կարենան: կամ կարեմք, կարէք, կարեն:

Անկատար, կարենայի, կամ կարէի: եւ այլն ոչ լուանայի:

Կատարեալ:

Եզ: կարացի, կարացեր, կարաց:

Յգ: կարացաք, կարացիք, կարացին:

Յարակատար, կարացեալ եմ, եւ այլն ոչ լուացեալ եմ:

Գերակատար, կարացեալ էի, եւ այլն ոչ լուացեալ էի:

Ապառնի:

Եզ: կարացայց կամ կարացից, կարասցես, կարասցէ:

Յգ: կարասցուք, կամ կարիցուք, կարասցէք, կարասցեն:

Հրամայական:

Եզ: կարացիր, մի՛ կարենար, մի՛ կարանայցես, մի՛ կարիցես, եւ այլն:

Յգ: կարացէք, մի՛ կարենայք, մի՛ կարանայցէք, մի՛ կարիցէք, եւ այլն:

Ապառնի:

Եզ: կարասջիր, մի՛ կարիցես: եւ այլն:

Յգ: կարասջիք, մի՛ կարենայք, եւ այլն:

Ըղձա-:

Ըղձականի ներկայ և ապառնի :

Եզ : Երանի թէ կարողանայցեմ , կամ կարիցեմ , և այլն :
Յգ : Երանի թէ կարողանայցեմք , կամ կարիցեմք , և այլն :
Անկատար: Երանի թէ կարողանայցէի, կամ կարիցէի, և այլն :
Կտ͞րլ Յարակատար ; Երանի թէ կարացեալ լիցեմ : և այլն :
Գերակատար : Երանի թէ կարացեալ լիցէի : և այլն ;

Ապառնի ստորադասականին , եթէ կարացեալ լեցեց :
Աներևոյթք, կարենալ, կ͞լ, կ͞րել, կարացեալ գոլ, կարելոց գոլ:
Ընդունելութիւնք , կարացող , կարացեալ , կարելոց :
Դերբայք , կարենալոյ , կամ կարելոյ , ՚ի կարել , կարելով , ըն կարելն ;
Սխալբերի սա ՚ի բայէն ներգործականէ , կարեմ , կարիմ ; որ ՚ի ներկայում լինի , կարեմ , կարես , կարէ , և այլն ;
Յանկատարում , կարէի , կարէիր , կարէր : և այլն :
Ըն կատարելում , կարեցի , կարեցեր , կարեաց : և այլն ;
Ըն Յարակատարում , կարեալեմ , կարեալես , և այլն ;
Ըն գերակատարում , կարեալէի , և այլն :
Յապառնոյ , կարեցից , կարեսցես , կարեսցէ : կարեսցուք , կարեսցէք , կարեսցեն ;
Ըն հրամայականում , կարեա՛ , մի՛ կարեր ;
Յըղձականում , երանի թէ կարիցեմ , և այլն ;
Յաներևութում , կարել : կարեալ գոլ , կարելոց գոլ ;
Յընդունելութե , կարօղ , կարեալ , կարելոց և այլն ;

Կրաւորական շաւիղ :

Սահմանականին ներկայ , կարիմ , կարիս , կարի , և այլն :
Կատարեալ , կարեցայ , կարեցար , կարեցաւ , և այլն :
Աներևոյթք , կարիլ , կարեցեալ գոլ , կարելի գոլ : և այլն ոչ սիրեմ , սիրիմ ;

ԴՐԱԿ ՔՍԱՆ ԵՒ ՉՈՐՐՈՐԴ

Յաղագս լծորդութեան բային ներգործականի կալնում, որ պատկանի առ երրորդ լծորդութիւն ։

Սահմանականի ներկայ ներգործական ։

Եզ ։ կալնում, կալնուս, կալնու ։
Յգ ։ կալնումք, կալնոյք, կալնուն ։

Կրաւորական ։

Եզ ։ կալաննիմ, կալաննիս, կալաննի ։
Յգ ։ կալաննիմք, կալաննիք, կալաննին ։

Անկատար ներգործական ։

Եզ ։ կալնոյի, կալնոյիր, կալնոյր, եւ այլն, ոչ՛ լնոյի ։

Կրաւորական ։

Եզ ։ կալաննէի, կալաննէիր, կալաննէր, եւ այլն ոչ՛ լնաննէի ։

Կատարեալ ներգործական ։

Եզ ։ կալայ, կալար, կալաւ ։
Յգ ։ կալաք, կալայք, կալան ։

Կրաւորական ։

Եզ ։ կալանեցայ, կալանեցար, կալանեցաւ ։
Յգ ։ կալանեցաք, կալանեցայք, կալանեցան ։

Յարակատար ներգործական ։

Եզ ։ կալեալ եմ, կալեալ ես, եւ այլն ոչ՛ սիրեալ եմ ։

Կրաւորական ։

Եզ ։ կալեցեալ եմ, կալեցեալ ես, եւ այլն ոչ՛ սիրեցեալ եմ ։
կամ կալանեցեալ եմ, եւ այլն, ոչ՛ լնանեցեալ եմ ։

Գերակատար ներգործական ։

Եզ ։ կալեալ էի, եւ այլն, ոչ՛ սիրեալ էի ։

Կրաւո_

Կրաւորական ։

Եզ ։ կալեցեալէի , և այլն ոճ սիրեցեալէի ։ կամ կալանեց եալէի , և այլն ոճ լնանեցեալէի ։

Ապառնի ներգործական ։

Եզ ։ կալայց , կալցես , կալցէ ։

Յգ ։ կալցուք , կալջէք , կալցեն ։

Կրաւորական ։

Եզ ։ կալանեցայց , կալցիս , կալցի , կամ կալանեցայց և այլն ոճ սիրեցայց ։

Յգ ։ կալանեսցուք , կալանեսջիք , կալանեսցին ։ կամ կա-լայցուք , կալցիք , կալցին ։

Հրամայականի ներկայ ներգործական ։

Եզ ։ կալ , կամ կա՛ , մի՛ կալնուր , կամ մի՛ կալնուցուս ։ և այլն ։

Յգ ։ կալարուք , մի՛ կալնուք , կամ մի՛ կալնուցուք ։ և այլն ։

Կրաւորական ։

Եզ ։ կալիր , մի՛ կալանիր , կամ մի՛ կալանիցիս ։ և այլն ։

Յգ ։ կալեցարուք , մի՛ կալանիք , կամ մի՛ կալանիցիք ։ և այլն ։

Ապառնի ներգործական ։

Եզ ։ կալնիջիր , մի՛ կալնուցուս ։ և այլն ։

Յգ ։ կալնիջիք , մի՛ կալնուցուք ։ և այլն ։

Կրաւորական ։

Եզ ։ կալանիջիր , մի՛ կալնանիցիս ։ և այլն ։

Յգ ։ կալանիջիք , մի՛ կալնանիցիք ։ և այլն ։

Ըղձականի ներկայ և ապառնի ներգործական ։

Եզ ։ Երանի թէ կալնուցում , կալնուցուս , և այլն ոճ լնուցում

Կրաւորական ։

Եզ Երանի թէ կալանիցիմ , և այլն ոճ , լնանիցիմ ։

Անկա-

Անկատար ներգործական :

Եղ: Երանի Թէ կալնիցէի , և այլն ող̃ լնիցէի:

Կրաւորական :

Եղ: Երանի Թէ կալանիցէի , և այլն ող̃ լանիցէի :

Կատարեալ , և յարակատար ներգործական :

Եղ: Երանի Թէ կալեալ լիցեմ : և այլն :

Կրաւորական :

Եղ: Երանի Թէ կալեցեալ , կամ կալանեցեալ լիցեմ , և այլն :

Գերակատար ներգործական :

Եղ: Երանի Թէ կալեալ լիցէի : և այլն :

Կրաւորական :

Եղ: Երանի Թէ կալեցեալ , կամ կալանեցեալ լիցէի : և այլն:

Ստորադասականի ապառնի ներգործական :

Եղ: եԹէ կալեալ եղեց : և այլն :

Կրաւորական :

Եղ: եԹէ կալեցեալ , կամ կալանեցեալ լիցիմ : և այլն:

Աներևոյթ :

Ներգործական , կալնուլ : կրաւորական , կալանիլ :

Ընդունելութիւն ներգ̃ծական կալնող , կրաւորկ̃ն կալանող:

Ներբայք ներգործականք , կալնելոյ , 'ի կալնուլ , կալնլով , ըն կալնուլն :

Ներբայք կրաւորականք , կալանելոյ , 'ի կալանիլ , կալանելով , ըն կալանիլն :

Ըստ այսմ ձևոյ և ս բաղադրեցեալն 'համանէ , ընկալնում:

Բայց գիտելի է զի բայս այս կալնում ուէ ըմբռնեմ , սար բերի 'իբայէն կալեմ , կալիմ , որէ խշեմ :

Որոյ ներկայն լինի , կալեմ , կալես : կատարեալն , կալի , կալեր , եկալ : Ապառնի , կալից , և այլն :

ԳՐԱԿ

ԴՐԱԿ ՔՍԱՆ ԵՒ ՀԻՆԳ ԵՐՈՐԴ.

Յաղագս Լծորդութեան բայից : Ունիմ :

Սահմանական Ներկայ :

Ներգործական եւ Կրաւորական :

Եզ : Ունիմ , ունիս , ունի :
Յգ : Ունիմք , ունիք , ունին :

Անկատար ներգործական :

Եզ : ունէի , ունէիր , ունէր :
Յգ : ունէաք , ունէիք , ունէին :

Կրաւորական :

Եզ : ունէէի , ունէէիր , ունիւր :
Յգ : ունէէաք , ունէէիք , ունէէին :

Կատարեալ Ներգործական

Եզ : ունեցի , ունեցեր , ունեաց :
Յգ : ունեցաք , ունեցիք , ունեցին :

Կրաւորական :

Եզ : ունեցայ , ունեցար , ունեցաւ :
Յգ : ունեցաք , ունեցայք , ունեցան :

Յարակատար ներգործական :

Եզ : ունեալեմ , եւ այլն ոպ̃ սիրեալեմ :

Կրաւորական :

Եզ : ունեցեալեմ , եւ այլն ոպ̃ սիրեցեալեմ :

Գերակատար ներգործական :

Եզ : ունեալէի , եւ այլն ոպ̃ սիրեալէի :

Կրաւորական :

Եզ : ունեցեալէի ; եւ այլն ոպ̃ սիրեցեալէի :

Ապառնի

Ապառնի ներգործական :

Եզ: ունեցից, ունեցես, ունեցէ :

Յգ: ունեցուք, ունեցէք, ունեցեն :

Կրաւորական :

Եզ: ունեցայց, ունեցիս, ունեցի :

Յգ: ունիցուք, ունեցիք, ունեցին :

Հրամայականի ներկայ ներգործական :

Եզ: ունեա՛, մի՛ ունէր, կամ մի՛ ունիցիս : և այլն :

Յգ: ունեցէք, մի՛ ունիք, կամ մի՛ ունիցիք : և այլն :

Կրաւորական :

Եզ: ունիր, մի՛ ունիր, կամ մի՛ ունիցիս : և այլն :

Յգ: ունեցարուք, մի՛ ունիք, կամ մի՛ ունիցիք : և այլն :

Ապառնի ներգործական :

Եզ: ունեսջիր : Յգ: ունեսջիք : և այլն :

Կրաւորական :

Եզ: ունիջիր : Յգ: ունիջիք : և այլն :

Ըղձականի ներկայ և ապառնի :

Ներգործական և կրաւորական :

Եզ: երանի թէ ունիցիմ, ունիցիս, ունիցի :

Յգ: երանի թէ ունիցիմք, ունիցիք, ունիցին :

Անկատար ներգործական :

Եզ: երանի թէ ունիցէի, և այլն ոպ̄ սիրիցէի :

Կրաւորական :

Եզ: երանի թէ ունիցեէի, և այլն ոպ̄ սիրիցէի :

Կատարեալ և Յարակատար ներգործական :

Եզ: երանի թէ ունեալ իցեմ : և այլն :

Կրաւոր

Կրաւորական:

Եզ: Երանի թէ ունեցեալ լինեիմ: Եւ այլն:

Գերակատար Ներգործական:

Եզ: Երանի թէ ունեալ լինեի, Եւ այլն:

Կրաւորական:

Եզ: Երանի թէ ունեցեալ լինեի: Եւ այլն:

Ապառնի Ստորադասականին

Ներգործական:

Եզ: Եթէ ունեալ լիցեմ; Եւ այլն:

Կրաւորական:

Եզ: Եթէ ունեցեալ լիցիմ, Եւ այլն:

Աներևոյթ:

Ներգործականք, ունել, ունեալ գոլ, ունելոց գոլ:
Կրաւորականք: ունիլ, ունեցեալ գոլ, ունելի գոլ:

Ընդունելութիւնք:

Ներգործականք, ունօղ, ունեալ, ունելոց:
Կրաւորականք: ունեցօղ, ունեցեալ, ունելի:
Դերբայք հոլովք: ունելոյ յունել, ունելով, յունելն:
Այսպէս եւ ըն ներկայում սահմանականին: Ունենամ:
Ունենաս, ունենայ: Ունենամք, ունենայք, ունենան:
Եւ այլն:

Ըստ այսմ հոլովի եւ բաղադրեցեալն՝ իբրեւ յայսմանէ:
Ընդունիմ, ընդունեցի: ընդունեցից, ընդունեմ: Եւ այլն:

ՊՐԱԿ ՔՍԱՆ ԵՒ ՎԵՑԵՐՈՐԴ։

Յողաց խոնարհութիւն բային Մատչիմ։

Սահմանական ներկայ։

Եզ։ մատչիմ, մատչիս, մատչի։
Յգ։ մատչիմք, մատչիք, մատչին։

Անկատար,

Եզ։ մատչէի, մատչէիր, և այլն, ոպ̃ սիրէի։

Կատարեալ։

Եզ։ մատեայ, մատեար, մատեաւ։
Յգ։ մատեաք, մատեայք, մատեան։

Յարակատար։

Եզ։ մատեալեմ, մատեալես, մատեալէ։ և այլն, ոպ̃ սիրեալեմ։

Գերակատար։

Եզ։ մատեալէի, մատեալէիր, մատեալէր։ և այլն։

Ապառնի։

Եզ։ մատեայց, մատիցես, մատիցէ։
Յգ։ մատիցուք, մատիցէք, մատիցեն։

Հրամայական ներկայ։

Եզ։ մատիր, մի՛ մատիր, կամ մի՛ մատչիցես։ և այլն։
Յգ։ մատիք, մի՛ մատիք, կամ մի՛ մատչիցիք։ և այլն։

Ապառնի։

Եզ։ մատիջիր, կամ մատիցես, մի՛ մատչիցես, և այլն։
Յգ։ մատիջիք կամ մատիցէք, մի՛ մատչիցիք, և այլն։

Ըղձական ներկայ և ապառնի։

Եզ։ երանի թէ մատչիցիմ, մատչիցիս, մատչիցի։
Յգ։ երանի թէ մատչիցիմք, մատչիցիք։ մատչիցին։

Կատար

Կրկին կատարելոյ :

Եզ: Երանի թէ մատուցեալ իցեմ, և այլն:

Գերականատար :

Եզ: Երանի թէ մատուցեալ իցէի, և այլն:

Աղաչանի ստորադասականին:

Եզ: Եթէ մատուցեալ եղէց: և այլն:

Աներևոյթք, մատչել, մատուցեալ գոլ, մատչելոց գոլ:

Ընդունելութիւնք, մատչող, մատուցեալ, մատչելոց:

Դերբայք: մատչելոյ, 'ի մատչել, մատչելով, ըն մատչելն:

ԳԼՈՒԽ ՔՍԱՆ ԵՒ ԵՕԹՆ ԵՐՐՈՐԴ.

Յաղագս Լծորդութէ բային ծանիմ:

Սահմանականի ներկայ:

Հաստատականօրէն :

Եզ: ծանիմ, ծանիս, ծանի :

Յոգ: ծանիմք, ծանիք, ծանին:

Անկատար ներգործականն ;

Եզ: ծանէի, ծանէիր, ծանէր: և այլն ըստ սիրէի :

Կրաւորական :

Եզ: ծանէի, ծանէիր, ծանիւր : և այլն ըստ սիրէի :

Կատարեալ հաստատուն :

Եզ: ծանեայ, ծանեար, ծանեաւ :

Յոգ: ծանեաք, ծանեայք, ծանեան :

Յարակատար ներգործականն :

Եզ: ծանեալեմ, ծանեալես, և այլն :

Կրաւորական :

Եզ: ծանուցեալեմ, ծանուցեալես, և այլն :

Գեր

Գերակատար ։

Ներգործական։ ծանեալ էի, և այլն ։

Կրաւորական, ծանեցեալ էի, և այլն ։

Ապառնի ներգործական ։

Եզ։ ծանեայց, ծանեսցես, ծանեսցէ ։ և այլն ։

Կրաւորական ։

Եզ։ ծանեցայց, ծանեսցիս, ծանեսցի, և այլն ։

Հրամայականք հասարակք ։

ծանիր, ծանիք ։ ծաներուք, ծանիջիր, ծանիջիք ։

Ըղձականի ներկայ և ապառնի ։

Ներգործական ։

Եզ։ երանի թէ ծանիցեմ, ծանիցես, և այլն ։

Կրաւորական ։

Եզ։ երանի թէ ծանիցիմ, ծանիցիս, ծանիցի ։

Անկատար ներգործական ։

Եզ։ երանի թէ ծանիցէի, ծանիցէիր, ծանիցէր ։ և այլն ։

Կրաւորական ։

Եզ։ երանի թէ ծանիցեէի, ծանիցէիր, ծանիցիւր ։ և այլն ։

Ապառնի ստորադասականին ։

Ներգործական ։ եթէ ծանեալ եղէց ։ և այլն ։

Կրաւորական ։ եթէ ծանեցեալ եղէց, կամ լիցիմ ։ և այլն ։

Աներևոյթ ։

Ներգործական ։ ծանել, ծանեալ գոլ, ծանելոց գոլ ։

Կրաւորական, ծանիլ, ծանեցեալ գոլ, ծանելի գոլ ։

Ընդունելութիւն ։

Ներգործական, ծանօղ, ծանեալ, ծանելոց ։

Կրաւորական, ծանեցօղ, ծանեցեալ, ծանելի ։

Դերբայք ներգործական ։

ծանելոյ, 'ի ծանել, ծանելով, ընդ ծանելն ։

Կրաւո

Հրամայականք:

Ծանիլոյ, 'ի ծանիլ, ծանիլով, ըն ծանիլն:

Յիշելիքէն և սոա: Գտանեմ, որէ հաշուեմ: և Ողջեր, որէ Ողջլեր, կամ ողջունեցեալլեր: Գուցէ, որէ Լիցէ:

ԴՐԱԿ ՔՍԱՆ ՈՒԹՆ ԵՐՈՐԴ,

Յաղագս հոլովմանց դերանուանցն. Ես, Դու, Նա: Այս, Իմ, Որ, ընդ որովք պարունակին մնացեալքն:

Դերանունս այս Ես, որ նշանակէ զառաջին դէմն: Այսպէս հոլովի:

Եզական:	Յոգնական:
Ուղ: Ես:	Ուղ: Մեք:
Սե: Իմ:	Սե: Մեր:
Տր: ինձ, կամ առիս:	Տր: մեզ, կամ առմեզ:
Հայ: զիս:	Հայ: զմեզ:
Բաց: յինէն:	Բաց: 'ի մէնջ:
Պատ: զինէն:	Պատ: զմէնջ:
Գոր: ինեւ:	Գոր: մեօք:
Պար: զինեւ:	Պար: զմեօք:
Ներ: յիս:	Ներ: 'ի մեզ:

Դերանունս այս Դու, որպատկանի առերկրորդ դէմն, Այսպէս հոլովի:

Եզական:	Յոգնական:
Ուղ: Դու:	Ուղ: Դուք:
Սե: քոյ:	Սե: Ձեր:
Տր: քեզ, առ քեզ:	Տր: Ձեզ, առ ձեզ:

Հայ:

Հայ: զքեզ :	Հայ: զձեզ :
Բաց: 'ի քէն :	Բաց: 'ի ձէնջ :
Պատ: զքէն :	Պատ: զձէնջ :
Գոր: քեւ :	Գոր: ձեօք :
Պար: զքեւ :	Պար: զձեօք :
Ներ: 'ի քեզ :	Ներ: 'ի ձեզ :
Կոչ: ով դու :	Կոչ: ով դուք :

Դերանունս այս ինքեան որ պատկանի առ երրորդ դէմս

այսպէս հոլովի :

Եզական :	Յոգնական :
	Ուղ: ինքեանք :
Սե: իւր: ինքեան :	Սե: ինքեանց :
	Տր: ինքեանց , ցինքեանս :
	Հայ: զինքեանս :
Բաց: յինքենէ :	Բաց: յինքեանց :
Պատ: զինքենէ :	Պատ: զինքեանց :
Գոր: ինքեամբ :	Գոր: ինքեամբք :
Պար: զինքեամբ :	Պար: զինքեամբք :
Ներ: նինքեան :	Ներ: նինքեանս :

Իսկ զանուանականն եզականին եւ զայլս մնացեալս հոլովս ոչ ունի :

Դերանունս այս ցուցական Սա ,

այսպէս հոլովի :

Եզական :	Յոգնական :
Ուղ: Սա :	Ուղ: Սոքա :
Սե: սորա , եւ սորին :	Սե: սոցա եւ սոցին :
Տր: սմա : եւ սմին , ցսա :	Տր: սոցա , ցսոսա :
Հայ: զսա :	Հայ: զսոսա :

Բաց:

Բաց: ՚ի սմանէ:	Բաց: ՚ի սոցանէ, ՚ի սոցունց:
Պատ: զսմանէ:	Պատ: զսոցանէ, զսոցունց:
Գործ: սովաւ, սովիմբ, սովին:	Գործ: սոքօք:
Պար: զսովաւ, զսովիմբ, զսովին:	Պար: զսոքօք:
Ներ: ՚ի սմա, ՚ի սմին:	Ներ, ՚ի սոսա, ՚ի սոսին:

Ըստ այսու հոլովմանս պարտաւանակին Դա, և Նա: որպէս, Դորա, դմա: զդա, ՚ի դմանէ, դովաւ և այլն: Նորա, նմա, զնա, ՚ի նմանէ, նովաւ, և այլն:

Դերանունս այս ցուցական Այս, հոլովի այսպէս:

Եզական:	Յոգնական:
Ուղ: Այս:	Ուղ: Այսոքիկ:
Սե: այսոր, այսորիկ:	Սե: այսոցիկ, այսոց:
Տր: այսմ, այսմիկ:	Տր: այսոցիկ առ այսոսիկ:
Հայ: զայս:	Հայ: զայսոսիկ:
Բաց: յայսմանէ:	Բաց: յայսոցանէ:
Պատ: զայսմանէ:	Պատ: զայսոցանէ:
Գործ: այսու, այսուիկ:	Գործ: այսոքիւք:
Պար: զայսու, զայսուիկ:	Պար: զայսոքիւք:
Ներ: նայսմիկ:	Ներ: նայսոսիկ:

Ըստ այսու հոլովմանս պարտաւանակին, այդ, և այն: որպէս, այդորիկ, այդմիկ, զայդ, յայդմանէ, այդու: և այլն: այնորիկ, այնմիկ, զայն, յայնմանէ, այնու: և այլն:

Դերանունս այս ստացական իմ, հոլովի այսպէս:

Եզական:	Յոգնական:
Ուղ: Իմ:	Ուղ: իմք, իմոյք:
Սե: իմոյ:	Սե: իմոց, իմոյց:
Տր: իմում, առ իմս:	Տր: իմոց, առ իմս:

Հայ:

Հայց : զիմ :	Հայց : զիմս , զիմայս :
Բաց : յիմէ :	Բաց : յիմոց , յիմայց :
Պատ : զիմէ :	Պատ : զիմոց : զիմայց :
Գործ : իմով .	Գործ : իմովք ;
Պար : զիմով :	Պար : զիմովք :
Ներ : նիմում :	Ներ : նիմս :
Կոչ : ով իմ :	Կոչ : ով իմք , իմայք :

Ըստ այսմ հոլովմանց ստացականքն քո , իւր , մեր , ձեր ; որպէս , քոյոյ , քում , զքո , 'ի քումէ , քոյով , և այլն : իւրոյ , իւրում , զիւր , յիւրմէ , իւրով , և այլն : մերոյ , մերում , զմեր , 'ի մերմէ , մերով , և այլն : ձերոյ , ձերում , զձեր , 'ի ձերմէ , ձերով , և այլն :

Դերանունս այս յարաբերական Որ , հոլովի այսպէս ;

Եզական :	Յոգնական :
Ուղղ : Որ :	Ուղղ : Որք :
Սե : որոյ :	Սե : որոց :
Տրկ : որում , առ որ :	Տրկ : որոց , առ որս :
Հայց : զոր :	Հայց : զորս :
Բաց : յորմէ :	Բաց : յորոց :
Պատ : զորմէ :	Պատ : զորոց :
Գործ : որով :	Գործ : որովք :
Պար : զորով :	Պար : զորովք :
Ներ : նորում :	Ներ : նորս :
Կոչ : ով որ :	Կոչ : ով որք :

Իսկ մնացեալք դերանուանց ոմանք ոչ հոլովին , որպիսիք են , ս , դ , ն : այլ միայն նոյնպէս ըն բնաւս հոլովս մասանց բանի , ընդ որս նշանակին : որպէս , իմս , քոյդ , իւրն : իմոյս , քոյոյդ , իւրոյն : իմումս , քումդ , իւրումն : ընթերցողս , ընթեր-

ցողդ ,

ցօղդ, ընթերցօղն: ընթերցողիս, ընթերցողիդ; ընթերցողին: ընթերցողիւս, ընթերցողիւդ, ընթերցողիւն, եւ այլն:

Ոմանք թէպէտ եւ հոլովին բայց ըստ անուանց, որպիսիք են, ինքն, ինքեան, առինքն, զինքն, ինքեամբ, յինքենէ, նինքեան եւ այլն, ոպ Լերին, լերեան:

Սոյն, դոյն, նոյն; սոյնոյ, դոյնոյ, նոյնոյ; սոյնով, դոյնով, նոյնով; 'ի սոյնոյ, 'ի դոյնոյ, 'ի նոյնոյ; եւ այլն, ոպ նիւթ, նիւթոյ:

Իմային, մերային, քոյին, ձերային, իւրային: իմայնոյ, մերայնոյ, քոյնոյ, ձերայնոյ, իւրայնոյ, եւ այլն, ոպ նիւթ, նիւթոյ:

Իւրական, ինքնական, նոյնական; իւրականի, ինքնականի, նոյնականի, եւ այլն ոպ Աթոռ, մարդ:

Բայց գիտելի է, զի դերանուանք մինչ բաղադրին ընդ այլոց դերանուանց հոլովին ըստ նոցին, որգոն իւրաքանչիւր, իւրաքանչիւրոյ, իւրաքանչիւրում: իւրաքանչիւրով, եւ այլն: ինքնինքն, ինքնինքեան, ինքնյինքենէ, ինքն ինքեամբ:

Իսկ մինչ բաղադրին ընդ անուանց, հոլովին ըստ անուանց, որգոն, նոյնագոյ, նոյնագոյի, նոյնագոյիւ, 'ի նոյնագոյէ: ինքնակայ, ինքնակայի, ինքնակայիւ, յինքնակայէ, եւ այլն: Բայց ընդ բաղադրութիւն այսոսիկ ոպ տեսանես, վերջինն միայն հոլովի, եւ առաջինն մնայ ընդ կացութէ իւրում:

ԴՐԱԿ ՔՍԱՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ:

Յաղագս Հոլովմանց Ընդունելութեց:

Զընդունելութեց դոյն ինչ խօսեցաք ընդ հոլովմունս անուանց, եւ ընդ լծորդութիւն բայից, զորոց եւ լրապէս ճառեսցուք ներկայորդուով հատորին, իսկ աստ առ 'ի համառօտել զհոլովմունս նոցին 'ի միտս ուսումնասիրաց ասեմք, թէ ընդունելութիւնք որք եղերին

՚ի օղ, հոլովին ըստ բան, բանի։ որպէս. Սիրօղ, սիրողի, ՚ի սիրօղ, զսիրօղ, ՚ի սիրողէ, սիրողիւ, և այլն։

Եւ որք ելանեն ՚ի եալ, հոլովին ըստ Նիւթ, Նիւթոյ, որպէս, սիրեցեալ, սիրեցելոյ, ՚ի սիրեցեալն, զսիրեցեալն, ՚ի սիրեցելոյ, սիրեցելով, ընդ սիրեցելում, և այլն։

Որք ելանեն ՚ի ելի, հոլովին ըստ Ոսկի, ոսկւոյ, որպէս, սիրելի, սիրելւոյ, ՚ի սիրելին, զսիրելին ՚ի սիրելւոյ, սիրելւով, ընդ սիրելւում, և այլն։

Իսկ որք ելանեն ՚ի լոց, ոչ հոլովին, եթէ ոչ ընդ տեղիս կարի հարկաւորս, առ ՚ի պարզել պղտորութի, շարադրութե, որպէս ելոց, ելոցի։ ելոցք, ելոցաց, և այլն։

ԳԼՈՒԽ ԵՐԵՍՆ ԵՐՈՐԴ.

Յաղագս Նախադրութեց։

Նախադրութեց ոմանք են հոլովականք, և են այսոքիկ, ՚ի, ՚յ, ՚առ, ՚ց, ՚զ, ՚ներ, ՚ն, ՚ըն, ՚ընդ։

Ոմանք են ընդարձակք, և են այսոքիկ, Ստորև, ներքոյ, ՚ի ներքոյ, ՚ի վերա, ՚ի վերոյ, ՚ի մէջ, ՚ի միջի, արտաքոյ, զկնի, յետ, յետոյ, առաջի, վասն, յաղագս, յաղագաւ, սակս, փոխանակ, ընդ, հետ, առ ընթեր, հուպ, մօտ, մերձ, Թարց, առանց, ըստ, մինչև, յանդիման, հանդէպ, դէպ, որպէս, իբրև, քան, բաց, զատ, մեկուսի, հանդերձ, շուրջ, ընդաջմէ։

Եւ ոմանք են բաղադրականք, որք են այսոքիկ, ան, ապ, ար, ենթ, ստոր, վեր, արտ, տրամ, տար, համ, շար, փաղ, հակ, ըստ, առ, բաղ, անդր, վայր, ներ, յար, փոխ, շաղ, համ, վեհ, դեր, բակ, փար, մէջ. մակ, ընդդէմ, գեր, հետ, և այլք։

Զայսցանէ բնաւից խօսեսցուք ըստպէս, ներքորդում

հա

հատորին, մինչ շարադրեսցուք զհոլովատութեանց մասանց բանին ։

ԴՐԱԿ ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐՈՐԴ,

Յաղագս մակբայից ։

Մակբայից ոմանք են տեղականք ; և են այսոքիկ, ուր՞, աստ, անդ, աստանօր, այդրանօր, անդանօր, ուրուրեք, յամուրեք, այլուրեք, ուրեքուրեք ։ յո՞, ՚ի վեր, ՚ի վայր, ՚ի ներքս, յարտաքս, այր, այդր, անդր ։ Ուստի՞, աստուստ, այդրուստ, անդուստ, աստի, այդի, անտի, ՚ի վերուստ, ՚ի ներքուստ, ՚ի բացուստ, ՚ի մօտ-րէ, ՚ի հեռուստ, ՚ի մերձուստ, և այլք ։

Ոմանք են ժամանակականք, և են այսոքիկ, երբ՞, յորժամ, այժմ, արդ, ցարդ, այժմիկ, յայնժամ, այսօր, սերկ, ՚ի վաղիւն, ՚ի վաղորդայն, երէկ, եռանդն, հերու, միշտ, ցանկ, յաւէտ, երբեմն, երբէք, մերթ, առժամայն, դեռ, տակաւին, դեռևս, մինչ, մինչդեռ, մինչտակաւին, մինչդեռտակաւին, երբև, չև, չևևս, վաղ, վաղուրեմն, շատուց ։ և այլք ։

Ոմանք են որականք, և սոքին զայսոսիկ, վերջաւորութիւս, բար, պէս, օրէն, արէն, երէն, ակի, ացի, ուք, գին, որգոն, մարդկաբար, նմանապէս, յանկարծօրէն, յունարէն, հայերէն, ուղղակի, ոչացի, բարւոք, չարագին, և այլք ։

Ոմանքեն քանականք, և են, այսոքիկ, որքան՞, որչափ՞, այսքան, այդքան, այնքան, այսչափ, այդչափ, այնչափ, մի անգամ, երկուանգամ, երեքանգամ, երկիցս, երիցս, չորիցս, քանիցս, քանիցս անգամ, այսքանիցս, այդքանիցս, այնքանիցս, բազմիցս, բազումանգամ, շատ, փոքրինչ, սակաւինչ, դոյզնինչ, կակաւինչ, սակաւ, սակաւ առսակաւ, առա_

կաւ, տակաւ առատակաւ, եւ այլք:

Ոմանք են հարցականք, եւ են այսոքիկ, ե՞ր, ընդէ՞ր, զմէ՞ վ՞ էր, զի որ, որպէս, ո՞չ ապաքէն, ո՞չ արդեօք, հիմ, հիմարդ եօք, հիբար, հեկէն, ո՞րքան: եւ այլք:

Ոմանք են սաստկականք, եւ են այսոքիկ, այո, այդպէս, իրաւի, ճշմարտապէս, հաւաստեաւ, արդարեւ, ստուգիւ, ամէն, հա: եւ այլք:

Ոմանք են բացասականք, եւ են այսոքիկ, ոչ, չէ, չ, չիք, ոչ իւիք, ոչ երբէք, ոչ բնաւ, ոչ բնաւ երբէք, ոչ միով իւիք, բաւ, մի լիցի, քաւ լիցի, մի՛ երբէք, ոչ ինչկերպիւ, չէ ամենեւին, չիք բնաւին: եւ այլք:

Ոմանք են զատականք, եւ են այսոքիկ, ՚ի բաց, ՚ի զատ, ՚ի տար, ՚ի մերձ, առանձին, առանձնակի, բացայտ, որոշակի, եզակի, երկակի, մի՛ակի, մի՛մի, երկու երկու: եւ այլք:

Ոմանք են ծածկականք, եւ են այսոքիկ, ծածուկ, ՚ի ծածուկ, գաղտ, գաղտնի, պահնլաբար, ծածկաբար, լռապէս, անմռունչ, անշուշտ, եւ այլք:

Ոմանք են յայտականք, եւ են այսոքիկ, յայտ, յայտնի, յայտնապէս, լուսով, հրապարակաւ, յայտայանդիման, հաշա կորէն: եւ այլք:

Ոմանք են երագականք, եւ են այսոքիկ, արագ, երագ երագ, շուտ, շուտաշուտ, սրէպ, սրէպսրէպ, փոյթ ընդ փոյթ, փոյթընթաց, վաղվաղ, վաղվաղակի, փութանակի, կանուխ, ճեպ, եւ այլք:

Ոմանք են դասականք, եւ են այսոքիկ, նախ, երկրորդ, երրորդ, այսուհետեւ, յապա, յետոյ, յետայսորիկ, հուսկյետոյ, զկնի այսորիկ, միըստմիոջէ, միաւմի, կարգաբար, եւ այլք:

Ոմանք են ցուցականք, եւ են այսոքիկ, ահա, ահաւասիկ, ահաւադիկ: եւ այլն:

Ոմանք

Ոմանք են ժողովականք, և են այսոքիկ, 'ի միասին, միան գամայն, միահաղոյն, ընդհանրապէս, համակ, համօրէն, առհասարակ, ամենևին, բոլորովին, բնաւին, բովանդակ, երամ երամ, ջոկք ջոկք, և այլք:

Ոմանք են երկբայականք, և են այսոքիկ, արդեօք, Թերևս, գուցէ, գուցէ երբէք, գուցէ արդեօք, մի Թէ, մի՛ գուցէ, Թերևս արդեօք, և այլք:

Ոմանք են կրկնականք և են այսոքիկ, կրկին, կրկին անգամ, վերստին, անդրէն, միւսանգամ, դարձեալ, և այլք:

Ոմանք են յաճախականք և են այսոքիկ, խիստ, տի, կաֆի, յոյժ, կարի յոյժ, յորդ, յորդապէս, սաստիկ, խապառ, բնաւ, ևսքանզևս, և այլք:

Ոմանք են նախընտրականք, և են այսոքիկ, մանաւանդ, մանաւանդապէս, յաւէտ, առաւել, առաւելապէս, նախապետաբար, և այլք բազումք, այնքան՝ տեսակք, որքան՝ պարունակեցեալք ընդ նոքօք:

Ոմանք են արգելականք և են այսոքիկ, մի, միևս, մի և մի:

ԳԼՈՒԽ ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ԵՐՈՐԴ:

Յաղագս միջարկութեց:

Միջարկութեց ոմանք են ըղձականք, և են այսոքիկ, երանի, վաշ, վաշվաշ, օշ, մարտան, և այլք:

Ոմանք են զարմացականք, և են այսոքիկ, ô, ո՜վ, բա՜բէ, և այլք:

Ոմանք են հաշականք, և են այսոքիկ, վա՜հ, հա՜հ, ահ, հէհ, իհ, և այլք:

Ոմանք են էղկականք, և են այսոքիկ, վայ, աւաղ, եղուկ, վաշ, և այլք:

Ոմանք

Ոմանք են տրտմականք, և են այսոքիկ, ոհ, վախ, ափսոս, աւաղ, և այլք ։

Ոմանք են խնդականք, և են այսոքիկ, հայթէ ; ահթէ ։ և այլք ։

Ոմանք են յորդորականք ; և են այսոքիկ, հապա ; աղէ ; և այլք ։

ԳԼՈՒԽ ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԵՔ ԵՐՈՐԴ ։

Յաղագս Շաղկապաց ։

Շաղկապից ոմանք են բաղակցականք, և են այսոքիկ, և, ևս, ևևս, այլև, այլևս, նաև, նաևս, իսկ, իսկև, դարձեալ, և այլք ։

Ոմանք են տրոհականք, և են այսոքիկ, կամ, կամ թէ, այլ, իսկ, բայց, սակայն, այլսակայն, բայցսակայն, իսկ արդ, արդ, և այլք ։

Ոմանք են մէկնականք, և են այսոքիկ, զորօրինակ, իբրու գաղափարաւ, այսինքն, իբր, իբրթէ, և այլք ։

Ոմանք են մակաբերականք, և են այսոքիկ, ուրեմն, ապա, արդ, ապաքէն ապաուրեմն, արդուրեմն, և այլք ։

Ոմանք են թէականք, և են այսոքիկ, թէ, եթէ, ապաթէ, Ջնկ թէ, այլ թէ, եթէ ոչ, թէ ոչ, ապաթէոչ, և այլք ։

Ոմանք են պատճառականք, և են այսոքիկ, զի, քանզի, վն զի, ոմ̄ զի, մինչ զի, սակս զի, վն այսորիկ, վասնայսորիկ, վն որոյ, սակս որոյ, յաղագս որոյ, յաղագս այնորիկ, և այլք ։

Ոմանք են փաստատականք, և են այսոքիկ, թէ, որ, զի, քա՛, և այլք ։

ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ,

Յաղագս Սահմանաց, եղերաց, տեսակաց, և պարագայից նոցին:

Գլուխ Առաջին,

Յաղագս Սահմանի քերականութեան և պարագայից նորին:

Քերականութիւն է արհեստ ուղղապէս՝ խօսելոյ: Իսկ ուղղախօսութիւն պարունակէ ընդ ինքեան զերկուս, այսինքն զբարւոք տեղեկութիւն եղերաց, և զբարւոք տեղեկութիւն նոցին շարամանութեան: քան զի յայսոսիկ կայանայ քերականութիւն:

Գործքն քերականութեան են հասարակութիւնք հմտից լեզուագիտաց, զի երկարութեան նոցին հնարեցեալ է, և հնարի ուղղախօսութիւն:

Ընթակայ քերականութեան է՝ միտն մարդկային, զի՝ ի նմա յարահանգի և յարուհանգչիլ կարէ ծանօթութիւն այս արհեստական:

Առարկայ քերականութեան է՝ խօսն մարդկային, զի շուրջ զնովաւ պարաբերի ուղղութիւն նորին գործնական: Ուստի խօսն ուղղաւոր, որ է յինքեան զերկուս, այսինքն զձայն նշանական, որ է նիւթ, և զուղղութիւն կրաւորական, որ կերպ: Վախճան քերականութեան է ներկրթելն զմիտս մարդկային

'ի հաս

՚ի հասկացողութիւն ուղիղս համայնից շարադրութեց, ՚ի զրու-ցատրութիւն և յարմարադրութիւն պատեհս, նաև ՚ի վարդապե-տութիւն անսխալս : Պիտանաւորութի քերականութեն է կրկին. հոգեկան և մարմնական: Հոգեկանն է՛, զի ձեռնտու-ութ՟ նորին կարէ ոք ապահովապէս իմանալ զմիտս գրեանց ա՟ծ-այնոց, և ըստ նոսին կենցաղավարել, և վարժել ևս զայլս ՚ի պատուիրանս ա՟ծ-այինս և ՚ի ճշմարտապահս կեցութ՟: Իսկ մարմնականն է, զի նպաստութ՟ նորին կարէ ոք ատենաբանել, և արտադրել զգրեանս ՚ի յօգուտ ինքեան և հայրենոյն իւրոյ, և հետևապէս առատանալ զբարեհամբաւութիւն ՚ի մէջ ու-սումնասիրաց :

Արդ որով հետև առարկայ քերականութեն է՛ խօսն մարդկային ոպ՟ ասացաք, իսկ խօսն բաղկանայ ՚ի բառից, և բառն ՚ի վանկից, և վանկք ՚ի տառից, Ուրեմն առաջնօր վայ-ելուչէ խօսիլ զտառից հայկազունեաց :

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ:

Յաղագս սահմանի և բաժանման տառից:

Տառն է հնչումն յօդելի ; Իսկ գիրն է գիծ նշանա-տառի, քան զի առ ՚ի նշանակել զտառս հնարեցեալ են գիրք :

Որք և առհայկազինս են թուով քառասուն, այսինքն : ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ. ժ. ի. լ. խ. ծ. կ. հ. ձ. ղ. ճ. մ. յ. ն. շ. ո. չ. պ. ջ. ռ. ս. վ. տ. ր. ց. ւ. փ. ք. և. օ. ֆ. ու: Ի սոցանէ ութն են ձայնաւորք, այսինքն, ա: ե. է. ը. ի. ո. օ. ու: Եւ ձայնաւորք ասին, զի ըստ ինքեանց պարզապէս ելու-զանին :

Եւ

Եւ երկուքեն հասարակք, այսինքն, յ: և ւ: Քանզի Յ, ՚ի սկզբան բառից կամ վանկից, է՛ բաղաձայն, որգոն, յոյս, յօշ, յար, յեղ: և այլն:

Իսկ ՚ի մէջ բառից եզավանկից և ՚ի մէջ վանկից վերջնոց: յետկոյս վանկից նախընթացից, և յետկոյս բառից եզավանկից, է՛ ձայնաւոր: ՚Ի մէջ բառից որգոն, ծայր, խայր, կոյր, յոյր, և այլն:

՚Ի մէջ վանկից վերջնոց, որգոն, սա, կայն, ող, Ջոյն, լս, կոյն, և այլն:

Յետկոյս վանկից նախընթացից որգոն, նայ, եւ՛ց: վայ, րի, այ, նու: և այլն:

Իսկ յետկոյս բառից եզավանկից, որգոն, հայ, բայ, լայ, և այլն: Բայց ՚ի սոցունց արտաքոյին, քոյ, գոյ, կայ, տայ, լայ, և այլն:

Յ, յետկոյս բառից յոգնավանկից ոչ ձայնաւոր առի, և ոչ բաղաձայն, ք̅ զի ոչ երբէք արտաբերի, որգոն, բաժանայ, յուդայ, ցնծայ, մնայ, և այլն:

Այլ գրի միայն, կամ առ ՚ի զանազանել զսեռականն ՚ի յանուանականէն, որգոն զաքարիա, զաքարիայ: մաղաքիա, մաղաքիայ: Կամ առ ՚ի զանազանել զհասարակ անունն ՚ի յատկէն, որգոն, Սափիրա, ծառայ: Սոփոնիա, բաժանայ: Եւ կամ առ ՚ի զանազանել զբայն սահմանական ՚ի հրամայականէն, որգոն, խնդրայ, խնդրա՛: ցնծայ, ցնծա՛: մնայ, մնա՛: և այլն:

Ւ, զկնի ձայնաւորի եկեալ ք̅ զբաղաձայն է՛ ձայնաւոր, որգոն, պիւն, հաւն, անկիւն, և այլն:

Իսկ ՚ի մէջ երկուց ձայնաւորաց, կամ մինչ եղերէ զվանկս, է բաղաձայն:

՚Ի մէջ երկուց ձայնաւորաց որգոն, հաւատար, հիւանդ, Թուական, լեզուանի, և այլն:

Մինչեղերն զվանկս որգոն, Թիւ, քաւ, քանիւ, և այլն։ Իսկ միացեալքն 'ի տառից են բաղաձայնք, քան զի ոչ ըստ ինքեանց, այլ ընդ այլոց բաղակցեալ ելուզանին,

ԴՐԱԿ ԵՐՐՈՐԴ:

Յաղագս սահմանի և բաժանման վանկից:

Վանկն է մի հնչումն ելուզեցեալ: որգոն, Թա, գա, ւոր: Վասացի մի հնչումն ելուզեցեալ, ՟Է զի որինչ միով հնչմամբ արտաբերի 'ի բերանոյ, զգայնոյ է՛ վանկ, և ըստ այսմ համայնք տառք ձայնաւորք, որք միով հնչմամբ ելուզանին են վանկք, բայց ոչ ըստ որում են յօդելիք: Իսկ տառք բաղաձայնք ոչ երբէք վանկանան ըստ ինքեանց որով հետև ոչ կարեն ելուզանիլ Թարց բաղակցուԹԷ:

Վանկք ուրեմն ԹԷ վանկից ոմանք են միագիրք, որգոն, ա. ե. է. ո. օ. ու: Եւ ոմանք են յոգնագիրք, որգոն, քար, քառ, եալ, խօ, սե, ցաւ: և այլն:

Ոմանք են միաբարբառք, որգոն, չա; հա, ւէտ: Եւ միաբարբառք ասին, զի միով պարզիւ հնչմամբ արտաբերին:

Եւ ոմանք են երկբարբառք, որգոն, հայր, կեան, եօԹն, կոյս, իւր: Եւ երկբարբառք ասին; զի երկոքումբք ձայնաւորօք իբր միով արտաբերին:

Ոմանք են նշանակիչք, իրաց որգոն, է, մարդ, քան: Եւ նշանակիչք իրաց ասին, զի զէուԹի ինչ առանձնապէս նշանակեն:

Եւ ոմանք են զոչինչ նշանակօղք, որգոն, ա. պա; ւէն: Եւ զոչինչ նշանակօղք ասին, զի ըն հայկաբանուԹԷ զոչինչ էուԹի առանձնապէս նշանակեն:

Եւ

Եւ գիտելի է զի վանկք որք զիրինչ նշանակեն, են՝ իմիասին վանկք, և բառք, զոր օրինակ, մարդ, և բանն, առանձնապէս առեցեալք, են բառք։

Իսկ մինչեւ ըն բաղադրութե, որգոն մար, դա, սեր։ բա, նաս, տեղծ, են վանկք։ Բայց վանկք որք զոչինչ նշանակեն ըն հայկաբանութե, են միայն վանկք, այլ ոչ բառք։

Գիտելի է և ս, զի ոչըք ՚ի բաղաձայնից թէ առանձինն, և թէ ընդ այլում բաղաձայնի կարէ բաղկացուցանել զվանկս առանց ձայնաւորի։ Պետնի յամենում վանկի զոն ձայնաւորք, կամ զօրութբ և կամ ներգործութբ։

Զօրութբ որգոն, նն, ջնջեալ։ ան, մար։ կտ, տամահ։ քան զի ՚ի սոսա գոյ զօրութբ ձայնաւորս այս. ը. որգոն նըն ջնջեալ։ ըխմար։ կըտամահ։ Սակս որոյ և մինչ կամին գրագիրք ըն վերջնում տողին բաժանել զբառս, նոքա զոն երկու բաղաձայնք ՚ի միասին, շարակցեն ընդ առաջնոյ բաղաձայնին զձայնաւորն իմն ներքոյ տողին, և զերկրորդ բաղաձայնն անցուցանեն ՚ի սկիզբն միւսոյ տողին, և յայնժամ ձայնաւորն որ գոյր նախ զօրութբ լինի ներգործութբ, որգոն, սը, կար։ խը, տաս։ Իսկ ներգործութբ որգոն, շա, բակ, ցեալ։ և այլն։

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐՐՈՐԴ.

Յաղագս սահմանի և բաժանման բառից։

Բառն է ձայն նշանական, որգոն, մարդ, սիրել, ընդ, դու։ Ձայն ասացի նշանական, զի ամ առութն պարտի զիրինչ նշանակել, կամ առ նշանակել։

Բառից ոմանք են եզավանկք, որգոն. է. գոյ, մարդ; բան, յոյս, կոյս։ և այլն։

Եւ ոմանք են յոգնավանկք, որպէս, Հայկ, գոյացութն, մարդկային, բանական, յուսադրել, կուսական: և այլն:

Ոմանք են պարզք, որպէս, ուսումն, յառաջ, բայց, բան, խոհ: և այլք: Եւ պարզք, ասին զի ոչեն բաղադրեցեալք ընդ այլոց բառից:

Եւ ոմանք են բարդք, որպէս, ուսումնասէր, յառաջադրել, բայցսակայն, քանզի, իսկարդ: և այլն: Եւ բարդք ասին, զի են երկու բառք, բարդեցեալք ՚ի միասին:

Իսկ ոմանք են յարաբարդք, որպէս ուսումնասիրայարդ: շարալծակցութն: փառաբանակցել, բայցքանզի: և այլք: Եւ յարաբարդք ասին զի են բազում բառք յարաբարդեցեալք ՚ի միասին:

Ոմանք են նախագաղափարք, որպէս, ծով, ընծայել, նոյն: Եւ նախագաղափարք ասին, զի զէութիւն իրաց նախապէս նշանակեն:

Եւ ոմանք են ածանցականք, որպէս, ծովային, ընծայեցուցանել, նոյնական: Եւ ածանցականք ասին, զի զէութիւն իրաց երկրորդաբար նշանակեն, քան զի են յառաջածեցեալք յայլոց բառից:

ՊՐԱԿ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ,

Յաղագս բանի:

ԲԱՆՆ է շարամանութիւն բառից յայտնող զտրամախոհութէ, որպէս: Եկեղեցի է գումարումն հաւատացելոց ընդ միով հովուիւ օրինաւորիւ: ԲԱՆ ասացի յայտնող զտրամախոհութէ, քան զի բազմիցս թէպէտ շարամանին բառք ՚ի միասին, բայց ոչ յայտնեն զտրամախոհութի, այլ միայն զպարզ յղացումն մտաց, որպէս, պետրոս

Եւսօ

և պօղոս : Յակոբոս առաքեալն : այր իմաստուն :

Բանն բաժանի 'ի կատարեալն և յանկատարն ; Կատարեալ ո̃րգոն . Ես եմ որ եմ ես : Մարդն է կենդանի բանական : Եւ սա կատարեալ, զի զամբողջ յղացումն մտաց արտայայտէ : Իսկ անկատար ո̃րգոն : Եթէ չէր իմ տեսեալ զպետրոս : Եւ սա անկատար, զի զմասնական յղացումն մտաց արտայայտէ :

Բանի եզերք են ութն : Այսոքիկ, Անուն, Բայ, Դերանուն, Ընդունելութիւն, Նախադրութիւն, Մակբայ, Միջարկութիւն, և Շաղկապ :

ԳԼՈՒԽ ՎԵՑԵՐՈՐԴ.

Յաղագս սահմանի Անուան և պարագայից նորին :

Անուն է մասն բանի, որ զէութիւն իրաց նշանակէ : ո̃րգոն, Ա̃Ծ, ձուկ, ստեղծուած, երկին, երկիր : և այլն :

Ասացի թէ զէութիւն իրաց նշանակէ ; Զ̃ զի մինչ լսեմք : Ա̃Ծ : զէութիւն իմն անհուն, յաւիտենական, ամենակարող, և ամենաբարի 'ի միտ ածեմք : և այլն :

Անուանց ոմանք են յատուկք, ոմանք հասարակք, և ոմանք հաւաքականք :

Յատուկք ո̃րգոն, Պետրոս, Պօղոս : մարթայ, հռիփսիմէ : գաբրիէլ, միքայէլ : Եւ յատուկք ասին, զի զանհատ էութիւն իմն յատկապէս նշանակեն :

Հասարակք ո̃րգոն, մարդ, հրեշտակ : Եւ հասարակք ասին, զի զընդհանուր էութիւն իմն հասարակապէս նշանակեն : Քանզի մարդն ոչ միայն զՊետրոս, այլ և զՊօղոս, և զայլս անհատս ընդ նոյնաւք պարունակէ : Այսպէս հրեշտակն, ոչ միայն զգաբրիէլ, այլ և զմիքայէլ և զռափայէլ և զայլս հրեշտակս ընդ նոյնաւք պարունակէ :

Հաւաքական որգոն, ժողովուրդ, ազն, ամբոխ: Եւ հաւաքականք ասին, զի եզականաւ թուով զբազմութիւն ինչ ժողովալպէս նշանակեն:

Ոմանք են գոյականք, եւ ոմանք ածականք; Գոյականք որգոն, մարդ, քար, տուն, մարմին, եւ այլն:

Եւ գոյականք ասին, զի ըստ ինքեանց կարեն կայանալ ի բանի:

Ածականք որգոն, բանական, սպիտակ, կանանչ, անկենդան, եւ այլք: Եւ ածականք ասին, զի ըստ ինքեանց ոչ կարեն կայանալ ՚ի բանի թարց գոյականաց: Քանզի մինչ լսեմք բանական, իսկոյն զմարդն իմիտ ածեմք յորում գոյ բանականութիւն: Եւ յորժամ լսեմք սպիտակ, իսկոյն կամ զքար, կամ զձիւն, կամ զթուղթ եւ կամ զայլինչ ՚իմիտ ածեմք, յորս գոյ սպիտակութիւն: այսպէս եւ այլն:

Ոմանք են դրականք, ոմանք բաղդատականք, եւ ոմանք գերադրականք: Դրականք որգոն, խոնարհ, սպիտակ, քաղցր, բարի, չար, փոքր: Եւ դրականք ասին, զի զէութիւն իմն ընդարձակապէս եւ պարզապէս նշանակեն:

Բաղդատականք որգոն, խոնարհագոյն, սպիտակագոյն, քաղցրագոյն, բարեգոյն, չարագոյն, փոքրագոյն: Եւ բաղդատականք ասին զի զիրինչ համեմատեցեալ ընդ այլոց ըստ ճոխութեան կամ ըստ նուաստութեան նորին նշանակեն: զոր օրինակ, եթովպացին է սեաւ, բայց արաբացին է սեւագոյն, այսինքն աւելի սեաւ:

Գերադրականք որգոն, խոնարհագունեղ, սպիտակագունեղ, քաղցրագունեղ, բարեգունեղ, չարագունեղ, փոքրագունեղ: Եւ գերադրականք ասին, զի զիր ինչ ՚ի վեհագունի կամ ՚ի խոնարհագունի իմիք կացութեան նշանակեն: զոր օրինակ, հրեշտակք են իմաստնագոյնք քան զմարդիկ, իսկ Ած է իմաստնա_

մատնացուցանեղ, այսինքն զերաղանց իմաստուն։ Այսպէս կապիկն է անբան, բայց ձին է անբանագոյն, իսկ էշն է անբանագունեղ։

Բայց գիտելի է զի երբեմն ոմանք հատունկանելով զգաղափարս այսու բաղդատականաց։ Գոյն, վարին ածականաց անուամբն։ Առաւել, և փոխանակ ասելոյ բարեգոյն, չարագոյն, ասեն, առաւել չար։ Այսպէս հատունկանելով զգաղափարսն գերադրականաց, եղ, վարին անուամբ, ամենայն, և փոխանակ ասելոյ բարեգունեղ, չարագունեղ, ասեն ամենաբարի, ամենաչար։ Բայց այս ոչ միշտ, քանզի ոչ բարեպէս ասի ամենասպիտակ։ և այլն։

Գիտելի է ևս զի Համայնք անուանք որք ստորանկեն ընդ այսոքիւք սահմանօք պարտին գոլ ածականք, այլոց գոյականք, զի ոչ յարմարապէս ասի քար, քարագոյն, քարագունեղ։ Թէև երբեմն բանաստեղծք առ ի պարզել զմիտս արտադրութեց ասիցեն մարդագոյն, մարդագունեղ, և այլն։

Հնչուանց ոմանք են նախագաղափարք, և ոմանք ածանցականք։ Նախագաղափարք որդոն, մարդ, ոսկի, քար։ Եւ նախագաղափարք ասին զի են 'իբր նախնիքն տիպք և արմատք, այլոց յինքեանց յառաջեկելոց։ Ածանցականք որդոն, մարդկային, ոսկեղէն, քարական։ Եւ ածանցականք ասին, զի են յառաջեկեալք յայլոց անուանց։

Բայց քանզի ածանցականք այսոքիկ զունեւայ են անհունք։ Մեւսակ տորին գաղափարք ոմանք առ ի դիւրապէս պատունակել զնոյնս, որք են այսոքիկ։ Ական, եան, ունի, ացի, էցի, ենի, արան, ոց, ուտ, ստան, ային, եայ, ի, ատ, ոտ, եղէն, ցու, ուն, ումն, ուստ, ած, Թի, որդ, ուրդ, պան, ուհի, ակ, եակ, ուկ, եղ, իչ, ուչ ոտի։ և այլք։

Աղրան, որդան կուսաքան, բնակարան, սաղմոսարան,

վար

վարժարան, կտակարան : և այլք :

Ական, որգոն, արքունական, իմաստասիրական, քաղա-քական, զարմացական, գրական, և այլք :

Եան, որգոն, Համազասպեան, Դաւթեան, Եօթնաբփեան, Երեքփեղկեան, և այլք :

Ունի, որգոն, Արշակունի, Արքունի, Բզնունի, Պալհաւունի, Ծործորունի : և այլք :

Ացի, որգոն, պոնտացի, սամարացի, վրացի, իսպանիա-ցի, կալլիացի, և այլք :

Եցի, որգոն, եբրայեցի, հռովմայեցի : և այլք :

Ենի, որգոն, հայրենի, վարդենի, նռնենի : և այլք :

Ոց, որգոն, ծաղկոց, դպրոց, վարդոց : և այլք :

Ուտ, որգոն, քարուտ, ծառուտ, մացառուտ : և այլք :

Աստան, որգոն, Հրէաստան, Հայաստան, պարսկաստան, բուլղաստան, ձիաստան : և այլք :

Ային, որգոն, ծնային, երկնային, մարդկային : և այլք :

Եայ, որգոն, քարեայ, պրտուեայ, ծաղկեայ : և այլք :

Ի, որգոն, արծաթի, պղնձի, խեցի : և այլք :

Ատ, որգոն, պնչատ, ձեռնատ, ականջատ : և այլք :

Ոտ, որգոն ձիթոտ, ցեխոտ, բեղոտ : և այլք :

Եղէն, որգոն, հրեղէն, հողեղէն, մարմնեղէն : և այլք :

Պան, որգոն, պահապան, այգեպան, դռնապան : և այլք :

Ցու, որգոն, մահկանացու, քահանայացու : և այլք :

Ուն, որգոն, զուարթուն, սիրուն, պատարուն : և այլք :

Ումն, որգոն, առումն, անկումն, հատումն, և այլք :

Ուստ, որգոն, գալուստ, փախուստ, և այլք :

Ած, որգոն, տուած, ստեղծուած : և այլք :

Թիւն, որգոն, սրբութիւն, տեսութիւն : և այլք :

Որդ, որգոն, առաջնորդ, փոխանորդ : և այլք :

Ւոր

Ւոր, որպէս, հոգևոր, միաւոր, հարկաւոր: և այլք:
Ունի, որպէս, տիրունի. արքունի, իշխունի: և այլք:
Ակ, որպէս, դռնակ, սռնակ, պնակ, տապանակ: և այլք:
Եակ, որպէս, որդեակ, դայեակ, ոսկեակ: և այլք:
Ուկ, որպէս, քարուկ, ճնճղուկ, ջրուկ, կուրուկ: և այլք:
Իկ, որպէս, արտուտիկ, ծիծեռնիկ, սարեկիկ: և այլք:
Եղ, որպէս, զօրեղ, յատկեղ, ահեղ, մարմնեղ: և այլք:
Իչ, որպէս, բրիչ, քաւիչ, վարիչ, ոսկերիչ: և այլք:
Ուչ, որպէս, վայելուչ, տեսուչ: և այլք:
Ոտի, որպէս, մեռելոտի, թալկոտի: և այլք:

ԳԼՈՒԽ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ.
Յաղագս Թուոց անուանց:

Թիւք անուանց են երկու, եզական, և յոգնական;
Եզական, որպէս, մարդ, արեգակն, դուստր: և այլք:
Եւ եզականք ասեն, զի զմի իր միայն նշանակեն:
Յոգնական որպէս, մարդիկ, արեգակունք, դստերք: և այլք:

Եւ յոգնականք ասեն զի զբազումս իրս նշանակեն:

Բայց գիտելի է, զի գոյ սակաւ ինչ զանազանութիւն 'ի մէջ համբակագունից ասկս ձևակերպման յոգնականաց անուանց հայկազունեաց: Ուստի 'ի դիւրութիւն նոցին շարադրեմք ըստ կանոնս հետևեալս:

Անուանք եզականք որք եղեալն 'ի ձայնաւորս, փոխարկեն 'ի յոգնականս առաւելութբ միոյ գրի, որպէս, ոսկի, ոսկիք: արծաթի, արծաթիք: ոգի, ոգիք: բու, բուք: էրէ, էրէք:

Բայց 'ի նոցունց արտաքոյ են, ձու, ձուանք: ձի, ձիանք: լու, լուանք: և այլք: Այսպէս և անուանք յատուկք, եղե-

բերեալք ՚ի ձայնաւորս, որպէս, զաքարիա, զաքարիանք: ազարիա, ազարիանք: հռիփսիմէ, հռիփսիմեանք, և այլք: որք բաց ՚ի քէէն, խնդրեն զայլս տառս, առ ՚ի փոխարկել ՚ի յոգնականս:

Անուանք եզականք որք եզերին ՚ի մի միայն բաղաձայն, փոխարկին ՚ի յոգնականս առաւելութե՜ միոյ քէի, որպէս, միտ, միտք; մեղ, մեղք: աչ, աչք: հնձան, հնձանք:

Բայց ՚ի նոցունց արտաքոյ են, կոյս, կուսանք, էշ, իշուանք: մաղ, մաղունք: մեծ, մեծինք: երագ, երագունք: և այլք: որոց ոչ միայն առադրի, ք, այլև վանկ իմն աւելորդ:

Անուանք եզականք որք եզերին ՚ի յերկուս բաղաձայնս, ոչ միայն խնդրեն ՚ի վախճանի զքէ առ ՚ի փոխարկել ՚ի յոգնականս, այլ և պահանջեն զինի առաջնոյ բաղաձայնին, զձայնաւոր իմն, որպէս, գառն, գառինք: լեառն, լերինք: և այլք:

Բայց ՚ի նոցունց արտաքոյ են մարտ, մարտք: գունդ, գունդք: ծնունդ, ծնունդք: սերունդ, սերունդք: աղուսա, աղուսաք: և այլք:

Անուանք եզականք որք եզերին ՚ի յերիս բաղաձայնս, ոչ յարմարապէս փոխարկին ՚ի յոգնականս առաւելութե՜ միոյ քէի, այլև խնդրեն զինի երկրորդի բաղաձայնին զձայնաւոր իմն, որպէս, դուստր, դստերք: լինտր, լնտերք: արկղ, արկեղք: և այլք:

Անուանք այսոքիկ բարի, լաւ, ընտիր, մեծ, երբեմն կրկնին ՚ի մէջ շարադրութե՜, և ելուզանեն զնշանակութի՜ յոգնականին զոլով ինքեանք ձայնիւ եզականք, որպէս, բարեբարի մարդիկ: լաւլաւ ակունք: ընտիր ընտիր պատերազմողք: մեծամեծ իշխանք: Իսկ երբեմն ձայնիւ և յոգնականաւն, որպէս, զբարեբարիս արանց: զլաւլաւս ականց: զընտիր ընտիրս ինչ: զմեծամեծս քաղաքին: և այլն:

ՊՐԱԿ

ԴՐԱԿ ՈՒԹԵՐՈՐԴ։

Յաղագս հոլովից անուանց, և նոցին անուանակոչութեանց։

Հոլովք անուանց են տասն, որք և են այսոքիկ։ Անուանական։ Սեռական։ Տրական։ Հայցական։ Բացառական։ Պատմական։ Գործիական։ Պարառական։ Ներգոյական։ Կոչական։ Առաջինն կոչի անուանական, զի ընդարձակապէս և ուղղապէս զէութիւն իրաց բուն անուամբն նշանակէ, որպէս մարդ, հրեշտակ, երկին, երկիր։ քան զի մինչ լսեմք մարդ, թարց այլոյ ուրուք մատծման զկենդանին բանականն 'ի միտս բերեմք։

Երկրորդն կոչի սեռական, զի զայնոսիկ որք պատկանին առ ինչաքանչիւր էութիւն կամ էակս սեռօրէն նշանակէ, որպէս, մարդոյ, հրեշտակի, երկնի, երկրի։ քան զի մինչ լսեմք մարդոյ, ոչ ընդարձակապէս իմանամք զմարդն ինքն մարդ, այլ ինչ տր̅, կամ ունօղ, կամ ստացօղ այլոց իրաց։ Այլ և ոչ ուղղապէս ձկտի միտն մեր 'ի մարդն, այլ առ հօգի նորին, կամ առ մարմին նորին, կամ առ տուն նորին, կամ առ որդիս և դստերս նորին, և կամ առ այլինչ որ պատկանի նմին։ Իսկ զմարդն թիւրապէս միայն 'ի միտս բերեմք։

Երրորդն կոչի տրական, զի զէնթակայս կամ զառարկայս առ ից տրողականաց կամ դիմողականաց և կամ ձկտողականաց նշանակէ, որպէս, ցմարդ, ցհրեշտակ, առ յերկինս, 'ի յերկիր, քան զի մինչ լսեմք ցմարդ, ոչ ընդարձակապէս իմանամք զմարդն ինքն մարդ, այլ ինքն ենթակայ, տալոյ, դիմելոյ, ձկտելոյ։ և այլն։

Չորրորդն կոչի հայցական, զի զէնթակայս կամ զառարկայս առ ից հայցողականաց կամ խնդրողականաց և կամ ախոր-

ժողականաց նշանակէ, որգոն, զմարդ, զհրեշտակ, զերկին զերկիր: քան զի մինչ լսեմք զմարդ, ոչ ընդարձակապէս իմանամք զմարդն իբր մարդ, այլ իբր ընթակայ հայցելոյ, ախորժելոյ, խնդրելոյ: և այլն:

Հինգերորդն կոչի բացառական, զի զընթակայս առից բացբարձականաց, կամ առողականաց, և կամ սկզբնականաց նշանակէ, որգոն, 'ի մարդոյ, 'ի հրեշտակէ, յերկրէ: քան զի մինչ լսեմք 'ի մարդոյ, ոչ ընդարձակապէս իմանամք զմարդն իբր մարդ, այլ իբր ընթակայ, բացբառնալոյ, առնլոյ, սկսելոյ: և այլն:

Վեցերորդն կոչի պատմական, զի զընթակայս առից զի պողականաց, կամ ամբաստանողականաց նշանակէ, որգոն, զմարդոյ, զհրեշտակէ, զերկնէ, զերկրէ, քան զի մինչ լսեմք զմարդոյ, ոչ իմանամք ընդարձակապէս զմարդն իբր մարդ, այլ իբր ընթակայ պատմելոյ, ամբաստանելոյ: և այլն:

Եօթներորդն կոչի գործիական, զի զընթակայս առից արհեստականաց, կամ գործնականաց նշանակէ, որգոն, մարդով, հրեշտակիւ, երկնիւ, երկրաւ, քան զի մինչ լսեմք մարդով, ոչ իմանամք ընդարձակապէս զմարդն իբր մարդ, այլ իբր ընթակայ գործիական:

Ութերորդն կոչի պարառական, զի զընթակայս առից շրջապատողականաց, կամ փարողականաց նշանակէ, որգոն, զմարդով, զհրեշտակիւ, զերկնիւ, զերկրաւ, ք̅ զի մինչ լսեմք զմարդով, ոչ իմանամք ընդարձակապէս զմարդն իբր մարդ, այլ իբր ընթակայ, շրջապատելոյ, պատելոյ, փարելոյ: և այլն:

Իններորդն կոչի ներգոյական, զի զընթակայս առից կամ կեց պարունակեցելոց նշանակէ, որգոն: ըն մարդում, ըն հրեշտակոջ, յերկնի, յերկրի, քան զի մինչ լսեմք ըն մարդում, ոչ իմանամք ընդարձակապէս զմարդն իբր մարդ, այլ իբր ըն թակայ

Թակայ պատուանակօղ, կամ ներկրօղ:

Մասն երրորդն կոչի կոչական, զի զընթակայս առեց կո-չողականաց նշանակէ, որպէս, ով մարդ, ով հրեշտակ, ո՛ եր-կին, ո՛ երկիր, քան զի մինչ լսեմք ով մարդ, ոչ իմանամք ըն-դարձակապէս զմարդն իբր մարդ, այլ իբր ենթակայ կոչման:

ԳԼՈՒԽ ԻՆՆԵՐՈՐԴ:

Յաղագս ձեւակերպութեանց հոլովից:

Զանազանութիւն ձեւակերպութեանց հոլովիցն կայա-նայ կամ 'ի սկզբան կամ ըն վերջնում անուանց, որք 'ի ձեռն զանազանից նախադրութեանց, և տար-բերից վերջաւորութեանց զատանս հոլովս բաղկա-ցուցանեն:

Սկզբունք և վերջք անուանց անուանականաց են բա-զումք և զանազանք, ըստ էակացն զորս նշանակեն, ուստի ոչ անկանին ընդ կանոնիւ ինչ, այլ ճանաչին միայն 'ի ձեռն վար-ժութեան:

Սկզբունք անուանց սեռականաց են այնքանք; որքանք են սկզբունք անուանականաց: Իսկ վերջք նոցին են տասն և ինն ըստ թուոյ ընդից և տասանց հոլովմանց:

Սկզբունք և վերջք տրականաց վերջահոլովից են այնքանք, որքանք են սկզբունք և վերջք սեռականաց: քանզի ամ սեռա-կան; է վերջահոլով տրական, թէ և զանազանիցին 'ի միմեանց ըն շարադրութեան 'ի ձեռն պահանջման տարբերից հոլովից:

Սկզբունք տրականաց նախադրութենականաց են հինգ, ըստ հնգից այսոցիկ նախադրութեանց, այսինքն, 'ի, 'յ, առ, ց, ընդ: որպէս, 'ի տէր յուսացայ: 'յանձնիմ երդուեայ: ասաց առ սա-դուկեցիս: եա ցպաշտօնեայն: զարմացաւ ընդ բանս նորա:

Բայց

Բայց գիտելի է՝ զի ՚ի ,նախադրի , անուանց սկսանողաց ՚ի բաղաձայնից : Եւ ՚յ ,նախադրի , անուանց սկսանողաց ՚ի ձայնաւորաց : Իսկ մնացեալքն նախադրին , ամենից անուանց անքանազանաբար : Վերջք տրականաց նախդիրուանակաց են ըստ օրէնսութե՛ վերջոց հայցականաց :

Սկզբունք հայցականաց կերպարանան միով գայիւ : Իսկ վերջք նոցին նոյնքեն ընդ անուանականաց : Բայց ըն յոգնականում Թուոյ , քէն վախճանական փոխարկի ՚ի ս , որգոն , Թագաւորք , զԹագաւորս : արեգակունք , զարեգակունս : մարդիկք , զմարդիկս : Իսկ նանուանս նորա ոչ գոյ , ք , վախճանական , այլ միջարկական , նոյնն փոխարկի ՚ի ս , որգոն ամենեքեան , զամենեսեան , և այլն : Երբեմն հայցականն , դնի ՚ի չարադրութե՛ առանց գայի , եւ յայնժամ կոչի անորոշական ; զի զիրս նշանակեցեալս ոչ յատկացուցանէ : որգոն , ցոյց ինձ ճանապարհ յոր գնացից : Ձանէ ողորմութիս տր̄ , եւ երաունս ամենից զրկեցելոց : Ուսոն ճանաչի միայն ՚ի ձեռն հոլովմանութե՛ բայից նախընթացից . կամ հետեւելոց :

Սկզբունք բացառականաց են չորք ըստ չորից այսոցիկ նախադրութե՛ց , այսինքն , ՚ի , ՚յ , առ , ՚ի սոցանէ երկուքն են պարզք , եւ երկուքն են բաղադրեցեալք , պարզք որգոն , ՚ի տանէ , յառաւօտէ : բաղդրեցեալք որգոն , ՚ի յականէ , առ ՚ի յերկնից : Իսկ վերջք նոցին են երկու , քանզի կամ ըստ սեռականին , որգոն , հողոյ , ՚ի հողոյ : Ոսկւոյ , յոսկւոյ ; եւ կամ եզերի ՚ի է՛ , որգոն , ՚ի չարէ , յանդգնութե՛ :

Սկզբունք պատմականաց ամենեցուն կերպարանան միով գայիւ : Իսկ վերջք նոցին են ըստ բացառականաց , որգոն , ՚ի նիւթոյ , զնիւթոյ : ՚ի չարէ , զչարէ :

Սկզբունք գործիականաց են ըստ անուանականաց : Իսկ վերջք նոցին են տասն և երկու , ըստ որում տեսանին ՚ի հոլովմունս անուանց :

Սկզբունք

Սկզբունք պարառականաց ամենեցուն կերպարանաւ միով ձայնիւ, իսկ վերջք նոցին են ըստ գործիականաց, որպէս, աստեղք, զաստեղք: բնուԹք, զբնուԹք:

Սկզբունք ներգոյականացն են չորք, ըստ չորից այսոցիկ նախադրուԹեց, այսինքն՝ ի, յ, ըն, ն: Որոց երկուքն այսինքն յ, և, ն, նախադրին անուանց սկսանողաց ՝ի ձայնաւորաց, որպէս յեկեղեցւոջ: ներԹակայուԹ: Իսկ երկուքն այսինքն, ՝ի, և ըն, նախադրին անուանց սկսանողաց ՝ի բաղաձայնից, որպէս ՝ի տան: ըն տարբերուԹէ: Վերջք ներգոյականաց ըն Թուոջ եզականում են երեք, զի կամ են ըստ սեռականաց, որպէս, բանի, ՝ի բանի: աշխարհուԹէ, յաշխարհուԹէ: Կամ եզերին ՝ի ոջ, որպէս յայգւոջ, ըն տեղւոջ: և կամ եզերին ՝ի ում, որպէս յատուծում, ըն մարդում: Իսկ ըն Թուոջ յոգնականում են ըստ հայցականաց որպէս, զգիտուԹիս, ըն գիտուԹիս: զենԹակայս, ներԹակայս:

Բայց գիտելի է, զի ըն, և ն, մնացուածք ՝ի նիր արկանեն յայնժամ, մինչ ներգոյականն չիցեն ըստ նախդրիւ տրականին, քանզի յներԹակայս է ՝ի միասին ներգոյական, և նախդրիւ տրական: Ուստի առ ի որոշել զնոսա ՝ի միմեանց գրեմք փոխանակ յհոյն, ն, ~~որպէս ներԹակայս~~: այսպէս ՝ի գիտուԹիս է՝ ի միասին ներգոյական և նախդրիւ տրական, զի որոյ առ ՝ի զանազանել զնմ միմեանց գրեմք ՝ի տեղւոջ նորա, ըն, որպէս, ըն գիտուԹիս: Գիտելի է և զի ոմն, յաւէտ եզերէ զանուանս որք ըստ առաջնոյ հոլովմանք պարունակին, իսկ ոմն, զանուանս որք ըստ երկրորդին: Թէ և ըստ հանգուԹէ բանաստեղծից և զանուանս այլոց հոլովմանց ստորանկեց եալս եզերիցեն:

Սկզբունք կոչականաց են երկու, ըստ երկուց այսոցիկ մասնկաց, ով, ո: որպէս, ով Պետրէ: ո՛ քրիստոսէ՛: Բայց եզ

բեմս

քեմս՝ ի կիրարկանին Թարց միջարկութե՛ ումեք, որգոն, զմքէ։ Իսկ վերջք նոցին կամ են ըստ անուանականաց, որգոն, ով խորք մեծութե։ ով յիմ նազովրեցի։ Եւ կամ եղերին՝ ի է, որգոն ով պօղէ, ով բարդուղիմէ, բայց ով ատացի, ՝ի վերոյ, անուանց յատկեցէ այս սեռականս։

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ.

Յաղագս Թէ որք են որք ունին զհոլովս ներգոյական, և որք են որք ոչ ունին զնոյնն։

Անուանք հասարակք ամենեքեան ունին զհոլովս ներգոյական, որգոն քաղաք, ՝ի քաղաքի։ տուն, ՝ի տան։ տեղի, ՝ի տեղւոջ։ գաւառ, ՝ի գաւառի։ լեառն, ՝ի լերինն։ գետ, ըն գետով։ և այլք։

Անուանք յատուկք բանականաց ո՛չ ունին զհոլովս ներգոյական, այլ ՝ի տեղւոջ նորին փոխառուցեն զնախդրիւ տրականն, որգոն պետրոս, ՝ի պետրոս։ մարիամ, ՝ի մարիամ։ հռիփսիմէ, ՝ի հռիփսիմէ։ մարթա, ՝ի մարթա։ և այլք։

Բայց երբեմն բանաստեղծք առ՝ի պարզել զդիտաւորութի արտաքրութեն տեղծանեն նոցին ներգոյականս, սակայն խարելով ըստ մեծի մասին զծայրուն նոցին, և համառօտելով զնոսա, որգոն, հռիփսիմէ, ըն հռիփսիմում։ մատթէոս, ըն մատթէոսում։ սոկրատէս, ըն սոկրատում։ արիստոտէլէս, նարիստոտէլում։ և այլք։

Ասացի ըստ մեծի մասին, զի երբեմն պահեն և զամբողջութի անուանականին, որգոն, ադամ, նադամում, ամբակում, համբակումով։ ղուկաս, ըն ղուկասում։ և այլն։

Այսպէս անուանք մասանց աշխարհի և գաւառաց ոչ ունին զհոլովս ներգոյական, այլ ՝ի կիրարկանին նախդրիւ տրականաւ,

կանաւ, որգոն, ուռհա, յուռհա : ուռաքիա, յուռաքիա : Եվրո պա, յԵվրոպա : ումբրիա, յումբրիա : Եթովպիա, յԵթով պիա : Աղաշիր, 'ի Աղաշիր : Բաբէլ, 'ի Բաբէլ : ուրբաա, յու րբաա : մուշ, 'ի մուշ : Գեղարքունի, 'ի Գեղարքունի : և այլն :

Նմանապէս 'ի հիւրաբիանին և անուանք քաղաքաց, գիւ ղից, և գիւղաքաղաքաց, որգոն Հռոմ, 'ի Հռոմ : Բուլղանդիա, 'ի Բուլղանդիա : Եփեսոս, յԵփեսոս : Եւդոկիա, յԵւդոկիա : Կարին, 'ի Կարին : Շօշ, 'ի Շօշ : գառնի, 'ի գառնի : Նորագաւիթ, 'ի Նորագաւիթ : ուզուլիս, յուզուլիս : ուկուռի, յուկուռի : և այլք :

Այլ և համաձայնասին և անուանք լերանց և գետոց, որգոն, Սեպուհ, 'ի Սեպուհ : Մասիս, 'ի Մասիս : Թաբօր, 'ի Թաբօր : Սինա, 'ի Սինա : Կարմեղոս, 'ի Կարմեղոս : Լիբանան, 'ի Լիբա նան : Երասխ, յԵրասխ : Յորդանան, 'ի Յորդանան : Տիգ րիս, 'ի Տիգրիս : Եփրատէս, յԵփրատէս : Նեղոս, 'ի Նեղոս : Փիսոն, 'ի Փիսոն : Ովկիանոս, 'ի Ովկիանոս : և այլք :

ԴՐԱԿ ՄԵՏԱՍԱՆ ԵՐՐՈՐԴ :

Յաղագս հոլովմանց անուանց գոյականաց և ածա կանաց թուոց :

Անուանք գոյականք թուոց զանազանապէս հոլովին, և զոյշ սակաւ դժուարութի ծնուցանեն 'ի միտս համ բակացունից, Ուստի առ 'ի դիւրութի նոցին շա րադրեմք աստ զանուականս նոցին յորոց կախին այլքն հոլովք : որգոն, Մի, միոյ : Երկու, երկուց : Երեք, երից : Չորք, չորից : Հինգ, հնգից : Վեց, վեցից : Եօթն, եօթանց : Եօթունք, եօթանց : Ութն, Ութից : Ինն, իննանց : Իննունք, իննունց : Տասն, տասանց : Տասունք, տասանց : Մետասան,

մետասանից : Երկոտասան, երկոտասանից : Երեքտասան, երեքտասանից : Չորեքտասան, չորեքտասանից : Հնգետասան, հնգետասանից : Վեշտասան, վեշտասանից : Եօթն և տասն, եօթանց և տասանց : Ութ և տասն, ութից և տասանց : Ինն և տասն, իննանց և տասանց : Քսան, քսանից : Երեսուն, երեսնից : Քառասուն, քառասնից : Յիսուն, յիսնից : Վացուն, վացնից : Եօթանասուն, եօթանասնից : Ութսուն, ութսնից : Իննսուն, իննսնից : Հարիւր, հարիւրոց : Երկուհարիւր, երկուց հարիւրոց : կամ երկերիւր, երկերիւրից : Երեք հարիւր, երից հարիւրոց : Հազար, հազարի : հազարք, հազարաց : տասն հազար, տասանց հազարաց : հարիւր հազար, հարիւրոց հազարաց : Բիւր, բիւրոյ : բիւրք, բիւրոց :

Իսկ անուանք ածականք Թուոց եթէ են դասականք վարին այսու գաղափարաւ, որդ, և հոլովին այսպէս, Նախկին, նախկնոյ : երկրորդ, երկրորդի : երրորդ, երրորդի : Չորրորդ, չորրորդի : Հինգերորդ, հինգերորդի : Վեցերորդ, վեցերորդի : եօթներորդ, եօթներորդի : Ութերորդ, ութերորդի : Իններորդ, իններորդի : Տասներորդ, տասներորդի : Մետասաներորդ, մետասաներորդի : երկոտասաներորդ, երկոտասաներորդի : երեքտասաներորդ, երեքտասաներորդի : Չորեքտասաներորդ, չորեքտասաներորդի : Հնգետասաներորդ, հնգետասաներորդի : Վեշտասաներորդ, վեշտասաներորդի : եօթն և տասներորդ, եօթն և տասներորդի : Ութ և տասներորդ, Ութ և տասներորդի : Ինն և տասներորդ, ինն և տասներորդի : Քսաներորդ, քսաներորդի : Քսան և միերորդ, քսան և միերորդի : Քսան և երկուերորդ, քսան և երկուերորդի : երեսներորդ, երեսներորդի : Քառասներորդ, քառասներորդի : Յիսներորդ, յիսներորդի : Վացսներորդ, վացսներորդի : եօթանասներորդ, եօթանասներորդի Ութսներորդ ;

ներորդ ; ութսներորդի: Իննսներորդ, իննսներորդի: Հարիւրերորդ, հարիւրերորդի: Հարիւր եւ միերորդ, հարիւր եւ միերորդի: Հազարերորդ, հազարերորդի: Տասնհազարերորդ, տասնհազարերորդի: Բիւրերորդ, բիւրերորդի:

Եթէ են զատականք վարին այսու գաղափարաւ, ակ, եւ հոլովին այսպէս: Միակ, միակի: Երկեակ, երկեկի: Եռեակ, եռեկի: կամ երրեակ, երրեկի: Քառեակ, քառեկի: Հնկեակ, հնկեկի: Վեցեակ, վեցեկի: Եօթնեակ, եօթնեկի: Ութնեակ, ութնեկի: Իննեակ, իննեկի: Տասնեակ, տասնեկի: Քսանեակ, քսանեկի: Երեսնեակ, երեսնեկի: Քառասնեակ, քառասնեկի: Յիսնեակ, յիսնեկի: Վաթսնեակ, վաթսնեկի: Եօթանասնեակ, եօթանասնեկի: Ութսնեակ, ութսնեկի: Իննսնեակ, իննսնեկի: Հարիւրեակ, հարիւրեկի: Երկուհարիւրեակ, երկուհարիւրեկի: Հազարեակ, հազարեկի: Բիւրեակ, բիւրեկի:

Եւ եթէ են կրկնականք վարին այսու գաղափարաւ, պատիկ, եւ հոլովին այսպէս: Կրկնապատիկ, կրկնապատկի: Երկպատիկ, երկպատկի: Եռապատիկ, եռապատկի: Քառապատիկ: Հնկապատիկ: Վեցապատիկ: Եօթնպատիկ: Ութնպատիկ: Իննպատիկ: Տասնապատիկ: Քսանապատիկ: Երեսնապատիկ: Քառասնապատիկ: Յիսնապատիկ: Վաթսնապատիկ: Եօթանասնապատիկ: Ութսնապատիկ: Իննսնապատիկ: Հարիւրապատիկ: Հազարապատիկ: Բիւրապատիկ: Եւայլք:

ԴՐԱԿ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ԵՐՈՐԴ,

Յաղագս, Սահմանի եւ սեռից բային:

ԲԱՅՆ է եղր բանի, որ զգործումն իրաց ընդ ժամանակաւ նշանակէ: որգոն, ատեմ, թանամ, հեղում: ատիմ, թանիմ, հեղանիմ: ատեցի, թացի, հեղի: ատեցայ, թացայ, հեղայ: ատեցից, թացից, հեղից: ատեցայց, թացայց, հեղայց:

Ասացի թէ զգործումն իրաց ընդ ժամանակաւ նշանակէ, քանզի մինչ լսեմք ատեմ, զատու էութէ ուրուք ընդ ներկայիւ ժամանակաւ 'ի միտ ածեմք:

Եւ մինչ լսեմք ատիմ, զկիրս էութէ ուրուք ընդ նոյնով ժամանակաւ 'ի միտ ածեմք:

Մինչ լսեմք ատեցի, զատու էութէ ուրուք ընդ կատարեալ լեալ ժամանակաւ 'ի միտ ածեմք: Եւ մինչ լսեմք ատեցայ, ըզ կիրս էութէ ուրուք ընդ նոյնով ժամանակաւ 'ի միտ ածեմք:

Իսկ մինչ լսեմք ատեցից, զատու էութէ ուրուք ընդ ապառնեաւ ժամանակաւ 'ի միտ ածեմք: Եւ մինչ լսեմք ատեցայց, զկիրս էութէ ուրուք ընդ նոյնով ժամանակաւ 'ի միտ ածեմք:

Բայից չորք են վերջաւորութիւնք, այսինքն, եմ, ամ, ում, իմ: որգոն, գրեմ, բանամ, ընկլում, ծնանիմ:

Յեղերեցելոցն 'ի եմ, ամ, ում, Ոմանք են ներգործականք, որգոն, սիրեմ, լուանամ, լնում: Եւ ներգործականք ասին, զի նշանակեն զատու էութէ ուրուք առ կրօղըք: Քանզի սիրեմն, նշանակէ զատու կենդանւոյ ուրուք, առ իրինչ բարի եւ հաճելի: Եւ լուանամն, նշանակէ զատու կենդանւոյ ուրուք առ իրինչ լուանալի: Իսկ լնումն, նշանակէ զատու կենդանւոյ ուրուք առ իր ինչ լնլի: Եւ

Եւ յատուկ է սոցա փոխարկիլն 'ի կրաւորականս 'ի բաց ձգելով զվերջընթեր ձայնաւորն իւրեանց, և առնլով փոխանակ նորին զձայնաւորն, ի, որգոն, սիրեմ, սիրիմ: լուանամ, լուանիմ, լնում, լնանիմ:

Իսկ այլք են չէզոքականք, որգոն, ննջեմ. ուրախանամ, երդնում: Եւ չէզոքականք ասին, զի ոչ զառս ներգործողին առ կրօղ ոք, և ոչ զկիրս կրողին 'ի ներգործողէ ումեքէ նշանակեն, այլ զզգածումն էութեան ուրուք ներ յինքեան բացայայտեն, քանզի ննջեմն, նշանակէ ընդարձակապէս զախտ կենդանւոյ ուրուք ներ յինքեան: և այլն:

Եւ յատուկ է սոցա ոչ երբէք փոխարկիլն 'ի կրաւորականս, զի ոչ յարմարապէս ասի ննջիմ, ուրախանիմ, երդնանիմ, այլ ննջեմ, ուրախանամ, երդնում:

Բայց չէզոքականաց այսոցիկ կրկին է տեսակ: Զի ոմանք 'ի նոցանէ ըստ բնաւ ժամանակս իւրեանց լծորդին իբրև ըզ ներգործականս, և կոչին ներգործակերպք: որպիսիք են, ննջեմ, ննջեցի, ննջեցից: հսկեմ, հսկեցի, հսկեցից: չուեմ, չուեցի, չուեցից: և այլք:

Եւ ոմանք ըստ ներկայում և յանկատարում ժամանակսն իւրեանց լծորդին իբրև զներգործականս, իսկ ըստ մնացեալ ժամանակս լծորդին իբրև զկրաւորականս, և կոչին ընդմիջակերպք, որպիսիք են, յառնեմ, յարեայ, յարեայց: մեղանչեմ, մեղայ, մեղայց: զարմանամ, զարմացայ, զարմացայց: և այլք:

Յեղերեցելոցն 'ի իմ, ոմանք են կրաւորականք, որգոն, Սիրիմ, լուանիմ, լնանիմ: Եւ կրաւորականք ասին, զի նշանակեն զկիրս էութեան ուրուք, 'ի յայլողէ իմեքէ, քանզի սիրիմն նշանակէ զկիրս սիրեցելոյն 'ի սիրողէ իմեքէ: և այլն:

Եւ յատուկ է սոցա փոխարկիլն 'ի ներգործականս 'ի բաց ձգելով զվերջընթեր ձայնաւորն իւրեանց, և առնլով փոխա-

նակ

սահմանօրէն զմինն ՚ի յերից այսոցիկ ձայնաւորաց , ե , ա , ու : որ-գոն, սիրիմ, սիրեմ : լուանիմ, լուանամ : լնանիմ, լնում : Եւ այլն :

Աստուստ հետեւի Թէ ամ բայ ներգործական պարտի ունել զկրաւորական , առ որ կարիցէ փոխարկիլ ըստ վերոգրեցելոյ խրատոյն : Եւ ամ բայ կրաւորական պարտի ունել զներգործական, առ որ կարիցէ փոխարկիլ ըստ ասացելոյ խրատոյս :

Այլք ՚ի նոցանէ են ձայնակրականք , որպէս , բնակիմ , նստիմ , հրճուիմ , բերկրիմ , յագիմ : Եւ այլք :

Եւ ձայնակրականք ասին , զի ձայնիւ միայն , Թուին Թէ իցեն կրաւորականք , բայց ըստ նշանակութեան ոչ են : Քանզի ոչ նշանակեն զկիրս կրողին ՚ի յայլոյ իմեքէ , այլ յինքենէ են կրողում : Եւ յատուկ է սոցա ոչ փոխարկիլն ՚ի ներգործականս, զի ոչ յարմարագէս ասի հրճուեմ , նստեմ , բնակեմ , այլ նստիմ , հրճուիմ , բնակիմ : Եւ այլն :

Իսկ այլք են հասարակք որպէս , ծնանիմ , փարիմ , ծիծաղիմ , խոստովանիմ , Եւ այլք : Եւ հասարակք ասին զի ՚ի միասին զաւս ներգործողին Եւ զկիրս կրողին նշանակեն , քանզի ծնանիմ , նշանակէ ՚ի միասին զաւս ծնողին առ որդին , Եւ զկիրս որդւոյն ՚ի ծնողէն , այսպէս Եւ այլքն : զոր օրինակ , ծնանիմ զքեզ , ծնանիմ ՚ի քէն : փարիմ զքեւ , փարիմ ՚ի քէն : ծիծաղիմ զքեւ , ծիծաղիմ ՚ի քէն : Եւ այլն :

ԳԼՈՒԽ ԵՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ :

Յաղագս Զանազանից Տեսակաց բայից :

Բայից ոմանք են նախագաղափարք , որպէս , Ուսանիմ , յառնեմ , լնում , մատչիմ , ընծայեմ , կամ : Եւ նախագաղափարք ասին , զի են իբրեւ սկզբունք Եւ արմատք , յորոց այլք յառաջգային : Այլք զատաց

ներ

ներգործողին ներ յինքեան ընդարձակապէս նշանակեն, քան զի ուսանիմ, նշանակէ զառս կենդանւոյ ուրուք ներ յինքեան Թարգ նկատելոյ յարտաքս ։

Ոմանք են ածանցականք, որգոն ։ Ուսուցանեմ, յարուցանեմ, լցուցանեմ, մատուցանեմ, ընծայեցուցանեմ, կացուցանեմ ։ Եւ ածանցականք ասին, զի են յառաջեկեալք յայլոց բայից ։ Այլև զերկու ասս երկուց իրաց միով ձայնիւ նշանակեն ։ քան զի Ուսուցանեմն, նշանակէ իմաստն զառս վարդապետին, և աշակերտին ։ Յարուցանեմն, նշանակէ զառս յարուցանողին, և յառնողին ։ այսպէս և այլք ։

Բայց այսպիսի ածանցականք միշտ են ներգործականք, ըն ներկայում, յանկատարում, ըն կատարելում և յապառնում ժամանակօք ։ որգոն, Ուսուցանեմ, ուսուցանիմ ։ Ուսուցանէի, ուսուցանեէի ։ Ուսուցի, ուսուցայ ։ Ուսուցից, ուսուցայց ։ Իսկ ըն յարակատարում, և ըն գերակատարում, են հասարակք, որգոն, ուսուցեալ եմ, զքեզ, ուսուցեալ եմ 'ի քէն ։ Ուսուցեալ էի զքեզ, ուսուցեալ էի 'ի քէն ։ և այլն ։

Բայից ոմանք են պարզք, որգոն, դնեմ, շարեմ, փոխեմ ։ Եւ պարզք ասին, զի զզուտ իմն նշանակութի առեց էութէց 'իմաստ բերեն, քան զի դնեմն, նշանակէ պարզապէս զառ իմն Թարգ այլուամուտէք նկատման ։ այսպէս և այլքն ։

Ոմանք են բարդք, որգոն, ստորագրեմ, համաշարեմ, վերափոխեմ ։ Եւ բարդք ասին, զի զերկպատիկ նշանակութի առեց էութէց 'իմաստ բերեն, քան զի ստորագրեմն, նշանակէ 'իմաստն զդնելն, և զստորն ։

Այսպիսիք մասնկունք շարադրելոց Թէպէտ բառ զանազանեց առանձնակաց բանասաեղծից են բաղում ։ Սակայն այնք որք հասարակապէս 'ի կերպարկանին են սոքա, ըստ, առ, պ, առ, բաղ, շար, համ, հակ, տար, տրամ, ենթ, ստոր, անդր, վեր,

վայր, ներ, յառ, փոխ, արտ, տր, ան, փախ, շաղ, համ, վեհ, դեր, բակ, փառ, մէջ, բաց, շուրջ, մակ, ընդդէմ, գեր, հետ : Որգոն, գտանեմ, ընդգտանեմ: ականեմ, ապականեմ: բերեմ, առբերեմ: դնեմ, բաղադրեմ: կցեմ, շարակցեմ: բերեմ, համբերեմ: դնեմ, հակադրեմ: բերեմ, տարբերեմ: չափեմ, տրամաչափեմ: դնեմ, ենթադրեմ, ստորադրեմ: չուեմ, անդրաչուեմ: լուծեմ, վերլուծեմ: ածեմ: վայրածեմ: մուծանեմ, ներմուծանեմ: շարժեմ, յարաշարժեմ: արկեմ, փոխարկեմ: բերեմ, արտաբերեմ: կարանամ, տըկարանամ: յարգեմ: անյարգեմ: կցեմ, փաղակցեմ: կապեմ, շաղկապեմ: անուանեմ, համանուանեմ: երեւիմ, վեհերեւիմ: դնեմ, դերադրեմ: առնեմ, բակառնեմ: առեմ, փառառեմ: արկեմ, միջարկեմ: ասեմ, բացասեմ: պատեմ, շրջապատեմ: գրեմ, մակագրեմ: բանեմ, ընդդիմաբանեմ: կայանամ, գերակայիմ: զօտեմ, հետազօտեմ: Եւ այլք :

Բաց յայսցանէ կարեն եւ բայք ընդ անուանց եզականկից կամ յոգնավանկից բաղադրիլ, որգոն, ձայնաբանեմ: երկաախրեմ: գեղեցկաբանեմ: յաճախաբանեմ: Եւ այլք:

Բայից ոմանք են արտուղիք, որգոն, Երթամ, չոգայ, երթ: Ուտեմ, կերայ, կեր: Գամ, եկի, Եւ այլք : Եւ արտուղիք ասին, զի հեռանեն 'ի շաւղէ այլոց բայից 'ի ժամանակս ըստ որոշութեց իւրեանց, այլայլելով զձայնս եւ զվերջաւորութիւս, քան զի ոչ տեսանի; այլ է սոցա ձայն ներկայի, եւ այլ կատարելոյ ժամանակին :

Ոմանք են դիմազուրկք, որգոն, պա՛րտէ; պարտ եղեւ, պարտլիցի: փո՛յթէ, փո՛յթեղեւ, փո՛յթլիցի: հա՛րկէ, հա՛րկեղեւ, հա՛րկլիցի: պատա՛հէ, պատա՛հեղեւ, պատահլիցի: Եւ այլք :

Եւ դիմազուրկք ասին զի ոչ ունին զառաջին եւ զերկրորդդէմս, վն զի ոչ յարմարապէս ասի, պա՛րտեմ, պա՛րտես, եւ այլն: այլ պա՛րտէ ինձ, պա՛րտէ քեզ, պա՛րտէ նմա: փո՛յթէ ինձ,

ինձ , փոյթէ քեզ ; փոյթէ նմա : և այլն ։

Բայց դիմազրկից այսոցիկ կրկին է տեսակ . զի ոմանք ՚ի նո ցանէ են բնականք , որպիսիք են , վերագրեցեալքն ամենեքեան , այլև ցրտէ՛ , ջերէ՛ , անձրևէ՛ , ամպէ՛ , ձիւնէ՛ , որոտայ , փայ լատակէ՛ : Եւ բնականք ասին , զի կամ ամենևին ոչ ունին ըզ առաջին և զերկրորդ դէմս , և կամ թէ ունին , բայց ոչ յար մարապէս ՚ի կերպարանին ։

Իսկ ոմանք են պատահականք , որպիսիք են , ասի՛ , թուի՛ , երևի , արժէ , լինի , և այլք բազումք : Եւ պատահականք ասին , զի ունին զառաջին և զերկրորդ դէմս , բայց ոչ՟ յաճախապէս վարեցմանն իւրեանց քան յերրորդում դիմոջ թուին ըստ դի մազուկս ։

Ոմանք են պակասաւորք ողջոն, մեղայ, լռեայ, և այլք ։ Եւ պակասաւորք ասին,զի ոչ ունին զներկայ , և զամենայն ժամանակն , այլ փոխառուցեն զնոյնս յայլոց բայից կանոնաւո րաց : քան զի լռեայն , կատարումնակէ զինքն բայիւն լսեմ , լսէի , որոյ կատարեալն է լսեցի : Եւ մեղայն կատարումնակէ զինքն բայիւն մեղանչեմ , մեղանչէի , որոյ կատարեալն է մեղանչեցի ։

Ընդ պակասաւորս համարին և ս , կամենամ , ունենամ , կարենամ , ծնանիմ , ջեռանիմ ։ և այլք բազումք : Որք ոչ ու նին զկատարեալս յատուկս , այլ վարին ժամանակօք բայիցն կանոնաւորաց , կամիմ , ունիմ , կարեմ , ծնիմ , ջեռնում ։

Ոմանք են , յաճախականք , որպոն , բեկոտեմ , կարատեմ , խոցոտեմ , ասոցեմ , ձևոտեմ , գրոտեմ , պատառոտեմ , բըկ ոտեմ , կտրոտեմ , և այլք բազումք : Եւ յաճախականք ասին զի զառաւելութիւն իմն , կամ զստուկութի իմն նշանակեն , քան զի բեկեմնատի զմիոյ իրէ , իսկ բեկոտեմն զբազմաց : այս պէս խոցեմն ասի զմիոյ վիրէ , իսկ խոցոտեմն զբազմաց , և այլն ։

Ըստ այսորիկ համաձայնութիւն ևս, խոստանալով խոստանամ, անարգելով անարգեմ ։ խրատելով խրատեմ ։ ունելով ունիմ ։ նզովելով նզովեմ ։ և այլք ։

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ։

Յաղագս Պարագայից Բայից ։

Պարագայք բայից են չորք, այսինքն ։ Թիւ, Դէմ, Ժամանակ ։ Եւ Եղանակ ։

Թիւք են երկու, եզական, և յոգնական ։ Եզականք, որգոն, սիրեմ, սիրես, սիրէ ; բանամ. բանաս, բանայ ։ հեղում, հեղուս, հեղու ։ Եւ եզականք ասին, զի զմի ներգործութիւն, և զմի ներգործօղ միայն նշանակեն ։

Իսկ յոգնականք, որգոն, սիրեմք, սիրէք, սիրեն ։ բանամք, բանայք, բանան ։ հեղումք, հեղուք, հեղուն ։ Եւ յոգնականք ասին, զի զբազումս ներգործութիւնս ընդ բազմաց ներգործողաց նշանակեն ։

Դէմք են երեք, այսինքն առաջին, երկրորդ, երրորդ ։ Առաջին, որգոն, սիրեմ, լուանամ, լնում ։ Երկրորդ որգոն, սիրես, լուանաս, լնուս ։ Երրորդ որգոն սիրէ, լուանայ, լնու ։

Առաջինն ասին յորմէ բան, զի մինչ լսեմք սիրեմ, 'իմիտ ածեմք զբան ինձ արտաբերիլ յումեքէ վն իւր ։ Երկրորդն ասի առ որ բան, զի մինչ լսեմք սիրես, 'իմիտ ածեմք զբան ինձ արտաբերիլ յումեքէ առ այլ ոմն, այսինքն յառաջնոյ դիմէն առ երկրորդն ։ Իսկ երրորդն ասի յաղագս որոյ բան, զի մինչ լսեմք սիրէ, 'իմիտ ածեմք զբան ինձ արտաբերիլ յումեքէ յաղագս այլոյ ուրուք ։ այսինքն յառաջնոյ դիմէն վն երրորդին ։

Ժամ

Ժամանակք են վեց, այսինքն Ներկայ: Անկատար. Կատարեալ, Յարակատար, Գերակատար, և Ապառնի: Ներկայք, որգոն, սիրեմ, լուանամ, լնում: Եւ ներկայք ասին, զի նշանակեն զառս ներգործողին նորայէս ելուզանիլ ինմանէ, կամ ցուցանեն զներգործողն, նոյնժամ մասին ժամանակի գոլ ՚ի մէջ գործոյն, այսինքն սիրելոյն, կամ լուանալոյն, և կամ լնլոյն:

Անկատարք, որգոն, սիրէի, լուանայի, լնուի: Եւ անկատարք ասին, զի նշանակեն զառս ներգործողին սկսեցեալ, բայց ոչ կատարեցեալ:

Կատարեալք, որգոն, սիրեցի, լուացի, լցի: Եւ կատարեալք ասին, զի նշանակեն զառս ներգործողին վճարեցեալ, և լրացեալ:

Յարակատարք, որգոն, սիրեալ եմ, լուացեալ եմ, լցեալ եմ: Եւ յարակատարք ասին, զի նշանակեն զառս ներգործողին արդէն իսկ կատարեցեալ: այսինքն ժամանակ ինչ անցեալ զկնի վճարման գործոյն:

Գերակատարք, որգոն, սիրեալ էի, լուացեալ էի, լցեալ էի: Եւ գերակատարք ասին, զի նշանակեն զառս ներգործողին վաղուրեմն գոլ կատարեցեալ:

Ապառնիք, որգոն, սիրեցից, լուացից, լցից: Եւ ապառնիք ասին, զի նշանակեն զառս ներգործողին դեռևս ոչ սկսեցեալ, այլ գոլ սկսանելի:

Եղանակք են հինգ, այսինքն Սահմանական, Հրամայական: Ըղձական: Ստորադասական: Աներևոյթ:

Սահմանականք որգոն, սիրեմ, լուանամ, լնում: Եւ սահմանականք ասին, զի նշանակեն ընդարձակապէս զէութիւն առից Թարց ումեք պարագայի:

Հրամայականք, որգոն, սիրեա՛, լուա՛, լից: Եւ հրամայա

կանք ասին, զի նշանակեն զառս էութե՛ց գոլ ի բէր հրամանս, և պատուէրանս:

Ըղձականք, որգոն, երանի թէ սիրիցեմ, երանի թէ լուանայցեմ, երանի թէ լնուցում: Եւ ըղձականք ասին, զի նշանակեն զիղձս և զցանկութիւն հոգւոյ:

Ստորադասականք, որգոն: եթէ սիրիցեմ, եթէ լուանայցեմ, եթէ լնուցում: Եւ ստորադասականք ասին, զի նշանակեն զառս էութե՛ց գոլ աննկատարս, և ի բէր կատարելիս, որք ոչ երբէք կատարին, եթէ ոչ առակցիցին ընդնոսին այլք բանք:

Աներևոյթք, որգոն, սիրել, լուանալ, լնուլ: Եւ աներեւոյթք ասին, զի նշանակեն զառս էութե՛ց գոլ անորոշս, և ոչ եզերեցեալս առ մի ումն՝ ի յերից դիմաց: Ուստի և պատեհապէս յարմարին առ իւրաքանչիւր դէմս, որգոն, 'ի սիրելն իմ, 'ի սիրելն քոյ, 'ի սիրելն նորա, և այլն:

ԴՐԱԿ ՀՆԳԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ:

Յաղագս սահմանի և պարագայից Դերանուան:

Դերանունն է եզր բանի, որ զդէմս որոշականս էութե՛ց նշանակէ: որգոն, ես, դու, նա:

Ասացի թէ զդէմս որոշականս նշանակէ, քան զի մինչ լսեմք ես, 'ի միտ ածեմք որոշապէս զդէմն առաջին, և մինչ լսեմք դու, 'ի միտ ածեմք որոշապէս զդէմն երկրորդ: Իսկ մինչ լսեմք նա, 'ի միտ ածեմք որոշապէս զդէմն երրորդ:

Եւ քան զի սովորութի՛ է դերանուան վարիլն փոխանակ անուան, վ՛ն որոյ և կոչի դերանուն, այսինքն փոխանունն, որգոն: Իսկ յս՛ զոչինչ ետ պատասխանի: Իսկ նա զոչինչ ետ պատասխանի: Իսկ մարիամ ընդ բանին խռովեցաւ: Իսկ նա

ընդ բանին խառնեցաւ : Եւայլն :

Դերանուանց ոմանք են էականք, որգոն, ես, դու, իւրեան: սա, դա, նա: այս, այդ, այն: ինքն, սոյն, դոյն, նոյն: Եւ էականք ասին, զի զէութիւս բացորոշեցելոյ որոշապէս նշանակեն: քան զի մինչ լսեմք, ես, զէութիւն իմն բացորոշեցեալ այլոց որոշապէս 'ի միտ ածեմք: Եւայլն:

Բայց գիտելի է զի իւրեանն գոլով պակասաւոր ոչ ունի յեզականում Թուոյ ուղղականն և զհայցականն: Այլ տի փոխառուցանէ զնոյնս 'ի դերանուանէն, ինքն: ըստ որում շարագրեալ եմք, յառաջնում հատորին :

Ոմանք են ստացականք, որգոն, իմ, քո, իւր, մեր, ձեր; Եւ ստացականք ասին, զի զիրս կամ զստացուածս էութեանց բացորոշեցելոց անորոշապէս նշանակեն, քան զի մինչ լսեմք իմ, էութեան ուրուք բացորոշեցելոյ զտուն, կամ զայգի, կամ զուստերս, կամ զդստերս, և կամ զայլինչ 'ի միտ ածեմք:

Ոմանք են դիմորոշականք, որգոն, Ս, Դ, Ն: Եւ դիմորոշականք ասին, զի զանուանս և կամ զայլս մասունս բանի դիմաւորեն, քան զի մինչ լսեմք ուղղափառ, ոչ իմանամք որոշապէս թէ առ որ դէմ պատկանիցի այն անունն, բայց մինչ առադրեմք նմին զմինն 'ի յերից վերոգրեցելոցն դիմորոշականաց, որոշապէս կարեմք իմանալ զնոյնն, զոր օրինակ: Ուղղափառս, նշանակէ զառաջին դէմս: Ուղղափառդ, զերկրորդ դէմս, Ուղղափառն զերրորդ դէմս, զի նոյն է թէ ասիցեմք, Ես ուղղափառ, դու ուղղափառ, նա ուղղափառ:

Բայց կիրառութիւն սոցին վայելչագոյն իմն է 'ի յընդունելութիւս որգոն, ստեղծօղն երկնի և երկրի : ընտրեցեալդ յայս : ըղձալին յէակաց : Եւայլն :

Ոմանք են նախագաղափարք որգոն, իմ, քո, մեր, ձեր, իւր, նոյն, ինքն; Եւ նախագաղափարք ասին, զի են իբրև-

ար

արմատք ևսկզբունք յորոց այլք յառաջագային :

Սոյնք են ածանցականք , որգոն , իմային , մերային , քոյին , ձերային , նորային , նոյնական , ինքնական : Եւ ածանցականք ասին զինն յառաջեկեալք յայլոց :

Բայց գիտելի է , զի ոչ ամ դերանուն ու խառնագաղափար կարէ ածանցիլ , քան զի ոչ յարմարապէս ասի , իւրեանցային , և այլն : այլ այնոքիկ միայն զորս աւանդէ սովորութիւն հայկաբանութե :

Գիտելի է ևս, զի որովհետև դերանուանց է յատուկ որոշել զդէմս, պատեհաւոյնս, ըն պիտանաւորս տեղիս, կարեն կրկնիլ և վերաբերելինիլ առ որոշագունիզ դիպակս ապացուցանել զդէմս այնց , զորոց կամիմք խօսիլ , որգոն , Ես նոյն եմ, նա ինքն նմն ծովու : այս , այն է : Ես նոյն ինքնեմ : դու նոյն ինքն ես : նա նոյն ինքնէ : և այլք :

Սմնէ յարաբերական, որգոն, Որ : Եւ յարաբերական ասի, զի բաց 'ի նշանակութէ իւրմէ, առբերէ և զ'նմին զնախնթաց անուան իւր , զոր օրինակ , 'ի բանի յայսմիկ : Որ հարցի փրկիս այսմիկ փրկեսցի , որն , յարաբերական ոչ միայն առբերէ 'նմին զնշանակութի իւր ըստ ձայնին : այլ և յարաբերէ ընդ նմին զնախնթաց անուն իւր , այսինքն զայր հերցուածող , կամ զհերետիկոս : Քան զի նոյնէր Թէ ասիցէր , Հերցուածող , կամ հերետիկոս ոք , որ հակառակի ընդդէմ իշխանութէն Պետրոսի , փրկեսցի :

Սոյնք են պարզք , որգոն , իւրաքանչ , Երկաքանչ , Նոյն , ինքն : Եւ պարզք ասին , զի զմի առանձին նշանակութի միայն 'ի միտս բերեն :

Սոյնք են բարդք , որգոն , իւրաքանչիւր , Երկաքանչիւր , նոյնագոյ , ինքնակայ , ինքնամեծար , ինքնահաւան , ինքն ինքն : Եւ բարդք ասին զի զերկպատիկ նշանակութի 'ի միտս բերեն :

Իսկ

Իսկ ոմանք են յարաբարդք, որպէս, իւրաքանչիւրոք, եւ կաքանչիւրոք, ինքնասիրայարգ : ինքնագոյակից : Եւ յարաբարդք ասին, զի զբազմապատիկ նշանակութեան՝ իմիտս բերեն:

Բայց ըն բարդութիս այսոսիկ միշտ վերջինն հոլովի եւ առաջինն մնայ ըն կացութե իւրում, որպէս, իւրաքանչիւր, իւրաքանչիւրոյ : ինքնագոյակից, ինքնագոյակցի : իւրաքանչիւրոք, իւրաքանչիւրուրուք : ինքնինքն, ինքնինքեան, ինքնինքեամբ, եւայլն :

Աստիճանք դերանուանց նոյնք են ընդ անուանց, զի ոմանք ՚ինոցանէ են դրականք որպէս, նոյն, ինքն : եւայլք :

Ոմանք են բաղդատականք, որպէս, նոյնագոյն, ինքնագոյն : Իսկ ոմանք են գերադրականք, որպէս, նոյնագունեղ, ինքնագունեղ :

Ոմանք ՚ի դերանուանց առանձնապէս զմի միայն դէմ յատկացուցանեն, որպիսիքեն ես, դու, սա, դա, նա, այս, այդ, այն, սոյն, դոյն : քանզի եսն, նշանակէ զառաջին դէմն; դուն, զերկրորդն : Իսկ մնացեալքն զերրորդն; Բայց սան, զմերձաւորն առաջնոյն; կամ զմերձաւորն երկրորդին; նան, զբացակայն, յերկոցունց : այսպէս այսն, զմերձաւորն առաջնոյն, այդն, զմերձաւորն երկրորդին, այն, զբացակայն յերկոցունց : եւայլն :

Իսկ ոմանք հասարակապէս նշանակել կարեն զերիս դէմսն, որպիսիքեն, նոյնն, ինքն, որն : քանզի փոխելապէս կարելի է ասել, ես նոյնեմ, դու նոյնես, նա նոյնէ : ես ինքնեմ, դու ինքնես, նա ինքնէ : ես որ խօսիմ, դու որ լսես, նա որ ննջէ : եւայլն :

ԴՐԱԿ ՎԵՇՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ,

Յաղագս Սահմանի եւ պարագայից ընդունելութե։

Ընդունելութիւն է եզր բանի որ զէութիւն եւ զզգածմունս իւրաց ընդ ժամանակաւ նշանակէ, որգոն, բացօղ, ծիծաղելի: Եւ ասացի թէ զէութիւն եւ զզգածմունս իւրաց ընդ ժամանակաւ նշանակէ, քան զի բացօղն նշանակէ զէութի իմն առօղ ընդ ներկայիւ ժամանակաւ: Եւ ծիծաղելին նշանակէ զէութի իմն կրօղ ընդ ապառնեաւ ժամանակաւ:

Ընդունելութեց վերջաւորութիւնք են չորք, այսինքն, օղ, եալ, լոց, լի: որգոն, սիրօղ, կամ սիրեցօղ: սիրեալ, կամ սիրեցեալ, սիրելոց, սիրելի: Ուստի, յիւրաքանչիւրմէ ումեքէ դիւրապէս կարեն ճանաչել ՚ի մէջ շարադրութե: Եւ քան զի ընդունելութիւն ոչ միայն նշանակէ զէութիւն իւրաց իբր անուն, այլեւ զառս եւ զկիրս էութեց իբրեւ զբայ, վս որոյ զբազումս ՚ի պարագայից նոցին սեփականէ ինքեան:

Քան զի հոլովի տասամբք հոլովիւք իբրեւ զանուն, որգոն, բնակօղ; բնակողի: բնակողի, ցբնակօղ; զբնակօղ: ՚ի բնակողէ: զբնակողէ: բնակողիւ զբնակողիւ, ՚ի բնակողի, ով բնակօղ:

Ուրախացեալ: ուրախացելոյ; ուրախացելոյ, ցուրախացեալ: զուրախացեալ: յուրախացելոյ: զուրախացելոյ: ուրախացելով: զուրախացելով: ՚ի ուրախացելում: ով ուրախացեալ:

Սիրելի: սիրելւոյ: սիրելւոյ, ՚ի սիրելի: զսիրելի: ՚ի սիրելւոյ: զսիրելւոյ: սիրելեաւ: զսիրելեաւ: ՚ի սիրելում: ով սիրելի: Եւ այլն:

Եւ ունի զվեց ժամանակս ըստ բայի: Քան զի օղն, միշտ է ներկայ, եւ անկատար: Եալն, միշտ է կատարեալ, յարակատար,

կատար, և գերակատար ։ Իսկ լոյն, և լին, միշտ են ապառնիք ։

Ունի և ս զչորեսին սեռս բայից, քան զի իւրաքանչիւր ընդունելութի պահէ յինքեան զյատկութի իւրոյ բային, զի ընդունելութիքն որք յառաջագային 'ի բայէն ներգործականէ, ասին ներգործականք, որգոն, սիրեմ, սիրօղ, սիրեալ, սիրելոց ։ Եւ ընդունելութիք որք ծնանին 'ի բայէն կրաւորականէ, ասին կրաւորականք, որգոն, սիրիմ, սիրեցօղ, սիրեցեալ, սիրելի ։ Իսկ ընդունելութիք որք եկաւորին 'ի բայէն չէզոքականէ կամ 'ի ձայնակրականէ, ասին չէզոքականք, կամ ձայնակրականք, որգոն, ննջեմ, ննջօղ, ննջեալ, ննջելոց ։ Բնակիմ, բնակօղ, բնակեալ, բնակելոց ։ և այլն ։

Բայց գիտելի է, զի 'ի բայից ներգործականաց բղխեն միայն երեք այսորիկ ընդունելութիք, այսինքն, օղ, եալ, լոց, որգոն, սիրօղ, սիրեալ, սիրելոց ։ Եւ 'ի բայից կրաւորականաց բղխեն միայն երեք այսորիկ ընդունելութիք, այսինքն, եցօղ, եցեալ, լի ։ որգոն, սիրեցօղ, սիրեցեալ, սիրելի ։ Իսկ 'ի բայից չէզոքականաց և 'ի ձայնակրականաց, այլև 'ի բայից հասարակաց բղխեն գտանեալ բնաւք ընդունելութիք, բայց ոչ ամենեքեան յամենեցուն ամ̃ ասացի ։

Գիտելի է և ս, զի ընդունելութիւն երբեմն 'ի կիրարկանի 'ի բանին իբր անուն, և երբեմն իբրև զբայ ։ 'Ի կիրարկանի իբր անուն, մինչ կորուսանէ զխոնարհեցեալ հոլովն 'ի բայէն իւրմէ, որգոն, ստեղծօղն երկնի և երկրի ած ։ Մարիամ մայր խաչեցելոյն ։ սիրելի աշակերտն յի յոհաննէս ։

Եւ վասն իբրև զբայ, մինչ պահանջէ զնոյն հոլով բային իւրոյ, որգոն, ստեղծօղն զհոգիս մարդկան անշնչացաւ ։ Խաչեցեալն 'ի հրէից կենդանացաւ ։ Սիրելի աշակերտն 'ի յնէ վախճանեցաւ ։

Իսկ լոցն հազիւ երբէք անուանանայ, վասն որոյ և ոչ հոլովի

յարմարապէս, ամ եւ եթէ ներգործական, որ ունիցի կարծի անուանացեալ, անդ ոչ ընդունելութիւն, այլ ածական անուն, որգոն, ծնեալն է՛ ած եւ մարդ կատարեալ։ բայց ամ ասացի, ի մասնի այս սակս ընդունելութեանցն որք ՚ի բայից ներգործականաց արտաբղխեն, այլ ոչ սակս այլոց, որք անզանազանապէս ՚ի կիրարկանին, որգոն, ած բարձրեալ։ մանուկ բազմեալ։ յս ծնեալ։ հասակն աճեալ։ եւ այլք։ քան զի կարեն սք ասել ընդունելութիւնք եւ անուանք ածականք։

Ընդունելութեանց տեսակք են այնքանք, որքանք են տեսակք բայից։ Զի ոմանք ծնողանք են նախագաղափարք, որգոն, մատչող, մատեալ, մատչելի, մատչելոց։ լցող, լցեալ, լնլի, լնլոց։ կացող, կացեալ, կալոց։ եւ այլն։

Եւ ոմանք են ածանցականք որգոն, մատուցանող, մատուցեալ, մատուցանելի, մատուցանելոց։ լցուցող, լցուցեալ, լցուցանելի, լցուցանելոց։ կացուցող, կացուցեալ, կացուցանելի, կացուցանելոց։ եւ այլն։

Ոմանք են պարզք, որգոն, դասող, դասեալ, դասելոց։ փոխող, փոխեալ, փոխելոց։ գործող, գործեալ, գործելոց։ գրող գրեալ, գրելոց։ եւ այլն։

Եւ ոմանք են բաղադրեալք, որգոն, շարադասող, շարադասեալ, շարադասելոց։ վերափոխող, վերափոխեալ, վերափոխելոց։ ստեղծագործող, ստեղծագործեալ, ստեղծագործելոց։ ստորագրող, ստորագրեալ, ստորագրելոց։

Ոմանք են յաճախականք, որգոն, բեկոտող, բեկոտեալ, բեկոտելոց, բեկոտելի։ եւ այլն։

Ոմանք են եզականք որգոն, սարսափող, սարսափեցեալ, սարսափելի։ հանդերձող, հանդերձեալ, հանդերձելոց։ եւ այլք։

Եւ ոմանք են յոգնականք, որգոն, սարսափողք, սարսափեցեալք։ սարսափելիք։ հանդերձողք, հանդերձեալք, հանդերձելոցք։

ԴՐՈՒԱԿ ԵՕԹՆԵՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ։

Յաղագս Սահմանի Նախադրութեանց։

Նախադրութիւն է երբ բանն, որ զպարագայութեանց նշանակէ, որպէս, ՚ի վերա, շուրջ, առաջի։ Ասացի թէ զպարագայութեանց նշանակէ, քան զի մինչ լսեմք ՚ի վերա երկրի, իմիտ ածեմք զվերին կողմն, կամ զմակերեւոյթն երկրի։ Եւ մինչ լսեմք շուրջ զերկրաւ, ՚իմիտ ածեմք զոլորտսն երկրի։ Եւ այլն։

Երեք են սեռք նախադրութեանց, զի ոմանք ՚ի նոցանէ են հոլովականք, որպիսիքեն, ՚ի, յ, զ, եւ այլն, զորոց խօսեցաք յառաջնում հատորին ըն պրակոջն որ յաղագս ձեւականութեանց հոլովից։ Ոմանք ՚ի նոցանէ են հոլովախնդրուք, կամ ընդ արձակք, որպիսիքեն, ստորեւ, ներքոյ, ՚ի ներքոյ եւ այլն, զորոց խօսեցաք երրորդում հատորին։

Իսկ ոմանք են բաղադրօղք անուանց, կամ այլոց մասանց բանի, որպիսիքեն, ան, ապ, առ, ենթ, ստոր, վեր, արտ, տրամ; տար, համ, հոմ, շար, շաղ, փաղ, փար, փոխ, հակ, մակ, ընդ-էմ, ըստ, առ, բաղ, անդր, վայր, ներ, յար, վեհ, դեր, բակ, մէջ, գեր, հետ։ Եւ այլք։ որպէս անօրէն, ապաշնորհ; առիկար, առ գէտ։ ենթակայ։ ստորոգութիւն։ վերլուծութիւն։ արտաքերութիւն։ տրամընթացութիւն։ տարբերութիւն։ համանման։ հոմանուն։ շարադրութիւն։ շաղկապ։ փաղանուն։ փարատութիւն։ փոխաբերութիւն։ հակադրութիւն։ մակագրութիւն։ ընդդիմաբանութիւն։ ըստգտան։ առոգանութիւն։ բաղակցութիւն։ անդրաբերութիւն։ վայրահակութիւն։ ներանեղեկութիւն։ յարալէղ։ վեհընթաց։ դերանուն, բակառութիւն։ միջակոտոր։ գերազանել, հետազօտ։ Որոց բնաւից կիրառութիւն եղեւ հնարեցեալ

՚ի բանաստեղծից ոչ միայն առ՚ի գեղեցկացուցանել զշարադրութիւն, այլեւ առ՚ի զատել եւ պարզել զդժուարութիւն արտադրութեց եւ առ՚ի կատարելագործանել զմերայինն հայկաբանութի: Քանզի մի եւնոյն բառն առաւելութբ սոցին ելուզանել կարէ, զզանազանս իմացուածս, որգոն, ենթադրութի, ստորադրութի: վերադրութի: արտադրութի: տրամադրութի: տարադրութի: շարադրութի: փաղադրութի: մակադրութի: ընդդիմադրութի: առադրութի: ներադրութի: յարադրութի: միջադրութի: եւայլն:

Նոյնպէս, վերբերութի, վայրաբերութի, արտաբերութի, տարբերութի, համբերութի, փոխաբերութի, մակաբերութի, առբերութի, անդրաբերութի, ներբերութի: եւայլն:

Բայց գիտելի է զի մասնկունք այսոքիկ բաղադրօղք, կամ բաղադրելիք, ըստ մեծի մասին ոչ են նախդիրք յատկապէս կոչեցեալք այլ անուանք, որովհետեւ ոչ պատրաստագոյն էութեց, այլ զեւութիւս կարեն նշանակել, համաթուեն սակայն ընդ նախդիրս վ֊ն նախադրեցմանն իւրեանց այլոց մասանց բանի, եւ վ֊ն վարժութե համբակագունից:

ԳԼՈՒԽ ՈՒԹՈՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ,
Յաղագս Սահմանի մակբային, միջարկութեն, եւ Շաղկապի:

Մակբայն է երբ բանն որ զեղանակս զգածմանց եւութեց նշանակէ: որգոն, յանկարծակի, փոյթ ընդ փոյթ: երագ երագ, եւայլն: Ասացի թէ զեղանակս զգածմանց եւութեց նշանակէ, բայց զի մինչ ըսեմք, Յանկարծակի եհարցնա, ՚ի միտ ածեմք զառեւութե ուրդք

ուրուք լեալ դող առանց կարծեաց, կամ յայնմ ժամու մինչ ոչ կարծիցէ: Նմանապէս մինչ լսեմք փոյթ ընդ փոյթ թօթափեցաւ, 'ի միտ ածեմք զկնիքս էութեան ուրուք լեալ դող, ընդ սղում ինչ ժամանակի: Եւ այլն:

Զանազանացն մասնբայից խօսեցաք նախընթացում հատորին, իսկ զկիրառութիւն նոցին ճառելոց եմք ներքորդում հատորին:

Սահման Միջարկութեան:

Միջարկութիւն է եղր բանի, որ զկիրս ոգւոյ նշանակէ: որգոն. ո՜հ. վա՜շ: Եւ այլն: Ասացի թէ զկիրս ոգւոյ նշանակէ, քանզի մինչ լսեմք, ո՜հ եղկելոյդ, 'ի միտ ածեմք զտխրութիւն իմոյ ոգւոյ: Եւ մինչ լսեմք, վա՜շ անձին իմում, 'ի միտ ածեմք զխնդութիւն իմոյ ոգւոյ: Եւ այլն:

Սահման Շաղկապի:

Շաղկապն է եղր բանի որ զմասունս կամ զերկուս նոյնոյ բանի ընդ միմեանս շաղակցէ, որգոն, իսկ, քանզի, եւ: Ասացի թէ զմասունս բանի ընդ միմեանս շաղակցէ, քանզի մինչ լսեմք իսկ, կամ, քանզի, զնախինթաց մասն ինչ բանի 'ի միտ ածեմք, զոր օրինակ: Պօղոս նստէ, իսկ Պետրոս քալէ: Իրաւն մարգարէացաւ, քանզի քահանայապետ էր տարւոյն: Եւ այլն:

ՀԱՏՈՐ

ՀԱՏՈՐ ԵՐՐՈՐԴ։

Յաղագս Շարադրութեան եղերաց:

Գլուխ առաջին.

Յաղագս Համաձայնութեան բայի ընդ անուան:

Համաձայնութիւնք են չորք, այսինքն: Բայի ընդ անուան: Ածականին ընդ գոյականին: Յարաբերականին ընդ նախընթացին: Պատասխանւոյ ընդ հարցման:

Առաջին համաձայնութիւն ասեմ գոլ բայի ընդ անուան; զի ամ̄ բայ դիմաւոր ունի զնախնթաց անուն իւր անուանական, թէ յայտնապէս և թէ ծածկապէս, որում և պարտի համաձայնիլ, դիմաւ, և թուով:

Յայտնապէս, որգոն, ես մկրտեմ զձեզ ջրով: մեք տեսաք, և վկայեմք: դու ես վէմ: դուք էք լոյս աշխարհի: նա արար զմեզ: սոքա են բարինք մ̄էք: Պետրոս ննջէր: Պօղոս ուսուցանէր: Նոքա քարոզեցին զհաւատն ք̄ի: և այլն:

Ահա 'ի բաց յայտնի որ̄պ տեսանես, իւրաքանչիւր բայ համաձայնի ընդ անուանականին իւրում դիմաւ և թուով: քանզի մկրտեմն, որ է առաջին դէմ ներկայի սահմանականին եզական, համաձայնի ընդ դերանուանն ես, որ է առաջին դէմ եզական: Եւ քարոզեցինն, որ է երրորդ դէմ կատարելոյ

տարերլոյ սահմանականին և յոգնական, համաձայնի ընդ դե_րանուանն նոցա, որք նմանապէս երրորդ դէմ, և յոգնական: և այլն:

Իսկ ծածկապէս որգոն, արշաւէ, ծիծաղի, մռնչէ: և այլն:

Եւ ասի ծածկապէս, զի նայոտսին միշտ առոր իմանի անուն իմն, որգոն, Ձին արշաւէ: մարդն ծիծաղի: առիւծն մռնչէ: և այլն:

Համաձայնին և բայք ընդ անուանց շաղկապեցելոց ընդ միմեանս, որգոն, Պետրոս և Պօղոս շրջէին և քարոզէին: Պե_տրոս և Յոհաննէս ելին 'ի տաճարն:

Եւ Թէպէտ Թուի երբեմն Թէ տարաձայնիցին բայք յայս պիսեաց անուանց շաղկապեցելոց ընդ միմեանս, որգոն, ոչ գոյ 'ի նոսա սէր և միաբանութի. սակայն եթէ ուշիմապէս ո_րոնեսցեմք, գտանեմք զնոսա գոլ համաձայնս զօրութբ, քան զի նոյնէ Թէ ասիցի ոչ գոյ 'ի նոսա սէր, և ոչ գոյ միաբանութի:

Բայց գիտելի է, զի մինչ բայք համաձայնին անուանց այս պիսեաց շաղկապեցելոց ընդ միմեանս, հետևին մանաւանդ պատուականագունի դիմին: Եւ քան զի առաջին դէմն է պա տուականագոյն ք̄ զերկրորդն, և երկրորդն ք̄ զերրորդն:

Ուստի յորժամ առաջին դէմն շարադասի ընդ երկրորդին կամ ընդ երրորդին, բայն դիմաւոր հետևի նմին: Եւ յոր ժամ երկրորդ դէմն շարադասի ընդ երրորդին, բայն դիմաւոր հետևի նմին, որգոն, Ես և դու խոստովանիմք: Ես և նա խոս տովանիմք: դու և նա խոստովանիք: Ես և Պետրոսն խոստովա նիմք: դու և Պետրոսն խոստովանիք:

Գիտելի է և զի Թէպէտ համաձայնութիս այս կոչի բայ ին դիմաւորի ընդ անուան, սակայն ենթ առաւութբ ա_նուանն իմանին և դերանունք և ընդունելութիք ընդ որս անզանազանապէս համաձայնին բայք, որ̄պ և ընդ անուանց,

որգոն

որպէս, ոչ՝ ի ձեռանէ քումմէ մերժեցայ : խաչեցեալըն յաւիտեան ; կեցուցանողն մեռաւ : երկրպագելին պարսաւեցաւ : և այլն :

Գիտելի է և ևս զի անուանք ոմանք որք եզականաւ թուով զբազմութի նշանակեն խնդրեն զբայս յոգնականս, որպէս, երկաքանչիւրն խօսեցան : երկու են մասունք գլխաւորք մարդոյն : հինգ են զգայութիւնք արտաքինք : և այլն :

Գիտելի է այլև, զի երբեմն փոխանակ անուանականին դնի բայն աներևոյթ, որպէս, ապրելն՝ ի մէջ զբաղմանց ծնանի դժուարութիս : Ստեղծանելն է առնել զիրենս յոչ ընչէ : մեղանչելն և ապաշաւելն են յատկութիւնք մարդոյն : և այլն :

Գիտելի է դարձեալ, զի բայն դիմաւոր յերկուստեք կարէ ունել զանուանականս պատկանեցեալս առ մի և նոյն իրն, որպէս, ես եմ ճանապարհ : ծերութիւն է ծննդին հիւանդութի : դու կոչիս Պետրոս : նա անուանի Յոհաննէս : և այլն :

ԴԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ.

Յաղագս համաձայնութե ածականին ընդ գոյականին :

ԶԵրկրորդ համաձայնութիւն ասեմ զայն ածականին ընդ գոյականին, զի ուր ածական դնի ի մէջ շարադրութե, որ ոչ ունիցի զգոյականն անուամբ իւր կամ ներգործութէ և կամ զօրութէ : Որում և պարտի միշտ և ամ ուրէք համաձայնիլ, թուով և հոլովիւ :

Ներգործութէ որպէս : Աստուած բանին հօր բարձրելոյ :

՚Ի ձեռն Թագաւորի անօրէնի և չարի : Ծառայութիւն արևու, լուսոյն ճշմարտի : Գանձիդ ծածկեցելոյ գտօղ զիս արա : Նմանէ արքայութիւն երկնից ուռկանի արկեցելոյ՚ ի ծով : Եւ հաճոյ եղէց ճշմարտութե քում : Մտանելով՚ ի վերինն Երուսաղէմ,՚ ի յառագաստն անապական : Եւ հոգւոյն վերա

նայք

նայր 'ի կամարս լուսեղէնս։ Որբարեպաշտութ՟ հիմնեցոյց զեկեղեցի ս՟է։ Որք արբուցին տրտմեցելոց որդւոցն ադա_մայ զբաժակն ուրախարար։ 'Ի տաճարաց փղոսկրէից ուստի ուրախարարեն զքեզ դստերք Թագաւորաց։ Որ 'ի զօրաց հրե_ղինաց երգաբանեցեալ տիրուհին։ Որ երկոքումբք ընտրե_ցելովք լուսաւորչօքն աշխարհի։ Սաղմոսիւք և օրհնութ՟ և եր_գովք հոգևորօք։ Եւ ընծայէ հոգի իմ քեզ փրկչաւ իմով։ Որք խօսեցան հոգւով սրբով։ Դ–րօքն փակեցելովք երևեալ յն՟։ 'Ի սրբութե քում բարեբանեմք զքեզ։ 'Ի տաճարին մաքրե_ցելոյ։ Եւ այլն։

Իսկ զօրութ՟ որդոյն։ Քանզի տարար զանտանելին յար_գանդի։ Զկարօտեալս ելից հացիւ։ Մայր եղեր վերանձգո_ղին։ Յանքանից մուտ ն ետար Թագաւոր փառաց։ Անմարմնոց վերինոց Թագաւոր յաւիտենից։ Որ 'ի քառակերպիցն երեքսր_բենիւձայնիւ։ Բարձրաբարբէք զբազմեալն 'ի վ՟ր խաչին։ Ննջէ 'իմէջ մահացելոց։ Քանզի 'ի բանս այսոսիկ միշտ ենթ իմանի գոյականն ինն անուն, որդոյն։ Զանտանելի բանն։ Զկարօտ_եալս մարդիկս։ Վերանձգողին ո՟յ։ Յանքանից կենդանեաց։ Վերինոց էակաց։ Քառակերպիցն սերովբէից։ Զբազմեալն ք՟ս մահացելոց մարդկան։

Բայց գիտելի է, զի ասացի 'ի վերոյ թէ ածականն պարտի համաձայնիլ ընդ գոյականին միշտ և թ՟ւով այսինքն ոչ միայն մինչ հետևի գոյականին, որ՟պ շարագրեցաք 'ի վերոյ, այլ և մինչ նախադրի նմին, որպէս Ընծայէք որդիք մարդկան այսօր ծննդեամբ սրբուհւոյ կուսին։ Որ զէութի անճառելոյ միածնին։ Խոստովանիմք առաջի ք՟ոյ, և սրբուհւոյ ա՟ծա_ծնին։ Ըստ հրամանի սրբոյ քոյ պատուիրանաց։ Ծարաւե_լոյ բնութես ետուր 'ի յարբուցմ։ 'Ի քերոբէականն հանգչէիր յաթոռ։ Որ յանարուեստ աթոռ նստիս։ Որ զհայրածինն

բղխեցեր զծաղիկ : Անեստնեմ զոսկեալն զհրաշալին խորհուրդ- յայտնեցեալ : Զմարդական մարմինն Աստուածամօր կուսին . 'Ի յընտրեցելոց աշակերտաց Յուդաս մեկնեցեալ 'ի սրբոց դա_ սուց : Որ այսօր մարմնացաւ 'ի սրբոյ կուսէն : Անեղով բնու- թեամբ մեռանի : Անմահ բնութեամբ Աստուածութեան : 'Ի յերկրորդութեան ա_ ւուր սկզբան : Եւ այլք բազումք :

Գիտելի է եւս զի ածականն ոչ միայն համաձայնել պար- տի ընդ գոյականաց եզականաց կամ յոգնականաց, այլեւ ընդ- գոյականաց շաղկապեցելոց ընդ 'միմեանս, որգոն միքայէլ եւ գաբրիէլ խորհրդակիցք են միմեանց : Ցորեանն եւ գարին նմանիք են միմեանց : ցորենոյ եւ գարւոյ նմանեաց միմեանց : ցորենով եւ գարեաւ նմանիւք միմեանց : Եւ այլն :

ԴԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ :

Յաղագս համաձայնութեան յարաբերականին դերանուանն ընդ նախընթացին :

Երրորդ համաձայնութիւն ասեմ գոլ յարաբերականին ընդ նախընթացին, զի ամենայն դերանուն յարաբերա_ կան ունի զնախընթաց իւր անուն, որում պարտի համաձայնել միշտ թուով, որգոն : Երանեալ է այր, որ ոչ գնաց 'ի խորհուրդս ամբարշտաց : Երանեալ է այրն, որ համբերիցէ փորձանաց : Նախատարկաւագ եւ առաջին մար- տիրոս, որ 'ի քէ պսակեցար : Զսուրբ հոգին փառաւորելով, որ վերահանգոյց զամենեսեան : Իսկապէս բան Աստուած միացաւ 'ի մարմնի. անփոփոխ գոլով յէութեան, որում եղեն ականատեսք որդիքն որոտման : Թանձրացեալ բանդ անըմբռնելի, զոր 'ի մարմնի շօշափեցին որդիքն որոտման : Հրեշտակք երկնից փափաքէին հանդիսի կատարմանս սոցա, որք 'ի մահուն իւրեանց

կենդա

կենդանացան : Պարծանս հաւատոյ սրբոց ճգնաւորաց , որք զմարմինս իւրեանց ի վ̅ր քոյ պատարագեցին : Ճգնաւորք եւ վկայք , ք̅ի որք զչարչարանս եւ զմահ յանձն առին :

Բայց գիտելի է զի երբեմն յարաբերականն պատահմամբ նախադասի նախնթացին իւրում, որգոն : Որ հարցն մերոց ա̅ծ փառաւորեցեալ յաւիտեան : Որ ՚ի թեւս թեթեւս աննիւթս սաւառնեցեալս եւ հրացայթս սերոբէից վերանստեալ տես չութէ խնամես զարարածս հոգիդ սէ : Որ ՚ի լերինն այլակերպեցեալ ցուցեր զա̅ծային քո զօրութի, զքեզ փառաւորեմք իմանալի լոյս : Որ թողութեց ես տուօղ ա̅ծ : Որ լուսատու ես տիեզերաց քո ա̅ծ : Որք սերովբէ էք արարչին արարածոց ք̅ն սէք առաքեալք : Որք զա̅ռ ՚ի քո զչարչարանս յանձն առեալք համբերեցիք ո̃վ ա̅ծասէր հայրապետք : Գիտելի է եւս , զի երբեմն յարաբերականն դնի ներգործութե , եւ նախնթացն իմանի զօրութե , որգոն : Որք եկեալք եմք ՚ի պատուել զյիշատակ սրբոց վկայիցն : Աստ ենթիմանի նախնթաց դերանունն մեք : Որք զանձինս իւրեանց քեզ հայր ընծայեցին եւ որդւոյ քում ք̅ն եղեն խաչակիցք : Որք զհանդէս նահատակութե առ՚ բռնաւորսն ցուցին : Որք ՚ի մարտի անօրինացն յաղթեցին արիաբար թշնամեացն : Որք վ̅ս քոյ զկեանս իւրեանց փոխանակեցին : ՚Ի բանս յայսոսիկ ենթիմանի նախնթաց անունն , մարտիրոսք : Զորս առեալ ՚ի ծովակէն արարեր որսորդս մարդկան : Աստ ենթիմանի նախնթաց անունն : Զառաքեալս : Որոց հրամայեցեր հօտ անուշ լինել ընդ տիեզերս : Որոց խոստացար նստել յաթոռ դատաւորական : ՚Ի բանս յայսոսիկ ենթ իմանի նախնթաց անունն , առաքելոց : Զորս ըստ պատկերի քում ստեղծեր , նորոգելով քեզ տաճարացուցեր : Աստ ենթ իմանի նախնթաց դերանունն Զմեզ :

Բայց յայսպիսիս բանս : Որն , վարի ընդարձակապէս իբրե-

զուտ դերանուն, այլոց ներև զյարաբերականս։ Ուստի և համաձայնի ընդ ենթիմացելոյ անուանն ոչ միայն թուով, այլև հոլովիւ, ըստ շաւղի անուանց ածականաց։

Գիտելի է դարձեալ, զի դերանուանք այսոքիկ, ցուցականք, նայս, այդ, այն, սա, դա, նա, ոչ միայն ապացուցանեն զերս ներկայս, այլև երբեմն յարաբերեն 'ի միտս, զանուանս նախնթացեալս ըստ շաւղի յարաբերականին, Որ։ որպէս Էր անդրէաս եղբայր սիմոնի վիմի, մի յերկուց անտի, որք լուան 'ի Յոհաննէ և գնացին զհետ նր։ Գտանէ սա նախ զեղբայր իւր զսիմոն և ասէ ցնա, գտաք զմեսիայն, որ թարգմանի քս, սա ած զնա առ յս։ 'Ի բանին յայսմիկ երկիցս Սայն յարաբերէ 'ի միտս զանդրէաս։ Եւ ես ոչ գիտէի զնա, այլ որ առաքեացն զիս մկրտել ջրով, նա ասաց ցիս յոր վերայ տեսանիցես զհոգին, զի իջանիցէ և հանգչիցի ի վր նր նա է որ մկրտէ հոգւովն սրբով։ 'Ի բանի այսմիկ, առաջին Նայն, արաբերէ 'ի միտս զած։ իսկ երկրորդն, զյս։

ԴՐԱԿ ՉՈՐՐՈՐԴ,

Յաղագս համաձայնութե պատասխանւոյ ընդ հարցման։

Չորրորդ համաձայնութիւն առեալ զօղ պատասխանւոյն ընդ հարցման, զի նմ պատասխանի, որ ինչ մասն և իցէ բանի, պարտի համաձայնել ընդ հարցման իւրում, ոչ միայն հոլովիւ, այլև յարմարութե իւրն, որպէս Ո՞վ է նա, Պատասխանի, Յս։ Ոյր է որդի։ Պատս։ Մարիամու։ Ում երկրպագեն ուղղափառք։ Պտ։ Քն։ Առո՞ դիմես ջանիւ, Պտ։ առ քս։ Զո՞ խնդրես, Պտ։ զքս։ Յորմէ լուար զբանդ, Պտ, 'ի քսէ։ Զորմէ խօսիս, Պտ, զքսէ։ Իւ՞ կեաս, Պտ։ քսիւ։ Զիւ՞ խան դաղատիս,

դաղտնիս, Պտս ։ զքեզ ։ Նման կայանայ յայսմ բո ։ Պտս, 'ի քեն յո ։ Որք են սք ։ Պտս, ուղղափառք ։ Որք են որդիք, Պտս, կաթուղիկէի եկեղեցւոյ ։ Յո՞ փութաս, Պտս, 'ի յերկինս ։ Զո՞ խնդրես, Պտս, զքեզ ։ Յո՞ւմէ են վարձատրելք, Պտս, 'ի քէն ։ Ո՞ւմէ ճառեն մարգարէք, Պտս ։ զքէն ։ Որովք պահին մարդիկ յաշխարհի, Պտս ։ հրեշտակօք պահապանօք ։ Զո՞րովք շուրջեն բանակք հրեշտակաց, Պտս ։ զերկնաղածովք ։ Եւ թէպէտ թուի 'ի բանս այսոսիկ թէ Պատասխանին համաձայնիցի ընդ հարցմանն եւ թուով, սակայն այս է ըստ պատահման, քան զի բազմիցս տարաձայնի 'ի նմանէ, որպէս Որք են սա ։ Պտս, եշխանաց ։ Յո՞ գնաս յամբաստանութի, Պտս ։ առ դատաւորս ։ Զո՞ առաքեցեր 'ի հարսանիս, Պտս, զմանկտիս, եւ զընտանիս ։ եւ այլն ։

Բայց գիտելի է, զի աստի 'ի մէջերոյ թէ Պատասխանին պարտիցի համաձայնիլ ընդ հարցմանն եւ յարմարութե իւրն, քան զի եթէ ոք հարցանիցէ, զինչ է Պատասխանել պարտէ գոյական անուամբ, մարդ, ձի, քար, երկին, երկիր, ծառ, եւ այլն ։ զի զինչէն, է հարցումն գոյական ։ Եւ եթէ ոք հարցանիցէ Որպիսի է, Պատասխանել պարտէ պատահականաւ անուամբ, այսպիսի, բանական, անբան, ծանր, բարձր, ցած, եւ այլն ։ զի որպիսին է հարցումն պատահական ։ Եթէ ոք հարցանիցէ Որքան է ։ Պատասխանել պարտէ ; այսքան շատ, սակաւ, երկայն, կարճ ։ Եւ եթէ ոք հարցանիցէ, որ չափ մի է, պատասխանել պարտէ, այսչափ, շատ, քիչ, մի կանգուն, երկու կանգուն, մի թզաչափ, մի քոռ, մի գրուան, մի մար ։ եւ այլն ։

Այլպէս հարցմանն քանի, Պատասխանի, մի, երկու, երեք, չորք, հինգ ։ եւ այլն ։

Հարցմանն Ուր, Պատասխանի, աստ, անդ, ամուրեք, այլուրեք, ուրուրեք, 'ի տան, 'ի քաղաքի, յեկեղեցւոջ ։ եւ այլն ։

Հարց

Հարցմանն Ուստի՞, Պատասխանի, աստի, անտի, աստուստ, անտուստ, 'ի տանէ, յերկնից, և այլն :

Հարցմանն Յո՞, Պատասխանի, այսր, այդր, անդր, 'ի տուն, 'ի քաղաքն, 'ի վեր, 'ի վայր, և այլն :

Հարցմանն ընդ-ո՞ր, Պատասխանի, ընդ այսր, ընդ այնր, 'ընդ ծով, ընդ ցամաք, ընդ պոնտոսիւ, և այլն :

Հարցմանն Ե՞րբ, պատասխանի, այժմ, արդ, այսօր, երէկ, հերու, ընդ երեկոյս, ընդ առաւօտն, և այլն :

Հարցմանն Որքանու՞յ, Պատասխանի, շատի, սակաւու, փոքու, տասանց դենարից, միոյ դեկանի, և այլն :

Հարցմանն Ուրացի՞, Պատասխանի, հելլենացի, հռոմայեցի, պոնտացի, կապադովկացի, մակեդոնացի, և այլն:

Հարցմանն քանապատի՞կ, Պատասխանի, երկպատիկ, եռապատիկ, քառապատիկ, հնգապատիկ, բազմապատիկ, և այլն:

Հարցմանն որքանեակ, Պատասխանի, միակ, երկեակ, եռեակ ; քառեակ, հնգեակ, և այլն:

Հարցմանն քանեմենի՞, Պատասխանի, երկեմենի, եռեմենի, քառեմենի, և այլն:

Հարցմանն քանօրեա՞յ, Պատասխանի, մի՛ օրեայ, երկօրեայ, եռօրեայ, քառօրեայ : և այլն:

Հարցմանն քան ամսեայ, Պատասխանի, մի ամսեայ, երկամսեայ : եռամսեայ, քառամսեայ : և այլն:

Հարցմանն քանեորդ, Պատասխանի, երկրորդ, երրորդ, չորրորդ, հինգերորդ, և այլն :

ԳՐԱԿ

ԴՐՈՒԱԿ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ։

Յաղագս Կիրառութեան անուանց գոյականաց և ածականաց ։

Անուանք գոյականք, կամ ածականք, ոչ երբէք շաղակցին ընդ միմեանս ՚ի մէջ արտադրութեան նոյնով հոլովիւ, եթէ ոչ ունիցին ՚ի միջի իւրեանց զշաղկապ ինչ, կամ թէ մինն իցէ միւսոյն բացայայտիչ ։ Շաղկապիւ որգոն, բնութիւն և անձն։ բնութեան և անձին ։ ցբնութիւն և ցանձն ։ զբնութիւն և զանձն, ՚ի բնութենէ և յանձնէ ։ բնութեամբ և անձամբ ; ընդ բնութեան և ընդ անձին ։ Ցուրտ և խոնաւ ։ ցրտոյ և խոնաւոյ ։ ցցուրտ, և ցխոնաւ ։ զցուրտ, և զխոնաւ ։ ՚ի ցրտոյ, և ՚ի խոնաւոյ ։ ցրտով և խոնաւով ։ ընդ ցրտում և խոնաւում ։ Ահա աստ բնութիւն և անձն են անուանք գոյականք, իսկ ցուրտն և խոնաւն են անուանք ածականք, որք շաղակցին ընդ միմեանս նոյնով հոլովիւ, ՚ի ձեռն շաղկապիս ։ և ։

Իսկ մինն միւսոյն բացայայտիչ որգոն, Սիմոն Պետրոս ։ Սիմոնի Պետրոսի ։ ցՍիմոն Պետրոս ։ զՍիմոն Պետրոս ։ ՚ի Սիմոնէ Պետրոսէ ; Սիմոնիւ Պետրոսիւ ։ և այլն ։ Չափաւոր քաղցր ։ չափաւորի քաղցրի ։ ցչափաւոր քաղցր ։ զչափաւոր քաղցր ։ ՚ի չափաւորէ քաղցրէ ։ չափաւորիւ քաղցրեաւ ։ ընդ չափաւորի քաղցրի, և այլն ։

Ահա աստ Սիմոն և Պետրոսն են անուանք գոյականք, իսկ չափաւորն և քաղցրն են անուանք ածականք, որք շաղակցեցան ընդ միմեանս նոյնով հոլովիւ զօրով միոյն միւսոյն յայտնիչ ։

Յառաջելոցս հետևի թէ անուանք գոյականք կամ ածականք կարիցեն շաղակցիլ ընդ միմեանս այլով հոլովիւ, թարց շաղկապի, և բացայայտականի նշանակութեան ։ Որգոն, անձին

զանա

զանազանութի : բնութե սահման ։ խառն ՚ի կարմրոյ ։ լի մե֊ ծամեծիւք, նման հրեղինաց ։ հանգոյն վեհագունից ։ և այլն ։

Բայց գիտելի է, զի անուանք այսպիսիք ածականք, կամ գոյականք շարակցեցեալք ընդ միմեանս զանազանիւք հոլով իւք, եթէ հոլովելիք իցեն, հոլովին միայն անուանականքն, որպէս, ձուկն ծովու ; ձկան ծովու : ցձուկն ծովու : զձուկն ծովու: ՚ի ձկանէ ծովու : ձկամբ ծովու: ընդ ձկան ծովու: և այլն:

Հանգոյն վեհագունից : հանգունի ։ վեհագունից : ցհան գոյն վեհագունից : զհանգոյնն վեհագունից ։ ՚ի հանգունէ վեհագունից: հանգունիւ վեհագունից: ընդ հանգունում վե֊ հագունից : և այլն ։

ԴՐԱԿ ՎԵՑԵՐՈՐԴ։

Յաղագս հոլովառութե անուանց ածականաց ։

Անուանք ածականք պահանջողք զանազանից հոլո֊ վից, հետևին բարուց իւրայնոցն բայից յորոց են բեանք են ծագեցեալք, խնդրելով զնոյնս հոլովս ըստ մեծի մասին զխնդրեցեալս ՚ի նոցունց : Օր֊ օրինակ: Ածականք այսոքիկ տեղեակ, անտեղեակ, հաւա֊ սար, անհաւասար, հանգէտ, անհանգէտ, արժանի, անար ժան, պարտական, պարտաւոր, հակառակ, Թշնամի, բարե կամ, հմուտ, անհմուտ, նման, աննման, օգտակար, անօգուտ, վնասակար անվնասակար, պատշաճ, անպատշաճ, պատեհ, անպատեհ, համեմատ, անհամեմատ, շահաւոր, անշահ, բարի, չար, վայելուչ, անվայել, համաձայն, անհամաձայն, պիտանի, անպէտ, հարկաւոր, անհարկաւոր և այլք, բազումք զվերջահոլով տրականն խնդրեն: որպէս տեղեակ գրոց, անտե ղեակ գիտութե: հաւասար հրեշտակաց, անհաւասար նմին:

և այլն :

և այլն։ Քանզի և բայք սոցին յորոց ինքեանք են ածանցեալք խնդրեն զնոյն հոլովս, որգոն, տեղեկացաւ գրոց։ հաւատա-րեցաւ իմաստնոց։ արժանացաւ գովութե։ և այլն։

Ածականք այսոքիկ, զուրկ, մերկ, դատարկ, թափուր, ունայն, ատելի, պատուելի, հեռացեալ, անպարտ, տարքեր. տարաձայն, զանազան, անզանազան, օտար, անման, մեկնեցեալ, և այլք բայլուծք թէ անուանք, և թէ ընդունելութիւք եղերեցեալք, 'ի ցեալ, և 'ի լի, խնդրեն զբացառականն, որգոն, զուրկ 'ի շնորհաց, մերկ 'ի զգեստուց, և այլն։ Քանզի և բայք սոցին խնդրեն զնոյն հոլովս, որգոն, զրկեցաւ 'ի շնորհաց, մերկացաւ 'ի զգեստուց։ և այլն։

Ածականք այսոքիկ, փարթամ, հարուստ, ճոխ, լի, պարարտ, գեղեցիկ, սէգ, պերճ, աղքատ, տկար, հզօր, զուարթ, ուրախ, տրտում, տգեղ, սուր, բութ, առողջ, արթուն, անարատ, ամբիծ, մաքուր, գարշ, վատթար, և այլք բաղուծք խնդրեն զգործիականն, որգոն, փարթամ ընչիւք։ հարուստ ապրանօք, ճոխ իմաստութե՛ և այլն։ Քանզի և բայք սոցին խնդրեն զնոյն հոլովս, որգոն, փարթամանամ ընչիւք։ հարստանամ ապրանօք։ և այլն։

Բացառոցին սակայն 'ի գրեցելոյ յայսմանէ կանոնէ ածականք բղխեցեալք 'ի բայից ներգործականաց, որգոն, արարիչ հրեշտակաց։ պահապանք աշխարհի։ ստեղծօղ սրտից։ սիրօղք արարչին։ ատիչք չարաց։ խնամօղք մեղաւորաց, և այլք բաղուծք թէ ընդունելութիւք, և թէ ածանցականք, որք ամենեքեան խնդրեն զսեռականն, Թէ և բայք նոցին խնդրիցեն զհայցականն, որգոն ո արար զհրեշտակս։ ո եստեղծ առանձին զսիրտս նց և այլն։

Բայց առ 'ի դիւրապէս ճանաչել զընտաւս ածականս, և զխնդիրս նոցին, 'իմա, զի կրկին է տեսակ ածականաց, Ածա-

ջինն է այնոցիկ, որք ոչ միայն բնականապէս, այլեւ ըստ հաճութե բանաստեղծից են ածականք, որպիսիք են, արդար, բարի, իմաստուն, տգէտ, տկար, քաղցր, դառն, սպիտակ, կարմիր, եւ այլք սոցին նմանք: Այլեւ համայնք ընդունելութիք, որպիսիք են, ծնօղ, փրկօղ, բնակեալ, նստեալ, գալոց, բերելոց, ընդունելի առնելի: եւ այլն: Իսկ եւ դերանուանք ստացականք, եւ ածանցականք, որպիսիք են, իմ, քո, իւր, մեր, ձեր, իմային, քոյին, իւրային, մերային, ձերային: եւ այլք:

Իսկ երկրորդ տեսակն է այնոցիկ, որք թէպէտ բնականապէս են ածականք, բայց ըստ ներդրութե քերականաց ոչ, որպիսիք են, Մակերիչ, Թափիչ, հիւսն, կարվակ, ծառայ, տէր, աշակերտ, վարդապետ, հայր, որդի, սպասաւոր, պահապան, դռնապան, ծպնաւոր, մարտիրոս, կոյս, փեսայ, հարսն, եւ այլք գոնեայ անհունք, թէ նախադասականք, եւ թէ ածանցականք:

Արդ ՚ի նկատելով զերկոսին զայսոսիկ տեսակս ածականաց, գտանեմք ՚ի նոսա: Զայլս որք խնդրեն զսեռականն, որպիսիք են ստեղծօղ, փրկիչ, սպասաւոր, պահապան, եւ այլք սոցին նմանք, որգոն, ստեղծօղ մարդկան, փրկիչ աշխարհի: եւ այլն:

Զայլս որք խնդրեն զնախդրիւ տրականն, որպիսիք են, ամբարձեցեալ, իջեալ, ելեալ, վերացեալ, մերձեցեալ, դիմօղ, ճեպօղ, եկօղ, եւ այլք սոցին նմանք, որգոն, ամբարձեցեալն յերկինս, իջեալն ՚ի դժոխս, ելեալն յօդս, վերացեալն յամպս, մերձեցեալն ՚ի տուն, եւ այլն:

Զայլս որք խնդրեն զպատմականն, որպիսիք են, ճառեցեալ, գոհացօղ, ընձեռօղ, պատմօղ, տրտնջօղ, եւ այլք սոցին նմանք, որգոն, ճառեցեալն զմէնջ, գոհացօղն զայս, ընձեռօղն զգիտութեց, եւ այլն:

Զայլս

Զայլս որք խնդրեն զպարառականն, որպիսիքեն շրջող, ծիծաղող, փարեալ, անցեալ, զանցառեալ, եւ այլք սոցին նմանք, որգոն, շրջողն զաշխարհաւ, ծիծաղողն զզըլըրմամբ: Եւ այլն:

Զայլս որք խնդրեն զներգոյականն, որպիսիքեն, բնակող, նստող, բազմող, զետեղեալ, օթեալ, եւ այլք սոցին նմանք, որգոն, բնակողն ՚ի տան: նստողն յաթոռի: զետեղեցեալն ՚ի բարձունս: Եւ այլն:

ԳԼՈՒԽ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ,
Յաղագս հոլովառութե բաղդատականաց եւ գերադրականաց:

Բաղդատականաց երկու են տեսակք: Ոմանք ՚ի նոցանէ սոյն բաղդատականք ներգործութե, որպիսիքեն, պարարտագոյն, հզօրագոյն, իմաստնագոյն, գեղեցկագոյն, ջերմագոյն, չարագոյն, եւ այլք նմանապէս եղերեցեալք:

Իսկ այլք սոյն բաղդատականք զօրութե, որպիսիք են, պարարտ, հզօր, իմաստուն, գեղեցիկ, պայծառ, առաւել; նուազ, սակաւ, մեծ, փոքր, լաւ, բարի, վատ, չար, հեզ, գթող, ցածուն, հպարտ, խոնարհ, հնազանդ, բիրտ, սուր, հաստ, սուր, ուշիմ, առաքինի, վատթար, անհեղ, սաստիկ, սաստկագին, կարող, մտացի, դաժան, խիստ, անմիտ, աշխատաւոր, ագահ, չարասէր, ծոյլ, բղջախոհ, անախտ եւ այլք բազումք:

Արդ այսօրինակ բաղդատականք ամենեքեան, ներբեմն խնդրեն զհայցականն հանդերձ նախադրութ՛ն քան, որգոն, պարարտագոյն քան զխոզս: հզօրագոյն քան զառիւծս: իմաստ

նագոյն քան զորդիս լուսոյ : գեղեցկագոյն է զլուսնին : Ջերմա
գոյն քան զհուր : չարագոյն քան զդեւս : Եւ այլն :

Եւ յայտնեւս, հզօր քան զառիւծս : առաւել քան զմարգա_
րէս : պայծառ քան զարեգակն : պակաս քան զանհաւատս :
փոքր քան զհրեշտակս : հատու քան զսուր երկսայրի : խո
րագէտ քան զօձս : միամիտ քան զաղաւնի : դաժան քան զվա
գերս : Եւ այլն :

Իսկ երբեմն խնդրեն զբացառականն, որգոն, պայծառ
ագոյնն ՚ի նոցունց: հզօրագոյնն յառիւծուց : իմաստնագոյնն
՚ի նոցանէ : չարագոյնն ՚ի դիւաց :

Եւ յայտնեւս, հզօրն ՚ի նոցանէ : իմաստունն ՚ի մարդկանէ : կար
օղն յերկվարաց, եւ այլն :

Գերադրականք երբեմն խնդրեն զսեռականն, որգոն,
պայծառագունեղն նոցին : հզօրագունեղն առիւծուց : իմաստ
նագունեղն փիլիսոփայից : պայծառագունեղն աստեղաց : չա
րագունեղն դիւաց, եւ այլն :

Իսկ երբեմն խնդրեն զներգոյականն, որգոն, պայծառա
գունեղն ՚ի նոսին : հզօրագունեղն ՚ի յառիւծս, կամ ՚ի միջի առ
իւծուց : իմաստնագունեղն ՚ի փիլիսոփայս, կամ ՚ի միջի փիլի_
սոփայից : պայծառագունեղն յաստեղս, կամ ՚ի միջի աստեղաց:
չարագունեղն ՚ի դեւս, կամ ՚ի միջի դիւաց : Եւ այլն :

ԳԼՈՒԽ ՈՒԹԵՐՈՐԴ,

Յաղագս Կիրառութեան բայից որք պահանջեն զմի միայն հոլով:

Բայք այսոքիկ, եմ, լինիմ, եղանիմ, մնամ, արտակայանամ, յերկուստեք խնդրեն ուղղականս, որպէս: Ես եմ տր̃ ած̃ քո: Ես լինիմ Թագաւոր: դու եղանիս հզօր: նա արտակայացաւ բաջ հովիւ: Ես մնամ տկար, դու մնաս առողջ:

Բայք այսոքիկ, նեղանամ, դժուարանամ, բարկանամ, վշտանամ, աշակերտանամ, ընդդիմանամ, երկրպագեմ, Թագաւորեմ, ժամանեմ, կարօտիմ, իշխեմ, ծառայեմ, մեղանչեմ, համբերեմ, ողորմիմ, ներեմ, հակառակիմ, ակնունիմ, հաճոյանամ, հետևիմ, հանդիպիմ, նմանիմ, հանդիտանամ, անսամ, վնասեմ, տիրեմ, ցանկամ, տուժամ, ըղձամ, փափաքիմ, օգնեմ, ըմբերեմ, հնազանդիմ, հպատակիմ, հաւատամ, սպասեմ, խոնարհիմ, հաւատարիմ, տեղեկանամ, արժանանամ, սաստեմ, սպառնամ, հաւանիմ, և այլք բազումք խնդրեն զվերջահոլով տրականն, որպէս, նեղանամ քեզ, դժուարանամ նմա: բարկանամ ձեզ, վշտանամ նոցա: և այլն:

Բայք այսոքիկ անկանիմ, աղաղակեմ, գնամ, դառնամ, իջանեմ, ելանեմ, ընկղմիմ, Թռչիմ, խնայեմ, անխնայեմ, կարդամ, հայիմ, նայիմ, մտանեմ, յենում, նկատեմ, ալնամ, վերանամ, տեղամ, ընԹանամ, մերձենամ, մատչիմ, համաձայնիմ, միաբանիմ, ձայնակցիմ, մասնակցիմ, հաղորդակցիմ, վիճաբանեմ, մարտնչիմ, ամուսնանամ, եղբայրանամ, ընկերանամ, հաշտիմ, յուսամ, ապաւինիմ, հաւատամ, բարձրանամ, ճեպեմ, փուԹամ, երԹամ, սուզիմ,

ակնար

ակնարկել, զարմանալ, հակառակիլ, հակաճառել, և այլք բազումք խնդրեն զնախդրիւ տրականն, որգոն անկանիլ յերկիր, աղաղակել առ ած, առաչել առ քեզ, գնալ 'ի տուն, դառնալ 'ի քաղաքն, և այլն:

Բայց այսոքիկ սիրել, լուանալ, գրել, պարսաւել, վարել, գովել, արածել, արհամարհել, խոտել, տեսանել, փորձել, հնձել, ընդունիլ, առնել, ծնանիլ, խոստովանիլ, դաւանիլ, հաւատալ, կեցուցանել, հարել, գլորել, մշրել, պատուել, զգենուլ, թողուլ, մաքրել, սրբել, զըտել, ատել, սպանանել, բանալ, գոհաբանել, կատարել, սահմանել, ճանաչել, օրհնել, բարեբանել, փառաւորել, շինել, քակել, ուտել, ծամել, կլանել, ընթեռնուլ, շահել, և այլք բազումք թէ ներգործականք, և թէ հասարակք զհայցականն խնդրեն, որգոն, սիրել զքեզ, լուանալ զձեռս իմ, գրել զտրակն, պարսաւել զբանդ: և այլն:

Բայց այսոքիկ, զզուիլ, տաղտկանալ, մոլորիլ, հեստել, արտուղել, յառնել, նուաչիլ, նուաղիլ, պատկառիլ, ձանձրանալ, հրաժարիլ, խաւարիլ, բուսանիլ, դողալ; զարթնուլ, փաղչիլ, թագչիլ, երկնչիլ, զարհուրիլ, ապստամբիլ, հեռանալ, դադարիլ, գարշիլ, խոտորիլ. պակասիլ, մեկուսանալ, սարտնուլ, արբիլ, բաղկանալ, առողջանալ, զղջալ, և այլք բազումք, և մանաւանդ կրաւորականք ամենեքեան որպիսիքէն, ազատիլ, զրկիլ, սիրիլ, լուանիլ, լնունիլ, խնդրեն զբացառականն, որգոն, զզուիլ, 'ի մեղաց, տաղտկանալ 'ի չարեաց, մոլորիլ 'ի ճանապարհէ, հեստել 'ի շաւղէ անիրաւաց: և այլն:

Բայց այսոքիկ, զօրանալ, բազմանալ, մեծանալ, լիանալ, փարթամանալ, աճիլ, զարդանալ, ճոխանալ, ծանրանալ, զբաղիլ, տկարանալ, առողջանալ, զարդարել, պայ_

ծառա_

ծառանամ, գեղեցկանամ, տագնապիմ, տոչորիմ, փղձկիմ, պապակիմ, զուարճանամ, բերկրիմ, սնանիմ, աղքատանամ, չատտանամ, յագիմ, զովանիմ, հրճուիմ, պարարտանամ, իմաստնանամ, և այլք բազումք խնդրեն զգործիականն, որգոն, զօրանամ հանճարով, բազմացաւ թուով, մեծացաւ հասակաւ, և այլն :

Բայց այսոքիկ, չարաբանեմ, անբաստանեմ, զբուռնարկանեմ, զանցառնեմ, գոհանամ, շնորհակալ լինիմ, խօսիմ, պատմեմ, տրտնջեմ, գանկատիմ, խորհիմ, լսեմ, ամփոյթ լինիմ, ընձեռեմ, խոստունկանեմ, և այլք բազումք խնդրեն զսեռականն, որգոն, չարաբանէին զնմանէ, զանցառնեմ զնմանէ, զբուռնէարկ զգիտութեէ, և այլն :

Բայց այսոքիկ չոքիմ պարառնեմ, անցանիմ, պատեմ, գերազանցեմ, ծիծաղիմ, մարտիմ, խանդաղատիմ, պարսպեմ, շրջապատեմ, խայտամ, և այլք բազումք խնդրեն զպարառականն, որգոն, չոքիմ զաշխարհաւ, պարառնեմք զձևօք, անցանեմ զհիւսիսով, և այլն :

Բայց այսոքիկ, բնակիմ, նստիմ, օթեմ, օթևանիմ, բազմիմ, կամ, զտեղի առնում, մնամ, կայանամ, հանգչիմ, ննջեմ, քնիմ, գամ, յամեմ, և այլք բազումք խնդրեն զներգոյականն, որգոն, բնակիմ 'ի տան, նստիմ 'ի խնենեկի, և այլն :

ԴՐՈՒԿ ԻՆՆԵՐՈՐԴ.

Յաղագս Կիրառութէ բայից խնդրողաց զբազումս հոլովս:

Բայից ոմանք խնդրեն զսեռականն զկնի հայցականին, և են այսոքիկ, գնեմ, վաճառեմ, համարիմ, վարկեմ, վարկանիմ, արժեցուցանեմ, դատեմ, ենթադատեմ, սակարկեմ, և այլք, որպէս, գնեաց զագարակն հազարից դահեկանաց: վաճառեաց զշտայիքն երից լումայից: և այլն:

Բայից ոմանք խնդրեն զտրականն վերջահոլով զկնի հայցականին, և են այսոքիկ, տամ, աւանդեմ, բաշխեմ, ընծայեմ, ծանուցանեմ, խոստանամ, պատուիրեմ, նախադասեմ, սահմանեմ, հրամայեմ, մատուցանեմ, քարոզեմ, ցուցանեմ, հաւատեմ, ընձեռեմ, յիշեցուցանեմ, ուխտեմ, պատրաստեմ, երևեցուցանեմ, նմանեցուցանեմ, համեմատեմ, հաւասարեմ, արժանացուցանեմ, յայտնեմ, յանձնեմ, մեկնեմ, ստորասեմ, պատարագեմ, հատուցանեմ, հորդեմ, մատնեմ, ուսուցանեմ, և այլք, որպէս: տամ զայս քեզ, աւանդեմ զայս նմա, բաշխեմ զինչս իմ աղքատաց: և այլն:

Բայից ոմանք խնդրեն զնախդրիւ տրականն զկնի հայցականին, և են այսոքիկ, յղեմ, արկանեմ, առաքեմ, համբառնամ, դարձուցանեմ, ընկենում, ժողովեմ, մուծանեմ, հեղում, վերաբերեմ, վերացուցանեմ, ուղարկեմ, թռուցանեմ, իջուցանեմ, խոնարհեցուցանեմ, գումարեմ, և այլք, որպէս, յղեմ զայս առ քեզ, առաքեմ զաղօթս իմ առ Ած: համբառնամ զաչս իմ ՚ի բարձունս, և այլն:

Բայից ոմանք խնդրեն զբացառականն զկնի հայցականին,

և են

և են այսոքիկ, ազատեմ, արձակեմ, խնդրեմ, հայցեմ, հեռացուցանեմ, մերժեմ, թագուցանեմ, գաղեմ, ոտնահանջեմ, հանեմ, լռեմ, մաղթեմ, զարթուցանեմ, դատարկեմ, առնում, յափշտակեմ, կեղեքեմ, բղխեմ., արտաբերեմ, ելուզանեմ, անջատեմ, բաժանեմ, տարբերեմ, արտաքսեմ, հալածեմ, ժառեմ, փոխեմ, սրբեմ, մաքրեմ, քարշեմ, արտահանեմ, և այլք, ո՛րգոն, ազատեմ զքեզ ՚ի տանջանաց, արձակեմ զքեզ ՚ի կապանաց, և այլն:

Բայց ոմանք, խնդրեն զպատմականն զկնի հայցականին և են այսոքիկ, ճառեմ, ողեմ, պատմեմ, ասեմ, խորհիմ, լսեմ, հարցանեմ, տեղեկանամ, որոնեմ, խօսիմ, համբաւեմ, հրատարակեմ, հռչակեմ, չարախօսեմ: և այլն, ո՛րգոն ճառեմ զայս զքէն: ողեմ զայս զնմանէ: և այլն:

Բայց ոմանք խնդրեն զգործիականն զկնի հայցականին, և են այսոքիկ, այրեմ, կիզեմ, արբեցուցանեմ, կնքեմ, դրոշմեմ, մխիթարեմ, սփոփեմ, կորեմ, հատանեմ, յագեցուցանեմ, զովացուցանեմ, ապականեմ, կապեմ, ոնդեմ, զարդարեմ, պսակեմ, յարդարեմ, պճնեմ, կերակրեմ, վշտացուցանեմ, լնում, փարթամացուցանեմ, ճոխացուցանեմ, սնուցանեմ, զուարճացուցանեմ, փակեմ, կոչեմ, խնում, ջեռուցանեմ, ցրտացուցանեմ, շօշափեմ, ծամեմ, և այլք, ո՛րգոն, այրեմ զայս հրով, կիզեմ բոցով, արբեցուցանեմ զքեզ գինեաւ, կնքեմ զքեզ նշանաւ սրբոյ խաչին: և այլն:

Բայց ոմանք խնդրեն զպարառականն զկնի հայցականին; և են այսոքիկ, շրջեցուցանեմ, ծիծաղեցուցանեմ, խանդաղատեցուցանեմ, պատեմ, շրջապատեմ, և այլք ո՛րգոն շրջեցուցանեմ զքեզ զերկրաւ, ծիծաղեցուցանեմ զիմաստունս զքև, պատեմ զայս զքև: և այլն:

Բայց ոմանք խնդրեն զներգոյականն զկնի հայցականին,

և են այսոքիկ , բնակեցուցանեմ , կացուցանեմ , նստուցանեմ , կայացուցանեմ , յամեցուցանեմ , և այլք , որգոն , բնակեցուցանէ զամուլն 'ի տան , և այլն :

Բայց ոմանք խնդրեն զբաղումս և զզանազանս հոլովս , և են այսոքիկ , հաւատամ քեզ , հաւատամ յա՟ծ , հաւատամ զա՟ծ ; լսեմ զայս , լսեմ քեզ , լսեմ զքէն , լսեմ 'ի քէն : Խոստովանեմ զբանիւդ , խոստովանեմ զնոցունց : և այլք ոմանք :

Բայց ոմանք դիմազուրկք , երբեմն ունելով զբայն աներևոյթ փոխանակ անուանականն , խնդրեն զտրականն մերձաւորով , որգոն , պարտէ մեզ մտանել յայն հանգիստն : հարկէ ձեզ ամենեցուն մեռանիլ , վայելուչէ քեզ ուսանիլն : անպատեհէ նմա խօսիլն : լաւէ ինձ կեալ 'ի հնազանդութե , բաւականէ ինձ ապրիլն համեստօրէն : և այլն :

Իսկ երբեմն ունելով զանուանականն հոլովանց , խնդրեն զնոյն հոլովս , որգոն , քեզ վայելէ օրհնութի , պիտոյէ ինձ այս , ամօթէ քեզ այդ : փոյթէ ինձ այս , և այլն :

Զնի այսոցիկ գիտելի է , զի երբեմն բայք ոմանք արտաքոյ սովորութե հոլովանց խնդրեն զհայցականն , որգոն , անդ երկիցեն զերկիւղ : ընթանալ զճանապարհն իւր : և այլն :

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ.

Յաղագս արգելմանց պահանջողութեց բայից :

Արգելմունք պահանջողութեց բայից են զանազանք:

Զի երբեմն փոխանակ հոլովիցն խնդրեցելոց 'ի բայից դիմաւորաց դնին բայք աներևոյթք , և խնդրելով զտարբերս հոլովս , կորուսանեն զխնդիր բային , որգոն : Շնորհեա մեզ մտանել յայն հանգիստն : Կամիր մերձիլ 'ի ծառայէն իւրմէ : Կարէք ըմպել զբաժակն : 'Իբեթանիայ

երթալ

երթալ յանձն առեր։ Օյարութի եկիր առնել բարեկամին քում ղազարու։ և այլք բազումք, յորս բնաւս իմանին միայն զօրութը խնդիրք բայից, որգոն շնորհեմ մեզ զմուտ յայն հանգիստն։ կամ այնորիկ հանգստեան։ Կամեր զմկրտեցումն կամ զմկրտութի ՚ի ծառայէն իւրմէ։ Կարէք զըմպումն բաժակին։ Զերթումն ՚ի բեթանիայ յանձնառուեր։ Եկիր ՚ի յարուումն յարութե բարեկամին քում Ղազարու։ կամ եկիր ՚ի յարութումն յարութե։ և այլն։

Եւ երբեմն փոխանակ հոլովիցն խնդրեցելոց ՚ի բայից դիմաւորաց, դնին այլք բանք, զորօրինակ, լուր երկին, և ունկն դիր երկիր, զի տր խօսեցաւ. որպիսի ծնայ և բարձրացուցի, նոքա զիս անարգեցին։ Առ արգելման պահանջեցեալ հոլովս հայցական ՚ի բայէն, լուր, և դնի փոխանակ նորին բանս այս։ Որդիս ծնայ և բարձրացուցի։

Այսպէս ՚ի բանն սա։ Եւ նա ամբարձեալ զաչս իւրս առ աշակերտս ասէր. երանի աղքատաց հոգւով, զի նոցա է արքայութի երկնից։ Առ արգելման պահանջեցեալ հոլովս հայցական ՚ի բայէն ասէր, և դնի փոխանակ նորին բանս այս, երանի աղքատաց։

Իսկ երբեմն փոխանակ հոլովիցն պահանջեցելոց ՚ի բայից ոչ ինչ դնի, զոր օրինակ։ Մի երկնչիր, զի այսուհետև զմարդիկ որսայցես ՚ի կեանս։ Առ արգելման խնդրեցեալ հոլովս բացառական ՚ի բայէն Մի երկնչիր, և ոչ ինչ դնի փոխանակ նորին, սակայն իմանի զօրութը նոյն հոլովս, որգոն, մի երկնչիր յինէն։

Այսպէս ՚ի բանն սա, և եղև յանկարծակի հնչիւն յերկնից իբրև զալտեան սաստկի հողմոյ, և ելից զամ տունն յորում նստէին։ Առ արգելման խնդրեցեալ հոլովս գործիական ՚ի բայէն, ելից. և ոչինչ դնի փոխանակ նորին. իմանի սակայն այսպէս։ Եւ ելից ինքեամբ զամ տունն։ և այլք։

ԴՐԱԿ ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ։

Յաղագս՝ ։ Մանկանց խնդրողաց զստորակ ցական եղանակին բայից։

Մանկունք որք խնդրեն զստորակացական եղանակն բայից են այսոքիկ, թէ, եթէ, մինչ, զի, զի եթէ, մի՛, յորժամ, թերևս, գուցէ, գուցէ երբէք, արդեօք, գուցէ արդեօք, մի թէ, մի գուցէ, ապաթէ, նաև եթէ, թէ ոչ, ապաթէ ոչ։ և այլք։ Օրինակ, որում թէ անսայցէք, բարւոք առնէք։ Եթէ եկեալ յանկարծակի գտանիցէ զձեզ 'ի քնոյ։ Մինչ չև հասեալ խօսեալ իցէ։ Զի մի՛ լուիցէ նա զձայն Թովչի։ Մի՛ ասիցես 'ի սրտի քում; Յորժամ գայցես փառօք։ Թերևս իցէ այդպէս։ Գուցէ ոչ իցէ ճշմարիտ։ Գուցէ երբէք յափշտակ իցէ։ Գուցէ արդեօք մեռեալ իցէ։ Մի թէ դատաւոր իցես 'ի վր մեր։ Ապաթէ ոչ դառնայցէք առնա։ Նաև եթէ լուիցէք բանից իմոց։ Թէ ոչ տակաւին չև եկեալ իցէ։ Արդեօք կարիցէ պատրաստել մեզ զհաց։

Նաև երբեմն ոմանք 'ի նոցունց խնդրել կարեն և զսահմանականն, որպէս։ Ապաթէ ոչ դառնայք առնա։ Յորժամ գաս փառօք։ Եթէ դու ես քրիստոսն, ասա մեզ համարձակ։ և այլն։

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ.

Յաղագս հոլովմանց նախադրութեանց։

Նախադրութեանց Ոմանք խնդրեն զսեռականն, և են այսոքիկ, ստորև, ներքոյ, 'ի ներքոյ, իմէջ, 'ի միջոյ, արտաքոյ, 'ի վերոյ, 'ի վերայ, զկնի, յետ, առաջի, վա̅, յաղագս, յաղագաւ, սակս, փոխանակ, ընդաջմէ, 'ի ձախմէ, յայսկոյս, յայնկոյս, զհետ, յետոյ, և այլք։ որպէս Ստորև երկրի։ ներքոյ արեգական։ 'ի ներքոյ տանն։ 'ի մէջ քաղաքի։ 'ի միջոյ այգւոյն։ արտաքոյ եկեղեցւոյն։ 'ի վերոյ սեղանոյն։ 'ի վերայ երկրի։ զկնի ամաց։ յետ առաքելոցն։ առաջի Այ̅։ վա̅ համբերութեան։ յաղագս սիրոյ։ սակս գեղեցկութեան։ փոխանակ 'իսահակայ։ ընդաջմէ բարձրելոյն։ 'ի ձախմէ արքային։ յայսկոյս ծովուն։ յայնկոյս յորդանանու։ զհետ քո։ յետոյ նր̅ա։ Իսկ աղագաւն, խնդրէ միշտ վերջադրիլ, մասանց բանի, որպէս, այցելութեան աղագաւ, այնր աղագաւ, տեսանելոյ աղագաւ։ և այլն։

Ոմանք խնդրեն զվերջահոլով տրականն, և են այսոքիկ. ընդ, հետ, առընթեր, թարց, առանց, ըստ, յանդիման, հանդէպ։ որպէս, ընդ քեզ։ հետ քեզ։ առ ընթեր նմա։ թարց ինձ։ առանց քեզ։ ըստ քեզ։ յանդիման նմին։ հանդէպ ինձ։ և այլն։

Ոմանք խնդրեն զնախադրիւ տրականն, և են այսոքիկ, հուպ, մօտ, մերձ, մինչև, դէպ։ որպէս, հուպ 'ի քաղաքն։ մօտ 'ի տունն։ մինչև ցայգն։ դէպ յարևելս։

Ոմանք խնդրեն զհայցականն, և են այսոքիկ, առ, իբրև, քան, 'ի վերքան, գերքան, առաւելքան, յառաջքան, յետքան, անդրքան, և անդրքան։ որպէս, առ զԱծ̅ և զփրկիչ։ իբրև ըզ լոյս։

լոյս : քան զայս : 'ի վերքան զերկինս , գերքան զարեգակն , առաւել քան զմարգարէս , յառաջքան զարուսեակ , յետ քան զմովսէս : անդրքան զծովն տիբերեայ : և անդրքան զփքինն :

Ոմանք խնդրեն զբացառականն , ևէն այսոքիկ , բաց, զատ, մեկուսի : որգոն, բաց 'ի քէն զայլ ոք ո՛չ գիտեմք : զատ յայսցանէ , մեկուսի 'ի քաղաքէն , և յեղբարց :

Ոմանք խնդրեն զգործիականն , ևէն այսոքիկ , ընդ, համդերձ , առ : որգոն , ընդ պոնտացւով պիղատոսիւ , համդերձ մովսէսիւ : ընդ այսու խորամանկութե̅ : համդերձ դաւաճանութե̅ : առ ծովեզերբն : պարծի առ դատաստանաւն : և այլք :

Ոմանք խնդրեն զպարառական , ևէն այսոքիկ , շուրջ , պարբեր : որգոն շուրջ զսեղանով քով , պարբեր պառագաստիւն , պարբեր զարեգակամբն :

Իսկ յաղագս նախադրութե̅ն : Ընդ , գիտելի է , Զի երբեմն խնդրէ զսեռական , և նշանակէ , փոխանակ , կամ , վս̃ : որգոն ընդ իմ , և ընդ քոյ : այսինքն վս̃ իմ , և վս̃ քոյ : Եւ Թագաւորեաց ընդ նորա : այսինքն փոխանակ նր̃ : փարելի բար քառ ընդ իմ , այսինքն , փոխանակ իմ : և այլն :

Երբեմն խնդրէ զտրականն , և նշանակէ հետ , կամ առ , կամ համդերձ, որգոն տր̃ ընդ քեզ , այսինքն տր̃ն հետ , քեզ : տր̃ ընդ մեզ , այսինքն տր̃ն հետ մեզ : ընդ քեզ է սկիզբն, այսինքն առ քեզ է սկիզբն : ընդ սրբոց քոց առաքելոց , այսինքն հետ սրբոց քոց առաքելոց : կամ համդերձ սրբովք քովք առաքելովք :

Երբեմն խնդրէ զհայցականն անորոշ , և նշանակէ, Զ . կամ զգործիական հոլովն , որգոն , ընդ ծով և ընդ ցամաք , այսինքն զծով և զցամաք , կամ ծովու և ցամաքաւ : անցին ընդ գետ տասնաւորք , այսինքն անցին զգետն տասնաւորք , կամ անցին գետովն տասնաւորք :

Երբեմն

Երբեմն խնդրէ զգործիականն, ներշանակէ 'ի ներքոյ, կամ ենթ, որպէս, ընդ Թշնամեաւն, այսինքն 'ի ներքոյ Թշնամւոյն: ընդ իշխանութեամբ հերովդէի, այսինքն 'ի ներքոյ իշխանութեան հերովդէի: ընդ լերամբն, այսինքն 'ի ներքոյ լերինն:

Իսկ երբեմն բաղկացուցանէ զնախդրիւ տրականն և զներգոյականն, ներշանակէ առ, 'ի. ց. յ. որպէս, ընդ ա̃մ երկիրել բարբառ նց̃: այսինքն, առ ա̃մ երկիր ել բարբառ նոցա: ընդ ոլորտս տիեզերաց, այսինքն առ ոլորտս տիեզերաց: ընդ ամպս լուսաւորս, այսինքն 'ի յամպս լուսաւորս: ընդ ցնորս աշխարհականս, այսինքն 'ի ցնորս աշխարհականս: Եւ այլն:

Գիտելի է և, զի չորք այսոքիկ մասնիկունք, 'ի վեր, նախ, գեր, յառաջ, մինչ անմիջապէս պահանջեն զժամանակս բայից, են մակբայք, որպէս 'ի վեր նայեցաւ: նախ կացեաց զհզօրն: գեր բարձրեցաւ: յառաջ ծանուցաւ: Իսկ մինչ շարադրեցին ընդ այլում նախադրութե և միջնորդութբ̃ նոքին պահանջեն զհոլովս անուանց, են նախադրութիք. որպէս, 'ի վերքան զերկինս: նախ քան զժամանակն: գեր քան զարեգակն: յառաջ քան զարուսեակ: Եւ այլն:

ԳԼՈՒԽ ԵՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ:

Յաղագս Առոգանութե̃ց:

Առոգանութիք են նշանագիրք ոմանք յարմարիչք արտադրութե: Որոց տեսակք են զանազանքն: Զի ոմն 'ի նոցանէ ունի զձև զայս,՛, և կոչի շեշտ. և դնի մերթ 'ի վր̃ մակբայից հրամայականաց, որպէս, մի՛ կոչիցես, մի՛ ուտիցես: ո՛չ երբէք մատեայ: ո՛չ է ինձ փոյթ: Եւ այլն:

Եւ մերթ 'ի վր̃ վախճանականաց տառից բայից հրամայականաց,

կանայ, որպէս, կեցո՛ զիս տ̄ծ: պահեա՛ զիս տ̄ր: փրկեա՛ զիս ՚ի մարդոյ: Մերթ ՚ի վ̄ր բային եականի. որպէս է՛ որ դատէն զիս: է՛ սաստ պատուանի մի: եթէ է՞ ճշմարիտ բան քո: Եւ այլն:

Եւ մերթ ՚ի վ̄ր ուրաքանչիւրոց մասնկանց բանի ըստ հաճութեան բանաստեղծից, ուր պարտիցէ սրել զձայնս, որպէս, սա՛ է դատէն տ̄յ: նա՛ է որ դատէն զիս:

Իսկ երբեմն դնի ՚ի վ̄ր բայից ոմանց, առ ՚ի զանազանել զնոսա յանուանց, որպէս բա՛ց տ̄ր զշրթունս ողորմութեան: լո՛ւր ձայնի աղաչանաց մերոց: Եւ այլն:

Սմա ունի զձեւս զայս, ՝, եւ կոչի բութ, եւ դնի երբեմն ՚ի վ̄ր մակբայից առ ՚ի զանազանել զնոսա յանուանց ածականաց, որպէս ճշմարիտ՝ խօսեցար: ուղիղ՝ դատեցեր: սաստիկ՝ բախեաց: Եւ այլն:

Եւ երբեմն ՚ի վ̄ր այլոց մասնկանց բանի, եւ մանաւանդ ՚ի վ̄ր շաղկապից, նոյս պարտիցէ բթել զձայնս, որպէս դու բարւոք գոհանաս, այլ՝ ընկերն ոչ շինի: Զի՞ եթէ կատանուածն բեհեզզգեստուղ կոչեցին: Եւ այլն:

Սմա ունի զձեւս զայս, ՛, եւ կոչի պարոյկ, եւ դնի երբեմն ՚ի վ̄ր հարցականաց մասնկանց բանի, որպէս. դու՞ ես որ գալոցես: զի՞նչ է զոր խնդրեսդ:

Եւ երբեմն ՚ի վ̄ր միջարկութեանց այսոցիկ, վա՜յ, վա՜շ, ո՜հ, որպէս. վա՜յ ազգին մեղաւորի: վա՜շ անձին առն արդարոյ: ո՜հ թէ տուիք վաղվաղակի կործանեցաւ:

Երբեմն ՚ի վ̄ր զարմացականաց այսոցիկ, ո՜վ, ո՜: որպէս, ո՜վ խորք մեծութեան եւ իմաստութեան տ̄յ: ո՜ իրս մեծի հիացման:

Իսկ երբեմն ՚ի վ̄ր կոչականաց, որպէս, ո՜վ պետրէ:

Սմա ունի զձեւս զայս ՜. եւ կոչի երկար, եւ դնի ՚ի վ̄ր երկարից վանկից, որպէս, մի՜ կե՜ն: յա՜ր եա՜ւ:

Սմա ունի զձեւս զայս, °, եւ կոչի սուղ, եւ դնի ՚ի վ̄ր սղից

վանկից , որգոն , զհա՞ մանկ , զը՞ թոռ : և այլն :

Բայց երկոքեանս այսոքիկ ՚ի կիրարկանին մանաւանդ ՚ի տաղաչափութիւն , և ՚ի չարադրութիւն երաժշտականս :

Մին ունի զձև այս ‿ , և կոչի ենթամնայ , և դնի ՚ի ներքոյ երկուց բառից ոչ շաղկապեցելոց ձայնաւորօք , որգոն , երկ‿ձայն , երկ‿բարբառ :

Դնի և երբեմն ՚ի վախճանի տողին , մինչ բառն անկատար եղերի ձայնաւորիւ , որգոն , աղա‿ղակեմ :

Մին ունի զձև այս ՙ , և կոչի թաւ , և դնի ՚ի վերայ ւիւնից թաւացելոց , որգոն , թու՛ականն , լու՛սանամ : քանզի յայսպիսիս ւիւնն արտաբերի իբրև զբաղաձայն :

Մին ունի զձև այս ՚ , և կոչի մակակէտ , և դնի երբեմն ՚ի վերայ նախադրութեանց այսոցիկ , ՚ի , ՚յ , ՚ն , որգոն ՚ի քեզ տէր յուսացայ : ՚յանձն իմ երդուայ : ՚նորա ոչ գոյ զանազանութիւն : ՚յառնել զդատաստան : բայց ՚ի վերայ յիոյն , և նուեն յայնժամ մա‿նաւանդ դնի , մինչ չփոխեն զմիտս բանի :

Եւ երբեմն ընդ վերջնում անկատարից բանից , և յայնժամ կոչի ստորակէտ , որգոն , եթէ ժողովրդեան իմոյ լուեալ էր ինձ , կամ եթէ զճանապարհս իմ գնացեալ էր , :

Մին ունի զձև այս . , և կոչի միջակէտ , և դնի ՚ի մէջ եր‿կուց կատարելոց մասանց բանի , որգոն : Պօղոս գլխատեցաւ. իսկ Պետրոս խաչեցաւ .

Մին ունի զձև այս : և կոչի վերջակէտ , և դնի ընդ վերջ‿նում աւարտեցելոց բանից , որգոն , յաւիտեանս յաւիտենից ամէն :

ԳՐԱԿ ՉՈՐԵՔԿԱՍԱՆԵՐՈՐԴ.

Յաղագս Պատւոյ, Նշանագրի ։

Երկուեան տեսակք պատւոյ ։ Որոց միոյն ձևն է այս " . և կոչի երկարեան, նշանի, ի վր̅ բառից փոխանակ միոյ ձայնաւորի առ ի համառօտել զշարագրութիւն, որգոն, մ՛՛ր ; երկ՛ ։ կ՛՛ միր ։ ապիա՛՛կ ։ և այլն ։

Իսկ միւսոյն ձևն է այս ՝ , և կոչի դուռ, նշանի ՚ի վր̅ բառից փոխանակ ամէնից, թէ ձայնաւորաց և թէ բաղաձայնից առ ՚ի յարմարագոյն վճարումն շարագրութե̅, որգոն տր̅, տէր ։ տն̅, տեառն ։ տր̅բ, տերամբ ։ ած̅, աստուած ։ այ̅, աստուծոյ ։ ա̅վ, աստուծով ։ յս̅, յիսուս ։ յի̅, յիսուսի ։ յի̅ւ, յիսուսիւ ։ քս̅ ։ քրիստոս ։ քի̅, քրիստոսի ։ քի̅ւ, քրիստոսիւ ։ սբ̅, սուրբ ։ ող̅, ողջէս ։ ամ̅, ամենայն ։ ամ̅ի, ամենայնի ։ վս̅, վասն ։ ք̅, քան ։ նց̅, նոցա ։ նս̅, նոսա ։ թի̅, թիւն ։ թե̅, թեան ։ թբ̅, թեամբ ։ ՚ի վր̅, ՚ի վերայ ։ կ̅, կամ ։ կթ̅ղկս, կաթուղիկոս ։ վրդ̅պտ, վարդապետ ։ ծո̅յ, ծառայ ։ թգ̅ւր, թագաւոր ։ և այլք բազումք ։

Նշանագիրք են բազումք և զանազանք հնարեցեալք ՚ի հնոց առ ՚ի թագուցանելոյ զիմացուածս բանից, բայց այժմ հաշիւ ներքէք ՚ի կիրարկման, ոմանք ՚ի նոցունց, որպիսիք են, ꙮ, որ պէս ։ ♄, երկիր ։ ♀, երկին ։ ☼, արեգակն ։ ☾, լուսինն ։ [illegible], աշխարհ ։ [illegible], ամենայն ։ լո̅, լոյս ։ լս̅, լոյս ։ [illegible], մեծ ։ [illegible], փոխ ։ Պ̅տ̅, պատասխանի ։ և այլք բազումք ։

ԴՐՈՒԱԳ ՀՆԳԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ.

Յաղագս ազդեցութեանց ոմանց որք յարմարին պատկանին շարադրութեան :

Առաջին գիտելի է, զի երեքեան սեռք բանից, այսինքն մտաւորական, ձայնաւորական, և գրաւորական: Բանն մտաւորական մի և նոյն է բարոյապէս նազինս համայնս, քան զի նորին եղերաց ոչ ինչ անուն է էութենական :

Բանն ձայնաւորական է զանազան յազգում իւրաքանչիւրում, քան զի եղերաց նորին գոն անուանք էութենականք: Այսպէս է և բանն գրաւորական :

Երկրորդ՝ գիտելի է, զի ոչինչ նարտաբերման ենթադրութէ եթէ ոչ նախ լեալիցէ ի մտում մտի, ։ զի այս բան, մեծ է իմաստութի առնս այսորիկ, ո՛չ երբեք արտաբերեցեալ լինէր արտադրիւր, եթէ ոչ լեալ իցէր նախ ի մտում մտի, նեռ տրամադրապէս ծանուցումն իմն զարմացական զպատահման իմէք որակացելոյ առնս այսորիկ մեծի իմաստութէ, որ կոչիւր հոյակապ իմաստութիւն մեծ :

Երրորդ գիտելի է, զի ոչք ընդհանրաբար նկատելով առ կատարեալ քերական, եթէ ոչ ունիցի նեռ յինքեան զերիս զայսոսիկ սեռս բանից իմիասին : քան զի այն որ ոչ ունի զարտաքերականն և զարտադրականն բան, այլ զներտրամադրականն միայն, նա ոչ առ քերական ներգործութէ, այլ զօրութէ. այսպէս եթէ ոչ ունիցի ամենեքեան էին քերականք ներգործութէ : իսկ այն որ ոչ ունի զարտադրականն բան, այլ զարտաքերականն միայն, առ անկատար քերական. զի քերականն ոչ միայն պարտի բարեպէս արտաբերել, այլ և բարե

պէս արտադրել և տրամախոհել: Այլ այն որ ոչ ունի զար-
տաբերականն այլ միայն զարտադրականն, կամ այն որ ու-
նի զերկուս զայսոսիկ այլ ոչ զներտրամադրականն, նա առի
ռքանչելեօք բերական :

Չորրորդ գիտելի է, զի յատուկէ հիմն բերականին արտա-
բերելն և արտադրելն զայն, որ ՚ի ներտրամադրեցելում բա-
նում: Ուստի որք Թարգ նկատելոյ ՚ի ներտրամադրեցեալ
բան արտադրեն, նոքա ոչ ասին բերականք :

Հինգերորդ գիտելի է, զի յորժամ խորհիմք ներտրամադ-
րեցելոյ բանէ, պարտիմք զգուշանալ դիտել և իմանալ, Թէ
այն զորմէ խորհիմք բան, իցէ պատմողական, կամ ցուցա-
կան, պարտիմք արտաբերել կամ արտադրել զնոյնն սահմա-
նականաւ բանիւ: Թէ իցէ իշխողական, պարտիմք արտա-
բերել կամ արտադրել զնոյնն հրամայականաւ բանիւ: Թէ
իցէ հայցողական, պարտիմք արտաբերել կամ արտադրել
զնոյնն ըղձականաւ բանիւ: Թէ իցէ յանդիմանական կամ
բացայայտական, պարտիմք արտաբերել կամ արտադրել ըզ
նոյնն ստորակցականաւ բանիւ:

Վեցերորդ գիտելի է, զի մինչ նկատեմք զեղանակ բանից
ներտրամադրեցելոց, ճանաչել և որոնմամբ պարտիմք ըզ
բայս, որք են ՚ի նոսա, զանուն նոցին, և զհոլովմանութիւնս, և
մինչ ծանեաք զհոլովս պահանջեցեալս ՚ի նոցունց, գիտել
պարտիմք և զթիւս, և զանձնականս նոցին, և այլն :

Եօթներորդ գիտելի է՛, զի ՚ի բանս ներտրամադրեցելս
ոչ միայն որոնելիք են բայք. Թէ որոյ արդեօք սեռի իցեն,
և կամ զորպիսիս խնդրեցեն զհոլովս: Այլ և անուանք Թէ
որոյ հոլովի իցեն, և Թուոյ. այլ և որոնելիք են որակութիւնք,
տրամադրութիւնք, և պարագայք նոցին, քան զի Թէ իրականութիւն
յայտնի իցէ կամ ծածուկ, ՚ի ժամանակի յայսմիկ, կամ յայս
միկ,

մին, 'ի տեղւոջ յայտնի, կամ յայտնին, արտաքսել կամ ար-
տաքսել պարտիմք զմահկեայս ըստ պարագայիցն, նոյն եթէ
երին 'ի պատճառս այլոց երինչ պատահեալիցէ, կամ ներկայու-
թեամբ նորին երինչ անցեալիցէ, պարտիմք արտաքսել, կամ
արտաքսել զնախադրեալս ըստ պարագայիցն, և այլն ։

Ութերորդ գիտելի է, զի մինչ որոնեալք գտանեմք ընչա-
քաղութեան զբայս, և զհոլովս պահանջեցեալ, պարտիմք զնա
նախադատել կամ սատորդատել բային, այսպէս և զածականս
նոցին ։ բայց ոչ 'ի հարկէ ընդ գոյականին, որպէս, առն բարե-
պաշտի և քմասիրի ձօնեցի ողջոյն ։ նոյնպէս յորժամ զկնի ոմանց
ածականաց դնի բայն, և հետևեալ ինմին գոյականն, ոչ է այնու-
հետև դնելի ածական ինչ, քան զի վճարեցաւ բանն, որպէս
առն բարեպաշտի ձօնեցի ողջոյն քմասիրի ։ ասա քմասիրին է
աւելի ինչ, և անատեղի ։

Իններորդ գիտելի է, զի բայք ամենեքեան կարեն թերևս
խնդրել զբազում հոլովս, Ուստի մինն կամ երկուքն և կամ
երեքն 'ի նոցանէ են յատուկք խնդրեցեալք հոլովք 'ի բայէն, իսկ
այլքն են պատահականք, զորօրինակ, պատմեմ զայս քեզ վասն
նէ յեկեղեցւոջն յօժարութեամբ ։ 'Ի բանն ասա, բայն պատմեմ
խնդրէ միայն յատկապէս զհայցականն և զհայցականն, և թէ
կամիցիս, և զտրականն ։ իսկ զներգոյականն և զբացառականն
պատահմամբ ։

Տասներորդ գիտելի է, զի ոչինչ է արտադրութիւն նորում
բային վարեցեալ ոչ ունիցի զիւրն հոլով, յայտնապէս, կամ ծած-
կապէս ։ յայտնապէս, որպէս ։ Սիրեմ զքեզ ։ ծածկապէս, որ-
պէս, նա ասաց և եղեն, հրամայեաց և հաստատեցան ։ այսինքն,
նա ասաց զլինելութիւն նոցին, և զհաստատութիւն նոցին հրա-
մայեաց ։ և այլն ։

Մետասաներորդ գիտելի է, զի կրկին է եղանակ կարգա-

ւորելոյ

ուրելոյ զմասունս բանի, այսինքն բնական ; և արհեստական: Բնական կարգաւորութի մասանց բանի է՛ նորում դնի նախ անուանական անունն բային : Երկրորդ , ածական նորին եթէ պիտոյ իցէ : Երրորդ , խնդիր նորին ածականի : Չորրորդ , նախադրութիւն եթէ պիտոյիցէ : Հինգերորդ , խնդիր նախադրութեան : Վեցերորդ մակբայն եթէ պիտոյիցէ : Եօթներորդ : բայն : Ութերորդ խնդիր բային : Իններորդ , ածական նորին , և այլն : որգոն : Պօղոս լի նախանձու ճշմարտութեն հաւատոյն քրիստոնէականի , ըստ տուչութեն հոգւոյն սրբոյ միշտ ցանկայր դարձմանն ըղձալւոյ ազգին իւրոյ 'ի Քս : Ահա աստ Պօղոսն է՛ անուանական անուն բային: լին , է՛ ածական նորին : նախանձուն , է՛ խնդիր ածականին : Ճշմարտութեն , է՛ գոյական անուն իմն յատկացուցիչ նախանձոյն : հաւատոյն է՛ ևս գոյական անուն յատկացուցիչ ճշմարտութեն : քրիստոնէականին է՛ ածական անուն հաւատոյն : ըստն , է՛ նախադրութի : տուչութեանն է՛ խնդիր նախադրութեն : հոգւոյն , է՛ գոյական իմն անուն յատկացուցիչ տուչութեն : սրբոյն , է՛ ածական անուն հոգւոյն : միշտն է մակբայ : ցանկայրն է բայ : դարձմանն , է խնդիր բային : ըղձալւոյն , է՛ ածական անուն դարձմանն : 'ի Քսն , է՛ խնդիր բայածականի անուանն , դարձուածս : իսկ Քսն է՛ ածական անուն յի , կամ բացայայտիչ նորին :

Իսկ արհեստական կարգաւորութի մասանց բանի , է՛ նորում ոչ պահի վերոգրեցեալն կարգ բնական , այլ դնին երբեմն յետկոյս և յառաջկոյս միմեանց անզանազանապէս: Բայց այնպէս , մինչ զի ոչիցէ արտաքոյ սովորութեն լեզուին : Եւ զոյն եղիւ արհեստն սակս ընտրախօսութեն առ՛ի համոզել զունկս լսողաց : որգոն Եւ զորս եդ ած յեկեղեցւոջ : Ահա աստ , Եւն , է՛ շաղկապ , որ շաղկապէ զբանս զայս ընդ անցելոյ բանին :

բանին: Ծէրս, է' խնդիր բային եդ; եդն, է' բայն: ձեռն, է' անուանական անուն բային: յեկեղեցւոջն, է' երկրորդ խնդիր բային: և այլն:

Այնպէս և ըն բանի այսմիկ, տէր հոգի իշխանութեց վեհագունից հպատակիցի. Ահա ասա, տէր, է' ածական անուն հոգւոյն: հոգին, է' անուանական անուն բային: հպատակիցի իշխանութեցն, է' խնդիր բային; վեհագունիցն, է' ածականնորին: հպատակիցին, է' բայ: Արդ՝ եթէ ոք փորձել կամիցի զինքն, թէ արդարև գիտիցէ զարհեստ քերթողութէ պարտի նախ ընթեռնուլ զբան ինչ, 'ի յոկզբանէ մինչև ցմիջակէտն, կամ մինչև ցստորատն, և ապա անջատել զեզերս նորին 'ի միմեանց, ըստ սրեցելոյ օրինակիս, և եթէ զիւրաքանչիւրսն 'ի նոցանէ ըստ արհեստի անջատիցէ, լիցի հաւատալի 'ի ծանօթութէ իւրում.

Զայս զգուշութի ունիլ պարտէ և 'իշարագրելս:

ՀԱՏՈՐ

ՀԱՏՈՐ ՉՈՐՐՈՐԴ

Յաղագս չափաբանութեան եղերաց :

Գլուխ առաջին :

Յաղագս Չափաբանութեան տառից :

Տառք հայկազնեք են քառասուն, և են այսոքիկ: ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ. ժ. ՚ի. լ. խ. ծ. կ. հ. ձ. ղ. ճ. մ. յ. ն. շ. ո. չ. պ. ջ. ռ. ս. վ. տ. ր. ց. ւ. փ. ք. և. օ. ֆ. ու.

Եւ բաժանին՝ ի ձայնաւորս, և՝ ի բաղաձայնս:

Ձայնաւորք են այսոքիկ, ա. ե. է. ը. ի. ո. օ. ւ. ու.

՚Ի սոցանէ ոմանք են երկարք, որգոն, ա̃. է̃. օ̃. ու̃.

Եւ երկարք ասին, զի ո՛չ միայն մինչ արտակայանան, այլև մինչ արտակայացան, զսեփականն ելուզանեն ձայն:

Եւ ոմանք են սուղք, որգոն: ե°. ո°. ւ°: Եւ սուղք ասին, զի ե, և ո, մինչ արտակայանան, զայլայինն միայն, և մինչ արտակայացան, ո՛չ զայլայինն և ո՛չ զսեփականն ելուզանեն ձայն. Իսկ ւ. ո՛չ ըստ ինքեան, այլ ընդ այլոց ձայնաւորաց ելուզանէ զձայն: այլև միերթ բաղաձայնանայ:

Իսկ ոմանք են միջակք, որգոն, ը. ի. Եւ միջակք ասին, զի ոչ միայն մինչ արտակայանան, այլև մինչ արտակայացան, զայլայինն ելուզանեն ձայն:

Ձայնաւորք պարզք լինին երկ_ձայնք, կամ մինչ առաւեցեն

ընդ

ընդ յիւր հետեւեցելոյ, որգոն, այ, ոյ: կամ մինչ առանցին ընդ այլում ձայնաւորի, որգոն, եա, եօ: և կամ մինչ առանցին ընդ ւիւնոյ ոչ թաւացելոյ, որգոն, իւն: Եւ երկձայնք ասին, զի 'ի միում վանկի զերկուս ելուզանեն ձայնս:

Իսկ բաղաձայնք են այսոքիկ, բ. գ. դ. զ. թ. ժ. լ. խ. ծ. կ. հ. ձ. ղ. ճ. մ. յ. ն. շ. չ. պ. ջ. ռ. ս. վ. տ. ր. ց. փ. ք. ֆ: Եւ բաղաձայնք ասին, զի ոչ պարզապէս, այլ ընդ ձայնաւորաց տառից լծակցեցեալք արտաբերին:

'Ի սոցանէ ոմանք են կիսաձայնք, որգոն, զ. ժ. խ. հ. ղ. յ. շ. ռ. ս. վ. ր. ֆ. Եւ կիսաձայնք ասին, զի զդոյն ինչ ելուզանեն ձայն:

Ոմանք են անձայնք, որգոն բ. գ. դ. թ. կ. մ. ն. պ. տ. փ. ք. Եւ անձայնք ասին զի 'ի յարտաբերելն իւրեանց, եթէ ոչ հանդիպեսցի ձայնաւոր, կամ կիսաձայն, արգելուն զշունչս:

Ոմանք են կրկնակք, որգոն. զ. շ. խ. ծ. ձ. ճ. շ. չ. ջ. ռ. ց: Եւ կրկնակք ասին, զի զերկուս արժեն բաղաձայնս:

ԴՐՈՒԿ ԵՐԿՐՈՐԴ.

Յաղագս Վանկաչափութե:

Վանկից ոմանք են երկարք, ոմանք սուղք, ոմանք հասարակք:

Երկարք, կամ են բնութ՟, և կամ դրութ՟:

Բնութ՟ երկարք են եռեակ, կամ յորժամ ունին զմինն 'ի յերկարից ձայնաւորաց, որգոն, զա՟. քէ՟: կամ յորժամ ունին զմինն 'ի յերկձայնից, որգոն. այր. ւոյն: կամ յորժամ զկնի ձայնաւորացն ունին զկիսաձայնս, որգոն. մար. կոս:

Դրութ՟ երկարք են ևս եռեակ. Նախ յորժամ զկնի ձայնաւորաց երկարից գոյ մի, և կամ երկու կիսաձայնք: Եւ այս

կամ ՚ի միում վանկի, որպէս, տա՛րր, օրս։ Կամ ՚ի մէջ երկուց վանկից, որպէս, օ՛. ժամ. դակ։ օ՛ր. հնեմք։ Կամ յորժամ զկնի ձայնաւորաց երկարից գոն բազումք բաղաձայնք։ Եւ այս կամ ՚ի միում վանկի. որպէս ա՛րք. օ՛րք։ կամ ՚ի մէջ երկուց վանկից, որպէս. ա՛ր. կեղ։ օ՛ր. մեծ։ Կամ յորժամ զկնի ձայնաւորաց երկարից գոն կրկնակք; Եւ այս կամ ՚ի միում վանկի, որպէս, բա՛ռ. էջ՛. օ՛ձ։ կամ ՚ի մէջ երկուց վանկից, որպէս, օ՛, ծառ։ ա՛, ջող։

Երկրորդ, յորժամ զկնի երկձայնից գոն մի՛, կամ երկու կիսաձայնք։ Եւ այս կամ ՚ի միում վանկի, որպէս. այ՛րս. ոյ՛ր։ Կամ ՚ի մէջ երկուց վանկից, որպէս. այ՛ս, սուր, հր, գոյ՛ս, չնորհ։ Կամ յորժամ զկնի երկձայնիցն գոն բազումք բաղաձայնք։ Եւ այս կամ ՚ի միում վանկի, որպէս, այ՛դ։ քո՛յդ։ կամ ՚ի մէջ երկուց վանկից, որպէս. այ՛դ. մեծ։ քո՛յդ. հօր։ կամ յորժամ զկնի երկձայնիցն գոն կրկնակք։ Եւ այս կամ ՚ի միում վանկի, որպէս. այ՛լ. ծո՛յլ. ա՛յծ. ո՛յծ։ կամ ՚ի մէջ երկուց վանկից, որպէս. ա՛յ, լակ. խո՛յ, ծել։

Երրորդ յորժամ զկնի կիսաձայնից հետեւողաց ձայնաւորաց գոն կիսաձայնք, եւ այս կամ ՚ի միում վանկի, որպէս. տա՛րր, մայ՛րս, ո՛խս։ կամ ՚ի մէջ երկուց վանկից, որպէս. ա՛ր. ժէ. ա՛չ. խարհ Կամ յորժամ գոն բաղաձայնք։ Եւ այս կամ ՚ի միում վանկի, որպէս, արմ՛. ախտ՛։ Կամ ՚ի մէջ երկուց վանկից, որպէս, ա՛ր. կած։ ա՛չ. տան՛. ակ։ Կամ յորժամ գոն կրկնակք։ Եւ այս կամ ՚ի միում վանկի, որպէս. առ՛ջ. մա՛ղձ։ Կամ ՚ի մէջ երկուց. որպէս առ՛. ջառ։ ա՛ր, ձան։

Սուղք են եռեակ։ Նախ յորժամ ունին զմիմն ՚ի սղից ձայնաւորաց ՚ի վախճանի, որպէս, կե°, ցո°։

Երկրորդ, յորժամ ունին զմիմն ՚ի միջակաց ձայնաւորաց, ՚ի վախճանի, որպէս. ա°. նի°։

Երրորդ, յորժամ զկնի ձայնաւորաց, որք երկարել կար

են,

են, զոն անձայնք, որգոն. մա̊նկ. հօտ:

Համառօտք կամ են ՚ի սղից, կամ յերկարից: Որք են ՚ի սղից են եռեակ, Նախ յորժամ զկնի ձայնաւորաց սղից վերջադասից վանկից առաջնոյ գոն կիսաձայնք նախադասք հետևեցելոյ. որգոն, ե. զրօն: ո. սոխ: Կամ յորժամ գոն կրկնակք, որգոն, ե. լից: ո. լորա:

Երկրորդ, յորժամ զկնի միջակաց վերջադասեցելոյ վանկից առաջնոյ, գոն կիսաձայնք նախադասեցեալք հետևեցելոյ. որգոն. նը. շան: պի, ղա, տոս: Կամ յորժամ գոն կրկնակք, որգոն, լը. զուռն: ՚ի. ջուռն:

Երրորդ, յորժամ զկնի անձայնից վերջադասեցելոյ վանկից առաջնոյ, գոն կիսաձայնք նախադասեցեալք հետևեցելոյ. որգոն, տատ. բակ: աբ. շիղ: Կամ յորժամ գոն կրկնակք, որգոն բակ. լայ: ակ. ռայ:

Համառօտն որ է յերկարից. է՛ մի միայն, այսինքն. մինչ զկնի ձայնաւորաց երկարից գոն ձայնաւորք սուղք, կամ միջակք, որգոն սի. մէ. ըն: ար. ծու. ի:

ՊՐԱԿ ԵՐՐՈՐԴ:

Յաղագս սահմանի և բաժանման Ոտից:

Ոտք են մասունք տաղի, բաղկացեալք ՚ի վանկից չափեցելոց: Եւ բաժանին ՚ի յերկավանկս, ՚ի յեռավանկս, ՚ի քառավանկս, և ՚ի հնգավանկս:

Երկավանկք են չորք: Առաջինն կոչի Համբոյր, որ ունի զերկու երկարս, որգոն, բա՛. խա՛: Երկրորդն կոչի անգայտ, որ ունի զերկուս սուղս, որգոն. բը. նա̊կ: Երրորդն կոչի մեծատար, որ ունի զառաջինն երկար, և զյետինն սուղ. որգոն, կե՛. ցօ: Չորրորդն կոչի մեծավերջ. որ ունի զառա-

ջինն սուղ, և զյետինն երկար, որպէս. նե°. տից՟ :

Եռավանկք են ութն: Առաջինն կոչի սահեղ, որ ունի զառաջինն միայն երկար. որպէս, հեղ՟. մա°. նո՟ւկ: Երկրորդն կոչի մերձատանձ, որ ունի զյետինն միայն երկար, որպէս, պա°. տա°. նիս՟: Երրորդն կոչի բողաբոյբ, որ ունի զմիջինն սուղ, որպէս. բա՟. ժա°. կիս՟: Չորրորդն կոչի բօղաղօտ, որ ունի զմիջինն երկար. որպէս, պա°. տառ՟. խա°ն: Հինգերորդն կոչի հաւեղ. որ ունի զյետինն միայն սուղ. որպէս, խա՟. զա՟. զո°ւկ: Վեցերորդն կոչի առաջատեղ, որ ունի զառաջինն միայն սուղ. որպէս, գե°. տն՟. զե՟րք: Եօթներորդն կոչի նեղբաւ, որ ունի զերիս սուղս, որպէս, պա°. տա°. նեա°կ: Ութերորդն կոչի սանք, որ ունի զերիս երկարս, որպէս, դը՟. ղըր՟. դուամս:

Քառավանկք են տասնևվեց: Առաջինն կոչի երկհամբոյր, որպէս, բա՟. խե՟. ցու՟ ս. ցե՟ ս: Երկրորդն կոչի երկանդայտ, որ ունի զերկուս անդայտս, որպէս, բա°. նա°. կա°. պեա°: Երրորդն կոչի երկմեծատար, որ ունի զերկուս մեծատարս, որպէս, յի՟. շե°մ տէր՟ ե°մ: Չորրորդն կոչի երկմեծավերջ. որ ունի զերկուս մեծավերջս, որպէս. պա°. կաս՟. հո°. գիս՟: Հինգերորդն կոչի մեծատարավերջ, որ ունի զմեծատարն և զմեծավերջն. որպէս. ա՟. ռա°. կա°. բանս: Վեցերորդն կոչի մեծավերջատար, որ ունի զմեծավերջն, և զմեծատարն. որպէս, պա°. կա՟. սա՟ խո°կ: Եօթներորդն կոչի համբոյրանդայտ, որ ունի զհամբոյրն, և զանդայտն, որպէս. սա՟. ղար՟. թա°. կիտ°: Ութերորդն կոչի անդայտհամբոյր. որ ունի զանդայտն, և զհամբոյրն, որպէս. հա°. կա°. կը՟. ցես՟: Իններորդն կոչի մեծատարանդայտ. որ ունի զմեծատարն, և զանդայտն, որպէս ա՟. ղօ°. թա°. բա°ն: Տասներորդն կոչի մեծավերջանդայտ. որ ունի զմեծավերջն, և զանդայտն, որպէս. պա°. կա՟. սա°. բա°ն: Մետասաներորդն կոչի անդայտմեծատար, որ ունի

զան

զանգայուն և զմեծատարն, որգոն. բա՛. նա՛. կա՛. հատ՛: Երկոտասաներորդն կոչի այնգայումեծավերջ. որ ունի զանգայուն և զմեծավերջն: որգոն, խա՛. փա՛ բա՛. նից: Երեքտասաներորդն կոչի մեծավերջհամբոյր. որ ունի զմեծավերջն և զհամբոյրն. որգոն. բե՛. կա՛. սիր՛. տես՛: Չորեքտասաներորդն կոչի մեծատարհամբոյր, որ ունի զմեծատարն, և ըզհամբոյրն, որգոն, ծաղ՛. կա՛. գըն՛. տա՛նք: Հնգետասաներորդն կոչի համբոյրմեծավերջ. որ ունի զհամբոյրն և զմեծավերջն, որգոն, բա՛. րե՛. խո՛. կիչ: Վեշտասաներորդն կոչի համբոյրմեծատար. որ ունի զհամբոյրն, և զմեծատարն: որգոն, բա՛. րե՛. խօ՛. սե՛մ:

Հնկավանկն է՛ մի միայն. որ կոչի մեծավերջերողաբորբ. որ և ունի զմեծավերջն, և զերողաբորբն. որգոն չա՛. րա՛. խօ՛. սիկ. նե՛:

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐՐՈՐԴ.

Յաղագս սահմանի և բաժանման տաղի:

Տաղն է բան, բաղկացեալ 'ի յոտից չափեցելոց: Եւ բաժանի 'ի յութ տեսակս:

Առաջինն կոչի վեցաչափ, որ ունի զվեց ոտս, որոց հինգերորդն է՛ սահեղ: և վեցերորդն համբոյր: իսկ մնացեալքն կամ են սահեղք, կամ համբոյրք, որգոն:

Օ՛մայր՛, սու՛ րբ: ըն՛. տիր: հը՛. զօր՛: միջ՛. նորդ՛: մա՛. րի՛. ա՛մ: ար՛. գե՛ մք:

Ը՛ զ. բա՛ նն: ա՛ն. ճառ՛: քրիս՛. տոս՛: փր՛. կիչ՛: որ՛. դի՛ն, մե՛ք: օր՛ հ. նե՛ մք:

Որ՛. գմեզ՛: փր՛. կեա՛ ց: ար՛. եա՛ մբ: մա՛ ր. մնո՛ յն: աղ՛. նու՛. ի՛: հեղ՛. մա՛ մբ:

Զգա՛ նձ, ի՛ սկ: շնոր՛ հեա՛ ց: մեզ՛. գեր՛: բնա՛. ղա՛ նց: ա՛. ռա՛. տա՛: տեղ՛. մա՛ մբ:

Եր

Երկրորդն կոչի հնգաչափ, որ ունի զհինգ ոտս, որ և թերևս է նման վեցաչափին, որոց առաջինքն երկու, են ստեղք, կամ համբոյրք: և երկու յետինքն ստեղք: իսկ հինգերորդն որ է համբոյր, բաժանեցեալ յերկուս, մինն դնի ՚ի մէջ չորիցն, և միւսն ՚ի վախճանի, որգոն:

Սու՜րբ. ա°. նօ°թ: օգ՜. նա°. կա°ն: զբա՜հ: փրկ՜. չի°ն: զէ°ն: եւ՜. կը°. նի°ք. դու՜:

Յաղ՜. թա°. նա°կ: տեառ՜. նա°. կա°ն: յո՜յս: հա՜ս. տա°տ: զէ°ն: եւ՜. կը°. նի°ք. դու՜:

Զը՜ն. տա°. նի°: թ՜շ. նա°. մի°ն: կռ՜: փի՜չ: յա°. տո°ւկ: ե՜ւ. կը°. նի°ք. դու՜:

Պա՜հ. պա°. նեա°: մեղս. ո°ւ. նա°կ: զխա՜: ա՜ռ. ի°մ. զէ՜ն. եւ՜. կը°. նի°ք. դու՜:

Երրորդն կոչի անուշ. որ ունի զերիս ոտս, որոց առաջինն է՛ համբոյր: և երկու յետինքն ստեղք: կամ երկրորդն մեծա_ տարածերջ, և երրորդն անդայտ, որգոն:

Ա՜յն. է՜: հաւր՜, սա°. նի°ք. բեր՜. կրա°. կա°ն:

Յոր՜. տեր՜: եւ՜. գը°. թո°տ: մա՜յրն. ե°. կի°ն:

Ը՜մ. պեա՜ց: անդ. զգի°. նի°: փո՜. խա°. նա°կ:

Մը՜. րո՜յն: խու՜մբն հա°. մա°կ. զար՜. մա°. կի°:

Չորրորդն կոչի ասքլեփիականն, որ ունի զչորս ոտս. որոց առաջինն է՛ համբոյր, և երկու յետինքն մեծատարածերջք, իսկ չորրորդն անդայտ: կամ ունի զհամբոյրն. զստեղն, եր կարվանկին, և զերկու ստեղս, որգոն:

Խա՜ն. դո՜ւ: թեա՜մբ. մի°. ա°. բա՜նքս: դո՜. վա°. բա°նե՜մք: զմի°. ա°կ:

Որ՜. մը՜: կեաց՜. պե°. տա°. բար՜: զմեղս՜. յու°. նա°կ. հայ՜րն: ա°. դա°մ:

Յար՜. եաւ՜: նայս՜. մի°կ. ժա°. մու՜: բա՜. չա°. կի°. ՜անձ: նա°. կա°մ:

Եւ՜.

Եւ. վեր : ծոյ ց. ղհա°. մա°կ. աղգ : մա րդ. կա°ն. 'ի°. տա ն : ջա°ն. ե°ն :

Հինկերորդն կոչի փալէկչէական. որ ունի ղհինկ ոտս, որոց առաջինն է' համբոյր, եւերկրորդն ստեղ, եւերեք յետինքն մե- ծասարք, որգոն :

Ո, ղոր կը: այ. սո°, քե°կ : բաւ, ե°ն: ղի, խո°: տի, ցե°մ:
Ջա ն, թլ: փա տդ, կո°, պիտ°: բաւ, ե°ն: ղի, խո°: տի, ցե°մ:
Աձս. տու : ծոյ ն, մի°, ո°յ: քա ն, ղի° մե, ծի°: յու, սա°մ:
Եր, պար : ծխ, դի°, մօ°ք: ո վ, յի°: մա ր, ա°ր: մար դի°:

Վեցերորդն կոչի Սափիքական, որ ունի զհինկ ոտս, այս ինքն զմեծասարսն, զհամբոյրն, զստեղն, եւզերկուս մեծասարս, որգոն :

Ո վ. ո°: պի չ. զին չ: սխ. րա°. կա°ն: ա. ւե°: տիս գոյ°:
Աձր. դեօ°ք: գով. եա լս: սու րբ. մա°. նու°կ: եր. 'ի°, մա, րի° :

Ըզ, հո°: գե, ղէն : օր հ, նա°, բա°: նօղ ս, 'ի° յեր, կրի:
Ջբա նն, 'ի°: յերկ, նից : կե րպ, ու°, նա°: կեա լ, 'ի°: մա ր, մնի°:

Եօթներորդն կոչի անափէստական, որ ունի զչորս ոտս ; թէ ստեղք իցեն, թէ համբոյրք, նորս դատանին, խառնեցեալք վերջատանք, բայց երկրորդն, եւչորրորդն ոչ դնին ստեղք : որգոն :

Հայ ր, սու րբ: նը°, կա°, տիչ, ա ն. ձա նց: բա ղ, մա ց:
Աձ ղ, բիւր : դը° թու°, թեա նց: խս կ, եւ, չնո ր, հա ց:
Օմե զ, վա ր: չա°, մա°, կաւ : պ ձ, նե մ: փա, ռա ց:
Որ ք, մեր թ: լո°, կա°, նա մք, յա յ, սո ց, չա, րաց :

Ութերորդն կոչի եամպական, որ ունի զվեց ոտս, մեծա- վերջս, բայց նրբեմն 'ի տեղւոջ առաջնոյն, երրորդին, եւհինկ երորդին դնին կամ համբոյրք, եւկամ ստեղք : որգոն :

'Ի°,

՚Իր°, քեզ՜ ։ Ե°ն, երգ՜ ք ։ ՚Ի°, քե՜ղ ։ ո°, տէ՜ր ։ հո°, գեա՜ց ։ խնա°, մօ՜ղ ։

՚Իր°, քե՜ղ ։ ո°, տէ՜ր ։ գրե°, գո՜ր ։ ղհա°, մա՜կս, շը°, նորհս ։ սը°, փառօ՜ղ ։

՚Իր°, քե՜ղ ։ ո°, տէ՜ր ։ մի°, այ՜ն ։ սա°, տա՜ր, հա° ։ նու՜րց ։ խրա°, տօ՜ղ ։

՚Իր°, քե՜ղ ։ ո°, տէ՜ր ։ ՚Ի°, յա՜ն ։ ցա°, նա՜ց ։ կա°, պի՜ց ։ հա°, նօ՜ղ ։

Այսքանք բաւեսցեն յաղագս տաղից ։

ՎԱԽՃԱՆ.

Առաջադրեցութիւնք Մասանց Հռետորականաց:

Առաջին գիտելի է, զի ամ ինչ որ յաշխարհի աստ գտանի, գոլ կարէ ենթակայ արտադրութեան, քզի ոչ ինչ է, զորմէ արտադրել ոչ մարթիցիմք, Սակայն որ կամի գոլ ճարտասան յամենայնում կատարեալ, պարտի գիտել զբնութիւն ազգութեան, նաև զորակութիւն նոցա բնաւից, զի կարիցէ զնոցունց գիտողապէս ճառել, կամ արտադրել:

Երկրորդ գիտելի է, զի երկպատկապէս կարեմք արտադրել զիրս իմերս. նախ հասարակապէս, և երկրորդ յատկապէս: Հասարակապէս արտադրեմք զիրս իմերս, յորժամ նկատեմք զնա ընդհանրապէս, որգոն մինչ ճառեմք զմարդոյ, կամ ըստ այնմ զի է՛ կենդանի, կամ ըստ այնմ զի է բանական կենդանի: Յատկապէս ճառեմք զենթակայս իմերս, մինչ խօսիմք զմարդոյ կամ ըստ այնմ զի է՛ այս մարդ, 'յայսմում տեղւոջ, 'յայսմում ժամանակի եղեալ, կամ ըստ այնմ զի է սիման որդի Յովսեփայ:

Երրորդ գիտելի է, զի երեքեան սեռք արտադրութեան, այս ինքն: Դատողական. Ցնտողական. և Ապացուցական: Դատողականն կամ ամբաստանէ, կամ ջատագով լինի: Ցնտողականն կամ համոզէ, կամ տարահամոզէ: Ապացուցականն կամ գովէ, կամ պարսաւէ:

Չորրորդ գիտելի է, զի մասունք արտադրութեան են չորք, Առաջինն է՛ սկզբնաւորութիւն, որ զմիտս լսողաց պատշաճապէս պատրաստէ առ՛ի իմանալ զբանս ճառելիս: Երկրորդն է՛ համահաստատութիւն, 'նորում հաստատութիւնք արտադրութեան յառաջարկեն: Երրորդն է՛ Ջերմացուցութիւն, 'նորում ջանայ ար

տա

տարրոցն ցուցանել զոլ ճշմարիտ զնմ, զորմէ, ըն բնաւուրմ ար տադրութեան իւրում ճառեաց: Չորրորդն է՛ պատմութիւն որ է արտամնաւուծս զիրաց եղելոց, կամ իբր եղելոց, որ եւ պար ունի զոլ յայտնի, համառօտ, հաւանելի, եւ քաղցր, զանազանի սա յառակաբանութենէ, զի առակաբանութիւն է՛ բան սուտ զճշմարտութիւն մականիւթօղ:

Հինկերորդ գիտելի է, զի հինկեն որք պիտոյանան հար կաւորապէս արտադրութեան, Առաջինն է՛ գտուածս անկից: Երկրորդն է՛ անկից գտեցելոց չարակարգութիւն: Երրորդն է՛ յարմարից բայից անկիցն գտեցելոց պաճուճաւորութիւն: Չորրորդն է՛ անկից գտեցելոց եւ բայից, հաստատ յիշողութիւն: Հինկերորդն է՛ ձայնի եւ կազմուածոյ յարմարութիւն:

Վեցերորդ գիտելի է՛, զի զգուշանալ պարտիմք, նարտա_ դրութեան, մի գուցէ մեղանչիցեմք, ըն շարադարձութեան, որ է շաղաշարութիւն իւնս բայից, նորում 'ի ստախնագունէ մասնկանէ կախապէս այնպէս բերի բան, զի 'նմա միայն համգչել կա_ րիցէ, Սորին մասունք են երկու, Առաջինն կոչի անդամ, որ թէպէտ զկատարեալ դիտաւորութիւն սահմանէ, բայց ոչ ընդարձակապէս համգուցանէ զմիտս, որգոն, Եթէ իմում սերեցելոյ աշխատողի զօգնութիւն ինչ տուեալ էիր: Երկրորդն կոչի հատեցեալ, որ ոչ սահմանէ զդիտաւորութիւն կատա_ րեալ, որգոն: 'Նայսմիկ չարակրութեան իրաց, 'նայնքանում վերդոմման ժամանակաց: Ըն շարադարձութեան այսմիկ գտա նի թիւ իւնս որ կայանայ ըն չափաբանութեան վանկից, եւ ըն զետեղման յարմարից բայից, որով բառք ամենեքեան այնպէս ներ յինքեանս շարայարին, որ թէ զմի իւնս համահնչութիւն առ նիցեն տալով միմեանց ձեռն, սուտի զքաղցրութիւն իւնս եղու զանեն, եւ զմիտս լսողաց զ՛այլեն:

Չորքեն տեսակք շարադարձութեան, Առաջինն կոչի միա_

դամ

դամ որէ այս ։ Պատանեկաց յեղեղուկն վար , նոցին իսկ ընքնաւս կողմունս ներմիտօղն բար , ընտանեաց յսկզբան փափկանի դիպմամբ , ճշմարտագոյն քան ատեղաց 'ի ծննիցեալս փչմամբ , բաղմիցս , նմանում ներմակակերպին ։ Երկրորդն սոսերկանդամ , որէ այս ։ Ձյոք անէ 'իմեզս թէև 'ի թեթևագոյնս ծանրութի , այնքան աղտեղութի իսկև այնքան մահ , մինչ զի ընաւեից մահկանացուաց փրկութի , բոլորից տիեզերաց պահպանութի , նուազ քան թէ սոսին ինձ վարկեցեալ լինի ։ Երրորդն յորջորջի եռանդամ , որէ այս ։ Որ դրդեցեալ ըղձիցովութէ զգիտութէ զբուռն արկանէ , ոչինչ 'ի կեանս իւրս ունիլ պարտի հնազոյն , քան զվերին սնկարկութին ողջախոհապէս պատուելն ։ Չորրորդն անուանի քառանդամ , որէ այս , Որ բոք 'ի մարդկանէ եղև այնքանոյ ըմբերման , զոր վաթարութի իմ ընականի յօժարութէ ոչ սոորանեաց , կամ ովոք այնքանիւք իմաստութէ զանձիւք ճոխացաւ , զոր կանանց անպատեհն սէր ոչ արտամերկեաց ։

Եօթն երրորդ գիտելի է , զի ոչոք ուշիմապէս զենթակայէ իմէքէ արտայայտել կարէ , եթէ ոչ գիտիցէ զանկս ենթակայից , որք են երկակի սեռի , այսինքն , ներքնոյ և արտաքնոյ ։ Ձնկք ներքնոյն սեռի են տասնևվեց , որքեն այսոքիկ ։ Սահման , Թուումն մասանց , ծանօթութի և համալծորդեցեալք , սեռ , Ձև , նմանութի , Ձննմանութի , Հակառակք , Ձհալծեցեալք , Նախնթացք , Հետևեցեալք , Ընդդիմայարակայեցեալք , Պատճառք , Ներգործութիք , բաղդատութիւն ։ Իսկ անկք արտաքնոյն սեռի են վեց միայն , որք են այսոքիկ ։ Նախադատողութի , Համբաւ , Ձրձանագիր , Երդումն , Սանջանք , Վկայք ։

Ութերորդ գիտելի է , զի անկք ենթակայից են տեղիք , նորս հանգչին արտադրութիք , ամ տեսանի ըն հետևեալս

արտադրութիւն ըստ իւրաքանչիւր իւրում անկի :

՚Ի սահմանէ, որգոն. բանական կենդանին է պատուակա-նագոյն քան զամ կենդանի. այլ արդ՝ մարդն է բանական կեն-դանի, ուրեմն մարդն է պատուականագոյն քան զամ կենդա-նի : Եւս ՚ի մէջ արհեստից գիտութիւն ա̃ծայնոց իրաց և մարդ-կայնոց է՛ նախամեծարելի. այլ արդ՝ փիլիսոփայութիւն է՛ գի-տութի ա̃ծայնոց իրաց և մարդկայնոց, ուրեմն փիլիսոփայու-թիւն է՛ նախամեծարելի ՚ի մէջ արհեստից :

՚Ի թուլմանէ մասանց, որգոն : Որոյ բոլորն մասունքն են պատուականք, և ինքն է պատուական. այլ արդ՝ ոսկւոյն բը-նաւքն մասնկունք են պատուականք, ուրեմն և ինքն է պատ-ուական : Եւս. Որոյ ուրուք սեռի բնաւքն տեսակք են բա-րիք, և ինքն է բարի. այլ արդ՝ տեսակք զօրութե̃ այսինքն ; խոհեմութիւն, ողջախոհութիւն, արիութիւն, և արդարութիւն են բարիք, ուրեմն և զօրութիւն է բարի :

՚Ի ծանօթութե̃ և ՚ի համայծորդեցելոց, որգոն : Վարդա-պետն բարի առաւել, որ վարդապետէ բարեպէս. այլ արդ՝ Պետ-րոսն վարդապետէ բարեպէս, ուրեմն Պետրոսն է վարդապետ բարի : Եւս . Ո՛չ է՛ նա առաջնորդ որ ոչ առաջնորդէ հօտին; իսկ Ղուկասն ո՛չ առաջնորդէ հօտին, ուրեմն Ղուկասն ո՛չ է առաջնորդ : Որոց հետևի շաւղաց լուսաւորչին նա է լուսաւորչի. այլ արդ դու հետեւիս շաւղաց լուսաւորչին, ու-րեմն դու ես լուսաւորչի : Եւս : Որոց ոչ ունի զվարս քի̃, նա ո՛չ է քրիստոնեայ. այլ արդ Սլաստն ոչ ունի զվարս քի̃, ուրեմն Սլաստն ո՛չ է քրիստոնեայ :

՚Ի սեռէ, որգոն : Որոց սիրէ զառաքինութի̃, սիրէ զողջա-խոհութի̃, այլ արդ Պետրոս սիրէ զառաքինութի̃, ուրեմն Պետրոս սիրէ զողջախոհութի̃ : Եւս, Որ ատէ զգիտութի̃, ատէ զիմաստասիրութի̃, այլ արդ՝ Պօղոս ատէ զգիտութի̃,

ուրեմն

ուրեմն Փօղոս ատէ զիմաստասիրութիւն ։

'Ի տեսականէ որգոն ։ Ոչորէ որ ատիցէ զողջախոհութիւն և կոչ-իցէ առաքինին, այլ արդ՝ սա ատէ զողջախոհութիւն, ուրեմն սա ո՛չ է առաքինին ։ Եւս, որ ունի զանձն, ունի զհիւանդութիւն. այլ արդ՝ զօրանչ Սիմոնի ունի զանձն, ուրեմն ունի զհիւանդութիւն ։

'Ի նմանութէ և յաննմանութէ որգոն ։ Ո՞ր հիւանդութիւնք զգածեալք զբաղցրութիւն կերակրոց ոչ զգան, այսպէս չարակրութիւնք յղփացեալք զախորժակ գովութե ո՛չ ունին ։ Բաղմաց վտանգից տանին չարք ըմբերմամբ զի զայլեղս գործիցեն, իսկ դու և ոչ միում ինչ տանիս վշտից, զի կեցցես բարեպէս ։

'Ի հակառակաց որգոն ։ Չարութիւնն է՛ միշտ խոտելի, ուրեմն առաքինութիւնն է՛ միշտ պատուելի ։ Եւս, Որ երկնչի 'ի մահուանէ, սիրէ զկեանս ։ այլ արդ՝ Հաւակ երկնչի 'ի մահուանէ, ուրեմն սիրէ զկեանս ։

'Ի նախնթացից, 'ի հետևեցելոց, և 'ի յընդդիմայարակայացելոց, որգոն ։ Ծագեաց արեւն, ուրեմն է՛ օր ։ Որ ունի զսպիս ընկալեալ է երբեմն զխոցս, իսկ սա ունի զսպիս, ուրեմն սա ընկալեալ է երբեմն զխոցս ։ Որ սիրէ զոք, ոչինչ կերպիւ մեղանչէ նմա. այլ սա սիրէ զնա, ուրեմն ոչինչ կերպիւ մեղանչէ նմա ։

'Ի պատճառէ, 'ի ներգործութէ և 'ի բաղդատմանէ որգոն ։ Ո՛չ է ջերմութիւն, ուրեմն ո՛չ է հուր ։ Ո՛չ է արեգակն, ուրեմն ո՛չ է տիւ ։ Ո՛չ է ստեղծօղ, ուրեմն ո՛չ է ստեղծուած ։ Եւս. բանական հոգին մարդոյ է՛ անմահ, ուրեմն մարդն բաղձալ պարտի միշտ անմահութե ։ Եւս, Որինչ 'ի չորից տարերց, է՛ եղծանելի, իսկ մարմին մարդոյ է՛ 'ի չորից տարերց, ուրեմն է՛ եղծանելի ։ Եւս, ծնիցեալ է մարդն առ 'ի յիմանալ, ուրեմն ոչ առ 'ի յուտել և յըմպել ։ օր է՛, ուրեմն արեգակն է՛ ։ ջերմութիւն է՛, ուրեմն հուրն է՛, կամ եղև ։ Բաղմիցս փախուստն չա-

հի զփառաւորագոյնն բրաբիոն, քան զհանգստութիւն :

'Ի յաւելծեցելոց որգոն : Երևեցաւ սա ունելով զսուր ընդ ինքեան 'ի տեղւոջն, որում եղև սպանումն . ուրեմն սա է հեղինակ այնր սպանման :

'Ի նախադատողութենէ որգոն : Այս առաջարկութիւն զոր ես ձեզ առնեմ, է' հաւաստի. զի 'ի ժամանակս Յուստինիանոսի սմին նմանն եղև հաւաստի :

'Ի համբաւոյ որգոն : Այս մարդ զորմէ ամբաստանեմ, է' արդարև գող, զի բազումք զնոյնս ասեն, կամ 'ի վաղուց ունի զհամբաւն :

'Ի յարձանագրից որգոն : Թագաւորն մարաց արար երբեմն զխաղաղութիւն ընդ հնդկաց, զի արձանագիրք այսպէս վկայեն :

'Ի յերդմանէ, որգոն : զբանս զոր ասեմ ձեզ, է' ճշմարիտ, զի արք հաւատարիմք զսոյն երդմամբ հաստատեցին :

'Ի տանջանաց, որգոն : Առնս այսորիկ սպանող գոլն է' հաւաստի, զի 'ի տանջանս գոլով զնոյնն խոստացաւ :

Իններորդ գիտելի է, զի բազումք են եղանակք խօսից ; Ոմն ասի դարձուած, և է' կոչին, զի է կամ ընդ միում բայում, կամ ընդ բազմում : Որքէն ընդ միում բայում, Թուովէն եօթն : Առաջինն է Այլափոխութիւն, որգոն . Այր հրդեհեցեալ բարկութեամբ, այսինքն սաստկապէս բարկացեալ : Երկրորդն է համավարկութիւն, որգոն. Ասա ոտք են, այսինքն, մարդիք են : Գոն զենք 'ի ծովու, այսինքն, նաւք : Երրորդն է անդրանունութիւն, որգոն . բազում է' 'ի գինոջ, այսինքն գինին : Վերմն եկն, այսինքն, հուրն : Չորրորդն է դերանունութիւն, որգոն . Ատեցի զԿոստանդինուպօլիս, այսինքն, զԹուրքս : Հինգերորդն է' մակամածութիւն, որգոն, կրկչայ, այսինքն . մանրախօսէ : զուայ, այսինքն, բարձրախօսէ : Վեցերորդն է ապաշխարութիւն, որգոն. հայրասպան, այսինքն, այն որ սպանանէ զմայր, կամ զեղբայր,

Եօթներորդն է՛ տառումն, որպէս՝ Օկնի ամանց զինս տեսեալ Թագաւորութիւնս զարմացիս, այսինքն. Օկնի ամաց ամանց ։

Որք են 'ի բազմում, են թուով չորս ։ Որոց առաջինն է այլախօսութիւն, որպէս, ընչից իւրոց կրեաց զալէկութիւն, այսինքն զկորուստ ։ Երկրորդն է պարաբանութիւն, որպէս. այն, յորմէ զկեանս առեր, այսինքն հայր քո ։ Երրորդն է անդրաչութիւն, որպէս ։ իրէ յորմէ, կամ օրէ յորմէ ։ այսինքն յորմէ իրէ, կամ յօրէ յորմէ ։ Չորրորդն է գերադրութիւն, որպէս ։ պայծառագոյն քան զձիւն. այսինքն գերագոյն քան զձիւն ։

Ոմն ասի կրկնաբանութիւն, որպէս ։ Զայն զոր ժողովուրդն հռոմէական դատապարտեաց, զայն զոր կարծին ամենեցուն դատապարտեաց, դուք կամիք անհոգաբար արձակել ։

Ոմն ասի վերադարձումն, որպէս ։ Զայդ իբէն լսել ըղձամ, զի վմ քոյ Ջատագով եղէ, ոչ աղաչեցեալ Ջատագով եղէ, սակս իմոց կասկածանաց Ջատագով եղէ ։

Ոմն ասի համապարփակումն, որպէս ։ Ո՞վ ամբաստանեաց, Թշնամին ։ ով եած յառաջ զվկայս, Թշնամին ։ ով ետ զվճիռ մահու, Թշնամին ։

Ոմն ասի համակրկնումն, որպէս ։ կեաս և կեաս, յառաջես և յառաջես. ոչ առ 'ի մերժել, այլ առ 'ի հաստատել զյանդգնութիւն ։

Ոմն ասի անդրածումն, որպէս ։ Նմա վշտացեալեմ. 'ինա դիտել ոչ կարեմ. զնա բերանով խօսեմ. ընդ նմա ապրել ոչ կարեմ ։

Ոմն ասի բարդումն, որպէս ։ Ինձ ուսումն զհետաքրքրութիւն, հետաքրքրութիւն զփառս, փառք զնախանձ, նախանձ զմշտնջենաւոր գովութիւն պատրաստեաց ։

Ոմն ասի համանունութիւն, որպէս ։ Զայն, զոր երբեմն գողանայր, երբեմն սպանանէր, արտայղեցաք, արտաքսեցաք,

արտա-

արտաձգեցաք՞, արտամերժեցաք, ուստի գնաց ; չուեաց՞, փախեաւ, զերծաւ, փրծաւ, եւ ապաստեցաւ:

Ոճն ասի բազմաշաղկապութիւն, որպէս Եւ զքեզ, եւ զքոյդ նմանիս, քեզ իսկ հաճելիս սիրեմ:

Ոճն ասի լուծաբանութիւն, որպէս: Ձայն աղաղակել ծառայք, լալ աղախնեայք, տխրել որդիք, ողալ ամուսինն: Լուի բայս Ակսան:

Ոճն ասի առլծութիւն, որպէս: Յաղթէ զամօթ բղջախոհութիւն, երկիւղ զյանդգնութիւն, յիմարութիւն, զբանականութիւն:

Ոճն ասի տարալծութիւն, որպէս: Ուսուցանէ զմանկութիւն, զմայլեցուցանէ զծերութիւն, զարդարէ զհոգի, ՚ի կասկածանս լինի տեղի ապաստանի:

Ոճն ասի յարանունութիւն, որպէս: Մինչեւ ՚ի մահճի, զմահ ուանէ խորհեաց: որ առաւել խօսի, նա առաւել խոցի:

Ոճն ասի հոլովակցութիւն, որպէս: Զինչ այնքան հասարակագոյն, քան զշունչն կենդանեաց, երկիրն մեռելոց, ծովն լողակաց, առափն արտաձգեցելոց:

Ոճն ասի եզերութիւն, որպէս: Զինքան երջանիկ կայսր է, որում հրամանի ոչ միայն քաղաքականք հնազանդին, ընկերք անսան, թշնամիք ստորանկանին; այլ եւ քամիք, հողմունք, եւ մրրիկք հպատակին:

Ոճն ասի համաչափ, որպէս: Զթշնամիս քաջայլես յաղթեաց, զի ՚ի նմանէ զօգնութիւն մաղթեաց, առ՚ի յուսոտել զմիս յերկիր տեղեաց, եւ զգեշ նոցին յերկրի զետեղեաց:

Մասնաւորապէս գիտելի է, զի բազումք են եղանակք դիտաւորութեան: Զի ոմն կոչի յարացուցութիւն, որպէս. որք կեղը ծովուն, որք զթագուհին կանանց այնքանիւք շարժմամբք, այնքանիւք զանազանիւք այլեկոծութեամբք հողմակոծիլ վարկանիք, զի արդ զխորշակէ բանից ձեռոյ ոչ խորհիք:

Ոճն

Ոմն կոչի հակադրութիւն, որգոն: կարէք արդեօք զանծանօթս ծանօթից, զչարս բարեաց, զստարս ընտանեաց, զանհաւատս բարեպաշտից, զանկարգս կարգաւորաց նախադասել:

Ոմն կոչի տարադարձութիւն, որգոն: Ո՞վ մեծք անմահք խնդրեմ 'ի ձէնջ զայս դիտել, զի այր անօրէն զփոյթ տանել կամի զերաց ձեզոց որբազանից անապրեցելոց:

Ոմն կոչի հաղորդակցութիւն, որգոն: Նստարդեանս ուրեմն ըղձէնջ հարցանեմ, զինչ առնել ինձ բարուոք վարկանիք:

Ոմն կոչի շնորհութիւն, որգոն: Ոչ երկբայիմ թէ իբր անըզգուշի զինքն մատուցեալիցէ չարն դիպուած. և ոչ թէ այսպիսիք յարաժամ ուչիցեն առնելիք, այլ քան զի խնդրես զի քեզ ներիցեմ, ներեցից ուրեմն:

Ոմն կոչի խոստումն բառից, որգոն: Ոհ յիմարութեա՛ն, արդեօք կոչեցից զատ յիմարութիւն, կամ լրբութիւն:

Ոմն կոչի աղերսումն, որգոն: Ոչոք ոչ կարծեմ զքոյդ յաղթել մարթի զզօրութիւն, ոչոք զքոյդ ունի զներումն, և ըզգթութիւն, աղերսեմ ուրեմն, երդմնեցուցանելով զքեզ յանկենդանսի, ներեա՛ ատտանօր սակս իմայնոց:

Ոմն կոչի մասնաւութիւն, որգոն: ա՛հ ուն այսորիկ բարձրափայլէ մեծութիւն հոգւոյ, 'ի վշտակրութիւն ներումն, յաղատականս շնորհունականութիւն, 'ի խայլանս զանցառութիւն:

Ոմն կոչի երկբայութիւն, որգոն: Զորմէ արդեօք նախ' խնդրելի իցէ, կամ զորմէ արդեօք զբան առնիցեմ:

Ոմն կոչի բացականչութիւն, որգոն: ո՛ ողջախոհութեա՛ն զարմանալւոյ, ո՛ չարակրութեա՛ն անտանելւոյ:

Ոմն կոչի արտայայտարութիւն, որգոն: նայասիկ հատակի ո՛չ ուղղի մանկունք խրատու, այլ խրացիւ, ոչ աղդմամբ, այլ սատամամբ:

Ոմն կոչի առբաղդատութիւն, որգոն: դժուարէ աղմկին յա-

յաղագս բախտից, դժուարագոյն է սակայն յաղագս անի-րաւութեան:

Ոմն կոչի համաձայնութիւն, որգոն: զինչ որոյ այսոքիկ ամենեքեան գործեցեալք եղեն, մատնեաւ յաւուրց սա բոցակի զեցեալ չարութեան, և ոխակալութեան:

Ոմն կոչի ապամաղթութիւն, որգոն, աչք զքեզ կորուսա-նիցեն, որոց և ոչ չար և ժամու, այլ և յիմար և անզգայ են:

Ոմն կոչի թարգմանութիւն, որգոն, լուարուք զորպիսիս առ տարբերէ առաջի ձեր բանս, զմանկունս, ձեր վարժեցից առէ, նա որ կարօտի դեռ և ս վարժեցման:

Ոմն կոչի հարցումն, որգոն, զինչ էր դիտաւորութիւն քոյոցն կարծեաց, զինչ քոյդ միտ, և զինչ աչք քոյք վկայեն:

Ոմն կոչի հեգնութիւն, որգոն, աՀ հաւատնիկ կաս մարդագու-նեղդ մահկանացուաց սրբազանդ նևստոր, անհաւատնիկ կաս առեմ ով պերճագունեղդ երկայքեցաց:

Ոմն կոչի հրամանահանութիւն, որգոն, հարք համագրե-ցեալք ծանր է թերևս արտաբերելոյ, ասացից սակայն, դուք էք որք զ՞քէն և զարդարն 'ի կենաց հանիք:

Ոմն կոչի զանցառութիւն, որգոն, զքաղումս թերևս 'ի նմա-նէ զիս պետել խոստովանիմ, բայց լռեցից, նարդեանս:

Ոմն կոչի պարապումն, որգոն, քաղումք 'ի ձէնջ առարկել կարեն թէ զինչ պարտիցէր յայնժամ նմա առնել, մի թէ քար-ւոքէր թէ մեռեալ խիկ իցէր, առեմ թէ դիպեցաւ և ս յայլում ժամու:

Ոմն կոչի փոխատրանձնութիւն, որգոն, յարիցէ յարգէ յայս մանէ ոմն, և աղաղակեսցէ առ ո՞ր վ՞ս անիրաւութեցն գոր-ծեցելոց, զորս քարինք վկայեն, և տարերք առհաւատեն:

Ոմն կոչի զրուցատրութիւն որգոն, դու առես ուրեմն ով դե-ղեցիկդ թէ ոչ ոքից նարդեանս քեզ նմանի, բայց ասէ՛ դար ձիր յետս և առնկատեա: Ոմն

Ոմն կոչի վերաձգութիւն, որպէս : Աւաղ ինձ ո՞վ այր դու, եթէ բերեր եղեալ անիրաւութիւն, զինչ առնէիր. Թարց ումեք կարծեոյ լինէիր ինքնին վրէժխնդիր :

Ոմն կոչի ներտարտաքուսութիւն, որպէս: զինչ առնիցես, առնես զինչ առնիցեմ, եկից :

Մետասաներորդ գիտելի է, զի առ ՚ի ճոխացուցանել զարտադրութիւնս շնորհին եղանակք բազումք :

Որոց առաջինն լինի յանկիւք ենթակայից, ո՛չ է՛ սահմանն. եւ այլք, որպէս: Ողջախոհութիւն է առաքինութեանց պայծառութիւն, կենաց վայելչութիւն, լոյս համեստութեան, աղբիւր երկնայնոյ քաղցրաբանութեան : այսպէս եւ ըստ այլոցն անկից :

Երկրորդն լինի առարկայիւք աչաց, որպէս : Ողջախոհութիւն տուն է, յորում համեստութիւն բնակի, աստիճան է՛ որով ելանեմք յերկինս, պատուհան է՛ յորմէ տեսանեն գեղեցկութիւնք երկնայինք, աթոռ է, յորում գեղեցկին այլք առաքինութիւնք, գինի է որով զմայլին զնա սիրողք, ջուր է որով զտիմք եւ մաքրանամք, այսպէս եւ այլն :

Երրորդն լինի եղանակիւք խօսից: 1. Պարզիւք խօսիւք: 2. Հարցմամբ: 3. Հարցմամբ հրաժարականաւ: 4. Հարցմամբ զօրինակաց: 5. շեշտաբանութեամբք անձներգործութեան: 6. շեշտաբանութեամբք անձներգործողն: 7. շեշտաբանութեամբք անձներգործողն ըստ տեսակի: 8. շեշտաբանութեամբք աղօթից: 9. շեշտաբանութեամբք եւ ապամաղթելով: 10. հաղորդակցութեամբք: 11. բացականչութեամբք: 12. զմնգառութեամբք: 13. ներկերպաւորմամբ չարեաց կամ բարեաց կենացն ապագայից: 14. ներկերպաւորմամբ չարեաց կամ բարեաց այսօրին կենցաղոյս: 15. վայրաձգութեամբք կամ վերաձգութեամբք ՚ի ներգործութեան: 16. վայրաձգութեամբք կամ վերաձգութեամբք ՚ի յառաջեցելոց: 17. վայրաձգութեամբք կամ վերաձգութեամբք ՚ի սահմանն: 18. փոխատրանձնութեամբք:

ծնութիւն ։ 19. Հակադրութիւն ։ 20. Հակադրութիւն ՚ի բաղդատմանէ ։ 21. շնորհմամբ ։ 22. բաժանմամբ ։ 23. բաժանմամբ յանդիմանութեան , կամ համոզման ։ 24. երկբայութիւն և առբաղդատութիւն ։ 25. առբաղդատութիւն և հարցմամբ ։ 26. հեգնութիւն և մեկնութիւն ՚ի նմանեաց ։ 27. համանմանութիւն յանմանեաց ։ 28. աղերսմամբ ։ 29. յորդորմամբ ։

Չորրորդ եղանակն լինի հոլովիւք ։

Հինգերորդն ժամանակօք բայից ։

Վեցերորդն լինի ածականօք կամ գոյականօք անուամբք ։

Որքէն կամ գովութեան , կամ պարսաւանաց . և այլն ։

ՑԱՆԿ

ՑԱՆԿ

Գրակաց Առաջնորդին Գործառնութե.

Յա

Յա

ՎԱԽՃԱՆ.

EGO Vartanus Hunanian Sacerdos Armenus, Institutiones has Grammaticas linguæ Armenæ, ab Auctore *D. Ioanne Agop Sacerdote Armeno*, summo studio, ac diligentia elaboratas, Armenicæ primum, & deindè Latinæ, legi attentè, & accuratè, nihilque reperi quod facilitatem non redoleat, & aditum non aperiat ad eiusdem linguæ Armenicæ notitiam sibi comparandam. Vtile sanè opus, non modo Armenis, verùm etiam Latinis Missionarijs. Ideòque meretur, vt quam primum in publicam lucem prodeat, vt publicè omnes, tàm clara, ac lucida præcepta possint haurire ad maiorem Dei gloriam, & propagationem Catholicæ Fidei. *Datum Romę in Collegio Vrbano de Propaganda Fide*. 1674.

EGO Basilius Barsech perlegi hunc librum, tàm Latinum, quàm Armenum, & omninò perutile opus inueni; imò & necessarium esse assero, & opto vt imprimatur.

EGO Deodatus Niersesovviez Præby: Arm: Alumnus Collegij Leopolien. librum hunc sub titulo, Grammatica Haigica editum à *R. D. Ioanne Iacop nostrę Nationis Doctore*, egregio stylo Armeno, Latinoque scriptum legi, & gratissimum esse scholasticis iudicaui; impressione eiusdemmet libri, magno cum desiderio expecto. *Romę Anno Salutis*. 1674. *Iannarij* 22.

EX Commissione Eminentissimi Principis S. R. E. Cardinalis Francisci Brancacci, summa animi attentione perlegi puritatem Haigicam, seu Grammaticam Armenicam à *R. P. D. Ioanne Agop Sacerdote Armeno* compositam, in qua cum nihil Fidei, aut bonis moribus contrarium repererim, dignum censeo, vt pro communi commodo in lucem prodire typisque mandari possit. In quorum fidem Ego Fr. Paulus Baptista Auanisensis Ordinis Prædicatorum Armenus, propria manu subscripsi. *Roma die 2. Martij*. 1674.